



Funded by
the European Union

PASAULIO PILIETIS

ES BENDRŪJŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMAS
MONTESSORI PRADINĖJE KLASĖJE



1 SKYRIUS

APIE PROJEKTĄ IR PROJEKTO KOMANDĄ



Kaip gimė šio projekto idėja

Šio projekto idėja gimė dalyvaujant Erasmus projektų rašymo seminare, kurį organizavo Prahos Montessori institutas. Jame susirinko grupė Montessori pedagogų iš įvairių šalių – iš pradžių buvome nepažįstami, bet mus iš karto suartino bendra patirtis. Greitai supratome, kad nepaisant skirtingų profesinių patirčių, Montessori pradinėje mokykloje susiduriame su tomis pačiomis problemomis.

Kalbėjome apie pastangas, kad mūsų darbas būtų pripažintas, apie sunkumus, su kuriais susiduriame, bandydami paaiškinti pradinių klasių turtingumą tiems, kurie to niekada nepatyrė. Dalijomės rūpesčiais, kaip perteikti *kosminio ugdymo* grožį ir gylį per kompetencijomis grindžiamą mokymąsi, ir norėjome, kad nematomas darbas, kurį mokytojai atlieka kasdien, būtų pripažintas. Kiekvienas pokalbis atspindėjo bendrą temą: mūsų mokytojai atlieka nepaprastą darbą, tačiau pasaulis to dažnai nemato.

Šis bendras supratimas – bendras skausmas – sukėlė idėją. O jei galėtume suteikti mokytojams įrankius, kalbą ir pasitikėjimą, kad jie galėtų parodyti, kas vyksta Montessori pradinių klasių mokyklose? O jei galėtume padėti jiems apginti savo praktiką ir parodyti jos vertę platesniam pasauliui? Motyvacija buvo aiški: norėjome atskleisti paslėptą Montessori ugdymo perlą, parodyti neįtikėtiną augimą ir mokymąsi, kuris vyksta kiekvieną dieną.

Kartu parengėme Erasmus+ projekto paraišką. Europos Sąjunga pripažino mūsų vizijos vertę ir skyrė mums 60 000 eurų finansavimą, kad galėtume ją įgyvendinti. Tai buvo kelionės pradžia, gimusi iš bendradarbiavimo, bendrų patirčių ir abipusio noro remti tiek mokytojus, tiek mokinius.

Mūsų projektas „Pasaulio pilietis“, gimęs iš bendros įžvalgos ir atsidavimo, yra mūsų būdas atsidėkoti Montessori bendruomenei – suteikiant paramą, kalbą ir praktinius įrankius mokytojams, išryškinant nuostabų darbą, kuris kasdien vyksta pradinių klasių mokyklose visame pasaulyje.

Projekto tikslas

Šiandieninėje visuomenėje Montessori pradinis ugdymas vis dar dažnai yra nepakankamai vertinamas ar klaidingai suprantamas, laikomas neatitinkančiu šiuolaikinių poreikių. Šiuo projektu siekiame pakeisti šį suvokimą. Mūsų tikslas – atskleisti tikrąją Montessori vertę: mokymosi aplinką, kurioje vaikai ugdomi tapti mąstančiais, gabiais ir pasaulio piliečiais. Europos Sąjungos apibrėžtų aštuonių pagrindinių mokymosi visą gyvenimą kompetencijų ugdymas – įgūdžiai, būtini būsimiems lyderiams ir inovatoriams – yra ne tik sistema, bet ir gyvenimo realybė. Montessori pradinių klasių mokytojai jau daugelį metų ugdo šias kompetencijas, tyliai ruošdami vaikus klestėti tarpusavyje susijusiame pasaulyje.

Šio projekto tikslas – sukurti vertingus, nemokamus, skaitmeninius išteklius mokytojams ir mokyklų administratoriams, kuriuose būtų pateiktos gairės, kaip Europos Sąjungos mokymosi visą gyvenimą kompetencijos yra įgyvendinamos Montessori pradinio ugdymo teorijoje ir praktikoje.

Mūsų žinia mokytojams: kiekvieną dieną jūs atliekate svarbų ir įkvepiantį darbą, prisidedant prie ateities visuomenės formavimo, o mes esame čia, kad suteiktume pagalbą ir balsą jūsų pastangoms, kuris leistų labiau pasitikėti savo vaidmeniu klasėje.

Mūsų žinia tėvams: pasitikėkite Montessori pradinio ugdymo patirtimi – jūsų vaikai kasdien ugdo aštuonias ES pagrindines kompetencijas.



Projekto veikla

Virtualūs susitikimai – BENDRUOMENĖS POKALBIAI

Jų metu diskutavome apie ES pagrindinių kompetencijų ugdymą pradinėje mokykloje su tarptautine pradinių mokyklų mokytojų, ekspertų ir tėvų bendruomene.

Projekto laikotarpiu įvyko aštuonis virtualūs susitikimai:

- Kosminis ugdymas ir pagrindinės ES kompetencijos su *Kyla Morenz*
- Rašybos ir gramatikos vaidmuo su *Madlena Ulrich*
- STEM – mokslo, technologijų, inžinerijos ir matematikos kompetencijos bei Maria Montessori metodu grindžiama pedagogika su *Veronika Kánová*
- Montessori pradinė mokykla: mokymosi visą gyvenimą kompetencijų ugdymas skaitmeniniame amžiuje su *Indrė Vitkuvienė*
- Montessori ugdymas ir pilietiškumas – už socialinės sanglaudos ribų su *Kavita Doodnauth*
- Montessori filosofija ir kultūrinis sąmoningumas su *Allan Nguyen*
- Daugiakalbystė Montessori pradinėje mokykloje: ES pagrindinių kompetencijų kontekste su *Lucie Urbančíková*
- Montessori ir ES mokymosi visą gyvenimą kompetencijos: verslumo kompetencija su *Mirka Vičková*

Visi jie yra įrašyti ir prieinami kaip papildomi skaitmeniniai ištekliai mūsų gairėse.

„Pasaulio pilietis“ gairės

Jas parengė mūsų metodologinė komanda, sudaryta iš visų projekto partnerių organizacijų atstovų. Šios gairės tinka mokytojams, jose pateikiami geriausi Montessori pradinės mokyklos mokymosi visą gyvenimą kompetencijų ugdymo pavyzdžiai. Kiekvienai kompetencijai skirtas atskiras skyrius, kuriame pateikiama teorinė informacija ir istorijos iš klasės, parodančios konkrečios ES kompetencijos suderinamumą su Montessori pradinės mokyklos klasėje vykdomomis veiklomis.



Tarptautinė internetinė konferencija „Pradinės mokyklos vaikas kaip pasaulio pilietis“

„Montessori pradinės mokyklos mokytojai veiksme“ buvo tarptautinė nuotolinė konferencija skirta mokytojams, dirbantiems su 6–12 metų vaikais. Konferencijos turinys - pranešimai, dirbtuvės, diskusijos ir pokalbiai su kolegomis - sukūrė saugią bei palankią erdvę bendrauti su kolegomis, apmąstyti bendras klasės problemas ir ieškoti praktinių sprendimų.

Konferencijos programoje - 11 pranešimų:

- Carla Foster ir Kyla Morenz. **Pradinės mokyklos vaikas: kas tu esi?**
- Nina Johansen. **Montessori + ES kompetencijos = kelias į pripažinimą**
- Amanda Kirchner. **Naujos klasės atidarymas: darbo įpročių formavimas, kai visi yra naujokai Montessori sistemoje**
- Hanka Chramostova. **Kolegiškas bendradarbiavimas ir mokyklos kultūra: pasitikėjimo ir atsparumo ugdymas Montessori komandose**
- Indrė Vitkuvienė. **Tiltų tiesimas su tėvais: pasitikėjimas, bendravimas ir partnerystė Montessori ugdyme**
- Kristyna Turkova. **Kosminio ugdymo įgyvendinimo sunkumai**
- Madara Spurava. **Mokytojų ir asistentų bendradarbiavimas klasėje**
- Radka Jandova. **Neuroįvairovės ir specialiųjų poreikių turinčių mokinių ugdymas**
- Veronika Kanova. **Montessori ir Bendrųjų ugdymo programų ar egzaminų suderinamumas**
- Veronika Kotulkova. **Laiko valdymas ir perkrova Montessori klasėje**
- Vierka Machalkova. **Stiprinanti struktūra: sistemos ir rutinos Montessori sėkmei**

Visos konferencijos pristatymai yra įrašyti ir prieinami kaip papildomi skaitmeniniai ištekliai mūsų gairėse.

Oficiali projekto kortelė

Projekto tipas: Erasmus+ mažos apimties partnerystės projektas

Projekto koordinatorius: UAB Montessori Akademija (LT)

Identifikatorius: 2023-2-LT01-KA210-SCH-000184526

Trukmė: 2024 m. sausio 1 d. – 2025 m. gruodžio 31 d.

ES įnašas: 60 000 EUR

Partneriai: Montessori Institute Prague s.r.o. (CZ) , MONTE PLUS (SK) , Montessori skoly Andilek - materska skola a zakladni skola, o.p.s (CZ) , Jolly HOMESCHOOL, s.r.o. (SK)

Projekto kortelė: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects/search/details/2023-2-LT01-KA210-SCH-000184526>



**Funded by
the European Union**

Projekto komanda: Montessori Akademija, Lietuva

Lietuvos centre, Kaune ir Vilniuje, Montessori Akademija (UAB Montessori akademija) yra daugiau nei mokykla – tai vieta, kur pedagogai, tėvai ir vietos bendruomenė susiburia bendrų vertybių vardan: pagarbos kiekvienam vaikui, autentiškų Montessori principų puoselėjimo ir bendradarbiavimu bei parama grindžiamos aplinkos kūrimui.



Nuo įkūrimo 2019 m. vasario mėn. Montessori Akademija priima daugiau nei 120 vaikų nuo 1,5 iki 11 metų amžiaus ir abiejose savo vietose nuosekliai taiko tarptautines Montessori mokymo programas. Nuo pat pradžių mūsų misija buvo aiški: sukurti erdvę, kurioje vaikai galėtų tobulėti protu, kūnu ir dvasia, vadovaujantis autentiškais Montessori metodais. Dr. Indrė Vitkuvienė, Montessori akademijos vadovė, įstaigoje kuria kultūrą, kurioje dera kruopščiai parengtą aplinką su vaikų žmogiškųjų polinkių atliepimu, įsisknijimas empatijoje, smalsume ir laisvėje. Įstaigoje vertinamas kūrybiškumas, tyrinėjimas ir kiekvieno vaiko unikalaus tempo pripažinimas, toks yra kasdienis gyvenimas mūsų klasėse.

Montessori Akademija yra oficialiai registruota kaip darželis ir pradinė mokykla Lietuvoje. Kaunas yra mūsų būstinė, o Vilnius padeda mums pasiekti daugiau šeimų ir pedagogų, stiprindamas mūsų bendruomenės orientuotą požiūrį. Montessori Akademija taip pat yra unikali Montessori ugdymo įstaiga Lietuvoje, nes tai vienintelė mokykla šalyje, kurioje pradinių klasių mokytojai yra baigę AMI 6–12 mokymus. Ši patirtis užtikrina, kad mūsų programos tiksliai atitinka autentiškus Montessori principus, tuo pačiu kasdien vaikams siūlant turiningas ir prasmingas patirtis, skatinančias savarankiškumą ir bendradarbiavimą.

Be kasdienio darbo klasėje, Montessori Akademija yra mokymosi, profesinio tobulėjimo ir bendradarbiavimo centras. Siūlome trumpalaikius Montessori kursus, paskaitas ir mentorystės programas, pritaikytas tėvams, pedagogams ir naujai įsteigtoms mokykloms. Aktyvi partnerystė su vietos universitetais leidžia mums vykdyti švietimo tyrimus ir stiprinti platesnę Montessori ekosistemą Lietuvoje. Per mūsų mentorystės tinklą remiame mokyklas, įgyvendinančias tarptautines Montessori programas, išlaikančias metodologinį tikslumą ir besidalijančias geriausia praktika.

Kaip Erasmus+ iniciatyvos „Pasaulio pilietis: gairės pagrindinių kompetencijų ugdymui Montessori pradinėje mokykloje“ projekto koordinatore - Montessori Akademija – vadovavo šių gairių mokytojams ir Montessori bendruomenei kūrimui, siekiant padėti mokykloms visoje Europoje integruoti ES pagrindines kompetencijas į Montessori ugdymą ir drąsiai apie tai kalbėti.

Montessori Akademija yra daugiau nei mokymosi vieta. Tai vertybėmis grindžiamas, į bendruomenę orientuotas švietimo lyderis, kuris stovi ant pagarbos, bendradarbiavimo ir Montessori metodo autentiškumo pamato.



Svetainė: <https://www.montessoriakademija.lt>

Projekto komanda: Montessori mokykla „Andílek“, Čekija

Montessori Andílek yra mokykla, kuri atsirado iš noro sukurti aplinką, kurioje vaikai mokytųsi laisvai, džiaugsmingai ir su pagarba. Mes įsikūrę Prahos 5 rajone ir jau daugiau nei dešimt metų teikiame Montessori švietimo principais grįstą ugdymą 1,5–15 metų vaikams.



Tikime, kad kiekvienas vaikas gimsta turėdamas didžiulį potencialą. Mūsų vaidmuo nėra iš išorės išpildyti šį potencialą, bet suteikti vaikams sąlygas atrasti tai, kas yra jų viduje. Mes kuriame mylinčią, saugią ir stimuliuojančią aplinką, kurioje vaikai mokosi natūraliai – per savo patirtį, bendradarbiavimą ir atradimus.

Mokyklos istorija prasidėjo 2008 m., kai buvo įkurtas šeimos centras, po to – rytiniai užsiėmimai su vaikais ir pirmoji vaikų grupė darželyje. 2013 m. atidarėme pradinę mokyklą, ir nuo tada „Andílek“ palaipsniui išaugo į gyvybingą bendruomenę, kurią dabar sudaro daugiau nei šimtas 1,5–15 metų amžiaus vaikų, dešimtys mokytojų ir vadovų bei platus mokyklos tėvų ir draugų ratas. Kiekvienais metais prisideda naujos patirtys, programos ir galimybės.

„Andílek“ yra vienas iš geriausių Montessori centrų Čekijoje. Visi mūsų mokytojai yra apmokyti pagal tarptautinius AMI (Association Montessori Internationale) standartus. Esame viena iš dvidešimties mokyklų pasaulyje, kurios buvo atrinktos AMI akreditacijos procesui – aukščiausiam Montessori švietimo kokybės įvertinimui. Mes taip pat esame akredituota Erasmus+ programos mokykla, kuri atveria duris tarptautiniam bendradarbiavimui ir įkvėpimui mūsų vaikams ir mokytojams. Mes glaudžiai bendradarbiaujame su Prahos Montessori institutu – AMI pasauliniu mokymo centru, kuriame rengiami būsimi mokytojai iš viso pasaulio. „Andílek“ yra jų mokymo mokykla, o tai reiškia, kad mūsų aplinka ir komanda atitinka aukščiausius standartus ir mes tampame praktikos pavyzdžiu tiek studentams, tiek profesionalams.

Kiekviena mūsų klasė yra pilnai įrengta autentiškomis Montessori priemonėmis ir atitinka amžiaus tarpsnio poreikius. Mažylių grupėje (1,5–3 metai) vaikai žengia pirmuosius žingsnius link savarankiškumo ir mokosi prisitaikyti prie grupės. Darželyje (3–6 metai) jie randa kruopščiai paruoštą aplinką, kuri ugdo jų pojūčius, kalbą ir gebėjimą susikaupti. Pradinėje mokykloje (6–12 metų) jie mokosi susieti žinias, bendradarbiauti grupėse ir atrasti pasaulį per projektus ir mokslinius tyrimus. Paauglių programa (12–15 metų) suteikia ryšį su praktiniu gyvenimu ir mokymu lauke bei ūkyje, kur mokiniai prisiima atsakomybę, mokosi bendradarbiauti bei ruošiasi kitam savo gyvenimo etapui.

Mūsų vertybės grindžiamos pagarba, partneryste ir autentiškumu. Mes gerbiame vaikus kaip visaverčius asmenis, turinčius teisę rinktis ir prisiimti atsakomybę už savo sprendimus. Manome, kad mokymasis yra prasmingas, kai jis kyla iš vidinės motyvacijos. Todėl mes kuriame aplinką, kurioje vaikai turi galimybę atrasti dalykus patys, o suaugusieji veikia kaip vadovai, kurie juos remia ir įkvepia. Taip pat didelį dėmesį skiriame bendruomenei – esame įsitikinę, kad vaikams reikia ne tik mokytojų, bet ir plačios žmonių bendruomenės, kuri yra pavyzdys ir su kuria jie gali dalytis savo patirtimi.

Todėl bendruomenės gyvenimas yra mūsų darbo dalis. Kiekvienais metais organizuojame apie šimtą renginių, kurie suburia vaikus, tėvus ir mokytojus – nuo bendrų švenčių ir ekskursijų iki edukacinių programų ir dirbtuvių. Nuo mažens supažindiname vaikus su muzika, kūrybiškumu ir meile maisto gaminimui. Akcentuojame savarankiškumą, atsakomybę ir motyvaciją mokytis visą gyvenimą – ne tik vaikams, bet ir suaugusiesiems, kurie sudaro Andėlka bendruomenę. Mokykla taip pat turi studiją – kūrybinę erdvę, kurioje švietimas derinamas su menu, kūrybiškumu ir bendruomenės susibūrimais. Čia rengiami kursai, dirbtuvės ir programos, kurios praplečia mokyklos švietimą ir atveria jį visuomenei.

Dirbame kaip komanda, kurios veikla grindžiama aiškia strategija, bendromis vertybėmis ir bendradarbiavimu. Mūsų vizija ir kasdienė praktika grindžiama pagarba, partneryste ir autentiškumu. Tikime, kad švietimas yra bendras kelionė, kurioje vaikai ir suaugusieji mokosi vieni iš kitų, įkvepia vieni kitus ir auga kartu.

Kaip natūralus mokyklos tęsinys buvo įkurta Andėlek Montessori akademija – nuolatinio mokytojų, asistentų ir vadovų švietimo centras. Akademija remiasi Andėlek mokyklos praktika (daugiau nei 20 metų patirtis) ir laikosi aukščiausių AMI standartų. Ji siūlo

pažengusiųjų kursus, mentorių pagalbą ir praktinius seminarus, kurie atitinka konkrečius klasės poreikius. Akademija akcentuoja individualų požiūrį, profesinę praktiką ir paramą asmeniniam bei profesiniam tobulėjimui, siekdama pagerinti Montessori aplinkos kokybę ne tik Andílek, bet ir platesniame švietimo kontekste.

Montessori Andílek yra mokykla visam gyvenimui – vieta, kur mokytis yra malonu ir kur kasdien ruošiamės pasauliui, kuris mūsų laukia.



Svetainė: <https://montessoriandilek.cz>

Projekto komanda: **Súkromná základná škola Jolly HOMESCHOOL, Slovakia**

Súkromná základná škola Jolly HOMESCHOOL yra privati mokykla, įsikūrusi dviejose svetingose vietose Pezinoke ir Viničném Slovakijoje. Mes ugdome 75 vaikus ir jaunuolius nuo 6 iki 15 metų amžiaus bei jų šeimas, laikydami Tarptautinės Montessori asociacijos (AMI) tradicijų.



Mūsų istorija prasidėjo prieš 11 metų. Nors kelionė ne visada buvo lengva, mes žengėme į priekį ryžtingai, sunkiai dirbdami ir atkakliai, nuolat augdami ir turėdami aiškia viziją.

Mūsų kasdieniniai ugdymo tikslai – ugdyti pavyzdinę charakterį, kūrybingą mąstymą, globalią pasaulėžiūrą ir tarnystę žmonijai. Jolly HOMESCHOOL yra vieta, kur vaikai siekia tapti geriausiais, rūpestingiausiais ir gabiausiais savimi. Mūsų misija – sukurti aplinką, kurioje vaikai užaugtų atsakingais ateities suaugusiaisiais, kurie atneštų teigiamų pokyčių visuomenei.

Paauglystė yra laikotarpis, kupinas nepaprastos energijos ir kūrybiškumo. Mūsų Jaunimo bendruomenė yra atsakingi už „Jolly Farm“, kur vyksta speciali Montessori paauglių programa. Kartu su akademinio išsilavinimu, paaugliai įgyja 21 amžiaus mokymosi patirtį, kuri juos paruošia tapti aktyviais pasaulio pokyčių veikėjais.

Nuo pat įkūrimo „Jolly HOMESCHOOL“ yra įsipareigojusi kurti tikrą partnerystę tarp mokyklos ir tėvų kiekvieno vaiko ugdyme. Kartu mes kuriame turtingą vystymosi aplinką 6–15 metų vaikams, kur pasaulio išmintis ir žinios susitinka su mandagumu, gerumu, priimtinumu ir darbščiomis rankomis, pasirengusiomis gerinti savo aplinką.

Mūsų požiūris į švietimą yra sutelktas į mokymosi meilės puoselėjimą ir palaikymą, tuo pačiu gilinant išmintį, gerumą, grožio jausmą ir atsakomybę. Mes padedame vaikams

ugdyti savidiscipliną, atpažinti ir pritaikyti savo stipriąsias puses ir talentus, formuoti savo gyvenimą taip, kad jie jaustųsi asmeniškai išsipildę.

Ateityje norėtume remti kitus jų augimo procese ir suteikti galimybę pasimokyti iš mūsų patirties. Todėl didžiuojamės, kad esame šios Erasmus programos partneriai, nes mokymasis, dalijimasis ir ryšių mezgimas užtikrina mūsų tvarumą ir įkvepia nuolatinės inovacijas, bendradarbiavimą ir teigiamus pokyčius.



Interneto svetainė: <https://www.jollyhomeschool.sk>

Projekto komanda: Montessori ugdymo centras MONTE PLUS, Slovakija



MONTE PLUS yra Montessori švietimo centras, įsikūręs Bernolákovo mieste, Slovakijoje, kurį 2016 m. įkūrė Hanka Horáková ir Veronika Kánová. Mūsų misija – priartinti autentišką Marijos Montessori filosofijos dvasią ir praktiką prie mokytojų, tėvų ir vaikų visoje Slovakijoje, kuriant bendruomenę, grindžiamą pagarba, smalsumu ir mokymusi visą gyvenimą. Mes orientuojamės į mokytojų ugdymą, tėvų konsultavimą ir Montessori pedagogikos plėtrą vaikams nuo gimimo iki 18 metų.

Per mūsų kursus, seminarus ir internetinius seminarus padedame suaugusiesiems atrasti mokymosi džiaugsmą ir suprasti tikruosius vaikų vystymosi poreikius.

Mūsų misija ir vizija

MONTE PLUS **misija** – įgalinti suaugusiuosius įgyvendinti Montessori švietimą klasėse, šeimose ir bendruomenėse. Tikime, kad remdami mokytojus ir tėvus, galime sukurti aplinką, kurioje kiekvienas vaikas gali užaugti pasitikintis savimi, atsakingas ir empatiškas žmogus.

Mūsų vizija apima ne tik mokymą. Siekiame sukurti stiprų Montessori tinklą Slovakijoje, kuriame pedagogai ir tėvai bendradarbiautų kurdami mokyklas ir bendruomenes, atspindinčias taiką, laisvę ir tvarumą – tuos pačius principus, kuriuos Maria Montessori numatė žmonijai.

MONTE PLUS širdis

MONTE PLUS širdyje glūdi gilus įsitikinimas, kad švietimas yra ne tik proto, bet ir sielos kelionė. Mokytojus matome ne tik kaip vaikų vadovus, bet ir kaip visą gyvenimą besimokančius žmones, kurie auga per refleksiją, ryšius ir bendruomenę.

Kiekviena mūsų programa yra sukurta taip, kad pasiektų tiek profesinę, tiek asmeninę suaugusiųjų pusę – priminti jiems, kodėl jie iš pradžių nusprendė dirbti su vaikais.

Mūsų mokymuose juokas susilieja su gilia įžvalga, o teorija susitinka su realia klasės patirtimi. Mes ne tik mokome Montessori – mes ją gyvename. Tai matyti iš to, kaip mes kalbame vieni su kitais, kaip ruošiame savo erdves ir kaip tikime, kad pokyčiai švietime prasideda nuo vidinės suaugusiųjų transformacijos.

Montessori mokytojų mokymas ir profesinis tobulėjimas

MONTE PLUS yra akredituotas novatoriškų ir atnaujinamų mokytojų rengimo programų teikėjas, oficialiai pripažintas Slovakijos Respublikos švietimo, mokslinių tyrimų, plėtros ir jaunimo ministerijos. Dalyviai, baigę daugiau nei 50 valandų mokymus, gali gauti novatoriško švietimo (Inovačné vzdelávanie) sertifikatą. Mūsų kursai derina praktinį, praktinį mokymąsi su teorine giluma. Mokytojai turi galimybę susipažinti su autentiškomis Montessori priemonėmis, kurias pristato patyrę lektoriai, paaiškinantys ne tik kaip jas naudoti, bet ir kodėl jos yra svarbios – susiejant mokymo priemones su vaiko vystymusi, koncentracija ir atradimo džiaugsmu.

Mes siūlome:

- Sertifikuotus tęstinius ir novatoriškus mokymus mokytojams
- Interaktyvius seminarus ir praktinius užsiėmimus mokykloms ir asmenims
- Webinarus ir internetines programas, kad būtų užtikrintas platesnis prieinamumas
- Programas, apimančias visus Montessori lygius: 0–3, 3–6, 6–12 ir paauglius

Montessori bendruomenės kūrimas

MONTE PLUS jungia mokytojus, tėvus ir švietimo įstaigas, kurie tiki, kad tikrasis mokymasis prasideda nuo pagarbos vaikui.

Mes kuriame saugias, įkvepiančias bendradarbiavimo erdves – tiek vietos, tiek tarptautiniu mastu.

Kaip Erasmus+ projekto „Pasaulio pilietis“ partneris, Monte Plus aktyviai prisideda prie tarptautinio bendradarbiavimo ir geriausios praktikos mainų tarp Montessori pedagogų iš įvairių šalių.

Be mokymo programų, mes organizuojame bendruomenės renginius, paskaitas ir viešus internetinius seminarus, kurie padeda užpildyti spragą tarp formaliojo švietimo ir autentiškų Montessori principų. Mūsų tikslas paprastas: padaryti Montessori ugdymą prieinamą kuo daugiau vaikų Slovakijoje.

Mūsų komanda

Mūsų patyrusių Montessori lektorių komanda, kurią sudaro Veronika Kánová, Anna Šuláková, Lucia Hudecová ir kiti kviestiniai ekspertai, turi dešimtmečių praktinės darbo klasėje patirtį ir bendrą aistrą kokybiškam mokytojų ugdymui.

Jų patirtis užtikrina, kad kiekvienas MONTE PLUS kursas būtų pagrįstas tiek praktika, tiek filosofija, suteikiant dalyviams prasmingą ir transformuojančią mokymosi patirtį.



MONTE PLUS – skleidžia Marijos Montessori idėjų supratimą tarp žmonių. Mes atnešame teigiamus pokyčius vaikams, tėvams ir pedagogams – po vieną kursą, po vieną klasę, po vieną širdį.

Svetainė – <https://www.monteplus.sk>

Projekto komanda: Montessori institutas Prahoje, Čekija



Kas mes esame ir ką darome?

Montessori institutas Prahoje (MIP) buvo įkurtas 2013 m. Miroslavos Vlčkovos, aistringos Montessori pedagogės, verslininkės ir bendruomenės kūrėjos. Pirminė idėja buvo paprasta, bet skubi: Miroslavos įkurtai Montessori mokyklai reikėjo aukštos kokybės mokytojų rengimo, atitinkančio Tarptautinės Montessori asociacijos (AMI) standartus. Užuoat laukusi, kol kas nors kitas tai padarys, ji ėmėsi iniciatyvos įkurti mokymo centrą Prahoje, kuris ne tik aptarnautų jos mokyklos mokytojus, bet ir taptų ištekliu platesniam Montessori judėjimui Vidurio ir Rytų Europoje.

Nuo tų pradžių MIP išaugo į klestinčią AMI mokymo organizaciją, kurios veikla apima visą pasaulį. Šiandien mes teikiame Montessori mokytojų mokymus visų amžiaus grupių asistentams: kūdikiams (0–3 metai), ikimokyklinio amžiaus vaikams (3–6 metai) ir pradinukams (6–12 metų). Mūsų kursai vyksta tiek internetu, tiek mišria forma, todėl aukštos kokybės Montessori ugdymas yra prieinamas studentams iš įvairių žemynų. Be mokytojų mokymų, mes taip pat siūlome sertifikuotus kursus klasės asistentams, profesinio tobulėjimo kursus mokyklų vadovams ir administratoriams bei platų teminių seminarų ir dirbtuvių pasirinkimą. Nesvarbu, ar esate patyręs Montessori pedagogas, mokyklos direktorius, naujas asistentas ar smalsus tėvas, pas mus rasite vietą, kur galėsite mokytis ir tobulėti.

Mūsų misija ir vizija

Prahos Montessori institute mūsų misija yra suteikti suaugusiesiems galimybę ir žinias taikyti Montessori ugdymą viso pasaulio vaikams. Tikime, kad remdami mokytojus, vadovus ir tėvus, formuojame ne tik mokyklas, bet ir bendruomenes, šeimas ir galiausiai visuomenės ateitį.

Mūsų vizija siekia toliau nei klasė. Montessori ugdymą matome kaip pasaulinį judėjimą už taiką, orumą ir žmogaus potencialą. Kiekvienas vaikas nusipelno aplinkos, kurioje galėtų klestėti, o kiekvienas suaugusysis nusipelno mokymų ir paramos, kad galėtų sukurti tokią aplinką.

Pasaulinės Montessori bendruomenės kūrimas

Švietimas nevyksta izoliuotai. Nuo pat pradžių MIP yra įsipareigojusi kurti erdves ryšiams ir bendruomenei. Kiekvienais metais rengiame dešimtis nemokamų internetinių susitikimų, kuriuose Montessori idėjininkai iš viso pasaulio gali susirinkti, dalytis, mokytis ir užduoti klausimus. Šios sesijos yra neformalios, interaktyvios ir labai palaikančios. Jos mums primena, kad nors mūsų klasės gali būti vietinės, mūsų bendruomenė yra tikrai pasaulinė.

Mes taip pat organizuojame nemokamus internetinius seminarus su AMI mokytojais. Šie susitikimai suteikia aukščiausios kokybės žinias visiems, turintiems interneto ryšį. Šimtai dalyvių prisijungia prie mūsų, kad išklaustų mokytojų pasisakymus praktiniais ir filosofiniais klausimais, užduotų klausimus ir pagilintų savo supratimą apie Montessori praktiką.

Be mokymo, mes taip pat pripažįstame mentorių ir vadovavimo poreikį. Daugelis žmonių svajoja atidaryti Montessori mokyklas, pradėti tėvų programas ar net įsteigti mokymo organizacijas savo šalyse. Mes remiame tokius pionierius per mentorių grupes, kurios orientuojasi į paraiškų rašymą, projektų kūrimą ir bendruomenės stiprinimą. Šios grupės jau padėjo įvesti Montessori metodiką į naujas bendruomenes, užtikrindamos, kad judėjimas toliau plistų tvariai ir pagrįstai.

Profesinis lyderių tobulėjimas

Montessori mokykloms reikalingi ne tik gerai parengti mokytojai, bet ir stiprus, vertybėmis pagrįstas vadovavimas. Todėl MIP siūlo kursus Montessori mokyklų vadovams ir administratoriams. Šios programos nagrinėja finansinio tvarumo, komunikacijos ir organizacinės kultūros pagrindus, kurie visi yra pagrįsti Montessori

principais. Mes tikime, kad klestinčios mokyklos yra grindžiamos tiek pedagogine kompetencija, tiek sveiku, tvaru vadovavimu.

Per seminarus, internetines serijas ir mentorystę mes suteikiame lyderiams praktinių įgūdžių, padedančių spręsti realaus pasaulio iššūkius: subalansuoti biudžetą, įtraukti šeimas ir remti darbuotojus. Tuo pačiu metu mes skatiname juos vadovauti pasitikėjimu, gerumu ir aiškumu, suaugusiems rodydami tą pačią pagarbą ir teikdami tą pačią pagalbą, kokios norime vaikams.

Mes padedame entuziastams įdiegti Montessori metodiką savo bendruomenėse!

Svetainė: <https://amiprague.cz>



2 SKYRIUS

PRADINIO AMŽIAUS VAIKAS

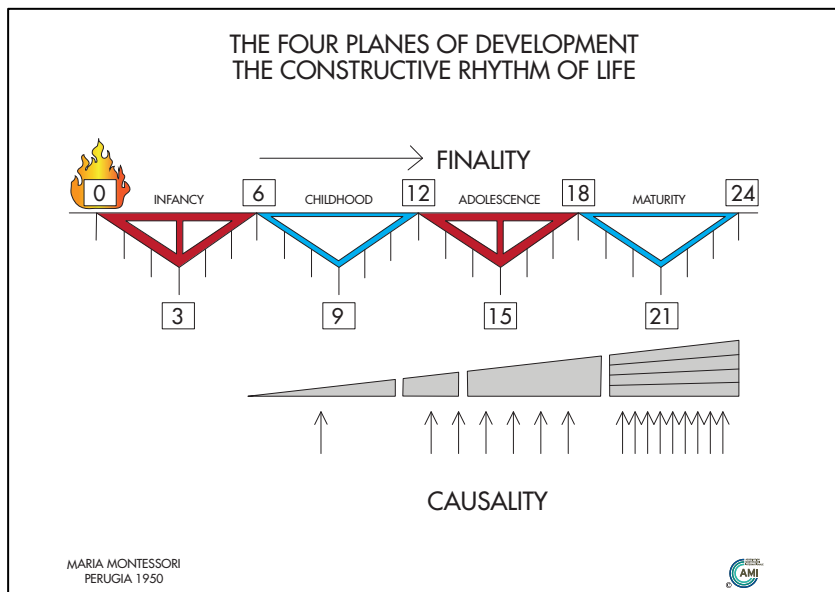


Amžiaus tarpsniai

Maria Montessori apibūdino žmogaus vystymąsi kaip konstruktyvų gyvenimo ritmą arba, kaip mes jį vadiname, „amžiaus tarpsnius“, kurių kiekvienas pasižymi unikaliais fiziniais, psichologiniais ir dvasiniais poreikiais. Šie etapai – nuo gimimo iki 6 metų, nuo 6 iki 12 metų, nuo 12 iki 18 metų ir nuo 18 iki 24 metų – atspindi

transformacijos ciklus, panašius į drugelio metamorfozės etapus. Pereinant iš vieno etapo į kitą, vaikas patiria savotišką „atgimimą“, atsikrato ankstesnio etapo bruožų ir įgyja naujų gebėjimų bei jautrumo. Montessori manė, kad kiekvieno etapo bruožai labai skiriasi, aplinka ir ugdymo metodai taip pat turi keistis, kad atitiktų besikeičiančią vaiko prigimtį. Todėl paruošta aplinka nėra statinė – ji prisitaiko prie vaiko, kad kiekviename etape suteiktų paruoštą aplinką augimui.

Antrasis vystymosi etapas, nuo šešerių iki dvylikos metų, yra intelektualinio ir moralinio pabudimo laikas. Vaikas, kuris anksčiau pasaulį suvokė per pojūčius, dabar trokšta proto, vaizduotės ir tarpusavio ryšių. Šis „atgimimas“ atneša perėjimą nuo fizinio savarankiškumo prie intelektualinio ir socialinio savarankiškumo: vaikas siekia suprasti, kaip veikia pasaulis ir kaip žmonės jame bendrauja. Kaip drugelis, išskleidęs sparnus, pradinės mokyklos vaikas siekia išorės, tyrinėdamas didelis idėjas, moralinius klausimus ir pasaulio tarpusavio ryšius. Todėl Montessori aplinka šiam etapui turi išsiplėsti už klasės sienų ribų, siūlant istorijas, tyrimus ir bendradarbiavimo galimybes, kurios patenkintų vaiko poreikį tyrinėti, savarankiškumą ir teisingumo paieškas.



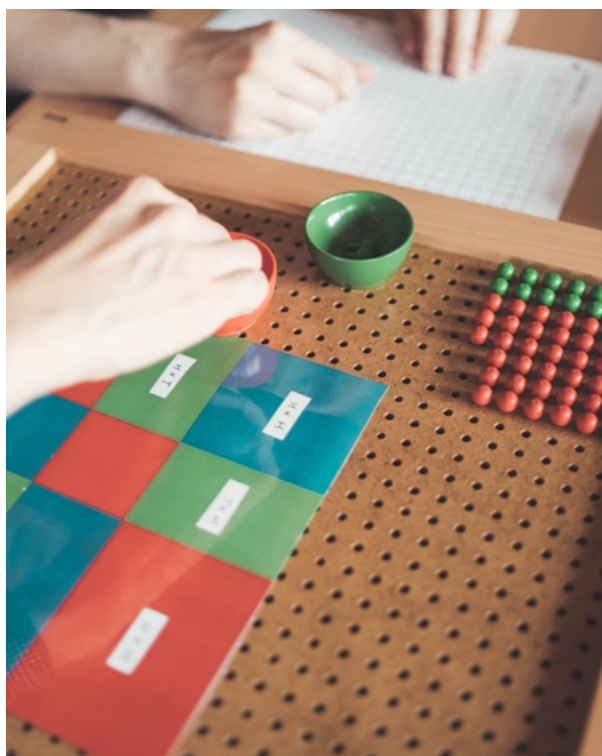
Pradinės mokyklos vaiko charakteristikos

Mąstymas yra įrankis

Pradinio mokymo etape vaiko mąstymas tampa pagrindine mokymosi priemone. Neapsiribodamas vien jutiminais tyrinėjimais, vaikas nori suvokti dalykų logiką. Mąstymas leidžia vaikui analizuoti, lyginti ir apibendrinti informaciją, paverčiant mokymąsi sąmoningu, loginės analizės siekiančiu veiksmu. Montessori apibūdino tai kaip *mąstymo* amžių, kai intelektualiniai tyrinėjimai pakeičia spontanišką ankstyvosios vaikystės įsisavinimą. Todėl parengta aplinka turi suteikti galimybes atradimams ir tyrimams, kurie skatina vaiką kritiškai mąstyti, daryti išvadas ir savarankiškai formuluoti išvadas.

Kodėl ir kaip?

Šio amžiaus vaikas nuolat klausia „kodėl?“ ir „kaip?“ klausimus, kurie atspindi jo gilų poreikį suprasti Visatos sąsajas. Šie klausimai nėra vien tik smalsumas, tai intelektualinis impulsas, kuris veda vaiką tyrinėti moralines, mokslines ir socialines tiesas. Montessori ugdymas atsako į šį poreikį, pateikdamas vaikui „Didžiąsias istorijas“ – istorijas, kurios siūlo *kosminių ugdymu* grindžiamus atsakymus ir įkvepia tolesniems tyrinėjimams. Mokytojas tampa pasakotoju ir vadovu, padedančiu vaikui suformuoti supratimo sistemą, kuri remia savarankišką tyrinėjimą ir visą gyvenimą trunkančią meilę mokymuisi.



Vaizduotės galia

Vaizduotė yra raktas, kuris atrakina pradinuko gebėjimą tyrinėti tai, kas yra už matomo ir paliečiamo pasaulio ribų. Vaizduotės pagalba vaikas gali įsivaizduoti visatos susidarymą, gyvybės evoliuciją ir nematomas gamtos jėgas. Montessori vaizduotę laikė ne fantazija, o tiltu tarp konkrečios patirties ir abstraktaus supratimo. Parengta aplinka siūlo įrankius – istorijas, eksperimentus, impresionistinius paveikslus ir diagramas, kurie žadina vaizduotę ir leidžia vaikui intelektualiai ir emociškai įsitraukti į begalinį kūrinijos pasaulį.

Herojų garbinimas

Pradinėje mokykloje vaikai pradeda žavėtis asmenybėmis, kurios įkūnija drąsos, intelekto ir moralinės stiprybės idealus. Šis reiškiny, žinomas kaip *herojų garbinimas*, atspindi jų besivystantį moralinį jausmą ir susižavėjimą didybe. Montessori pedagogai gali nukreipti šį instinktą, pristatydami tikrų herojų – mokslininkų, tyrinėtojų, menininkų, šventųjų, kurie padarė teigiamą įtaką žmonijai, ir taip pat nežinomų herojų istorijas, kurie yra kasdien aplink mus, pavyzdžiui, nematomas augalų, vandens ar vėjo darbas. Šios istorijos įkvepia vaikus formuoti savo tikslų ir vertybių sistemą, įsisąmoninti idėją, kad jie taip pat gali padaryti reikšmingą pokytį pasaulyje.

Didelis darbas

Pradinių klasių vaikus natūraliai traukia „dideli darbai“ – ambicingi, sudėtingi projektai, kurie leidžia jiems bendradarbiauti, gilintis į tyrimus ir taikyti žinias įvairiose disciplinose. Didelis darbas tenkina jų poreikį intelektualiniams iššūkiams ir socialiniams ryšiams. Tai gali būti grupiniai projektai, tyrimai, teatro inscenizacijos ar tarnystė bendruomenei. Toks darbas ugdo atkaklumą, savarankiškumą ir atsakomybę, integruodamas akademinį mokymąsi su realaus



pasaulio patirtimi. Montessori pedagogai padeda vaikams organizuoti “didelį darbą”, suteikdami laiko, išteklių ir laisvės, pasitikėdami vaiko vidiniu noru atlikti reikšmingas užduotis.

Moralinis ugdymas: teisingumas ir sąžiningumas

Moralinis ugdymas tampa pagrindine antrojo amžiaus tarpsnio tema. Pradinės mokyklos vaikas ugdo aštrų teisingumo ir sąžiningumo jausmą, dažnai išreiškia tvirtą nuomonę apie tai, kas yra teisinga, o kas neteisinga. Šis atsirandantis moralinis sąmoningumas yra jų mąstymo proceso dalis – jie nori suprasti taisyklių ir pasekmių priežastis. Montessori klasėse moralinis augimas skatinamas per bendruomenės gyvenimą: klasės susirinkimus, bendras pareigas ir konfliktų sprendimo galimybes. Patirdami sąžiningumą ir bendradarbiavimą iš pirmų rankų, vaikai įsisavina etikos principus ir ugdo empatiją kitiems.

Bandos instinktas

Pradinės mokyklos vaiko „bandos instinktas“ reiškia stiprų norą priklausyti grupei ir bendradarbiauti bei komunikuoti su bendraamžiais. Socialiniai santykiai tampa pagrindu jų amžiaus tarpsniui, nes vaikai mokosi per sąveiką, pokalbius su kitais, bendradarbiavimą ir bendrą tyrinėjimą. Grupinis darbas suteikia natūralų kontekstą mokytis socialinės atsakomybės, derybų ir pagarbos kitų požiūriui. Montessori aplinka skatina šį natūralų polinkį skatindama įvairaus amžiaus vaikų bendradarbiavimą klasėje, jų bendrus atradimus ugdymo procese, leidžiant vaikams ugdyti individualumą ir socialinę santykius per autentiškas bendruomenės patirtis klasėje.

Aplinka antrojo etapo vaikui

Montessori ugdyme antrojo amžiaus tarpsnio vaikams (6–12 metų) paruošta aplinka yra kruopščiai parengta taip, kad skatintų jų intelektualinį smalsumą, moralės ugdymą ir socialinį augimą. Skirtingai nuo ankstyvojo vaikystės etapo aplinkos, kurioje akcentuojamas jutimasis tyrinėjimas ir praktiniai gyvenimo įgūdžiai, pradinės mokyklos aplinka yra plati, turtinga priemonėmis ir struktūrizuota taip, kad skatintų mąstymą, vaizduotę ir atradimus. Ji apima kalbos, matematikos, geometrijos, geografijos, istorijos, biologijos, meno ir muzikos sritis, kurios kiekviena pateikiama taip, kad susietų dalykus ir skatintų vaiką matyti pasaulį kaip tarpusavyje susijusią visumą, nes tai pagrindinis kosminio ugdymo aspektas. Priemonės ir veiklos dažnai išdėstomos progresyviomis sekomis, leidžiančiomis vaikui dirbti savarankiškai arba grupėse, secant pagal savo interesus ir įgyvendinant didesnės apimties projektus, kurie prisideda savarankiškumo ir atsakomybės ugdymosi.



Be akademinių dalykų, antrojo amžiaus tarpsnio parengta aplinka skatina socialinį ir moralinį vystymąsi. Vaikai bendradarbiauja grupiniuose projektuose, dalyvauja bendruomenės veikloje ir diskusijose, skatinančiose empatiją, teisingumą ir sąžiningumą. Klasės yra tvarkingos, bet lanksčios, suteikiančios erdvę „dideliems darbams“, teatrinėms inscenizacijoms, grupiniams tyrinėjimams ir problemų sprendimui komandoje, mokantis bendradarbiauti, bei realiose socialinėse situacijose taikyti empatiją ir sąžiningumo principus. Istorijų pasakojimai kasdieninėje aplinkoje skatina vaikų vaizduotę ir kritinį mąstymą.

Montessori pabrėžė dvigubą aplinką šiam amžiaus tarpniui: klasė suteikia struktūrą, priemonės ir gaires, o lauko ir bendruomenės patirtys išplečia mokymąsi už klasės sienų. Tai vadinama išėjimo patirtimi (going out), kuri gali būti susijusi su ekskursijomis, gamtos tyrinėjimais ir bendravimu su vietos bendruomenėmis, savanoryste, leidžiančiais vaikams susieti savo studijas su realaus gyvenimo kontekstu, gilinti supratimą ir ugdyti atsakomybę. Tokiu būdu parengta aplinka remia ne tik intelektualinį augimą, bet ir socialinį sąmoningumą, praktinius įgūdžius ir priklausymo jausmą tiek klasėje, tiek už jos ribų.

Mokytojas šioje aplinkoje veikia kaip palydėtojas, atidžiai stebėdamas ir darydamas pristatymus, kurie atitinka vaiko vystymosi poreikius, tuo pačiu gerbiant jame vis stiprėjantį savarankiškumą.

Tokiu būdu paruošta aplinka tampa gyva ekosistema, atspindinčia vaiko besiplečiantį protą ir dvasią, aplinka, kuri siūlo iššūkius ir galimybes, kurios skatina visuminį vaiko augimą.

3 SKYRIUS

ES BENDROSIOS KOMPETENCIJOS 21 AMŽIUJE



ES dokumentas apie mokymosi visą gyvenimą kompetencijas

Mokymosi visą gyvenimą kompetencijų sąvoka atsirado Europos Sąjungai pripažinus, kad švietimas ir mokymas yra svarbiausi socialinės sanglaudos, užimtumo ir asmeninio tobulėjimo veiksniai sparčiai kintančiame pasaulyje. 2000-ųjų pradžioje ES sutelkė dėmesį į sistemas, apibrėžiančios žinias, įgūdžius ir požiūrį, reikalingus piliečiams, norintiems klestėti šiuolaikinėje visuomenėje, sukūrimą. Šie pastangos vainikavo 2006 m. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendaciją dėl pagrindinių kompetencijų mokantis visą gyvenimą, kurioje buvo nustatytos aštuonios pagrindinės kompetencijos, būtinos visiems asmenims, nepriklausomai nuo amžiaus ar kilmės. Dokumentas buvo parengtas po išsamių konsultacijų su valstybėmis narėmis, švietimo ekspertais ir socialiniais partneriais, atspindėdamas bendrą viziją dėl įtraukaus, aukštos kokybės švietimo visoje Europoje.

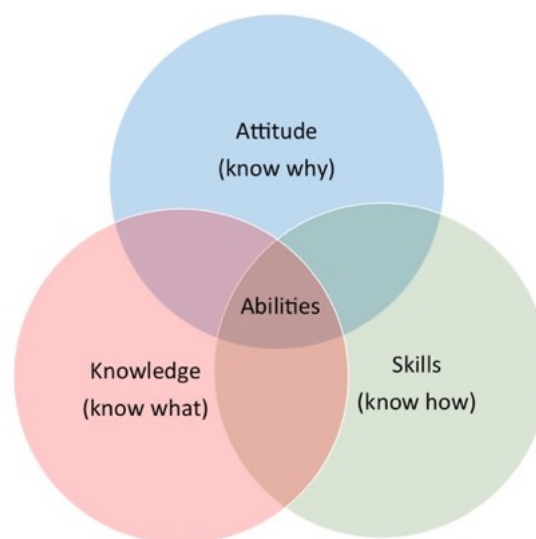


Šis dokumentas yra svarbus, nes jame pateikiamas aiškus ir išsamus švietimo ir mokymo sistemų visoje ES pagrindas. Apibrėždamas pagrindines kompetencijas, jis padeda politikos formuotojams, švietėjams ir institucijoms užtikrinti, kad mokymasis būtų aktualus, holistinis ir pritaikomas visą gyvenimą trunkančioms reikmėms. Sistema akcentuoja ne tik žinias, bet ir įgūdžius, požiūrį ir vertybes, remia asmeninį tobulėjimą, socialinę įtrauktį, aktyvų pilietiškumą ir užimtumą. Be to, ji skatina lygybę, ragindama visus besimokančiuosius įgyti kompetencijų, kurios leistų jiems visapusiškai dalyvauti visuomenės gyvenime ir darbo rinkoje. Taigi dokumentas yra atskaitos taškas, padedantis suderinti nacionalines mokymo programas, mokymo programas ir švietimo iniciatyvas visose valstybėse narėse.

ES visą gyvenimą trunkančio mokymosi kompetencijų sistema yra lanksti ir praktiška, ji padeda formuoti politiką ir mokymo praktiką. Valstybės narės ją naudoja formuodamos nacionalines švietimo strategijas, nustatydamos mokymo programų standartus ir kurdamos vertinimo priemonės, atspindinčias visapusišką besimokančiųjų ugdymą. Švietimo specialistai naudoja šią sistemą, kad planuotų mokymosi patirtis, kurios integruotai ugdo žinias, įgūdžius ir požiūrį, o mokymo įstaigos ir darbo vietos gali ją naudoti profesinių kompetencijų ir mokymosi visą gyvenimą galimybių plėtojimui. Šis dokumentas taip pat yra gairės mokymosi rezultatų stebėsenai ir vertinimui visoje Europoje, užtikrinanti, kad asmenys būtų pasirengę visą gyvenimą spręsti socialinius, ekonominius ir asmeninius iššūkius.

Kompetencijomis grindžiamas mokymasis

Pagrindinių kompetencijų ugdymas pradinės mokyklos amžiaus vaikams yra laispiškas ir holistinis procesas, apimantis **žinias, įgūdžius ir požiūrį**. Šie trys komponentai veikia kartu, leidžiant vaikams suprasti, taikyti ir sąveikauti su pasauliu prasmingais būdais.



Žinios yra kompetencijos pagrindas. Pradinių klasių vaikams žinios apima sąvokas, faktus, idėjas ir teorijas, kurios jau yra įtvirtintos tam tikroje srityje. Šiame amžiuje vaikai yra natūraliai smalsūs ir nori suprasti „kodėl“ ir „kaip“, todėl žinios nėra tik įsimenamos – jos yra tyrinėjamos, kvestionuojamos ir siejamos su realaus gyvenimo patirtimi. Pavyzdžiui, mokymasis apie ekosistemas gamtos mokslų pamokose arba istorinius įvykius socialinių mokslų pamokose yra veiksmingiausias, kai vaikai mato ryšius, dėsningumus ir pasekmes, o ne tik prisimena atskirus faktus. Žinios yra žaliava, kurią vaikai naudoja kritiškai ir kūrybiškai mąstyti apie juos supantį pasaulį.

Įgūdžiai yra gebėjimai, kuriuos vaikai ugdo, kad galėtų veiksmingai naudoti žinias. Pradinėje mokykloje įgūdžiai apima loginį mąstymą, problemų sprendimą, tyrimus, bendravimą, bendradarbiavimą ir savikontrolę. Įgūdžiai leidžia vaikams panaudoti savo žinias ir paversti jas veiksmais – atlikti gamtos mokslų eksperimentą, užbaigti grupės projektą ar pristatyti savo idėjas bendraamžiams. Montessori klasėse įgūdžių ugdymas remiamas teikiant praktines medžiagas, atvirosius projektus ir tyrinėjimo galimybes, kur vaikai gali praktikuoti sprendimų priėmimą, planavimą ir refleksiją autentiškose situacijose. Aktyviai įsitraukdami į mokymąsi, vaikai stiprina savo gebėjimus taikyti žinias praktiškai ir kūrybiškai.

Požiūris – tai polinkiai ir mąstysena, kurie lemia, kaip vaikai elgiasi ir reaguoja į idėjas, žmones ir situacijas. Tokie požiūriai kaip smalsumas, atkaklumas, empatija, atsakomybė ir atvirumas naujoms idėjoms yra būtini kompetencijų ugdymui. Pradinių klasių vaikams požiūrį formuoja tiek individuali patirtis, tiek socialiniai santykiai. Vaikas, kuris į projektą žiūri su smalsumu ir atkaklumu arba kuris grupiniame darbe pagarbiai bendradarbiauja su bendraamžiais, ugdo mąstyseną, reikalingą žinioms ir įgūdžiams veiksmingai taikyti įvairiose situacijose. Montessori ugdymas akcentuoja teigiamų požiūrių ugdymą per realaus gyvenimo praktiką, moralines diskusijas ir refleksijos galimybes, leidžiančias vaikams įsisavinti vertybes, kurios remia mokymąsi visą gyvenimą.

Pagrindinės kompetencijos nėra ugdomos izoliuotai – jos auga per **formalų, neformalų ir informalią mokymosi patirtį**, kurios pradinėje mokykloje yra gausu. Klasės aplinka, bendruomenės projektai, tyrinėjimai lauke ir bendravimas su bendraamžiais suteikia vaikams daug galimybių integruoti žinias, praktikuoti įgūdžius ir ugdyti konstruktyvią nuostatą. Pavyzdžiui, bendras tyrimų projektas apie vietos istoriją įtraukia vaikus į faktinį mokymąsi (žinios), komandinio darbo ir pristatymo įgūdžius (įgūdžiai) bei atsakomybę ir pagarbą kitų idėjoms (požiūris). Tokiu būdu kompetencijos ugdomos dinamiškai ir tarpusavyje susijusios, ruošiant vaikus ne tik akademinėi sėkmei, bet ir aktyviam, atsakingam dalyvavimui visuomenėje.

Montessori klasėse kruopščiai paruošta aplinka, kartu su natūralia vaiko smalsumu ir noru tyrinėti, sudaro idealias sąlygas šiam holistiniam vystymuisi. Skatindama vaikus tyrinėti, bendradarbiauti ir mąstyti, Montessori pedagogika užtikrina, kad žinios, įgūdžiai ir požiūriai augtų kartu, sudarant aštuonių ES pagrindinių kompetencijų visą gyvenimą trunkančiam mokymuisi pagrindą.

Aštuonios pagrindinės mokymosi visa gyvenimą kompetencijos

1. Raštingumo kompetencija

Gebėjimas išreikšti ir interpretuoti sąvokas, mintis, jausmus, faktus ir nuomones žodžiu ir raštu įvairiose situacijose. Ši kompetencija apima skaitymo, rašymo, kalbėjimo ir klausymo įgūdžius, leidžiančius asmenims efektyviai suprasti ir kurti tekstus.

2. Daugiakalbystės kompetencija

Gebėjimas veiksmingai bendrauti daugiau nei viena kalba, apimantis supratimo, kalbėjimo, skaitymo ir rašymo įgūdžius. Ši kompetencija remia tarpkultūrinį supratimą ir palengvina bendravimą įvairiose kalbinėse aplinkose.

3. Matematikos kompetencija ir kompetencija mokslo, technologijų ir inžinerijos srityse (STEM)

Gebėjimas taikyti matematinės sąvokas ir mąstymą sprendžiant problemas, taip pat suprasti ir dirbti su mokslo, technologijų ir inžinerijos sąvokomis. Ši kompetencija yra labai svarbi inovacijoms ir sudėtingų uždavinių sprendimui įvairiose srityse.

4. Skaitmeninė kompetencija

Pasitikintis, kritiškas ir atsakingas skaitmeninių technologijų naudojimas mokymuisi, darbui ir dalyvavimui visuomenės gyvenime. Tai apima gebėjimą naudoti skaitmenines priemones informacijai gauti, tvarkyti ir kurti, taip pat bendrauti ir bendradarbiauti internete.

5. Asmeninė, socialinė ir mokymosi mokyti kompetencija

Gebėjimas reflektuoti savo mokymosi procesus, nustatyti tikslus ir veiksmingai valdyti savo mokymąsi. Tai taip pat apima tarpasmeninius įgūdžius, empatiją ir gebėjimą bendradarbiauti su kitais.

6. Pilietiškumo kompetencija

Žinios ir įgūdžiai, reikalingi aktyviai ir atsakingai dalyvauti pilietiniame gyvenime, suprasti demokratijos principus, žmogaus teises ir socialinės sanglaudos svarbą. Ši kompetencija skatina aktyvų dalyvavimą bendruomenės ir visuomenės plėtroje.

7. Verslumo kompetencija

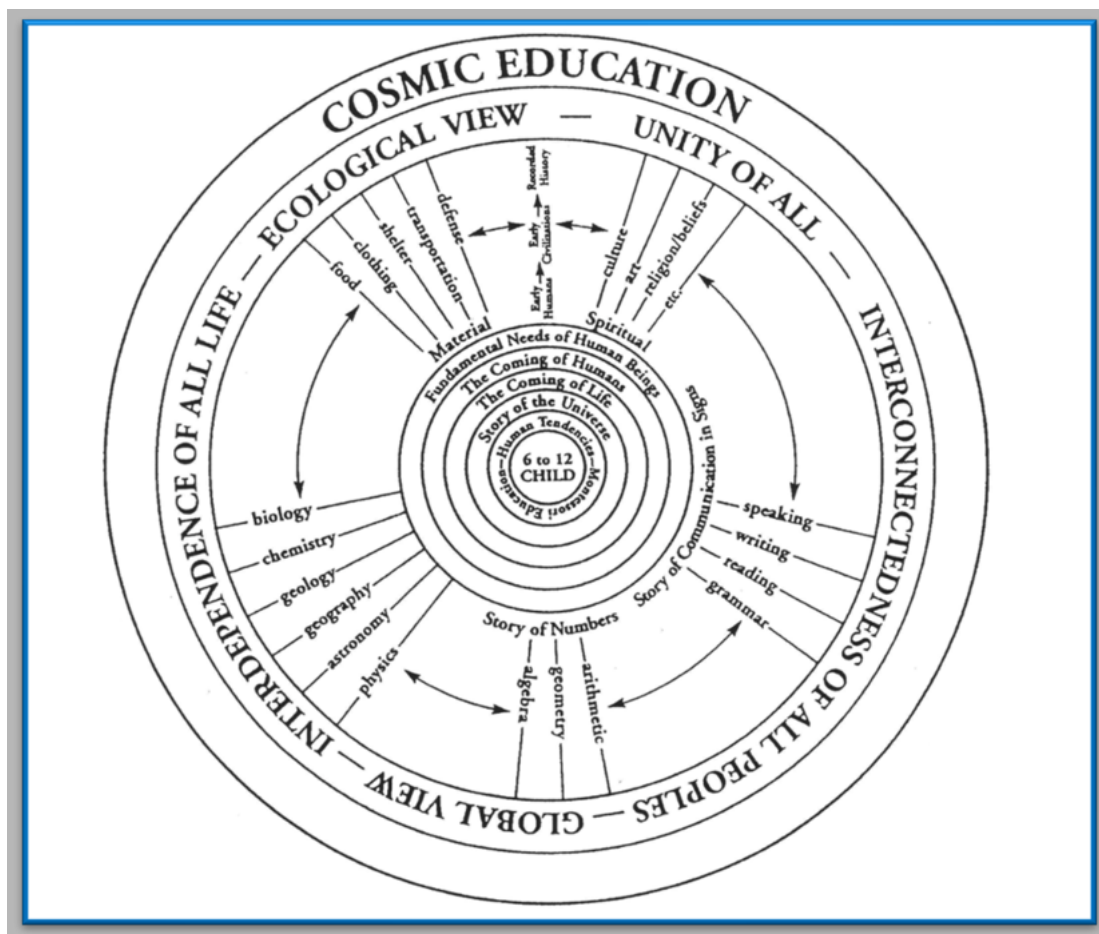
Gebėjimas paversti idėjas veiksmais, demonstruojant kūrybiškumą, novatoriškumą ir rizikos prisiėmimą siekiant galimybių. Tai apima įgūdžius, tokius kaip planavimas, išteklių valdymas ir rezultatų vertinimas, taikytinus įvairiose srityse, įskaitant verslo ir socialines iniciatyvas.

8. Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos kompetencija

Supratimas ir vertinimas, kaip svarbu kūrybiškai išreikšti idėjas, patirtis ir emocijas įvairiose medijose, įskaitant muziką, scenos meną, literatūrą ir vaizduojamąjį meną. Ši kompetencija skatina kultūrinę įvairovę ir asmeninio išraiškos būdus.

Ryšys su Montessori kosminiu ugdymu

Montessori švietimas natūraliai atitinka ES sistemą, nes abu akcentuoja holistinį asmens vystymąsi ir visą gyvenimą trunkančių mokymosi įgūdžių ugdymą. Montessori klasėse mokymasis neapsiriboja žinių įgijimu; tai bendras kelionė, kurioje vaikai, mokytojai ir bendraamžiai sudaro palaikančią bendruomenę. Per savarankišką darbą, bendrus projektus ir praktines gyvenimo patirtis vaikai ugdo bendravimo įgūdžius, kritinį mąstymą, kūrybiškumą ir socialines kompetencijas aplinkoje, kurioje vertinamas smalsumas, pagarba ir atsakomybė. Parengta Montessori aplinka veikia kaip dinamiška erdvė, kurioje kiekvienas vaikas gali tyrinėti savo tempu, vadovaujamas stebėjimo ir mentorių, tuo pačiu prisidedamas prie klasės bendruomenės gyvenimo.



Šis bendruomenės požiūris atspindi ES pagrindinių kompetencijų sistemos tikslą: suteikti mokiniams ne tik žinių, bet ir gebėjimą jas prasmingai taikyti socialiniame, kultūriniame ir profesiniame kontekste. Montessori klasės skatina vaikus imtis iniciatyvos, bendrauti su kitais ir apmąstyti savo mokymąsi, ugdydamos pilietinį sąmoningumą, kultūrinį supratimą ir moralinę atsakomybę. Skaitmeninis raštingumas, aplinkosaugos sąmoningumas ir problemų sprendimo įgūdžiai natūraliai integruojami per bendradarbiavimu grindžiamą tyrinėjimą, projektus ir ryšius su realiu pasauliu. Ugdydama savarankiškumą, vaizduotę ir prasmingo tikslo siekimą palaikančioje bendruomenėje, Montessori pedagogika sukuria idealias sąlygas aštuonioms ES pagrindinėms kompetencijoms ugdyti nuo ankstyvosios vaikystės iki paauglystės.

Šių gairių kituose skyriuose mes giliau panagrinėsime kiekvieną iš aštuonių kompetencijų, tyrinėdami praktines strategijas ir Montessori metodus, kurie padeda pradinės mokyklos vaikams prasmingai ugdyti šiuos įgūdžius, požiūrį ir vertybes. Kitas skyrius sujungs teoriją ir praktiką, parodydamas, kaip ES sistema ir Montessori filosofija kartu sudaro visą gyvenimą trunkančio mokymosi gaires.

ES pagrindinių kompetencijų ir Montessori kosminio ugdymo suderinimas

ES KOMPETENCIJOS	KOSMINIS UGDYMAS
mokymasis dalyvaujant aktyviose, autentiškose, bendradarbiavimo užduotyse	Praktinė patirtis su Montessori priemonėmis
tarpusavyje susijusių dalykų metodai, kai mokiniai patiria kontekstus, apimančius keletą dalykų sričių	Kosminis ugdymas (kontekstualus mokymosi patyrimas)
individualaus (savarankiško ir savarankiškai valdomo) ir bendradarbiavimo mokymosi galimybių derinys	darbas grupėse, su bendraamžiais ir individualiai
mokinio ir mokytojo vadovaujamų metodų derinys	Individualus vaiko darbas, pristatymai ir tolesni veiksmai
mokymosi patirtis mokykloje ir už jos ribų	Išvykos, aplinkos už klasės sienų patirtis (<i>going out</i>)
atitinkamas skaitmeninių išteklių ir virtualių mokymosi platformų naudojimas	Įvairių priemonių, skirtingų mokymosi technikų naudojimas klasėje
visos mokyklos požiūris į gerovę mokinių socialinio ir emocinio vystymosi rėmimas	mokytojų visapusiškas rengimas, įvairaus amžiaus mokiniai klasėje, kasdienės galimybės prasmingai bendrauti

4 SKYRIUS

RAŠTINGUMO KOMPETENCIJA



Raštingumo kompetencija

Raštingumas – tai gebėjimas atpažinti, suprasti, išreikšti, kurti ir interpretuoti sąvokas, jausmus, faktus ir nuomones tiek žodžiu, tiek raštu, naudojant vaizdinius, garso ir skaitmeninius medžiagos įvairiose disciplinose ir kontekstuose. Tai reiškia gebėjimą efektyviai bendrauti ir užmegzti ryšį su kitais tinkamu ir kūrybišku būdu. Raštingumo ugdymas sudaro pagrindą tolesniam mokymuisi ir skatina kalbinę sąveiką.

Žinios

Ši kompetencija apima skaitymo ir rašymo žinias bei rašytinės informacijos gerą supratimą, todėl reikalauja, kad asmuo turėtų platų žodyną, gebėtų naudoti gramatiką ir kalbos funkcijas. Ji apima pagrindinių žodinės sąveikos tipų, įvairių literatūrinių ir neliteratūrinių tekstų bei pagrindinių skirtingų kalbos stilių ir ypatybių supratimą.

Įgūdžiai

Asmenys turėtų turėti įgūdžių bendrauti žodžiu ir raštu įvairiose situacijose, stebėti ir pritaikyti savo bendravimą prie situacijos reikalavimų. Kompetencija taip pat apima gebėjimus atskirti ir naudoti įvairių tipų šaltinius, ieškoti, rinkti ir apdoroti informaciją, naudoti pagalbines priemones ir formuluoti bei išreikšti savo žodinius ir rašytinius argumentus įtikinamu būdu, tinkamu kontekstui. Ji apima kritinį mąstymą ir gebėjimą vertinti informaciją bei dirbti su ja.

Požiūris

Teigiamas požiūris į raštingumą apima polinkį į kritišką ir konstruktyvų dialogą, estetinės kokybės vertinimą ir susidomėjimą bendravimu su kitais. Tai reiškia supratimą apie kalbos poveikį kitiems ir būtinybę suprasti bei naudoti kalbą teigiamu ir socialiai atsakingu būdu.

Raštingumo kompetencijos pamatas ikimokykliniame amžiuje

Montessori darželyje raštingumo pagrindai yra tyliai ir gražiai klojami dar gerokai prieš vaikui pradėdant skaityti ar rašyti. Iki šešerių metų amžiaus vaikus aktyviai veikia jautrusis laikotarpis kalbai, kai jie natūraliai įsisavina žodžius, išraiškas ir net kalbos ritmą iš savo aplinkos. Būtent šiame etape pradeda augti raštingumo kompetencijos sėklos.

Kelionė prasideda nuo šnekamosios kalbos. Pokalbiai yra visko, ką darome, pagrindas. Mes kalbame su vaikais, o ne jiems. Mes klausomės jų klausimų, jų istorijų ir jų atradimų. Per šiuos pokalbius mes ne tik kuriame santykius, bet ir ugdome žodyną, sakinių struktūrą ir bendravimo džiaugsmą.

Galite pamatyti mokytoją, sėdinčią ant grindų arba prie stalo su vaiku, vardijančią daiktus trijų etapų pamokoje – tai pagrindinis Montessori metodas naujų žodžių mokymuisi. „Tai yra vonia“, – sako ji, aiškiai pristatydamą žodį. Vaikai klausosi, kartojasi ir galiausiai patys jį prisimena. Per daugybę tokių patirčių vaikai kuria turtingą ir tikslių žodyną, kuris tampa pagrindu vėlesniam skaitymui ir rašymui.

Pasakojimai yra kita svarbi šio proceso dalis. Mes pasakojame tikras istorijas apie pasaulį – apie gyvūnus, gamtą, žmones ir tolimas vietas. Taip pat skaitome knygas, kurios žadina vaizduotę ir empatiją. Kiekviena istorija tampa kvietimu mąstyti, klausti ir reikšti savo mintis. Kalba čia nėra mokomasis dalykas, tai gyva, kvėpuojanti kasdienio gyvenimo dalis.

Kai vaikas auga, garsai pradeda formotis jo sąmonėje. Montessori priemonės, pavyzdžiui, *šurkščios raidės*, padeda susieti garsą ir simbolį – kiekvienos raidės taktilinis lietimasis leidžia vaikui vienu metu įsisavinti jos formą ir garsą. Netrukus įvyksta kažkas nuostabaus: vaikas pradeda rašyti dar prieš mokėdamas skaityti.

Šis rašymas neprasideda nuo spausdintų užduočių lapų ar kitų iš anksto paruoštų užduočių. Vietoj to, jis kyla iš paties vaiko noro išreikšti mintis ir jausmus. Kai

keturmetis ar penkiametis paima *kilnojamąjį raidyną* ir sudėlioja raides, kad parašytų „Aš myliu savo šunį“, mes matome raštingumą jo natūraliausia forma – kalbą kaip saviraišką.

Mūsų, kaip Montessori mokytojų, vaidmuo nėra „mokyti raštingumo“ tradicine prasme. Mes neperduodame žinių žingsnis po žingsnio, o ruošiame aplinką, turtingą kalba, pokalbiais ir įkvėpimu. Mes suteikiame vaikams galimybes klausytis, kalbėti, rašyti ir galiausiai skaityti prasmingame kontekste. *Grakštumo ir mandagumo*

pratimai moko juos, kaip socialiniame gyvenime naudoti kalbą maloniai ir pagarbiai – kaip sveikintis, atsiprašyti, išreikšti dėkingumą.

Laikui bėgant, mes stebime gražią transformaciją. Vaikas, kuris anksčiau sakydavo tik kelis žodžius, pradeda dalytis istorijomis, užduoti klausimus, rašyti žinutes ir skaityti užrašus klasėje. Jie ne tik mokosi skaityti ir rašyti – jie atranda kalbos galią kaip mąstymo, kūrybiškumo ir ryšio priemonę. Montessori vaikų namuose raštingumas nėra pamoka – tai gyva patirtis, kuri natūraliai auga kruopščiai parengtoje aplinkoje, vedama vaiko smalsumo ir išraiškos džiaugsmo.



4 Didžioji istorija - lyg vartai į raštingumo pasaulį

„Abécélè turėjo didesnę poveikį žmonijos pažangai nei bet kuris kitas išradimas, nes ji pakeitė patį žmogų, suteikdama jam naujų galių, pranokstančių gamtos galias. Ji padarė žmogų dviejų kalbų savininku: natūralios ir viršgamtinės. Naudodamasis pastarąja, žmogus gali perduoti savo mintis toli esantiems žmonėms. Jis gali jas užfiksuoti savo palikuonims. Jis praktiškai gali sukaupti visos žmonijos intelektualinių produktų lobyną per laiką ir erdvę.“

Maria Montessori. Formation of Man

Kai vaikai įžengia į antrąjį amžiaus tarpsnį – maždaug nuo šešerių iki dvylikos metų amžiaus – jie pradeda žvelgti į išorę. Jų protas atsiveria pasaulio platybėms, ir jie pradeda užduoti labiausiai žmogiškus klausimus: *iš kur aš esu? Kodėl viskas yra taip, kaip yra?* Juos veda vaizduotė ir žinių troškimas, kuris siekia toliau nei čia ir dabar. Montessori pradinės mokyklos klasėje šį didžiulį žinių troškimą patenkiname Didžiosiomis istorijomis. Šios penkios pagrindinės istorijos sudaro pradinės mokyklos mokymo programos pagrindą. Kiekviena iš jų yra kvietimas – vartai – tyrinėti visatą, gyvenimą, žmonijos istoriją ir kalbos bei skaičių galią.

Ketvirtoji didžioji istorija, pavadinta „Istorija apie bendravimą ženklais“, žymi ypatingą momentą vaiko kelionėje. Ji atveria duris į raštingumo pasaulį – ne per pratimus ar užduotis, o per stebuklą. Ši istorija pasakojama kaip nuotykis. Ji kviečia vaikus įsivaizduoti pirmuosius žmones, kurie, dar prieš atsiradant popieriui ar rašikliams, ieškojo



būdų pasidalinti savo idėjomis ir patirtimi. Mes pasakojame apie pirmuosius į akmenį išraižytus ženklus, ant urvų sienų nupieštus pranešimus, į molį įraižytus simbolius. Mes įsivaizduojame žmones, supratusius, kad jie gali ženklais išreikšti garsus ir kad per šiuos ženklus jų mintys gali keliauti per laiką ir erdvę. Per šią istoriją vaikai atranda „“, kad rašytinė kalba yra žmogaus išradimas, gimęs iš giliausio noro bendrauti.

Kiekvienas ženklas, raidė ir žodis yra dalis tęsiamos istorijos – begalinės žmonių, kurie nesutiko, kad idėjos būtų prarastos laike, kolektyvinės pastangos. Istorija jungia istoriją, išradimus, migraciją ir komunikaciją, padėdama vaikams suprasti, kad abėcėlė pati savaime yra vienas iš didžiausių žmonijos bendradarbiavimo ir kūrybiškumo įrankių. Šioje istorijoje yra herojai: ne kariai ar karaliai, bet mąstytojai, svajotojai ir problemų sprendėjai – žmonės, kurie garsus pavertė simboliais ir taip suformavo pačią civilizaciją. Ši idėja giliai rezonuoja su antrojo amžiaus tarpsnio vaiku, kuris pradeda save matyti kaip platesnės žmonijos istorijos dalį.

Vaikai supranta, kad, kaip ir tie pirmieji išradėjai, jie taip pat yra kalbos tyrinėtojai. Jie susidurs su iššūkiais – rašyba, skyryba, struktūra – bet, kaip ir pasakos herojai, jie ras savo sprendimus. Pasaka jiems primena, kad raštingumas – tai ne tik taisyklių įsisavinimas, bet ir kalbos naudojimas idėjoms, jausmams ir atradimams dalytis. Tikrai stebuklinga yra tai, kad, išmokęs abėcėlės garsus, vaikas įgyja nepaprastą galią: skaityti kitų mintis ir išreikšti savo idėjas žodžiais. Turėdami tik keletą simbolių, jie gali atskleisti knygų, laiškų, dainų ir istorijų iš viso pasaulio išmintį. Argi tai nėra žmogaus išradimo stebuklas?

Marija Montessori apibūdino kalbą kaip kūrinį, kuris kyla iš trijų didžiųjų žmogaus dovanų: širdies, kuri jaučia, proto, kuris mąsto, ir rankų, kurios dirba. Išgirdę šią istoriją, klasė dažnai atgyja. Vaikai gali tyrinėti senovinius raštus, sugalvoti savo abėcėles, rašyti užkoduotus pranešimus arba kurti istorijas, įkvėptas to, ko išmoko. Mokytojas nenurodo šių veiklų, jos kyla natūraliai iš vaikų smalsumo. Be istorinių ir lingvistinių pamokų, „Pasakojimas apie bendravimą ženklais“ perteikia gilesnę žinią. Jis padeda vaikams suvokti kalbą kaip tiltą tarp žmonių – būdą suprasti, įsijausti ir susieti. Augdami savo raštingumo kelionėje, jie mokosi, kad bendravimas yra ne tik žodžiai, bet ir gebėjimas kreiptis į kitus su gerumu ir aiškumu. Tokiu būdu „Ketvirtoji didžioji istorija“ ne tik supažindina su skaitymu ir rašymu, bet ir pažadina vaikams gilų supratimą apie tai, ką reiškia būti žmogumi: būtybe, kuri jaučia, mąsto ir naudoja kalbą, kad pasidalytų savo vidiniu pasauliu su kitais.

Istorija iš klasės

Įkvėpimas po ketvirtosios didžiosios istorijos

Papasakoję Ketvirtąją didžiąją istoriją pastebėjome, kad vaikus sužavėjo mintis, kad žmonės skirtingais laikais ir skirtingose kultūrose bendravo naudodami skirtingus simbolius. Jų akys nušvito, kai jie pamatė, kaip senovės egiptiečiai raižė hieroglifus ir kaip kitos civilizacijos sukūrė savo rašybos sistemas. Netrukus jie patys norėjo tai išbandyti – rašyti savo vardus ir trumpas istorijas skirtingomis rašmenimis, eksperimentuoti su simboliais iš praeities ir dabarties.

Kaip mokytojai, mes greitai supratome, kaip svarbu sukurti aplinką, kuri galėtų puoselėti šį smalsumo užsidegimą. Mes pridėjome naujų priemonių – molio ir pagaliukų raižymui, teptukų kaligrafijai, lentelių su įvairiais alfabetais ir vadovų, padedančių suprasti hieroglifus. Klasė tapo gyva, kupina

tyrinėjimų ir kūrybiškumo. Vieną dieną, įkvėpti istorijos ir savo rašymo eksperimentų, vaikai nusprendė pasigaminti savo popierių. Jie surinko atliekas iš popieriaus perdirbimo dėžės klasėje, susmulkino ir mirkino jas, ir sukūrė gražius rankų darbo popieriaus lapus. Vėliau jie juos panaudojo mažų knygelių, skirtų jų rašymo projektams, gamybai. Per šią patirtį mes pamatėme, kaip istorija atvėrė ne tik jų vaizduotę, bet ir tikslo jausmą. Jie ne tik mokėsi rašyti – jie tapo dalimi ilgos ir tebesitęsiančios žmonijos komunikacijos istorijos.



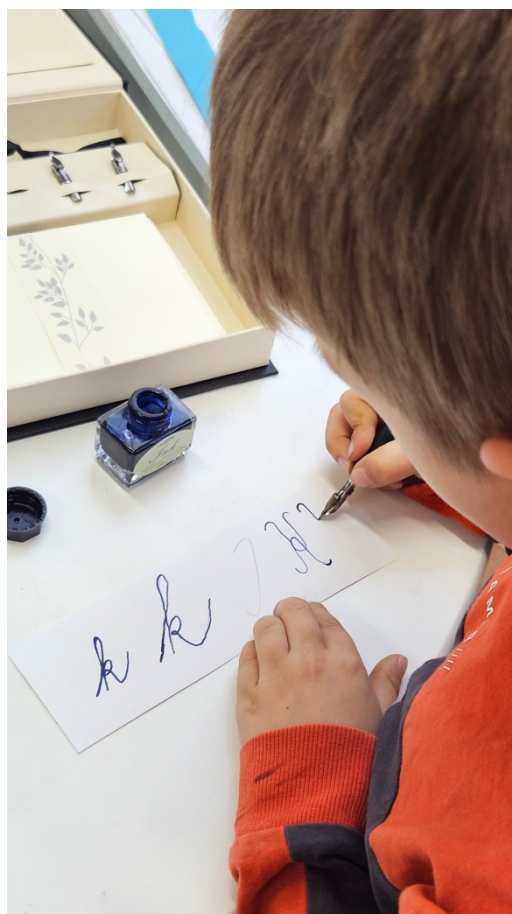
Montessori akademija, Lietuva

Rašymo įgūdžiai: nuo juslinio tyrinėtojo iki kūrybiško rašytojo

Rašymas yra vienas iš galingiausių mūsų bendravimo būdų. Jis leidžia mums formuoti savo mintis, suteikti formą savo idėjoms ir pratęsti pokalbius už dabartinio momento ribų. Rašydami, mūsų vidinis pasaulis tampa matomas – ir jis gali pasiekti kur kas daugiau nei tik mus pačius.

Montessori pradinėje mokykloje mes padedame vaikams ugdyti pasitikėjimą savimi ir savimi, kad jų kalba taptų matoma. Rašymas yra daugiau nei raidžių formavimas ar taisyklių laikymasis – tai būdas vaikams dalytis savo mintimis, jausmais ir atradimais. Mes puoselėjame įsitikinimą, kad jų idėjos yra svarbios ir gali išlikti per rašytinį žodį. Kaip aprašyta ankstesniame skyriuje, rašymo pagrindai yra padedami Montessori darželyje. Kai vaikai ateina į pradinės mokyklos klasę, jie paprastai jau žino ryšį tarp garsų ir simbolių ir yra patyrę džiaugsmą išreikšti save su kilnojamu raidynu. Dabar dėmesys nukreipiamas į šių gebėjimų tobulinimą ir išraiškos plėtimą.

Mes supažindiname su rašymo menu – mokomės rašyti ant linijų, naudoti abėcėlės lenteles ir tyrinėti kaligrafiją. Šios veiklos tobulina smulkiąją motoriką ir ugdo rūpestį rašytiniu žodžiu. Per įvairias patirtis vaikai įgyja mechaninį pasitikėjimą savimi, kad galėtų laisvai ir gražiai išreikšti savo mintis popieriuje. Tačiau mes nesustojame ties pačiu įgūdžiu. Kai vaikai supranta, kaip rašyti, mes atveriamė duris į tai, kodėl mes rašome. Tiriame daugybę būdų, kaip rašymas gali išreikšti žmogaus dvasią –



eilėraščius, kurie užfiksuoja emocijas, pasakas, kurios plečia vaizduotę, ataskaitas, kurios sistemina žinias, arba plakatus, kurie dalijasi informacija apie gyvūnus ar istorines asmenybes. Rašymas tampa tiltu tarp saviraiškos ir bendravimo su kitais.

Mūsų klasėse rašymas niekada neapsiriboja sąsiuviniais ar daroma tik tam, kad gautų mokytojo pritarimą. Jis skirtas dalintis – su klasiokais, šeimomis ir platesne bendruomene. Vaikai garsiai skaito savo eilėraščius, leidžia mažas knygeles ir pristato savo tyrimus bendraamžiams. Per šias patirtis jie atranda, kad rašymas nėra izoliuota užduotis, o gyvi idėjų mainai. Mūsų, kaip Montessori pedagogų, tikslas yra remti vaikus, kai jie pereina nuo jutiminio tyrinėjimo prie išraiškingo rašymo – tampa asmenimis, kurie rašo ne todėl, kad privalo, bet todėl, kad turi ką reikšmingo pasakyti.

Istorija iš klasės

Mokyklos laikraščio projektas

Jolly HOME SCHOOL kas ketvirtį įvyksta kažkas nuostabaus – sukuriamas mūsų gyvybingas mokyklos laikraštis. Tačiau tai nėra įprastas leidinys – tai gyvas raštingumo, kūrybiškumo ir visų amžiaus grupių vaikų bendradarbiavimo šventės procesas. Procesas prasideda nuo jauniausių mokinių, kurie savo istorijomis, piešiniais ir kūrybingomis idėjomis įkvepia laikraščiui gyvybę. Jų entuziazmas užpildo klasę jauduliu, kai jie dalijasi tuo, apie ką nori rašyti – gyvūnais, nuotykiiais žaidimų aikštelėje, mėgstamomis knygomis ar atradimais klasėje. Jų indėlis sudaro laikraščio širdį ir sielą, primindamas visiems apie gryną išraiškos džiaugsmą.

Kai jaunesnieji svajoja ir kuria, vyresnieji mokiniai įsijungia kaip vadovai ir mentoriai. Jie padeda redaguoti tekstus, organizuoti maketą ir paruošti galutinį dizainą spausdinimui. Šis skirtingų amžiaus grupių bendradarbiavimas ugdo ne tik raštingumo įgūdžius, bet ir lyderystę, bendradarbiavimą bei kantrybę. Kiekvienas turi savo vaidmenį – rašytojai, iliustratoriai, interviu vedėjai, redaktoriai ir dizaineriai – ir darbo eiga vyksta natūraliai, atspindėdama Montessori tikslingo bendradarbiavimo dvasią.

Kai laikraštis pagaliau paruoštas, visa mokyklos bendruomenė susirenka švęsti. Vaikai spinduliuoja pasididžiavimu, matydami savo vardus spausdintame leidinyje, ir noriai dalijasi spausdintais egzemplioriais su tėvais ir mokytojais. Šeimos dažnai stebisi, kaip apgalvotai jų

vaikai išreiškia save, o mokytojai mato, kaip auga mokinių pasitikėjimas savimi, išraiška ir ryšys.

Kiekviename „Jolly HOME SCHOOL“ laikraščio numeryje nagrinėjamos įvairios rašymo formos – naujienų straipsniai, nuomonės, eilėraščiai, pasakojimai ir interviu. Per šį nuolatinį projektą vaikai atranda, kad rašymas nėra tik atskirai įgyjamas įgūdis, bet gyvas bendravimo būdas. Jie sužino, kad jų idėjos gali informuoti, įkvėpti ir suvienyti kitus.

Mokyklos laikraštis tapo ne tik leidiniu, bet ir mūsų bendruomenės bendro tikslo simboliu – priminimu, kad kai vaikai dirba kartu, vedami smalsumo ir pagarbos, jų žodžiai gali sukurti kažką gražaus ir ilgalaikio.

Jolly HOME SCHOOL, Slovakija

SZŠ Jolly HOME SCHOOL

JOLLY NEWS

21 December, 2023 Speciálne vydanie



S bliziacim sa koncom kalendárneho roka 2023 je čas na týchto pohľad späť na niekoľko nezabudnuteľných momentov, ktoré sme spolu prežili v priebehu posledných mesiacov. Toto je nielen obdobie na zamyslenie sa nad uplynulým obdobím, ale aj na radosné očakávanie toho, čo nám budúcnosť priniesie.

Nez sa ponoríme do radosných udalostí, úprimné ďakujem patrí všetkým – učiteľom, žiakom, rodičom a všetkým, ktorí prispeli k tomu, aby bol tento rok taký úspešný. Vaša podpora, oddanosť a energia nás inšpirujú každý deň. Spoločne sme vytvárali nezabudnuteľné spomienky, a za to vám patrí naša vďaka.

Praeme vám krásne chvíle nadchádzajúcich dní, veselú prázdninu a tešenie sa na stretnutie s VAMI v Novom roku 2024!

**"NOVÉ SNY,
NOVÉ NÁDEJE!
NOVÉ
SKŪSENOSTI
ŠŤASTNÝ
NOVÝ ROK!"**

www.jollyhomeschool.sk

SZŠ Jolly HOME SCHOOL

JOLLY NEWS

27. apríl, 2024 Jarné vydanie



Jar príšla a s ňou rozkvetá nielen svet okolo nás, ale aj naša myseľ. Uženie v prírode, či pestovanie a predávanie domácich výrobkov z našej farmy - to všetko nás ešte len čaká. Dovoľte nám sa však podeliť o zážitky, skúsenosti a poznania, čo sme nabrali od minulého vydania.

Jarné vydanie - JOLLY NEWS -
Editor: Alexandra Trávníková, M
Asistentka editora: Sára Knopková

**"Spring adds
new life and
new beauty to
all this."**

www.jollyhomeschool.sk  jollyhomeschool

SZŠ Jolly HOME SCHOOL

JOLLY NEWS

31. mája 2024 špeciálne vydanie



V každom človeku je zakódovaná základná mravnosť a dobro. Ak konáš podľa nich, veľkým dielom prispievaš k tomu, čo táto planéta potrebuje.

In every man encoded essential morality and good. If you listen and act accordingly you contribute substantially to what this planet needs most.

Nie je až také dôležité, kde sa práve nachádzaš, ale ktorým smerom sa uberáš.

Where you are at the moment does not really matter. What does, is the direction, you are heading

Editor - Z Trávníková
Asistentka editora - Janka a Mária

www.jollyhomeschool.sk  jollyhomeschool

Visapusiškas skaitymas Montessori klasėje

Montessori pradinėje klasėje skaitymas yra daug daugiau nei raidžių iššifravimas puslapyje – tai atradimo ir supratimo veiksmas. Maria Montessori naudojo terminą „visapusiškas skaitymas“, kad apibūdintų šį giluminį teksto suvokimo lygį, kai vaikas ne tik skaito žodžius, bet ir tikrai supranta, jaučia ir interpretuoja jų reikšmę. Mūsų tikslas – padėti vaikams pasiekti šį etapą, kai skaitymas tampa langu į žmogaus mintis ir vaizduotę, o ne tik mechaniniu užsiėmimu.

Kelionė link visapusiško skaitymo prasideda nuo tvirtų pamatų, padėtų ankstyvuoju amžiumi. Per juslinį tyrinėjimą ir žodinės kalbos veiklas vaikai ugdo fonologinį sąmoningumą – gebėjimą girdėti ir atpažinti garsus žodžiuose. Jie žaidžia kalbos žaidimus, pavyzdžiui, „Aš matau“, arba klausosi pirmųjų, vidurinių ir paskutinių žodžių garsų. Jie ištempia žodžius garsiai, jungia garsus ir suderina juos su raidėmis, naudodami jutimines priemones pavyzdžiui, šurkščias raides ir kilnojamą raidyną. Šios patirtys paruošia protą ir rankas skaitymui, padėdamos vaikams „iššifruoti kodą“ tarp simbolių ir garsų.

Kai vaikai ateina į pradinę klasę, daugelis jų jau moka skaityti paprastus žodžius ir frazes. Čia mūsų dėmesys išsiplėčia nuo to, kaip skaityti, iki to, ką reiškia skaitymas. Mes ugdome supratimą, interpretavimą ir refleksiją. Skaitymas tampa vaiko ir teksto pokalbiu. Kad šis ryšys būtų gyvas, naudojame praktines priemones ir veiklas, kurios skaitymą paverčia patirtimi. Pavyzdžiui, *komandų kortelės* kviečia vaikus vaizduoti tai, ką jie skaito – „Stovėk prie lango“ arba „Nupiešk trikampį ir nuspalvink jį mėlynai“. Per tokius pratimus skaitymas tampa aktyvus ir džiaugsmingas, o supratimas gilinamas per judesį ir patirtį. Net gramatikos pamokos tampa gyvos: vietoj to, kad mokytojai kalbos dalių atmintinai, mokytojas pateikia



patirtį, kad vienas žodis gali pakeisti reikšmę, pavyzdžiui, „Dainuok tyliai“ arba „Dainuok garsiai“. Gramatika nėra abstrakti – ji gyvena klasėje ir patiriama per tekstą.

Teksto pasirinkimas taip pat svarbus. Vaikai turi rasti prasmę tame, ką skaito. Sausos, informacijos kupinos ištraukos pakeičiamos istorijomis, aprašymais ir tekstais, kurie skatina susieti ir mąstyti. Mes mokome vaikus vizualizuoti, užduoti klausimus, susieti tai, ką jie skaito, su savo patirtimi arba platesnėmis temomis, kurias jie nagrinėja klasėje. Pavyzdžiui, kai vaikas skaito apie paukščių migraciją, mes galime išeiti į lauką stebėti dangaus arba nubrėžti paraleles su žmonių kelionėmis. Per tokius ryšius supratimas tampa pagrįstas patirtimi.

Montessori klasėse skaitymas nevyksta tik kalbos srityje – jis apima visas disciplinas. Istorija apie senovės civilizaciją gali paskatinti diskusiją apie geografiją ir kultūrą. Skaitymas apie augalų gyvenimą gali įkvėpti biologijos eksperimentą. Kiekviena disciplina siūlo priemones ir skaitymo korteles skirtingo sudėtingumo lygio, leidžiančias kiekvienam vaikui rasti tekstus, atitinkančius jo gebėjimus ir smalsumą. Tokiu būdu klasė tampa skaitytojų bendruomene, kurioje kiekvienas pažengia savo tempu, bet visus vienija bendras atradimų entuziazmas. Grupinės diskusijos ir pasakojimų analizė skatina vaikus interpretuoti prasmę, daryti prognozes ir tyrinėti teksto emocijas. Jie pradeda atpažinti subtilybes, humorą ir metaforas. Skaitymas tampa ne tik įgūdžiu, bet ir intelektualine bei kūrybine patirtimi.

Viso to pagrindas yra meilė knygoms. Mūsų klasėse yra jaukūs skaitymo kampeliai ir mažos bibliotekos, kur vaikai gali laisvai skaityti – vieni, su draugu ar mažomis grupėmis. Jie kviečiami praleisti laiką su knygomis bet kuriuo dienos metu, ne tik pamokų metu. Dėl šios laisvės skaitymas tampa visą gyvenimą lydiniu draugu, komforto, smalsumo ir džiaugsmo šaltiniu.

Montessori klasėje visapusiškas – arba visiškas – skaitymas reiškia daugiau nei žodžių supratimą. Tai reiškia gyvenimo supratimą per žodžius. Tai yra vaiko širdies ir proto pažadinimas kalbos grožiui ir begaliniam pasauliui, kurį ji atveria prieš juos.

Istorija iš klasės

Skaitymo kultūra namuose ir mokykloje

Montessori Akademijoje tikime, kad meilė skaitymui prasideda dar gerokai prieš vaikui pradedant skaityti savarankiškai, ir kad ši meilė puoselėjama tiek mokykloje, tiek namuose. Dėl to kviečiame šeimas tapti aktyviomis partnerėmis kuriant skaitymo kultūrą, kuri sujungia namų ir klasės gyvenimą. Skatiname šeimas kurti skaitymo tradicijas namuose, paverčiant skaitymą šilta, bendra patirtimi, o ne užduotimi.

Dalijamės su tėvais nedideliu „Šeimos skaitymo vadovu“ – tai švelnus kvietimas skaitymą paversti kasdienio šeimos gyvenimo dalimi. Siūlome keletą paprastų, bet veiksmingų įpročių:

- **Kada skaityti:** šeimos raginamos kasdien skirti tam tikrą laiką skaitymui, pavyzdžiui, vakare prieš miegą. Skaitymas, kaip ir bet kuri kita prasminga veikla, reikalauja ritmo ir pasiryžimo. Be planavimo labai lengva praleisti dieną be skaitymo.
- **Kur skaityti:** jauki, patraukli erdvė padeda paversti skaitymą kažkuo, ko laukiama. Minkšta antklodė, mėgstamas kampelis ar patogi sofa gali padaryti šį laiką ypatingu. Primename šeimoms, kad knygos turi būti matomos ir pasiekiamos – gražiai išdėstytos, o ne paslėptos.
- **Su kuo skaityti:** skaitymas yra šeimos reikalas. Visi skaito – tėvai, vyresnieji broliai ir seserys, netgi mažiausi vaikai, kurie tyrinėja paveikslėlių knygas. Kai vaikai mato suaugusiuosius skaitančius, jie įsisavina žinią, kad skaitymas yra vertingas ir džiugus. Šie bendri momentai sukuria ilgalaikes prisiminimus ir asociacijas su šiluma ir ryšiu.

*Norėdami sustiprinti ryšį tarp namų ir mokyklos, vaikų skaitymo patirtį namuose perkeliame į klasę. Kiekvieną mėnesį rengiame **knygų rekomendacijų kampelį**, kuriame vaikai dalijasi knygomis, kurias jie mėgo skaityti namuose. Jie pristato savo mėgstamas istorijas klasės draugams, skatindami kitus atrasti naujus kūrinius ir autorius.*

*Vaikams, kuriems patinka skaityti tą pačią seriją ar temą, mes sudarome mažus **skaitytojų klubus**. Šiose grupėse vaikai namuose skaito tą pačią knygą ir vėliau susirenka ją aptarti – kartais vadovaujami mokytojo, kartais tiesiog kaip bendraamžiai, dalijantys idėjomis. Šios „*

diskusijos dažnai perauga į gilesnius projektus, pavyzdžiui, istorinio laikotarpio ar istorijoje minimų mokslinių sąvokų tyrimą.

Norėdami pasidžiaugti ir įkvėpti kitus, taip pat organizuojame **skaitymo fotografijų parodą**. Šeimos atsiunčia nuotraukas, kuriose užfiksuoti jų skaitymo momentai namuose – susirangę ant sofos, skaitantys po antklode ar tyrinėjantys knygas sode. Šios nuotraukos eksponuojamos klasėje ir tarnauja kaip džiaugsmingas priminimas, kad skaitymas gyvuoja kiekvienuose namuose ir kiekvienoje širdyje.

Dėl šių bendrų pastangų skaitymas tampa ne tik akademinis tikslas, bet ir gyvenimo būdas. Klasė ir namai susiejami bendru pasakojimų, smalsumo ir meilės knygoms ritmu. Kartu mes ugdome ne tik skaitytojus, bet ir bendruomenę, kuri raštiškame žodyje randa prasmę, paguodą ir įkvėpimą.



Montessori akademija, Lietuva

Šnekamosios kalbos pagrindai ir tarpusavio bendravimas

„Kalba yra kažkas gyvo – tai kažkas, kas turi savyje gyvybę. Vaikas ją kuria po truputį, ir šis darbas vyksta kaip linksmas žaidimas. Tai transformacijos, išradimo žaidimas, žaidimas, kurį žmogaus protas žaidžia su savimi.“

Maria Montessori. „Absorbent Mind“

Maria Montessori dažnai apibūdindavo kalbą kaip *gyvą dalyką* – kažką, kas gimsta ir auga vaiko viduje per džiaugsmingą tyrinėjimą ir žmogiškus ryšius. Ji taip pat vadino kalbą „kolektyvinės minties instrumentu“, turėdama omenyje, kad tai nėra tiesiog gamtos reiškiny, bet žmogaus kūrinys – kažkas, kas buvo išrastas, kad žmonės galėtų mąstyti, dalytis ir kurti kartu. Per kalbą žmonija sukūrė kultūrą, mokslą, meną ir bendruomenę. Kalba yra žmogaus proto balsas ir siūlas, kuris mus visus jungia.

Kai vaikai pradeda lankyti pradinę mokyklą, daug dėmesio skiriama skaitymui ir rašymui, tačiau labai svarbu nepamiršti kalbos svarbos. Šnekamoji kalba yra pagrindas, ant kurio statoma visa raštingumo sistema. Būtent kalbėdami ir klausydami vaikai pirmiausia mokosi formuluoti mintis, bendrauti ir bendradarbiauti su kitais. Kiekviena skaitymo, rašymo ir gramatikos patirtis Montessori klasėje yra įsišaknijusi šiame gyvame, žodiniame bendravime. Iš tiesų, dar prieš pradėdami dirbti su gramatikos dėžutėmis ar sakinių analizės priemonėmis, vaikai turi turėti tvirtą šnekamosios kalbos pagrindą. Kiekvienas Montessori pristatymas – ar tai būtų matematika, geometrija ar istorija – apima pokalbį. Mokytojo žodžiai veda vaiką prie mąstymo, apmąstymų ir vaizduotės. Kalba niekada nėra mechaninė; ji yra tiltas tarp mąstymo ir veiklos.

Norėdami ugdyti šnekamąją kalbą pradinėje klasėje, mes kreipiamės į vaiko vaizduotę – pagrindinę antrojo amžiaus tarpsnio mokymosi priemonę. Pasakodami istorijas, mes kviečiame vaikus keliauti laiku ir erdvėje, naudodami tik žodžių galią. Kai pasakojame istorijas apie didžiuosius išradimus, senąsias civilizacijas ar atradimus gamtos

pasaulyje (), kalba jų protuose piešia vaizdus. Tai pažadina smalsumą ir emocijas, skatina vaikus užduoti klausimus, dalytis savo idėjomis ir kolektyviai kaupti žinias.

Ne mažiau svarbu yra tai, kaip kalba vartojama pačių vaikų tarpe. Klasė yra maža visuomenė, kurioje vaikai nuolat praktikuoja bendravimą: derasi, dalijasi nuomonėmis, sprendžia nesutarimus ir reiškia padėką. Šie momentai – ar tai būtų grupės darbas, diskusijos klasėje, ar kasdieniai pokalbiai – yra esminiai kalbos ugdymo pratimai. Mes taip pat ruošiame vaikus realaus pasaulio sąveikoms už klasės ribų. Per išvykas jie turi kalbėtis su autobusų vairuotojais, muziejų gidais, pardavėjais ar bibliotekininkais. Tokie momentai suteikia kalbai realią prasmę. Jie padeda vaikams suprasti, kad žodžiai yra ne tik mokyklai – jie yra gyvenimo įrankiai. Šiame procese svarbų vaidmenį atlieka grakštumo ir mandagumo pratimai. Per paprastus, bet reikšmingus pavyzdžius – kaip pasisveikinti su svečiu, kaip mandagiai paprašyti, kaip pagarbiai klausytis – vaikai mokosi naudoti kalbą apgalvotai ir maloniai. Šie įgūdžiai tampa jų kasdienio bendravimo dalimi ir sudaro empatijos ir pagarbos klasės bendruomenėje pagrindą.

Montessori aplinkoje žodinė kalba yra visur: pasakojimuose, kuriuos pasakojame, klausimuose, kuriuos užduodame, diskusijose, kurias rengiame, ir tyliuose pokalbiuose tarp draugų. Nesvarbu, ar vaikas pristato mokslinių tyrimų projektą, vaidina klasės spektaklyje, ar diskutuoja apie moralinę dilemą, jis ne tik praktikuojasi kalbėti – jis atranda kalbos galią sujungti, išreikšti ir suprasti. Kai padedame vaikams ugdyti bendravimo meną, mes darome daugiau nei mokome juos gerai kalbėti – mes mokome juos giliai mąstyti, atidžiai klausytis ir prisidėti savo balsu prie bendros žmonijos istorijos.

Istorija iš klasės

Dėkingumo ratas – Montessori ryšio momentas

Daugumoje mokyklų yra ratas – ypatingas dienos momentas, kai vaikai ir mokytojai susirenka kartu pasidalinti. Montessori klasėje šis momentas įgauna unikalią formą, žinomą kaip dėkingumo ratas, ir jis tikrai turi kažką magiško. Jolly HOME SCHOOL dėkingumo ratą praktikuojame jau kurį laiką. Kaip vaikai paeiliui registruojasi įvairioms klasės pareigoms, taip pat turime rato ceremonijos vedėją, kuris vadovauja ratui. Tai svarbus vaidmuo, ir mes dažnai susijauiname matydami, kaip netgi droviausi vaikai drąsiai ir pasitikėdami savimi žengia į priekį, kad jį prisiimtų.

Ceremonijos vedėjas pakviečia visus susirinkti – kartais švelniu balsu, kartais muzikos instrumento garsu – ir pradeda pirmąją susitikimo dalį: dalijimasis tuo, kaip mes jaučiamės ir kaip mums sekasi. Kai kiekvienas vaikas kalba, mes klausomės atidžiai, mokomės suprasti vieni kitų emocijas ir patirtis – kodėl kažkas jaučiasi laimingas, liūdnas, pavargęs ar susijaudinęs. Šis momentas ugdo empatiją ir stiprina mūsų bendruomenės jausmą. Antroji „Dėkingumo rato“ dalis skirta padėkai – padėkos išreiškimui kam nors ar kažkam. Visada šilta širdžiai girdėti, kaip vaikai dėkoja draugui už pagalbą, tėvams už kartu praleistą laiką ar net saulei už tai, kad tą dieną švietė. Galiausiai mokytojai ar suaugusieji dalijasi praktine informacija apie tai, kas bus toliau – klasės planus, artėjančius renginius ar tiesiog padrąsinimo ir apmąstymų žodžius.

Dėkingumo ratas praktikuojamas visose amžiaus grupėse, nuo 6 iki 15 metų. Augant mokiniams, gilėja jų apmąstymai, turtėja jų žodynas ir gebėjimas išreikšti dėkingumą apgalvotai. Tai tampa brangia dienos dalimi.

Dėkingumo ratas mums primena, kad mokymasis yra ne tik žinių įgijimas, bet ir buvimas čia ir dabar, gilus klausymasis ir dėkingumas žmonėms bei pasauliui aplink mus.

Jolly HOME SCHOOL, Slovakija



Vėliau, *analizuodami sakinius*, vaikai kaip jaunieji lingvistai išskaido kalbą. Jie mokosi atpažinti veiksnius, tarinius, papildinius, matydami, kaip frazės ir sakiniai dera tarpusavyje kaip neatsiejamos dalys. Tačiau šis procesas nesukelia mechaninio jausmo, o žadina smalsumą: *kodėl autorius pasirinko šį žodį? Kaip veikia šis sakiny?* *Kas atsitiks, jei pakeisime tvarką?* Toks analizavimas tobulina tiek skaitymo supratimą, tiek išraiškingą rašymą.

Per šį augantį sąmoningumą vaikai atranda *kalbos funkcijas* – kaip mes naudojame žodžius informuoti, įtikinti, pramogauti, klausinėti ar išreikšti emocijas. Jie pradeda suprasti, kad kalba nėra statinė; ji keičiasi priklausomai nuo tikslo ir auditorijos. Vieną dieną vaikas gali parašyti faktinį pranešimą apie ugnikalnius, naudodamas tiksliai, negrožinę kalbą; kitą dieną jis gali parašyti istoriją, leidžiant savo vaizduotei ir emocijoms vadovauti žodžių pasirinkimui. Pamažu jie mokosi pereiti nuo *vieno stiliaus prie kito* – dalykinio ir grožinio, poetinio ir mokslinio – suprasdami, kad tai, kaip mes naudojame kalbą, formuoja tai, kaip kiti priima mūsų žinią.

Montessori klasėje vaikai taip pat susipažįsta *su įvairiais grožiniais ir dalykiniais tekstais*. Nuo senovės mitų iki mokslinių straipsnių, nuo eilėraščių iki biografijų – kiekvienas teksto tipas atskleidžia naujas išraiškos galimybes. Skaitydami ir aptardami šias įvairias formas, vaikai plečia savo supratimą apie teksto struktūrą ir pagrindinę mintį. Tai moko juos klausytis intonacijos, ritmo ir prasmės – būtinų raštingumo įgūdžių.

Taigi kalba tampa ne tik mokymo dalyku, bet ir mąstymo, kūrybos ir ryšių užmezgimo įrankiu. Tvarka, kurią vaikai randa gramatikoje, suteikia jiems pasitikėjimo aiškiai ir gražiai formuluoti mintis. Mokydamiesi organizuoti žodžius, jie taip pat mokosi organizuoti savo mintis. Montessori priemonių vizualinis aiškumas ir gramatikos loginis grožis suteikia vaikams galimybę išreikšti save tiksliai ir meniškai. Galiausiai, *tvarkos ir struktūros radimas kalboje* Montessori mokiniams suteikia daugiau nei kalbos įgūdžius – tai suteikia jiems būdą suprasti pasaulį ir savo vietą jame. Jie pradeda suprasti, kad kalba, kaip ir visata, yra pilna paslapčių, kurios laukia, kol bus atrastos. Ir kai jie atpažįsta jos struktūrą, jie gali ją naudoti, kad perteiktų idėjas, kurios yra tiek logiškos, tiek giliai žmogiškos.

Istorija iš klasės

Ta pati struktūra skirtingose kalbose

Montessori Akademijoje mūsų dvikalbėje klasėje vaikams suteikiama unikali galimybė tyrinėti kalbos struktūrą daugiau nei viena kalba. Šioje klasėje kalbos pamokos apie sakinių analizę ir gramatiką yra dėstomos abejomis kalbomis, leidžiant vaikams pamatyti, kad kalbos dalys – daiktavardžiai, veiksmažodžiai, būdvardžiai ir kt. – atlieka tas pačias funkcijas, nesvarbu, kokia kalba jie yra vartojami. Šis supratimas padeda vaikams sukurti kalbos mentalinį pagrindą, todėl jiems lengviau mokytis ir pereiti iš vienos kalbos į kitą.

Skirtingai nuo tradicinio ugdymo užduočių, mes nenaudojame spalvų kodais pažymėtų simbolių kaip paprastų galvosūkių. Vietoj to, mes kviečiame vaikus įsivaizduoti ir įsisavinti šiuos simbolius, paverčiant juos ryškiais paveikslais vaizduotėje. Pavyzdžiui, veiksmažodis, dažnai vaizduojamas kaip raudonas apskritimas, apibūdinamas kaip saulė, kuri suteikia gyvybę viskam sakinyje. Šis vaizdinys padeda vaikams suprasti veiksmažodį kaip veiksmą, tai kalbos dalis, kuri pradeda įvykius.



Sujungdami vaizduotę su gramatika, vaikai geriau sugeba analizuoti sakinius, matyti kiekvieno žodžio funkciją ir atpažinti tas pačias struktūras skirtingose kalbose. Šis požiūris leidžia jiems sukurti tvirtą pagrindą tiek pirmojoje, tiek antrojoje kalboje, ugdomas pasitikėjimas savimi.

Kai dirba su šiomis priemonėmis vaikai supranta, kad visos kalbos seka panašiomis struktūromis, tad ši patirtis vaikams suteikia tvarkos ir nuspėjamumo jausmą. Jie ne tik įsimena taisykles, bet ir kuria gilesnį supratimą apie kalbos veikimą – įrankį, kuris suteikia jiems galimybę bendrauti, kurti ir mąstyti įvairiose kultūrose.

Montessori Akademinė, Lietuva

Kontekstinis mokymasis ir tyrinėjimo įgūdžiai projektiniuose darbuose

Montessori pradinėje mokykloje kalba neapsiriboja kalbos lentynomis. Ji gyvuoja kiekviename aplinkos kampelyje – įpinta į pasakojimus apie visatą, geografijos, biologijos ir istorijos tyrinėjimus, taip pat į pokalbius, kurie kyla grupinių projektų metu. Šis tarpusavyje susijęs požiūris, žinomas kaip *kosminis ugdymas*, padeda vaikams suprasti, kad kalba yra visur: augalų pavadinimuose, geografijos aplankų tekstuose, matematikos simboliuose ir žmonijos civilizacijos istorijose.

Kai vaikai užsiima *didžiuoju darbu* – iš smalsumo gimusiais ilgalaikiais tarpdisciplininiais projektais – jie natūraliai susiduria su naujais žodžiais, idėjomis ir saviraiškos būdais. Vaikas, tyrinėjantis ugnikalnius, ne tik sužino apie tektonines plokštes ir magmą, bet ir praplečia savo žodyną tokiais terminais kaip „išsiveržimas“, „slėgis“ ir „lavos srautas“. Kita grupė, tyrinėjanti senovės Egiptą, mokosi skaityti žemėlapius, analizuoti hieroglifus ir rengti rašytines prezentacijas, kad galėtų pasidalinti savo atradimais. Tokiu būdu žodynas nėra įsimenamas izoliuotai – jis auga organiškai per prasmingą, kontekstualų mokymąsi.

Montessori mokytojo arba vadovo vaidmuo yra puoselėti šį procesą. Vietoj to, kad pateiktų tiesioginius atsakymus, mokytojas parodo, kaip ieškoti ir rinkti informaciją. Jis gali pristatyti žinytus, skaitmenines priemones ar lauko išteklius, parodydamas, kaip vertinti šaltinius, tvarkyti užrašus ir apibendrinti informaciją aiškiose pristatymuose. Laikui bėgant vaikai įsisavina šiuos *tyrimo įgūdžius* – jie mokosi užduoti tikslūs klausimus, sekti savo smalsumą ir tiksliai bei kūrybiškai perteikti savo atradimus.

Gilinant tyrimams, vadovas padeda vaikams mokytis *formuluoti ir išreikšti savo idėjas* – tiek žodžiu, tiek raštu. Jie praktikuojasi rengti trumpus pristatymus, rašyti ataskaitas ar kurti vaizdinius plakatus, kuriuose perteikia savo atradimus. Diskusijos ir refleksijų

rateliai padeda jiems tobulinti gebėjimą pasitikinti savimi kalbėti ir pagarbiai klausytis. Jie mokosi, kad įtikinami argumentai grindžiami ne vien nuomone, bet ir įrodymais, mąstymu ir konteksto supratimu.



Šis tyrimų ir pristatymų procesas natūraliai ugdo

bendradarbiavimo požiūrį. Montessori klasės yra bendrų tyrimų bendruomenės, kuriose vaikai keičiasi žiniomis, diskutuoja apie skirtingus požiūrius ir remia vieni kitų atradimus. Kalba tampa tiltu – ryšio, o ne konkurencijos priemone. Per grupinės projektus vaikai mokosi aiškiai išreikšti idėjas, užduoti apgalvotus klausimus ir atsakyti su smalsumu, o ne su vertinimu.

Plečiantis jų tyrinėjimams, plečiasi ir jų *žinių bazė bei žodynas*. Kiekviena nauja tema praturtina jų kalbinį kraštovaizdį: moksliniai terminai, istoriniai posakiai, kultūrinės išraiškos ir meninė kalba – visa tai randa vietą jų augančiame repertuare. Kadangi šie žodžiai yra susiję su realiais patyrimais – eksperimentais, ekskursijomis ar kūrybiniu darbu – jie įsimenami ir naudojami prasmingai.

Galiausiai, *kontekstinis mokymasis* Montessori klasėje moko vaikus, kad kalba nėra tik dalykas, bet ir gyvas atradimų įrankis. Per kosminį ugdymą jie supranta, kaip žodžiai viską sieja – kaip mokslas, menas, istorija ir žmogaus patirtis yra vienos, tarpusavyje susijusios istorijos dalys. Tokiu būdu tyrimai tampa ne tik akademinė užduotimi, bet ir stebuklų kelione, suteikiančia vaikams galimybę tyrinėti, suprasti ir išreikšti juos supantį pasaulį tiek intelektu, tiek vaizduote.

Istorija iš klasės

Klausimų lentelės apie civilizacijas

Montessori pradinėje mokykloje istorijos ir kultūrų mokymasis nėra tik faktų įsiminimas – tai tyrinėjimas, smalsumas ir darbas su tekstu žaismingu, prasmingu būdu. Viena klasės veikla, kuri tai įgyvendina, yra **klausimų lentelė apie civilizacijas**, skirta 6–12 metų vaikams.

Mažiausiems vaikams užduotis prasideda nuo kortelių su paprastais klausimais ir atsakymais apie žymias žmonijos kultūras, pavyzdžiui, romėnus, graikus ar majus. Vaikai skaito kiekvieną klausimą ir pasirenka teisingą atsakymą, taip stiprindami pasitikėjimą savimi ir susipažindami su rašytine informacija. Šis žaismingas požiūris paverčia skaitymą atradimų procesu, padėdamas vaikams praktikuoti supratimą struktūruotu, bet maloniu būdu.

The Practical Activities of the People				
What kinds of natural resources were found there and how did people use them?	What tools and techniques did they have? What kind of technology did they use?	How did they satisfy their physical needs for food, clothing, shelter, transport and defence?	How did they find their country and how did they make it more habitable? What kinds of consequences did these changes have?	What did they produce? What types of work and occupations were there?

Vaikams augant, užduotis tampa sudėtingesnė. Nuo maždaug septynerių metų amžiaus vaikai susipažįsta su atidžiai atrinktais knygomis ir tekstais apie žmonių kultūras. Vaikai laisvai naršo, tyrinėja medžiagą, atitinkančią jų skaitymo lygį, ir naudoja šiuos tekstus, kad atsakytų į klausimus lentose. Čia užduotis pereina nuo paprasto atpažinimo prie tikslingo tyrimo: vaikai mokosi formuluoti konkrečius klausimus, ieškoti knygose ir gauti reikiamą informaciją.

Per šį procesą vaikai atranda, kaip kritiškai vertinti tekstus. Jie mokosi priimti informaciją, kuri atsako į jų klausimus, ir atmesti rastą medžiagą, kuri nėra susijusi. Tai skatina savarankiškumą, analitinį mąstymą ir supratimą apie tai, kaip žinios yra organizuotos ir susijusios.

Pagrindinis „klausimų lentelės apie civilizacijos“ veiklos tikslas yra ne tik supažindinti su senovės kultūromis, bet ir išmokyti vaikus, kaip dirbti su tekstais užtikrintai. Derinant struktūrą ir laisvę, veikla padeda jiems ugdyti raštingumo įgūdžius, tyrimo gebėjimus ir tvarkos jausmą mokantis. Vaikai baigia šį darbą turėdami ne tik istorinių žinių, bet ir įgiję įrankių, leidžiančių tyrinėti bet kokią temą skaitymo, kritinio mąstymo ir savarankiško atradimo pagalba.

Raštingumas kaip tarnystė mokyklos bendruomenei

Montessori ugdyme raštingumas niekada nėra varžybos. Svarbu ne tai, kas perskaito daugiausia knygų ar gauna aukščiausią balą. Raštingumas yra ryšio, bendravimo ir tarnystės įrankis – tai, ką vaikai naudoja, kad padėtų kitiems ir prisidėtų prie savo bendruomenės. Kai vaikai skaito klasės draugams, aiškina istoriją ar dalijasi idėjomis raštu, jie naudoja kalbą, kad padėtų, nukreiptų ir įkvėptų.

Montessori mokyklose yra daug būdų, kaip raštingumą padaryti matomą ir reikšmingą bendruomenės gyvenime. Vienas iš paprasčiausių ir veiksmingiausių būdų yra **mokyklos biblioteka**. Net ir mažoje mokykloje specialiai įrengtas kampelis, užpildytas knygomis, gali tapti smalsumo, tyrinėjimų ir bendro skaitymo centru. Biblioteka kviečia vaikus atrasti naujas istorijas ir idėjas bei dalytis jomis su klasės draugais. Kitas būdas – **rengti skaitymo renginius**. Pasakojimų sesijos, knygų mugės ar autorių vizitai leidžia vaikams kartu švęsti raštingumą. Mokiniai gali dalytis mėgstamomis knygomis, eilėraščiais ir asmeninėmis istorijomis su bendraamžiais ir šeimomis, kurdami skaitymo kultūrą, kuri peržengia klasės sienas. **Šeimos raštingumo vakarai** – dar viena galimybė sujungti mokyklą ir namus. Šie seminarai kviečia tėvus ir globėjus mokytis strategijų, kurios remia skaitymą ir rašymą namuose. Šeimos dalyvauja praktinėse veiklose, dalijasi knygomis ir mato, kaip raštingumas gali tapti džiaugsminga kasdienio šeimos gyvenimo dalimi.

Raštingumas gali išsiplėsti už mokyklos ribų per **bendruomenės bendradarbiavimą**. Vaikai gali dalyvauti „išvykose“, lankyti vietines bibliotekas, knygynus ar su kalba, leidyba susijusias organizacijas. Jie gali rengti skaitymo seminarus, dalyvauti vietiniuose skaitymo konkursuose ar kviesti autorius pasidalinti savo darbais. Susiedami savo raštingumo įgūdžius su platesne bendruomene, vaikai patiria džiaugsmą ir atsakomybę naudoti kalbą, kad padėtų kitiems mokytis ir augti.

Montessori ugdyme raštingumas yra dovana, kuria reikia dalytis. Kai vaikai naudoja savo skaitymo ir rašymo įgūdžius, kad padėtų kitiems, jie ne tik stiprina savo gebėjimus, bet ir kuria rūpestingą, dėmesingą ir susijusią mokyklos bendruomenę.

Istorija iš klasės

Naktis su Andersenu

Jau šešerius metus mūsų mokykla rengia specialų renginį pradinukams, pavadintą „Naktis su Andersenu“, įkvėptą tradicijos, kuri prasidėjo 2000 m. Čekijos Respublikos viešojoje bibliotekoje. Iš pradžių vaikai praleisdavo naktį bibliotekoje, skaitydami pasakas, žaisdami žaidimus ir spręsdami galvosūkius, o miegoti juos užmigdydavo Geros nakties elfė ir Knygų skolinimo fėja. Laikui bėgant, ši stebuklinga idėja išaugo į tarptautinį renginį, suburiantį mokyklas, bibliotekas ir socialines institucijas tokiose šalyse kaip Slovakija, Slovėnija, Lenkija ir daugelis kitų.

*Mūsų mokykloje šis renginys kasmet laukiamas su nekantrumu, paprastai pritraukiantis nuo 20 iki 40 vaikų. Vadovai kruopščiai ruošia veiklas, o vaikai atsineša kilimėlius ir miegmaišius bei dalyvauja ruošiant vakarienę ir pusryčius. Šiais metais tema buvo skirta tarptautiniu mastu pripažinto vaikų knygų rašytojo ir iliustratoriaus **Petro Sís** 75-ajam gimtadieniui. Vaikai tyrinėjo jo knygą „Ptačí sněm“ („Paukščių susirinkimas“), sekdami istoriją nuo popietės iki vakaro.*

Kaip dalis patirties, vaikai patys pasigamina paukščių kaukes ir išdrįso eiti į parką, kur dalyvavo veiklose, įkvėptose pasakos stebuklingų paukščių. Kiekvienas paukštis turėjo savo unikalių savybių, ir vaikai jas tyrinėjo per žaidimus ir vaizduotės žaidimus. Grįžę į mokyklą, jie valgė bendrą vakarienę, tęsė skaitymą – arba daugiau Sís kūrinių, arba kitų mėgstamų autorių kūrinių – ir aptarė pasakas, kurias tyrinėjo. Vakaras baigėsi giedų skaitymu garsiai, kad vaikai galėtų ramiai užmigti.

Pagrindinis „Nakties su Andersenu“ tikslas – ugdyti supratingą skaitymą. Giliai susikoncentruodami į vieną knygą, vaikai ugdo gebėjimą analizuoti pasakų idėjas, interpretuoti

prasmę ir dalytis savo mintimis su bendraamžiais. Ši patirtis sudaro pagrindą seminarų stiliaus diskusijoms, kurios yra esminė Montessori paauglių programų priemonė.

Kiti renginio tikslai:

- **Naujų knygų pristatymas:** vaikai susipažįsta su įvairia literatūra, plečia savo interesus ir vaizduotę.
- **Bendruomenės kūrimas:** skirtingų klasių mokiniai bendradarbiauja, dalijasi idėjomis ir kartu kuria prisiminimus.
- **Nauji nuotyčiai:** nakvynė mokyklos pastate, neįprastų vietų, pavyzdžiui, palėpės, tyrinėjimas, bendras maisto gaminimas ir valgymas stiprina bendruomenės ryšius ir skatina savarankiškumą.

Per šią džiaugsmingą, įtraukią patirtį vaikai mokosi, kad skaitymas nėra tik individuali veikla – tai bendras nuotykis, būdas mąstyti, fantazuoti ir bendrauti su kitais.



Montessori mokykla Andilek, Čekija

Kaip raštingumas matomas Montessori pradinės mokyklos klasėje?	
Būtinios žinios	
Platus žodynas	Vaikai susipažįsta su turtingu žodynu per nomenklatūrines korteles, pasakas, kosminio ugdymo temas ir praktinius tyrimų projektus arba didelius darbo projektus. Žodynas natūraliai auga skaitant, pasakojant istorijas ir diskutuojant.
Funkcinė gramatika	Spalvomis pažymėti gramatikos simboliai ir sakinių analizės pratimai padeda vaikams suprasti kiekvieno žodžio funkciją sakinyje, taip padėdami suprasti ir naudoti gramatiką raštu ir kalboje.
Kalbos funkcijos	Mokiniai praktikuojasi naudoti kalbą siekiant informuoti, įtikinti, išreikšti emocijas ir bendradarbiauti per klasės diskusijas, pristatymus, vaidmenų žaidimus ir išvykas.
Pagrindiniai žodinio bendravimo tipai	Vaikai dalyvauja grupinėse diskusijose, mokosi vieni iš kitų, veda seminarų stiliaus pokalbius, pasakoja istorijas, diskutuoja, skaito garsiai ir bendrauja klasėje bei išvykose už klasės ribų.
Įvairūs grožiniai ir dalykiniai tekstai	Mokiniai skaito grožinę literatūrą (mitus, pasakas, poeziją ir kt.), dalykinę literatūrą (istoriją, mokslą, kultūros studijas) ir mokslinius tekstus bibliotekoje, projektinių darbų metu arba naudojami įvairiomis Montessori kortelėmis klasėje.
Įvairūs kalbos stiliai	Vaikai pritaiko savo kalbą pasakojimams, ataskaitų, eilėraščių, pjesių, įtikinamų tekstų ar instrukcijų rašymui. Jie mokosi formalaus ir neformalaus bendravimo, kalbėjimo per vaidmenų žaidimus, pristatymus ir susirašinėjimo veiklas.
Kalba ir kultūra skiriasi skirtingose aplinkybėse	Tokios veiklos kaip hieroglifų ir kitų rašto formų tyrinėjimas padeda vaikams suprasti, kad kalba, komunikacija ir išraiška skiriasi skirtingose kultūrose ir kontekstuose.
Pagrindiniai įgūdžiai	
Bendrauti kaip klausytojas, kalbėtojas, skaitytojas ir rašytojas įvairiose situacijose	Mokiniai skaito individualiai ir grupėse, pristato didelius tyrimus, dalyvauja klasės diskusijose, rašo istorijas ir dalyvauja skaitymo bei bendruomenės renginiuose.

Stebėti ir pritaikyti savo bendravimą prie situacijos reikalavimų	Per grakštumo ir mandagumo pamokas, diskusijas su bendraamžiais, išėjimo už klasės ribų patirtis ir grupinius projektus, kai vaikai geba pritaikyti kalbėjimo toną, žodžius ir stilių pagal auditoriją ir kontekstą.
Naudoti ir atskirti skirtingų tipų tekstus	Vaikai skaito grožinę literatūrą, dalykinę literatūrą, mokslinius tekstus, poeziją ir ataskaitas, pritaikydami skaitymo medžiagą prie tikslo ir suprasdami formato, stiliaus ir turinio skirtumus.
Ieškoti, rinkti ir apdoroti informaciją bei naudoti pagalbines priemones	Atlikdami didelius darbus ir mokslinius projektus, mokiniai renka informaciją iš knygų, informacinių šaltinių, skaitmeninių išteklių ir vadovų, mokosi išskirti reikiamą turinį ir sisteminti savo atradimus.
Formuluoti ir išreikšti savo žodinius ir rašytinius argumentus įtikinamu būdu, tinkamu kontekstui	Mokiniai pristato tyrimus, rašo ataskaitas, kuria plakatus arba veda diskusijas, remdamiesi įrodymais ir struktūruotu mąstymu, dažnai vadovaujami mokytojų, bet vis labiau savarankiškai.
Požiūris (mokinių vertybės)	
Polinkis į kritišką ir konstruktyvų dialogą	Vaikai dalyvauja diskusijose, seminarų stiliaus pokalbiuose, bendraamžių refleksijose ir grupinio problemų sprendimo veikloje, gerbdami įvairius požiūrius.
Estetinės savybės ir noras jų siekti	Rašymo pratimai, kaligrafija, iliustruoti tyrimų projektai ir knygų kūrimo veikla pabrėžia rašytinio darbo grožį ir kruopštumą.
Bendravimas su kitais	Raštingumo veikla dažnai yra bendradarbiavimo pobūdžio: skaitymo rateliai, bendraamžių mokymasis, tyrimų grupės ir bendruomenės renginiai.
Kalbos poveikis kitiems	Vaikai praktikuoja aiškų ir apgalvotą bendravimą, pastebėdami, kaip žodžiai veikia bendraamžius diskusijų, pasakojimų, garsinio skaitymo ar pristatymų metu.
Teigiamas ir socialiai atsakingas kalbos vartojimas	Per grakštumo ir mandagumo pratimus, skaitymą bendruomenei ir bendrus projektus, mokiniai mokosi naudoti kalbą, kad palaikytų, skatintų ir užmegztų ryšį su kitais.

5 SKYRIUS

DAUGIAKALBYSTĖS KOMPETENCIJA



Daugiakalbė kompetencija

Daugiakalbė kompetencija – tai gebėjimas tinkamai ir veiksmingai naudoti kelias kalbas bendravimui. Panašiai kaip raštingumas, ji grindžiama keturiais tarpusavyje susijusiais įgūdžiais – klausymu, kalbėjimu, skaitymu ir rašymu – bei gebėjimu suprasti, išreikšti ir interpretuoti idėjas, emocijas ir žinias įvairiose situacijose. Svarbu pažymėti, kad daugiakalbė kompetencija apima ne tik mechaninį žodynų ir gramatikos įsisavinimą. Ji pabrėžia gebėjimą orientuotis kultūriniame ir istoriniame kontekste, pritaikyti bendravimą pagal kontekstą ir poreikius bei ugdyti tarpkultūrinį sąmoningumą.

Žinios

Ši kompetencija reikalauja žodynų ir funkcinės gramatikos žinių įvairiomis kalbomis bei supratimo apie pagrindinius žodinio bendravimo tipus ir kalbos registrus. Svarbu žinoti visuomenės konvencijas, kultūrinius aspektus ir kalbų įvairovę.

Įgūdžiai

Svarbiausi šiai kompetencijai įgūdžiai yra gebėjimas suprasti žodinius pranešimus, pradėti, palaikyti ir užbaigti pokalbius, skaityti, suprasti ir rašyti tekstus, turint skirtingą įvairių kalbų mokėjimo lygį, atsižvelgiant į asmens poreikius, asmenys turėtų gebėti tinkamai naudoti priemones ir mokytis kalbų formaliojo, neformaliojo ir savaiminio mokymosi būdais visą gyvenimą.

Požiūris

Teigiamas požiūris apima kultūrų įvairovės vertinimą, susidomėjimą ir smalsumą skirtingomis kalbomis bei tarpkultūrinę komunikaciją. Jis taip pat apima pagarbą kiekvieno asmens individualiam kalbos profiliui, įskaitant pagarbą mažumoms priklausančių ir (arba) migrantų kilmės asmenų gimtajai kalbai ir šalies oficialių kalbų, kaip bendros bendravimo sistemos, vertinimą.

Montessori perspektyva: kalba kaip bendravimo ir mąstymo priemonė

Kiekviena pakankamai didinga, pakankamai graži patirtis pagimdydavo žodžius, kurie buvo priimami ir branginami. Taigi žodžiai buvo paminklas. Žmonėms, kurie gyveno, džiaugėsi ir kentėjo. Jie iš tylos sukūrė gražius žodžius. Toks yra kalbos didingumas ir grožis. Turime būti persmelkti didybės jausmu. Turime atverti akis, kad priimtume dovaną ir būtume verti visko, kas mums perduodama. Turite būti verti, jei norite būti ateities sielų vadovais ir saugotojais. Žodžiai nėra akmenukai ar stiklo gabaliukai. Jie yra nemirtingų sielų deimantai. Kalba turi būti perduodama su pagarba viskam, kas įvyko, kad ji būtų sukurta.

Maria Montessori, London lectures, 17 paskaita

Kalba visada buvo svarbi žmogaus istorijoje. Nuo seniausių bendruomenių žmonės turėjo rasti būdą, kaip patenkinti savo pagrindinius poreikius ir bendradarbiauti vieni su kitais. Iš šios būtinybės atsirado žodinė kalba – išlikimo ir ryšio priemonė. Kalba nuo pat pradžių buvo bendras susitarimas: tam tikri garsai buvo susieti su daiktais, veiksmais ar idėjomis, ir šis kolektyvinis supratimas padarė bendravimą įmanomu. Laikui bėgant šie susitarimai išsiplėtė į rašytines sistemas, suteikdami naujų sudėtingumo ir tikslumo sluoksnių. Buvo sukurti simboliai garsams žymėti, nustatytos rašybos taisyklės, o kalbos toliau vystėsi, kaip visuomenės keitėsi, išrado ir tobulino savo pasaulius. Taigi kalba yra daugiau nei žodžių sistema; tai gyvas žmogaus bendradarbiavimo, kultūrinės tapatybės ir nuolatinio prasmės kūrimo liudijimas.

Kai Montessori ugdymas supažindina vaikus su kalba, tai daroma per žmonijos istoriją. Kalba pateikiama ne kaip izoliuotas mokyklos dalykas, bet kaip žmogaus išradimas, kuris padarė įmanomą bendradarbiavimą, kultūrą ir civilizaciją. Tokiu būdu Montessori metodas natūraliai atitinka ES daugiakalbės kompetencijos viziją. Abiejose perspektyvose kalba pripažįstama kaip socialinis įrankis – dinamiškas, istorinis ir giliai susijęs su žmogaus santykiais.

Šis susikirtimas yra ypač reikšmingas šešių–dvylikos metų vaikams, kurie pagal Montessori pedagogiką yra antrajame vystymosi etape. Šiame etape vaikai nori tyrinėti kultūrą, istoriją ir žmonių visuomenių tarpusavio ryšius. Jų mąstantis protas siekia

suprasti, *kodėl* ir *kaip* viskas atsirado, o kalba tampa tiek tyrinėjimo objektu, tiek atradimų išraiškos priemone. ES daugiakalbystės kompetencijos sistema suteikia šiuolaikinį požiūrį, per kurį galime suprasti ir remti šį vystymosi poreikį, o Montessori pedagogika siūlo konkrečias strategijas ir priemones, leidžiančią vaikams praktiškai įgyvendinti šią kompetenciją.

Šiame skyriuje bus nagrinėjama, kaip ES daugiakalbystės kompetencija gali būti prasmingai įgyvendinta Montessori ugdyme vaikams nuo šešerių iki dvylikos metų. Pirmiausia bus nagrinėjami teoriniai kalbos mokymosi pagrindai pradinėje mokykloje, tada bus aptariami praktiniai metodai, kuriuos Montessori klasės naudoja kalbos ugdymui skatinti, ir galiausiai bus pabrėžta, kaip šios praktikos atitinka platesnius ES daugiakalbio ir tarpkultūrinio ugdymo tikslus.



Kalba pradinėje klasėje ir Europos Sąjungos daugiakalbystės kompetencija

Kai vaikai patenka į antrąjį vystymosi etapą, jų santykis su žiniomis iš esmės pasikeičia. Jie nebesitenkina faktų rinkimu, bet siekia suprasti santykius, priežastis ir pasekmes. Jų klausimai keičiasi iš „kas yra“ į „kodėl“ ir „kas būtų, jei“. Šis intelektualinis išsiplėtimas skatina kūrybiškumą ir padeda jiems tobulinti tai, kas buvo anksčiau, kartu formuodamas jų gebėjimą suprasti pasaulį.

Šiame vystymosi etape kalba pati tampa tyrimo objektu. Pradinių klasių vaikai domisi ne tik kalbos *vartojimu*, bet ir jos veikimu. Jie klausia, kodėl žodžiai eina tam tikra tvarka, ar kitose kalbose jie išdėstomi kitaip, ar tas pats garsas gali turėti skirtingas reikšmes skirtinguose žodžiuose. Šis natūralus susidomėjimas atspindi jų augančius mąstymo gebėjimus ir norą tyrinėti gilesnes žmogaus komunikacijos struktūras.

Montessori ugdymas puoselėja šį smalsumą, pateikdamas kalbą kaip žmogaus išradimą, kultūrinį pasiekimą, kuris vystėsi per šimtmečius. Vaikai nėra raginami tiesiog išmokti gramatikos ar rašybos taisykles, bet vertinti kalbą kaip gyvą, kintantį kūrinį – kažką, kas sukurta ir tobulinta bendradarbiaujant, susitariant ir kultūrinės istorijos dėka. Šis požiūris daro kalbos mokymąsi prasmingą ir įdomų, skatina vaikus save laikyti nuolatinės žmogaus istorijos dalyviais.

Tuo pačiu metu pradinė mokykla yra laikotarpis, kai vaikai pradeda ugdyti moralinį jausmą. Jie suvokia, kad žodžiai



neša atsakomybę, kad kiekvienas „aš“, kuris kalba ar rašo, yra atsakingas už tai, ką išreiškia. Kalba pateikiama ne tik kaip mąstymo įrankis, bet ir kaip etinis pasirinkimas. Vaikai mokosi sustoti, apmąstyti prieš kalbėdami ir suprasti, kad kalba gali įkvėpti arba pakenkti, pakelti arba sumenkinti. Klasė tampa dialogo, atsakomybės ir empatijos mokymo vieta.

Europos Sąjungos *daugiakalbės kompetencijos* apibrėžtis atspindi ir praturtina šią Montessori perspektyvą. Anot ES, daugiakalbystė apima gebėjimą veiksmingai ir tinkamai naudoti skirtingas kalbas įvairiose situacijose. Ji neapsiriboja mechaniniais įgūdžiais, bet apima klausymą, kalbėjimą, skaitymą ir rašymą taip, kad asmuo galėtų interpretuoti ir išreikšti idėjas, emocijas ir žinias. Be to, ji pabrėžia kalbos kultūrinius ir istorinius aspektus, pripažindama, kad kiekvieną kalbą formuoja ją vartojančios visuomenės ir kad kompetencija apima tarpkultūrinį supratimą.

Šiuo atžvilgiu Montessori metodas ir ES kompetencijų sistema sutampa. Abu jie pabrėžia, kad kalba yra ne tik techninis įgūdis, bet ir žmogaus atsakomybė, glaudžiai susijusi su kultūra, tapatybe ir komunikacija. 6–12 metų vaikams tai reiškia, kad kalbų mokymasis turėtų būti daugiau nei gramatikos pamokų seka. Tai turėtų būti vaizduotės, moralės ir kultūros tyrinėjimas, kuris suteiktų vaikui gebėjimus bendrauti keliomis kalbomis, vertinti jų įvairovę ir atsakingai jas naudoti platesnėje visuomenėje.



Daugiakalbės kompetencijos praktinis įgyvendinimas Montessori pradiniam ugdyme

Europos Sąjunga apibrėžia daugiakalbystę kaip žinių, įgūdžių ir požiūrio derinį. Montessori ugdymas vaikams nuo šešerių iki dvylikos metų suteikia natūralią aplinką, kurioje šios savybės ugdomos per prasmingą, tarpusavyje susijusį mokymąsi. Kalba yra pagrindinis dalykas, o mokymo programa leidžia vaikams tyrinėti ir lyginti kelias kalbas, gerinant tiek kalbos mokėjimą, tiek kalbinės įvairovės vertinimą. Nuo kalbėjimo iki skaitymo ir kūrybinio rašymo, mokiniai įgyja žinias, įgūdžius ir požiūrį, aprašytus ES sistemoje. Pažvelkime, kaip kalba yra organizuota ir kaip ją galima derinti su kitomis kalbomis klasėje.

Mes supažindiname vaikus su kalbos svarba per žmonijos istoriją, pabrėždami, kaip kūrybingi žmonės buvo kurdami kalbą. Vaikai atranda, kad žodžiai perteikia kultūrą, atmintį ir vaizduotę. Pasakojimų ir diskusijų metu jie susipažįsta su naujais žodžiais, tyrinėja įvairius kalbos vartojimo būdus ir mąsto apie savo gimtosios kalbos kilmę ir šaknis. Savo „didžiajame darbe“ vaikai gali tirti, kiek šalių pripažįsta anglų kalbą kaip oficialią kalbą, ir apmąstyti istorinę vieningos, visuotinės kalbos idėją. Šios veiklos ugdo klausymo ir kalbėjimo įgūdžius autentiškose situacijose, taip pat skatina supratimą apie daugiakalbystės ryšius ir kūrybinį kalbos pobūdį.

Vaikai sužino, kaip rašymas prasidėjo pas finikiečius, egiptiečius, graikus ir romėnus. Jie mato kiekvienos kultūros naudotus ženklus, juos lygina ir pastebi, kad kiekviena rašybos sistema turi savo istoriją. Jie taip pat tyrinėja žmonių naudotus įrankius, pavyzdžiui, papirusą, pergamentą ir senuosius spausdinimo presus. Tai padeda vaikams suprasti, kad kalbos yra skirtingos, bet susijusios. Jie pradeda suprasti, kad daugiakalbystė egzistavo visada, ir susidomi, iš kur kilusi jų kalba ir kaip ji susijusi su kitomis kalbomis.

Klasėje vaikai mato, kad žodžiai gali būti išsaugoti raštu. Aplinka skatina juos pradėti mokytis sudaryti žodžius ir rašyti pranešimus ne tik savo gimtąja kalba, bet ir kitomis kalbomis. Naudodami Montessori priemonės, pavyzdžiui, šiurkščias raides ir kilnojamąjį raidyną, jie tyrinėja įvairius raštų kalbos istorijos alfabetus – finikiečių, egiptiečių, graikų, romėnų – ir supranta, kad kiekviena kalba perteikia idėjas, kurias verta užrašyti. Taip vaikai ugdo savo skaitymo ir rašymo įgūdžius, suprasdami, kad kalba gali egzistuoti ne tik žodžiu, bet ir įvairiose kultūrose.



Vaikai tobulėja skaitymo įgūdžius, pirmiausia stebėdami suaugusiųjų skaitymo pavyzdžius, o vėliau praktikuodamiesi su kortelėmis, tekstais ir pasakojimais. Mokydamiesi anglų kalbos, jie sutelkia dėmesį į anglų kalbos raides ir jų dekodavimą. Įvaldę abėcėlės kodą, jie gali skaityti savarankiškai. Klasės aplinka tai remia, siūlydama priemones lentynose – korteles, tekstus ir literatūrą – ne tik jų gimtąja kalba, bet ir kitomis kalbomis. Tai leidžia vaikams praktikuoti skaitymą įvairiomis kalbomis, interpretuoti reikšmę, laikytis rašytinių instrukcijų ir dirbti su vis sudėtingesniais tekstais.

Montessori pradinių klasių mokyklose vaikai tyrinėja žodžius, jų formas ir kaip jie veikia sakiniuose – priešdėlius, priesagas, sinonimus, antonimus ir kalbos dalis. Šis tyrimas gali būti pristatytas kaip mokslinių tyrimų projektas, lyginant žodžius ir gramatiką įvairiomis kalbomis daugiakalbėje klasėje. Vaikai mato modelius, panašumus ir skirtumus, gilindami savo supratimą apie kalbos struktūrą, tuo pačiu ugdydami skaitymo, rašymo ir aiškaus idėjų išreiškimo įvairiomis kalbomis įgūdžius.

Montessori klasėje kalba yra priemonė, padedanti vaikams išreikšti savo idėjas ir kūrybiškumą. Jie rašo pasakas, eilėraščius, mokslinius projektus ir palaiptui atranda savo balsą. Vaikai taip pat kuria savo knygas, kurias dalijasi su klasės draugais, „klasės lentynose, rašo klasės laikraščius ir naujienlaiščius tėvams, kuria plakatus ir rengia

kvietimus į išvykas. Jie veda dienoraščius, kuriuose užrašo savo darbus, mintis ir apmąstymus.

Daugiakalbėje klasėje šios veiklos gali vykti įvairiomis kalbomis. Vaikai gali rašyti pasakas, ataskaitas ar dienoraščius anglų kalba, savo gimtąja kalba ar kitomis klasėje mokomomis kalbomis. Jie lygina, kaip skiriasi žodžiai, sakinių struktūra ir išraiškos, o tai gilina jų supratimą apie pačią kalbą. Rašymas įvairiomis kalbomis padeda jiems bendrauti plačiau, išreikšti idėjas įvairiais būdais ir susieti su skirtingomis kultūromis, taip remdami ES tikslus dėl daugiakalbės kompetencijos ir visą gyvenimą trunkančio kalbų mokymosi.

Montessori klasėje kalbų mokymasis apima žinias, įgūdžius ir požiūrį lanksčioje, daugiakalbėje aplinkoje. Vaikai įgyja žodyną, gramatikos žinias ir kultūrinės konvencijas, ugdo kalbėjimo, skaitymo, rašymo ir kalbos interpretavimo įgūdžius per tokias veiklas kaip žodžių mokymasis, sakinių analizė ir savo tekstų, knygų ar naujienlaiškių leidyba. Aplinka ir priemonės gali būti pritaikytos įvairioms kalboms pagal vaikų poreikius, leidžiant jiems tyrinėti ir reikšti save įvairiomis kalbomis. Taikant šį metodą, vaikai taip pat ugdo smalsumą, pagarbą ir atvirumą kalbinės ir kultūrinės įvairovės atžvilgiu, visiškai atspindėdami ES daugiakalbystės kompetencijos viziją.

Kalbos mokėjimo sklandumas, kultūros pažinimas ir pasitikėjimas savimi

Montessori pradinėje mokykloje kalbų mokymasis nėra tiesiog akademinis dalykas, bet gyvas, dinamiškas procesas, kuris sujungia vaiką su kultūra, žmonija ir platesniu pasauliu. Antrajame vystymosi etape (6–12 metų) vaikai natūraliai domisi, kaip gyvena, mąsto ir bendrauja žmonės įvairiose pasaulio vietose. Šis smalsumas tampa derlinga dirva daugiakalbiam tyrinėjimui, kur kalbų mokymasis yra vertinamas ne kaip mechaninis atminties lavinimas ar klaidų taisymas, bet kaip prasmingas, džiaugsmingas atradimas.

Nors anglų kalba dažnai tarnauja kaip bendras tiltas pasaulinei komunikacijai, Montessori ugdymas skatina mokytis papildomų kalbų, kad būtų praplėstos vaikų perspektyvos. Kiekviena kalba turi savitą pasaulio supratimo būdą – savo ritmą, humorą ir kultūrinius simbolius. Per pasakas, dainas, geografiją ir kultūros studijas vaikai patiria, kaip kalba yra susijusi su kasdieniu gyvenimu, tradicijomis ir istorija. Šis tarpdisciplininis požiūris, būdingas Montessori metodui, padeda vaikams suprasti, kad kitos kalbos mokymasis yra ne tik žodynas – tai ryšys su žmonėmis ir žmogiškosios įvairovės grožio supratimas.

Montessori klasėse sklandumas apibrėžiamas ne pagal tobulumą, o pagal pasitikėjimą savimi ir bendravimą. Vaikai skatinami laisvai vartoti kalbą, reikšti savo mintis, daryti klaidas ir iš jų mokytis. Nesvarbu, ar jie pristato tyrimų projektą kita kalba, sveikina atvykusią šeimą savo gimtąja kalba, ar pažymi žemėlapyje ispanų kalba, šios patirtys padeda jiems suvokti kalbą kaip gyvą įrankį – lankstų, kūrybingą ir giliai žmogišką.

Šis procesas taip pat ugdo atsparumą ir pasitikėjimą savimi. Kai vaikai patiria, kad jų pastangos bendrauti yra vertinamos – net jei jos yra netobulos – jie ugdo kalbinį drąsą. Jie supranta, kad kalba tarnauja ryšiams ir bendradarbiavimui, o ne vertinimui. Tokiu būdu Montessori ugdymas padeda vaikams užaugti į pasitikinčius daugiakalbius piliečius, kurie savo balsais sujungia kultūras, dalijasi idėjomis ir švenčia bendrą žmonijos istoriją.

Anglų kalba kaip pirmoji užsienio kalba: sklandžios daugiakalbės kompetencijos ugdymas

Siekti bendravimo požiūrio, o ne tikslumo kalboje

Visoje Europoje anglų kalba yra plačiai mokoma kaip pirmoji užsienio kalba daugelyje mokyklų, atspindėdama jos, kaip pasaulinės lingua franca, vaidmenį. Mokant anglų kalbos, dažnai akcentas perkeliama nuo absoliutaus tikslumo prie komunikacinio sklandumo – gebėjimo veiksmingai naudoti kalbą idėjoms išreikšti, bendrauti su kitais ir suprasti reikšmę realiose situacijose. Šiame požiūryje klaidos nėra laikomos nesėkmėmis, o natūraliais mokymosi proceso etapais. Sukurti klasės aplinką, kurioje vaikai jaustųsi saugūs eksperimentuoti, rizikuoti ir kalbėti be baimės būti vertinami, yra būtina norint ugdyti pasitikėjimą savimi ir skatinti tikrą komunikacinę kompetenciją.

Principas: Vienas žmogus– viena kalba

Esminis anglų kalbos – ar bet kurios užsienio kalbos – mokymo principas yra tai, kad ji turėtų būti įvedama **visiškai panardinant**, idealiu atveju – mokytojo, kuris klasėje naudoja tik tą kalbą. „Vienas veidas – viena kalba“ metodas užtikrina, kad vaikai nuolat sieja kalbą su komunikacija ir prasme, o ne verčia iš savo gimtosios kalbos ir atgal. Šis metodas remia natūralų kalbos įsisavinimą, skatina mąstyti tiesiogiai užsienio kalba ir padeda vaikams efektyviau ugdyti sklandumą.



Kalbos mokymasis taip pat tampa turtingesnis, kai jis įtraukiamas į **kultūrines patirtis**. Mokytojai, kurie yra gimtakalbiai arba laisvai kalba ta kalba, į klasę atneša autentiškas kultūrinės nuorodas, idiominės išraiškas ir tradicijas, suteikdami vaikams gyvą kalbos kontekstą. Istorijos, dainos, šventės ir realaus gyvenimo sąveikos leidžia mokiniams matyti kalbą kaip priemonę suprasti žmones ir jų pasaulį, o ne kaip abstraktų mokyklos dalyką.

Kultūrinis įsitraukimas ir translingvistika

Tuo pačiu metu klasėje gali būti naudinga **translingvistika** – pedagoginė strategija, pagal kurią vaikai skatinami pasinaudoti visais savo kalbiniais ištekliais, kad suprastų prasmę. Translingvistika leidžia mokiniams aptarti idėjas savo gimtąja kalba, tuo pačiu eksperimentuodami su anglų kalba, palaipsniui perkeldami supratimą ir išraišką į tikslinę kalbą. Šis požiūris mažina nerimą, patvirtina vaikų kalbinę tapatybę ir remia daugiakalbės kompetencijos ugdymą. Derindamos įtraukiantį mokymą, kultūrinės patirtis ir apgalvotą translingvistikos naudojimą, mokyklos gali sukurti aplinką, kurioje vaikai ne tik **mokosi sklandžiai kalbėti anglų kalba**, bet ir ugdo smalsumą, pasitikėjimą savimi ir įgūdžius, reikalingus **papildomų kalbų** mokymuisi, taip įgyvendindamos ES daugiakalbės kompetencijos viziją.



Istorijų pasakojimas Montessori pradinėje mokykloje

Pasakojimas yra vienas seniausių ir veiksmingiausių žmonijos būdų perduoti žinias iš kartos į kartą. Pasakojimų klausymas ir dalijimasis jais stimuliuoja smegenis, integruoja įvairias temas ir stiprina kognityvinius gebėjimus. Tai taip pat stiprina kalbos įgūdžius, praturtina žodyną ir skatina raštingumą. Be to, pasakojimas skatina bendruomeniškumo jausmą, nes vaikai mokosi kartu, atidžiai klausosi ir dalijasi interpretacijomis, pabrėždami socialinį mokymosi aspektą.



Pasakojimai yra įtraukti į visas Montessori pradinės mokyklos klasių dalykų sritis. Jie taip pat sudaro tvirtą pagrindą kalbos vystymuisi ir daugiakalbiam mokymuisi. Klausymasis, pasakojimų kartojimas ir dalyvavimas pasakojimuose padeda vaikams plėsti žodyną, intuityviai suprasti gramatiką ir išreikšti sudėtingas idėjas. Kai užsienio kalbos yra pristatomos per pasakojimus – idealiu atveju, mokytojų, kurie kalba tik ta kalba – vaikai įsisavina kalbą reikšmingame kontekste, susiedami žodžius su kultūra, emocijomis ir gyvenimiška patirtimi. Šis metodas skatina sklandumą, drąsina eksperimentuoti be baimės suklysti ir ugdo teigiamą požiūrį į daugiakalbį mokymąsi. Derindamos žodines tradicijas, kultūrinės patirtis ir įtraukiantį kalbos vartojimą, Montessori klasės padeda vaikams ugdyti kalbos įgūdžius, smalsumą ir tarpkultūrinį supratimą, kurie yra svarbiausi daugiakalbystės kompetencijai įvairiapusiškoje ir tarpusavyje susijusioje Europoje.

Bendravimo ženklais istorija: rašytinė kalba kaip žmogaus pasiekimas



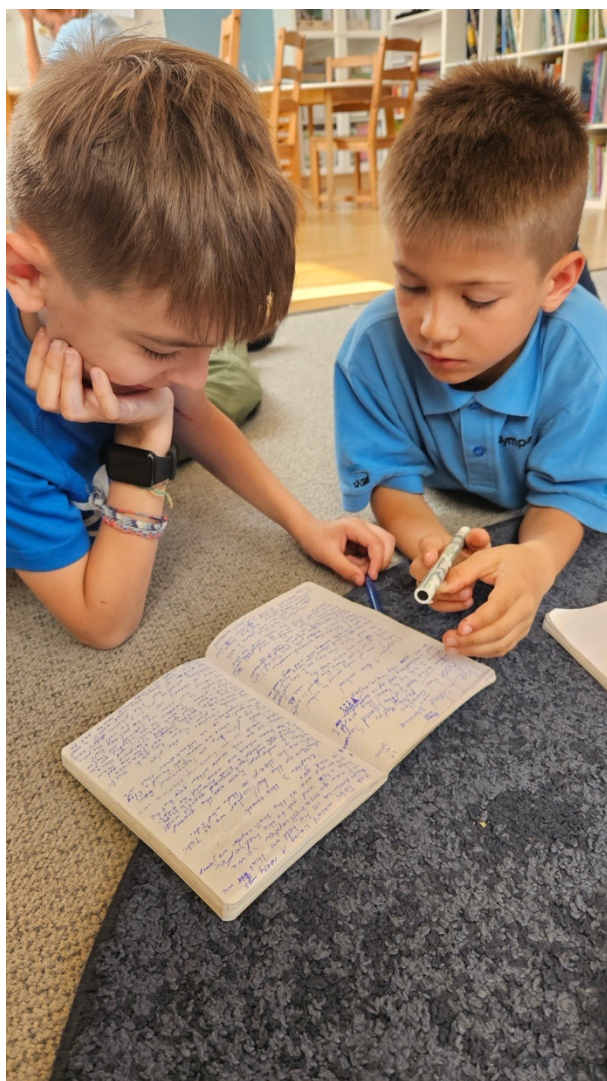
Kalba yra vienas iš didžiausių žmonijos įrankių, leidžiantis apibrėžti, dalytis ir išsaugoti idėjas iš kartos į kartą. Montessori pradinėse klasėse **Didžioji istorija apie bendravimą ženklais** supažindina vaikus su rašytinės kalbos istorija ir raida kaip nepaprastu žmogaus pasiekimu. Istorija pateikiama siekiant parodyti, kad rašytinė kalba neatsirado visiškai suformuota, bet **vystėsi laikui bėgant**, formuojama skirtingų bendruomenių poreikių ir kūrybiškumo. Rašymas leido žmonėms įsiminti informaciją, saugoti įrašus ir bendrauti per atstumus. Jis taip pat plito per sąveiką ir bendradarbiavimą – keliones, migraciją ir skirtingų tautų susitikimus. Šis pasakojimas pabrėžia dažnai nepelnytą pagarbą praeities didvyriams, kurių naujovės tebėra naudingos mums ir šiandien. Vaikai mokosi, kad kalba ir rašymas yra prisitaikymo, bendradarbiavimo ir žmogaus išradingumo rezultatas.

Montessori mokytojai pritaiko šią istoriją, kad atspindėtų **vietinės rašomosios kalbos** istoriją, taip pat pateikia pavyzdžių iš kitų kalbos tradicijų. Pavyzdžiui, iš Viduržemio jūros regiono tradicijos kilusių abėcėlių raidžių raida gali būti lyginama su logografinėmis sistemomis, pvz., kinų ar japonų, pabrėžiant, kad rašytinis bendravimas skirtingose kultūrose vystėsi skirtingai. Vaikai tyrinėja abėcėlių, rašto ženklų ir rašymo priemonių pokyčius – nuo akmens, molio ir medžio iki popiruso ir popieriaus – mokydamiesi, kaip

šios naujovės padarė raštingumą prieinamesnį. Jie taip pat tiria spausdinimo technikas ir kitus išradimus, kurie leido idėjoms pasiekti platesnę auditoriją, stiprindami supratimą, kad sprendimai žmogaus poreikiams tenkinti skiriasi priklausomai nuo laiko ir vietos.

Ši istorija natūraliai tinka **praktinėms, daugiakalbėms mokymosi veikloms**. Vaikai mėgsta eksperimentuoti su įvairiomis rašymo sistemomis, rašyti savo vardus įvairiomis abėcėlėmis ir tyrinėti kaligrafiją su teptukais, rašalu ar moliu. Jie gali sugalvoti savo simbolines kalbas, kurti piktogramų istorijas arba eksperimentuoti su kodais, pvz., Morzės kodu ar ženklų kalba. Tokios veiklos kaip raštų audimas ar komunikacijos išradimų chronologijos piešimas stiprina tiek istorinius, tiek praktinius rašymo aspektus, tuo pačiu skatindamos kūrybiškumą, smulkiąją motoriką ir įvairių išraiškos formų vertinimą.

Šis požiūris taip pat skatina **daugiakalbį sąmoningumą**. Vaikai pradeda pastebėti, kad kalbos skiriasi garsais ir struktūra – kai kurios kalbos gali naudoti 300 fonetinių garsų, o kitos – tik 15–40. Jie sužino, kad rašybos sistemos atspindi kultūrinę adaptaciją, migraciją ir tautų tarpusavio ryšius. Tyrinėdami įvairias kalbas ir raštus, vaikai ugdo pagarbą kalbinės įvairovės ir smalsumą, kaip žmonės visame pasaulyje skirtingai perteikia idėjas. Todėl rašymo istorija tampa ne tik raštingumo pamoka, bet ir įvadas į **daugiakalbystę**, skatinantis vaikus vertinti kalbą kaip gyvą, besivystančią priemonę, kurią formuoja kultūra, istorija ir žmonių bendradarbiavimas.



Istorija iš klasės

Daugiakalbystė kaip tiltas

Mažoje ispanų Montessori mokykloje, kurioje kadaise dirbau, koridoriuose skambėjo anglų kalba, nors buvome pačioje Ispanijos širdyje. Mano 6–12 metų klasėje buvo vienodai pasiskirstę vietiniai ispanų vaikai ir iš viso pasaulio atvykusios užsienio šeimos. Tačiau, nepaisant jų smalsumo ir draugiškumo, jie buvo tarsi aliejus ir vanduo: arti, bet nesusilieja. Ispanijos mokiniai vis dar bandė įsitvirtinti anglų kalboje. Tuo tarpu užsienio mokiniai beveik nemokėjo ispanų kalbos. Jie dirbo kartu, keitėsi mandagiomis šypsenomis ir padėdavo vieni kitiems, kai galėdavo, bet kalba tarp jų pastatė švelnią, nematomą sieną.

Tada vieną rytą aš papasakojau „Alfabetą“. Kai kurie vaikai klausėsi su įprastu džiaugsmu, kiti pasilenkė, tarsi pirmą kartą girdėtų paslaptį. Kai pasaka baigėsi, klasėje įvyko subtilus pokytis – tarsi tyliai atsivėrė durys.

Pirmasis, kuris peržengė tas naujas duris, buvo britų berniukas. Jis priėjo prie manęs su spindinčiomis akimis ir pasakė: „Noriu mokytis japonų kalbos. Noriu kada nors ten nuvykti ir noriu būti pasiruošęs.“

Puiku. Kartu parašėme nedidelę kalbos mokymosi sutartį – jo tikslą, mokymosi laikotarpį ir laiką, kurį jis kasdien skirs praktikai kompiuteryje. Jis pradėjo tyliai, be fanfarų.

Iš pradžių niekas nepastebėjo, kad jis darbo metu pradėjo mokytis kalbos. Kol vieną popietę pas mane atėjo dvi ispanės mergaitės. Jos buvo drovios, bet ryžtingos.

„Norime mokytis lenkų kalbos“, – pašnibždėjo jos.

„Lenkų?“ – paklausiau nustebusi.

Jos linktelėjo galvomis. „Norime kalbėtis su savo klasės drauge. Ji nekalba ispaniškai... o mes dar nekalbame angliškai.“

Jų argumentai buvo tokie gražiai paprasti. Taigi jos išėjo – su savo mokymosi sutartimis – pradėti kasdienę lenkų kalbos praktiką. Jos privertė mane pažadėti niekam nesakyti; jos norėjo, kad tai būtų staigmena lenkų kalbą mokančiai mergaitei. Netrukus vienas iš vyriausių užsienio berniukų priėjo prie mano stalo. „Noriu mokytis ispanų kalbos“, – pasakė jis. „Noriu geriau suprasti mūsų nardymo instruktorių.“

Dar viena sutartis. Dar viena kalba. Dar viena kibirkštėlė.

Tada vienas vaikas paprašė išmokti kalbos, kuria kalbėjo jo seneliai. Kitas pasirinko kalbą tik todėl, kad ji skambėjo gražiai. Kiekvienas naujas sprendimas pridėjo dar vieną siūlą prie augančio gobeleno.

Ir pamažu – iš pradžių beveik nepastebimai – klasė ėmė keistis.

Mokiniai, kurie anksčiau beveik nesikalbėjo, dabar dalijosi savo pamokų įspūdžiais. Jie žvilgčiojo į vieni kitų ekranus, keitėsi atradimais, juokėsi iš painių frazių ir džiaugėsi, kai kas nors pasiekdavo naują lygį savo kalbos programėlėje.

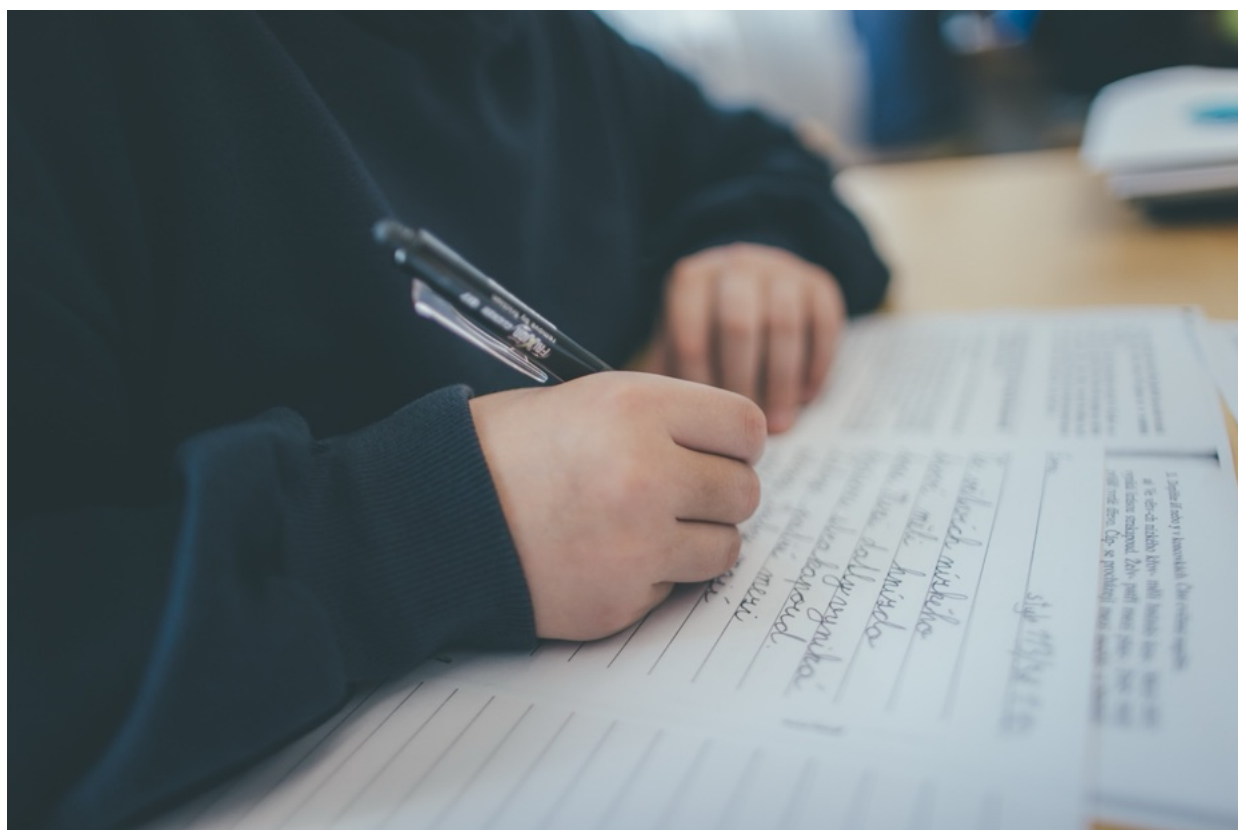
Kadaise lygiagrečios grupės pradėjo susitikti viduryje. Bendras smalsumas apie kalbas, kurį uždegė viena senovės istorija, tapo švelniu klijais, sujungiančiais juos. Daugiakalbystė nebebuvo tik kompetencija – ji tapo tiltu. Tiltu, pastatytu vaikas po vaiko, žodis po žodžio, per jų pačių džiaugsmingą darbą.



AMI mokytojos Guna Petermane patirtis

Rašymas kaip grafinė minties išraiška

Montessori klasėje rašymas yra tyrinėjamas kaip dinamiškas mąstymo, bendravimo ir saviraiškos įrankis, o ne tik raidžių kopijavimas. Vaikai susieja rašomosios kalbos istoriją ir kultūrinę raidą su praktine patirtimi, paverčia idėjas, klausimus ir pastebėjimus tekstu. Jie praktikuojasi rašyti įvairiomis temomis, naudodami komandų korteles, nefikcinius projektus, matematikos uždavinius, aprašomuosius pratimus ir fikciją, tuo pačiu mokydami skaityti, interpretuoti ir analizuoti tekstus. Aplinka skatina daugialypę kalbą, leidžianti vaikams reikšti save savo gimtąja ir kitomis kalbomis. Per šias veiklas rašymas tampa prasmingu būdu bendrauti, mąstyti ir ugdyti raštingumą, kūrybiškumą ir daugiakalbį sąmoningumą.



Istorija iš klasės

Komandų kortelių magija

Jolly HOMESCHOOL klasėje komandų kortelės yra visur – lentynose, ant stalų ir mažose krepšeliuose. Jos yra parašytos slovakų ir anglų kalbomis, kiekviena susijusi su esama tema. Šiandien Mia paima kortelę, kurioje parašyta: „Atidaryk atlasą ir į savo sąsiuvinį įrašyk 10 tikrinių daiktavardžių“. Ji sustingsta, nežinodama, ką daryti. Vietoj to, kad lauktų mokytojo, ji eina pas savo draugą Alexą ir prašo patarimo. Kartu jie vartinėja atlasą, randa įdomių šalių ir miestų, o Mia juos atidžiai įrašo į savo sąsiuvinį.

Tuo tarpu jos klasės draugai taip pat užsiėmę: vieni atverčia knygas, garsiai skaito pirmąjį sakinį, perrašo jį į savo sąsiuvinius ir analizuoja žodžius; kiti vykdo kortelėse nurodytus veiksmus, atlieka matematikos ar gamtos mokslų eksperimentus. Kiekviena užduočių kortelė – tai maža nuotykių kelionė. Vaikai mokosi ne tik nagrinėjamos temos, bet ir savarankiškumo, problemų sprendimo bei bendradarbiavimo su bendraamžiais.

Ar galite įsivaizduoti, kad turėtumėte šias korteles daugiau nei dviem kalbomis savo tarptautiniams studentams? Kiek turtingesnis galėtų būti mokymasis, jei vaikai tyrinėtų idėjas ir instrukcijas keliomis kalbomis!

Jolly HOME SCHOOL, Slovakija



Daugiakalbystės skatinimas per klasės biblioteką

Įvairios knygos keliomis kalbomis

Turtinga klasės biblioteka yra galingas įrankis daugiakalbystės kompetencijos ugdymui Montessori pradinėje mokykloje. Teikiant įvairių knygų, enciklopedijų ir žodynų kolekciją keliomis kalbomis, vaikai susipažįsta su plačiu žodynu, sakinių struktūromis ir kultūrinėmis perspektyvomis. Lentynos, skirtos skirtingoms kalboms, leidžia mokiniams tyrinėti tekstus tiek savo gimtąja kalba, tiek užsienio kalbomis, remdamos natūralų kalbos įsisavinimą ir stiprindamos ryšius tarp kalbų. Prieiga prie žodynų, dvikalbių knygų ir informacijos šaltinių skatina vaikus savarankiškai tyrinėti žodžius, reikšmes ir gramatines struktūras, skatindama smalsumą ir savarankiškumą kalbų mokymosi procese.



Susipažinimas su kultūrų ir kalbų įvairove

Biblioteka taip pat suteikia galimybių tyrinėti skirtingas kultūras: pasakos, liaudies pasakos ir nefikciniai tekstai iš skirtingų kalbos tradicijų padeda vaikams suprasti, kad kalba yra tiek bendravimo priemonė, tiek langas į įvairias pasaulėžiūras. Skaitymas keliomis kalbomis stiprina supratimo įgūdžius, ugdo empatiją ir skatina vaikus vertinti žmogaus išraiškos turtingumą ir įvairovę. Integruodami daugiakalbius išteklius į kasdienį klasės gyvenimą, mokytojai sukuria aplinką, kurioje kalbos yra gyvi įrankiai, naudojami mokymuisi, atradimams ir saviraiškai, o ne abstraktūs dalykai, kuriuos reikia išmolti atmintinai. Tokiu būdu klasės biblioteka tampa pagrindiniu centru, skatinančiu sklandumą, raštingumą ir tarpkultūrinį supratimą.

Bibliotekos veikla, skatinanti pasakojimus ir rašymą

Klasės biblioteka natūraliai papildo pasakojimus, rašymą ir žodines tradicijas kaip holistinio požiūrio į daugiakalbį mokymąsi dalis. Įvairiomis kalbomis garsiai skaitomi arba savarankiškai tyrinėjami pasakojimai stiprina žodyną, sakinių struktūrą ir kultūrinį supratimą, kurį suteikia žodiniai pasakojimai. Vaikai gali perpasakoti šias istorijas, jas suvaidinti arba pritaikyti savo rašytiniams ar meniniams kūriniams, susiedami skaitymo supratimą su išraiškos įgūdžiais. Prieiga prie knygų įvairiomis kalbomis leidžia jiems palyginti kalbos struktūras, tyrinėti vertimus ir ugdyti supratimą apie kalbų panašumus ir skirtumus, stiprindama tiek sklandumą, tiek daugiakalbę kompetenciją. Be to, bibliotekos integravimas į grupinę veiklą, pavyzdžiui, bendrą skaitymą, mokslinius projektus ar bendrą pasakojimų kūrimą, skatina dialogą, bendradarbiavimą ir socialinį mokymąsi, atspindėdamas žodines tradicijas, kurios yra žmogaus komunikacijos pagrindas. Tokiu būdu biblioteka ne tik remia individualų mokymąsi, bet ir puoselėja turtingą, kultūriškai sąmoningą ir kalbiškai įvairią klasės aplinką, kurioje vaikai patiria kalbas kaip dinamiškas mąstymo, kūrybiškumo ir ryšio su platesniu pasauliu priemones.

Daugiakalbės kompetencijos ugdymas per Montessori priemones

Montessori ugdymas siūlo natūralų ir holistinį pagrindą, skatinantį Europos Sąjungos daugiakalbės kompetencijos viziją. Pasakojimų, žodinių tradicijų ir rašytinės kalbos istorijos pagalba vaikai susipažįsta su kalba kaip gyvu, besivystančiu įrankiu, atspindinčiu kultūrą, istoriją ir žmogaus kūrybiškumą. Praktinės rašymo užduotys, nuo komandų kortelių ir nefikcinių projektų iki fikcijos ir aprašomojo rašymo, suteikia vaikams reikšmingas galimybes išreikšti savo mintis, tuo pačiu stiprinant skaitymo supratimą. Kruopščiai parinkta klasės biblioteka dar labiau praplečia šias patirtis, supažindindama vaikus su įvairiomis kalbomis, įvairiais tekstais ir kultūrinėmis perspektyvomis. Visose šiose veiklose dėmesys skiriamas bendravimui, sklandumui ir supratimui, o ne vien tik tikslumui, skatinant vaikus rizikuoti, tyrinėti idėjas ir bendradarbiauti. Integruodamos šias praktikas, Montessori klasės ugdo ne tik raštingumo įgūdžius, bet ir smalsumą, empatiją ir tarpkultūrinį sąmoningumą, suteikdamos vaikams įgūdžių, reikalingų daugiažodinei Europai pažinti su pasitikėjimu, kūrybiškumu ir pagarba kalbinėms bei kultūrinėms įvairovėms.



Pasaulis yra klasė

Maria Montessori svajojo apie *nazione unica* – vieningą žmonių tautą, kurioje švietimas padėtų vaikams suvokti savo bendrą priklausymą žmonijai. Ji įsivaizdavo mokyklas ne kaip izoliuotas institucijas, bet kaip vartus į pasaulį, kur vaikai galėtų suprasti, kad kiekviena kultūra, kalba ir gyvenimo būdas prisideda prie didžiosios žmonijos istorijos. Montessori pradinės mokyklos klasėje ši vizija tampa realybe. Čia pats pasaulis yra mūsų klasė.

Kai atveriamė savo klasės duris – tiek tiesiogine, tiek simboline prasme – mes pakviečiame pasaulį į vidų. Tarptautiniai projektai, mainai ir bendradarbiavimas suteikia vaikams gyvą patirtį, ką reiškia priklausyti pasaulinei bendruomenei. Per tokias iniciatyvas kaip „Erasmus+“ mobilumas ar internetiniai ryšiai, pvz., „eTwinning“, vaikai ne tik mokosi geografijos ar kalbų – jie jas gyvena. Jie gali rašyti laiškus draugams iš kitos šalies, atrasti naujas abėcėles ir idiomias arba dalyvauti bendrame mokslo projekte, kurio metu dalijasi eksperimentais ir duomenimis su kita Montessori mokykla užsienyje. Kartais jie keliauja, lanko partnerių mokyklas ir patiria kitos kultūros kasdienio gyvenimo ritmą – kartu gamina maistą, dainuoja, mokosi ir juokiasi.

Šie susitikimai nėra tik akademinio mokymosi papildymas, jie yra Montessori *kosminio ugdymo* dalis. Kosminėje edukacijoje kiekvienas vaikas atranda savo vaidmenį tarpusavyje susijusiame gyvenimo tinkle. Kai vaikas susitinka su bendraamžiais iš kitos šalies, klausosi, kaip jie švenčia šventes, arba sužino, kaip jie sprendžia klasės uždavinius, šis ryšys tampa gilesnis. Jie pradeda suprasti, kad įvairovė nėra kliūtis, o dovana. Kalbos skirtumai tampa smalsumo šaltiniu, o ne atskirties



priežastimi, ir kiekvienas susitikimas tampa proga ugdyti empatiją, prisitaikymą ir bendradarbiavimą.

Montessori vaikas, dirbantis tarptautiniame meno projekte, mokosi ne tik kūrybiškai išreikšti save, bet ir vertinti, kaip menas atspindi vietos tradicijas ir bendras emocijas. Mokinys, dalyvaujantis bendrame moksliniame projekte internete, ugdo kritinį mąstymą ir skaitmeninį raštingumą. Kai vaikai planuoja savo mobilumo vizitą, jie mokosi organizuoti, bendrauti ir gerbti kitų papročius bei lūkesčius. Kiekviena akimirka tampa pamoka apie pasaulinę pilietybę.

Mūsų klasėse vaikų entuziazmas dažnai auga su kiekvienu nauju mainų projektu. Prieš internetinius pokalbius jie ruošia nedideles dovanėles, rašo prisistatymus arba mokosi pagrindinių žodžių kita kalba. Jie nori suprasti, o ne tik būti suprasti. Kaip vadovai, mes matome šią transformaciją: drovūs skaitytojai tampa pasitikintys kalbėtojai, o nedrąsūs rašytojai pradeda išreikšti save tikslingai, nes žino, kad kažkas, kažkur, skaito jų žodžius. Jie nebedirba tik sau ar savo mokytojui, jie bendrauja su pasauliu.

Toks mokymosi būdas yra giliai įsišaknijęs Montessori tikėjime taikos ugdymu. Skatindami supratimą per tiesioginę patirtį, mes padedame ugdyti atvirą, užjaučiantį ir susijusį ateities kartos žmogų. Kai vaikai užauga turėdami draugų iš skirtingų šalių, jie pradeda matyti planetą kaip bendrą namą. Tai, galbūt, yra giliausia iš visų pamokų.

Montessori mokykloje pasaulis nėra kažkas tolimas, apie kurį mokomasi iš žemėlapių ir vadovėlių. Tai yra kažkas, ką reikia patirti, tyrinėti ir gerbti. Per tarptautinius projektus – didelius ir mažus, fizinius ir skaitmeninius – mes gerbiame Montessori viziją *nazione unica*. Mes auginame vaikus, kurie ne tik žino apie pasaulį, bet ir *jaučiasi* jo dalimi, pasirenkę prisidėti savo idėjomis, kūrybiškumu ir gerumu prie didžiosios, besitęsiančios žmonijos istorijos.

Istorija iš klasės

Erasmus vaikų mainai Turkijoje

Mūsų Montessori pradinės mokyklos klasėje Lietuvoje vaikai pradėjo tarptautinį projektą apie aplinkosaugos sąmoningumą su Montessori mokykla Turkijoje. Iš pradžių jie buvo ir smalsūs, ir nervingi – tai buvo pirmas kartas, kai jie mokėsi su vaikais iš kitos šalies. Prieš pirmąjį susitikimą internete jie repetavo trumpus prisistatymus anglų kalba ir net išmoko keletą turkų kalbos žodžių, pavyzdžiui, merhaba (labas) ir teşekkürler (ačiū). Kai abi klasės pagaliau susitiko internetu, ekranai prisipildė džiaugsmo ir juoko. Vaikai pasidalijo informacija apie save, apie tai, ką mėgsta, ir apie aplinkos problemas, kurias pastebėjo savo aplinkoje – miškus, pilnus šiukšlių, ar upes, kurioms reikia priežiūros.



Antrajame internetiniame susitikime pokalbiai tapo gilesni. Lietuvos vaikai kalbėjo apie perdirbimą, o jų turkų draugai dalijosi idėjomis, kaip taupyti vandenį ir jūros gyvūniją. Pamažu drovūs balsai tapo stipresni. Vaikai, kurie iš pradžių buvo tylūs, pradėjo kalbėti išdidžiai, supratę, kad jų idėjos yra svarbios. Tai buvo permainų momentas – iš nervingų kalbėtojų jie tapo pasitikintys bendrautojai, kuriuos vienijo bendras tikslas. Kai Lietuvos vaikai vėliau aplankė savo draugus Turkijoje, jie pateko į naują ir kartu pažįstamą pasaulį. Kalba, maistas ir tradicijos buvo kitokie, tačiau Montessori klasėje lentynos, priemonės ir mokymosi dvasia buvo kaip namuose. Kartu jie gamino maistą, žaidė ir dirbo prie aplinkos projektų – sodino, perdirbo ir kūrė plakatus, kurie kalbėjo visuotine Žemės priežiūros kalba.

Iki savaitės pabaigos vaikai nebesijautė „liečiais“ ar „turkais“, bet vieno bendro pasaulio nariais. Jie suprato, kad kalbos gali skirtis, bet gerumas ir smalsumas mus visus jungia. Kas prasidėjo kaip projektas apie aplinką, tapo empatiškumo, drąsos ir pasaulinio pilietiškumo pamoka – priminimu, kad pats pasaulis yra klasė.

Montessori akademija, Lietuva

Daugiakalbės aplinkos paruošimas

Daugiakalbė Montessori klasė yra ne tik vieta, kur kalbama keliomis kalbomis, bet ir gyva, kvėpuojanti bendruomenė, kuri vertina kalbą kaip ryšio, mąstymo ir tyrinėjimo priemonę. Parengta aplinka leidžia vaikams natūraliai naudoti ir girdėti daugiau nei vieną kalbą savo kasdieniame darbe, ugdant supratimą prieš tikslumą, bendravimą prieš gramatiką ir priklausomybę prieš tobulumą. Suaugusieji atlieka lemiamą vaidmenį formuojant šią aplinką. Idealiu atveju kiekvieną klasėje vartojamą kalbą atstovauja sklandžiai ją mokantis, apmokytas Montessori vadovas, kuris ją naudoja autentiškai ir nuosekliai. Du vadovai, atsakingi už dvi kalbas, planuoja kartu, remia vienas kitą ir užtikrina, kad abi kalbos būtų naudojamos realioms tikslams – pamokoms, darbo paramai, kasdienių situacijų sprendimui ir pokalbiams. Taigi klasė atspindi vienybę įvairovėje, vieną bendruomenę su daugybe balsų. Tokioje aplinkoje kalba tampa matoma, girdima ir gyva. Klasės priemonės ir kortelių užrašai yra dvikalbės, gramatikos simboliai ir nomenklatūros kortelės yra daugiau nei viena kalba, o knygos ir ištekliai atspindi bendruomenės kalbinę ir kultūrinę įvairovę. Vaikų darbai eksponuojami visomis klasėje vartojamomis kalbomis, taip pabrėžiant, kad supratimas ir išraiška yra vienodai vertinami, nepriklausomai nuo vartojamos kalbos.

Kiekvienas vaikas turi unikalią kalbinę ir kultūrinę tapatybę, todėl labai svarbu suprasti kiekvieno vaiko kilmę. Kai kurie vaikai namuose gali vartoti dvi ar daugiau kalbų, o kiti su antrąja kalba susiduria tik mokykloje. Mokytojo užduotis – remtis tuo, kas jau yra įtvirtinta, stiprinti dominuojančią kalbą ir palaipsniui plėsti susipažinimą su kita kalba. Nuolatinis dialogas su šeimomis padeda išlaikyti realistišką vaiko vystymosi vaizdą ir užtikrina, kad abi kalbos būtų remiamos ir už klasės ribų.

Montessori pedagogika natūraliai atitinka antrosios kalbos įsisavinimo principus. Mokymosi procesas prasideda nuo reikšmingų patirčių – eksperimentų, pasakojimų ir realaus gyvenimo stebėjimų, iš kurių organiškai atsiranda žodynas ir išraiška. Pakartojimai įvairiose situacijose, o ne pratybos, padeda vaikui įsisavinti naują kalbą. Laisvė rinktis leidžia vaikams nuspręsti, kokia kalba jie nori skaityti, rašyti ar įrašyti savo darbus, ugdydami savarankiškumą ir pasitikėjimą savimi. Bendradarbiavimas mišrių

amžiaus grupių viduje dar labiau skatina natūralų kalbos vystymąsi, nes vyresni vaikai rodo žodyną ir sakinių struktūrą jaunesniems bendraamžiams.

Daugiakalbėje klasėje komunikacija visada eina prieš akademinę kalbą. Pirmiausia dėmesys skiriamas supratimui, klausymui ir spontaniškai kalbai, o ne formaliai gramatikai. Tikros pokalbių, pasakojimų ir grupių diskusijų metu atsiranda autentiškos komunikacijos galimybės. Vietoj to, kad pertrauktų ar taisytų klaidas, suaugusieji performuluoja vaiko žodžius, išlaikydami pasitikėjimą ir skatindami saviraišką. Tai padeda ugdyti pagrindinius tarpasmeninės komunikacijos įgūdžius, ant kurių vėliau galima kurti gilesnius akademinus įgūdžius.

Suaugusieji patys taip pat mokosi kalbų. Kai vienas vadovas modeliuoja vieną kalbą, o kitas – antrąją, abu rodydami smalsumą ir norą mokytis vienas iš kito, jie parodo, kad kalbų mokymasis yra visą gyvenimą trunkantis procesas. Šis abipusis atvirumas kuria nuolankumo, pagarbos ir smalsumo kultūrą, kurią vaikai natūraliai įsisavina. Kadangi daugiakalbystė tęsiasi už klasės ribų, bendradarbiavimas su šeimomis yra labai svarbus. Tėvai gali palaikyti abiejų kalbų vartojimą skaitydami, dainuodami, keliaudami ar paprasčiausiai kasdien bendraudami. Mokykla gali padėti šeimoms dalydamasi idėjomis, dvikalbėmis priemonėmis ar organizuodama renginius, kurie palaiko abiejų kalbų vartojimą vaiko pasaulyje.

Galiausiai, daugiakalbė Montessori klasė yra taikos ir kultūrinio supratimo vieta. Ji gerbia kiekvieno vaiko kalbinę ir kultūrinę tapatybę, tuo pačiu skatindama smalsumą kitų atžvilgiu. Žodžiai, pasakos, dainos ir tradicijos iš skirtingų kalbų susipina į bendruomenės gyvenimą, leidžiant vaikams patirti įvairovę kaip kažką gražaus ir natūralaus. Kai kalba tampa tiltu, o ne barjeru, klasė tampa tarpusavyje susijusio pasaulio, kurį, tikimės, mūsų vaikai vieną dieną padės sukurti, modeliu.

Kaip daugiakalbė kompetencija matoma Montessori pradinės mokyklos klasėje?	
Būtinios žinios (studentai žino apie)	
Tinkamas žodynas	Vaikai natūraliai plečia žodyną per temines studijas (pvz., geografija, zoologija, botanika) keliomis kalbomis – žymėdami žemėlapius, pavadindami gyvūnus ir naudodami mokslinę terminologiją tiek anglų, tiek antrąja kalba. Vaizdinės kortelės, klasifikuota nomenklatūra ir dvikalbės priemonės padeda plėsti žodyną kontekste.
Funkcinė gramatika	Naudojant tuos pačius Montessori gramatikos simbolius ir sakinių analizės priemones abiem kalbomis, vaikai gali lengviau suprasti universalius gramatinius modelius. Jie lygina sakinių struktūras, veiksmažodžių laikus ir kalbos dalis, suprasdami, kad nors žodžiai skiriasi, jų funkcijos išlieka tos pačios.
Pagrindiniai žodinio bendravimo tipai	Vaikai dalyvauja kasdienėse veiklose, pokalbiuose ir pristatymuose abiem kalbomis – nuo rytinių sveikinimų ir mandagumo pamokų iki diskusijų apie savo Didįjį darbą. Jie taip pat dalyvauja dialoguose išvykų metu, kur turi pritaikyti kalbos vartojimą realaus gyvenimo kontekstui.
Įvairūs kalbos stiliai ir registrai	Vaikai vaidmenų žaidimų, dramos ir pasakojimų pagalba tyrinėja, kaip tonas ir išraiška keičiasi priklausomai nuo auditorijos ir situacijos. Pavyzdžiui, oficialaus laiško vietos muziejui rašymas skiriasi nuo neoficialaus laiško draugui rašymo.
Kaip kalba ir kultūra skiriasi skirtingose situacijose	Kultūriniai tyrimai, dainos, šventės ir tradiciniai pasakojimai atskleidžia, kaip kalbos išreiškia tapatybę ir vertybes. Vaikai mato, kad idiomos, gestai ir sveikinimai turi kultūrinę reikšmę, kuri skiriasi skirtingose bendruomenėse.
Kalbos vaidmuo jų pačių ir kitose kultūrose	Lygindami kalbas, vaikai sužino, kad kalba išsaugo istoriją, tradicijas ir pasaulėžiūrą. Tokie projektai kaip „Pasaulio kalbos“ žemėlapiai ar „Patarimai iš skirtingų

	kultūrų“ parodo, kaip žmonės įvairiais būdais išreiškia bendras žmogiškąsias tiesas.
Visuomenės konvencijos	Daugiakalbiai mandagumo ir etiketo pamokos moko vaikus mandagaus bendravimo ir tinkamų išraiškų įvairiose situacijose (pvz., padėkos, atsiprašymo, prašymo).
Pagrindiniai įgūdžiai (mokiniai turėtų gebėti)	
Suprasti užsienio kalba sakomas žinutes	Klausymo užduotys, pvz., pasakojimai, dainos ir pokalbiai su gimtakalbiais, padeda vaikams ugdyti supratimą. Mokytojai naudoja turtingą žodinę kalbą, kurią papildo gestai, vaizdai ir priemonės.
Inicijuoti, palaikyti ir užbaigti pokalbius	Dirbdami poromis ar grupėmis, vaikai praktikuoja realius dialogus, pvz., prašydami pagalbos, reikšdami nuomonę ar vedami interviu tiksline kalba. Vaidmenų žaidimų scenarijai (pvz., kavinėje, kelionėje) imituoja autentiškus pokalbius.
Skaityti, suprasti ir kurti tekstus, įskaitant skaitmeninius tekstus, atitinkančius jų poreikius	Vaikai skaito dvikalbes knygas, paprastus straipsnius ir kultūrinius pasakojimus, o vėliau rašo apmąstymus ar trumpus rašinius. Skaitmeniniai įrankiai gali būti naudojami temoms kitoje kalboje tirti arba multimedijos pristatymams kurti.
Tinkamai naudoti priemones ir formaliai, neformaliai bei neoficialiai bendrauti kalbomis	Žodynai, žodžių kortelės, kalbų programėlės ir dvikalbiai ekranai skatina savarankišką kalbų tyrinėjimą. Neformalus bendravimai, pvz., pokalbiai su atvykusiais tėvais jų gimtąja kalba, padeda kalbai tapti gyva ir susijusi su santykiais.
Stebėti ir pritaikyti savo bendravimą prie situacijos reikalavimų	Vaikai mokosi keisti kalbas priklausomai nuo auditorijos ir pasirinkti tinkamus išsireiškimus formalioje ar neformalioje aplinkoje, pavyzdžiui, pristatydami klasės draugams ar kalbėdami su svečiais.
Vertinti, kaip kultūriniai skirtumai įtakoja kalbos vartojimą ir bendravimą	Lygindami papročius ir išraiškas (pvz., sveikinimus, humorą, gestus), vaikai įgyja jautrumą kultūriniam niuansams. Klasės diskusijos ir apmąstymai padeda jiems vertinti įvairovę ir išvengti stereotipų.

Požiūris (mokinių vertybės)	
Naujų kalbų mokymasis	Kalbų mokymasis pateikiamas kaip nuotykis – naujų pasaulių tyrinėjimas ir ryšių tarp žmonių atradimas. Smalsumas ir entuziazmas skatinami pasakojimais, dainomis ir praktinėmis ugdomosiomis priemonėmis.
Kultūrinė įvairovė	Klasės aplinkoje yra knygų, meno kūrinių ir žemėlapių iš viso pasaulio. Šventės ir bendri kultūriniai renginiai švenčia įvairovę ir vienybę.
Kalbų vaidmuo mokantis apie savo ir kitas kultūras	Skaitydami literatūrą, studijuodami istoriją ir tyrinėdami tradicijas skirtingomis kalbomis, vaikai supranta, kad kalba yra raktas į kitų ir savęs supratimą.
Tarptautinė komunikacija	Mainų projektai, susirašinėjimas su draugais ir bendravimas su įvairių kultūrų šeimomis suteikia autentišką tarpkultūrinės komunikacijos patirtį.
Pagarba kiekvieno asmens individualiam kalbos profiliui	Kiekvieno vaiko gimtoji kalba ir kilmė yra pripažįstama ir gerbiama – klasėje gali būti rodomi sveikinimai ir užrašai visomis atstovaujamosiomis kalbomis.
Pagarba mažumų grupių ir migrantų gimtajai kalbai	Mokytojai kviečia šeimas dalintis savo kalbomis ir tradicijomis. Vaikai mokosi dainų, frazių ar pasakų klasės draugų kalbomis, stiprindami įtrauktį ir priklausomybės jausmą.

6 SKYRIUS

MATEMATINIAI GEBĖJIMAI IR GEBĖJIMAI MOKSLO, TECHNOLOGIJŲ IR INŽINERIJOS SRITYSE



Matematiniai gebėjimai ir gebėjimai mokslo, technologijų ir inžinerijos srityse

Matematinė kompetencija – tai gebėjimas ugdyti ir taikyti matematinį mąstymą bei įžvalgumą, siekiant išspręsti įvairias kasdienio gyvenimo problemas. Remiantis tvirtu skaičiavimo įgūdžių įsisavinimu, dėmesys skiriamas procesui ir veiklai, taip pat žinioms. Matematinė kompetencija apima, skirtingu mastu, gebėjimą ir norą naudoti matematinio mąstymo ir pateikimo būdus (formules, modelius, konstrukcijas, grafikus, diagramas).

Žinios

Būtinios matematikos žinios apima tvirtą skaičių, matavimo vienetų ir struktūrų, pagrindinių veiksmų ir pagrindinių matematinių pateikimo būdų išmanymą, matematinių terminų ir sąvokų supratimą bei žinojimą, į kokius klausimus matematika gali duoti atsakymus.

Įgūdžiai

Asmuo turėtų turėti įgūdžių taikyti pagrindinius matematikos principus ir procesus kasdieniame gyvenime namuose ir darbe (pvz., finansiniai įgūdžiai) bei sekti ir vertinti argumentų grandines. Asmuo turėtų gebėti mąstyti matematiškai, suprasti matematinius įrodymus ir bendrauti matematine kalba, naudoti tinkamas pagalbos priemones, įskaitant statistinius duomenis ir grafikus, bei suprasti skaitmeninimo matematinius aspektus.

Požiūris

Teigiamas požiūris į matematiką grindžiamas pagarba tiesai ir noru ieškoti priežasčių bei vertinti jų pagrįstumą.

Kompetencija mokslo srityje reiškia gebėjimą ir norą paaiškinti gamtos pasaulį, pasitelkiant žinias ir metodiką, įskaitant stebėjimus ir eksperimentus, siekiant nustatyti klausimus ir padaryti išvadas, pagrįstas įrodymais. Kompetencijos technologijų ir inžinerijos srityje yra tų žinių ir metodikos taikymas, reaguojant į suvokiamus žmogaus norus ar poreikius. Kompetencija mokslo, technologijų ir inžinerijos srityje apima supratimą apie žmogaus veiklos sukeltus pokyčius ir atsakomybę kaip atskiro piliečio.

Žinios

Mokslo, technologijų ir inžinerijos srityje būtinos žinios apima gamtos pasaulio pagrindinius principus, pagrindines mokslines sąvokas, teorijas, principus ir metodus, technologijas ir technologinius produktus bei procesus, taip pat supratimą apie mokslo, technologijų, inžinerijos ir žmogaus veiklos apskritai poveikį gamtos pasauliui. Šios kompetencijos turėtų padėti asmenims geriau suprasti mokslo teorijų, taikymų ir technologijų pažangą, ribotumą ir riziką visuomenėje (sprendimų priėmimo, vertybių, moralės klausimų, kultūros ir kt. atžvilgiu).

Įgūdžiai

Įgūdžiai apima mokslo kaip tyrimo proceso, atliekamo taikant konkrečias metodikas, įskaitant stebėjimus ir kontroliuojamus eksperimentus, supratimą, gebėjimą naudoti loginį ir racionalų mąstymą hipotezei patikrinti ir pasirengimą atsisakyti savo įsitikinimų, kai jie prieštarauja naujiems eksperimentiniams rezultatams. Tai apima gebėjimą naudoti ir valdyti technologines priemones ir mašinas, taip pat mokslinius duomenis, siekiant tikslo arba priėmus įrodymais pagrįstą sprendimą ar išvadą. Asmenys taip pat turėtų gebėti atpažinti esmines mokslinio tyrimo savybes ir turėti gebėjimą perduoti išvadas ir samprotavimus, kurie prie jų vedė.

Požiūris

Kompetencija apima kritišką vertinimą ir smalsumą, susirūpinimą etiniais klausimais ir paramą saugumui bei aplinkos tvarumui, ypač atsižvelgiant į mokslo ir technologijų pažangą, susijusią su savimi, šeima, bendruomene ir pasauliniais klausimais.

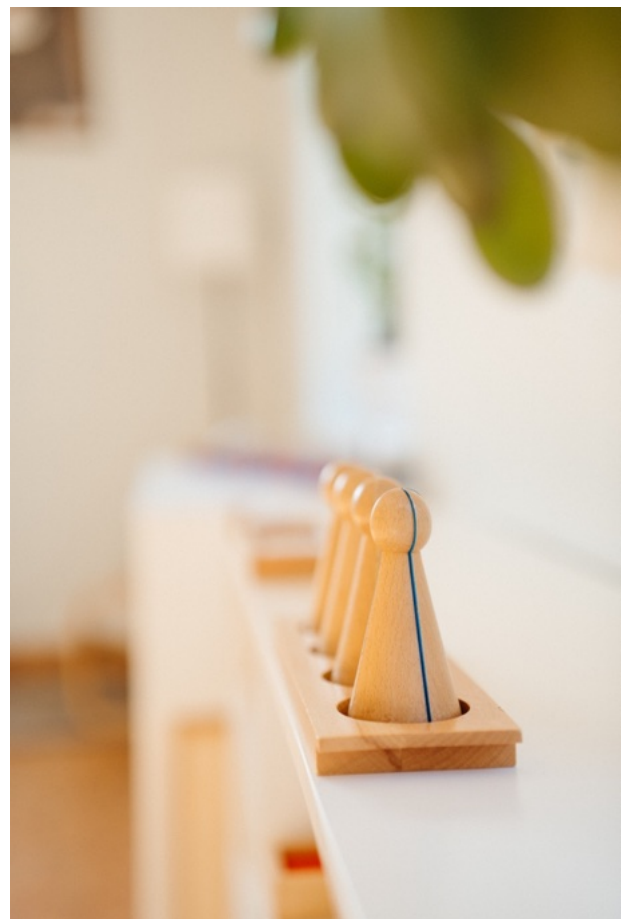
Ankstyvosios matematikos pagrindai Montessori aplinkoje (3–6 metai)

Montessori darželyje matematika prasideda dar gerokai prieš vaikui susiduriant su rašytiniais simboliais ar formaliomis pamokomis. Ji prasideda vaiko rankose, akyse ir širdyje – kasdienės rutinos ritme ir atradimo džiaugsmu. Vaikams nuo trejų iki šešerių metų matematikos mokymasis nėra abstraktus užsiėmimas, o gyvas patyrimas, įpintas į jų žaidimus, judėjimą ir pasaulio tyrinėjimą.

Šiame etape vaikai yra tai, ką Maria Montessori vadino „*imlįo proto*“ faze. Jų gebėjimas be pastangų įsisavinti informaciją yra nepaprastas. Jie yra ypač jautrūs kalbai ir tikslumui, o tai leidžia jiems natūraliai mokytis matematikos žodyną ir jį prasmingai naudoti. Vaikas gali didžiudamasis pasakyti: „Aš padalinau karoliukus į lygias grupes“, dar gerokai prieš tai, kai išmoks rašyti dalybos ženklą. Per pokalbius, imitaciją ir džiaugsmingą kartojimą matematikos kalba tampa jų kasdienės kalbos dalimi.

Montessori klasė yra kruopščiai suprojektuota, kad skatintų šį procesą. Kiekviena priemonė, nuo mažiausios dėžutės iki auksinių karolių, kviečia vaiką tyrinėti kiekių santykius. Priemonės yra gražios, tikslios ir savaime koreguojamos, padedančios vaikui susikaupti ir suprasti. Pavyzdžiui, auksinių karoliukų priemonė leidžia vaikams *pamatyti* ir *pajusti* skirtumą tarp vieneto, dešimties, šimto ir tūkstančio. Jie gali laikyti skaičius rankose, nešti juos per kambarį, statyti ir keistis. Fiziškai jungdami ir atskirdami karoliukus, jie patiria sudėties, atimties, daugybos ir dalybos veiksmus apčiuopiamu, džiaugsmingu būdu.

Šioje aplinkoje abstrakčios matematikos sąvokos yra įvedamos palaiptai per konkretų patyrimą. Akcentas visada yra *daryti prieš mąstant* ir *mąstyti prieš rašant*. Kai



vaikas skaičiuoja obuolius prieš užkandį arba dalina pieštukus draugams, jis ne tik mokosi skaičiuoti, bet ir mąstyti, planuoti bei bendradarbiauti. Realios gyvenimo situacijos, pavyzdžiui, stalo serviravimas, duonos kepimas arba sėklų matavimas sodinimui, suteikia begalines galimybes matematiniam mąstymui.

Per šias patirtis vaikai pradeda įsisavinti pagrindines matematinės idėjas: tvarką, seką, kiekį ir modelį. Montessori vadovas veikia kaip tylus stebėtojas, tinkamu momentu siūlantis priemones ir tinkamą pristatymą, kuris atitiktų vaiko smalsumą. Rezultatas – natūralus meilė skaičiams, pagrįsta realybe, praturtinta judesiu ir sustiprinta sėkme.

Iki to laiko, kai Montessori vaikai palieka darželio aplinką, jie ne tik įsisavina kiekybės ir operacijų sampratą, bet ir įgyja pasitikėjimą savo gebėjimu spręsti problemas. Jie matematiką mato ne kaip kažką atskirą nuo gyvenimo, bet kaip būdą jį suprasti. Šios ankstyvosios patirtys sudaro vėlesnių mokslinių ir skaičių kompetencijų pagrindą, ugdydamos smalsumą, logiką ir džiaugsmingą atradimų troškimą, kurie juos lydės per visą pradinę mokyklą ir toliau.



Matematinės sąvokos formavimas Montessori pradinėje mokykloje

Montessori požiūris į matematiką orientuotas į **natūralų vaiko matematinio mąstymo ugdymą**. Tai pasiekama naudojant moksliskai parengtas priemones, kurios veda vaikus nuo konkrečių patirčių prie abstraktaus supratimo.

Montessori pradinės mokyklos klasėje matematika prasideda ne nuo atminties lavinimo, o nuo judesio, lytėjimo ir atradimų. Kiekviena priemonė yra sukurta su tikslu – padaryti nematomą matomą, abstraktų konkretų. Kai vaikas pirštais braukia per auksinius karoliukus arba ant kilimėlio išdėsto skaičių karolių grandines, jis ne tik žaidžia su daiktais, *bet ir mąsto savo rankomis*. Kiekvienas veiksmas sukuria tiltą tarp matomo pasaulio ir idėjų, kurias vaikas pradeda suprasti.

Šios priemonės nėra tik mokymo priemonės – jos yra vaiko kelionės į abstraktų pasaulį palydovės. Karoliukų lenta iš pradžių gali padėti šešerių metų vaikui skaičiuoti po du ar tris, bet laikui bėgant ta pati priemonė tampa pagrindu suprasti daugybą, kvadratus ir kubus. Ši evoliucija vyksta natūraliai, ją lemia smalsumas ir pasirengimas, o ne suaugusiųjų instrukcijos. Montessori metodui būdinga integruota klaidų kontrolė leidžia vaikams pastebėti ir ištaisyti savo klaidas. Nereikia išorinio vertinimo -priemonės tyliai skatina apmąstymus ir savikontrolę, ugdydamos savarankiškumą ir pasitikėjimą savimi.

Šis procesas atspindi tai, ką Maria Montessori vadino *psichoaritmetika* ir *psichogeometrija* – idėjas, pagal kurias matematikos supratimas yra organiška žmogaus vystymosi dalis. Vaikai nėra verčiami „mokyti matematikos“; jie ją *atranda* žingsnis po žingsnio, prasmingai



bendraudami su savo aplinka. Kiekvienam naujam supratimo lygiui yra parengtos priemonės, atitinkančios vaiko poreikius: nuo dryžuotų lazdelių iki dešimtainių lentos, nuo geometrinės formos iki trinario kubo. Kiekviena priemonė yra jų augančio abstraktaus mąstymo gebėjimų etapas.

Vaikams tobulėjant, fizinės priemonės palaipsniui užleidžia vietą grynam mąstymui. Vieną dieną jie supranta, kad jiems nebereikia karoliukų ar trupmenų apskritimų – šios sąvokos dabar gyvena jų viduje. Šis perėjimas nuo konkretaus prie abstraktaus yra vienas iš giliausių Montessori ugdymo kelionių. Jis atspindi Europos Sąjungos matematinių gebėjimų viziją: ne mechaninis skaičiavimas, o gilus supratimas, problemų sprendimas ir prisitaikymas.

Tokiu būdu Montessori klasėse mokoma ne tik matematikos – čia ugdomi mąstytojai. Priemonės atveria kelią, kuriuo vaikai džiaugsmingai patiria, kaip skaičiai, modeliai ir santykiai formuoja pasaulį, ir ruošia juos su pasitikėjimu ir nuostaba orientuotis tiek apčiuopiamame, tiek abstrakčiame pasaulyje.

Istorija iš klasės

Rankų darbas padeda protui matyti

Antraisiais metais šioje aplinkoje grupė mokinių susirenka tęsti darbą. Šie mokiniai tyrinėjo daugybą dirbdami su šachmatų lenta ir praktikuodami faktus ant pirštų lentelių. Per pastarąsias kelias savaites jie taip pat tyrinėjo sudėties ir atimties sąvokas su karoliukų juostelėmis. Jie surūšiavo kartotinius skaičius, keitė karoliukus į didesnius kiekius ir net išbandė komutatyvumo dėsnį. Šis darbas buvo vertinga pasiruošimo priemonė, vedanti prie savarankiškų atradimų.

Grupės pristatymas prasideda tuo, kad mokytojas paprašo mokinių išdėstyti raudoną vieno skaičiaus strypą, išvardamas „vienas paimtas vieną kartą“, tada paima žalią dviejų skaičių strypą „du paimti vieną kartą“ ir tęsia su trijų ir keturių skaičių strypais, prieš paprašydamas mokinių tęsti, kol pasieks auksinį dešimties skaičių strypą. „Kaip atrodytų, jei paimtume vieną du kartus?“ M, entuziastingas mokinytis, paima, du raudonus vieno strypo gabalus du kartus. „O jei paimtume du du kartus?“ M, norėdamas parodyti, ką žino, paima du žalius dviejų strypų gabalus ir padeda juos ant kilimėlio po vieno strypo gabalu, paimtu vieną kartą, o D sušunka

„KETURI“. Kaip vadovai, mes dirbame ir paimame vieneto stulpelį, sudarydami eiles, paimtas vieną kartą, du kartus, tris kartus, kol paimame vieną dešimt kartų.

„Mes tiesiog skaičiuojame“, pastebi vienas mokinys, „turime vieną, du, tris, keturis“.

Kaip vadovas, po šio pastebėjimo paprašiau vaikų tęsti su kiekvienu karoliuku, paimdami jį du, tris, keturis kartus, kol užbaigs stulpelį ar eilutę. Neprašiau mokinių skaičiuoti, nes ši pamoka skirta daugybos procesui ir kiekvienam mokiniui suteikti atskirą atradimą.

Maždaug po dešimties minučių, kai dirbu su kita vaikų grupe, girdžiu M su dideliu šypsniu veide sušukant: „Mes dauginame!“

Karoliukas po karoliuko, eilutė po eilutės jie sudaro daugybos lentelę. Priemonė juos veda be suaugusiųjų įsikišimo. Klaidų kontrolė nustatoma pagal jų supratimą apie skaičius ir konkrečią priemonę jų rankose tai parodo.

Kai lentelė užpildoma, imamas kito veiksmo be raginimo. D, kuriam patinka rasti atsakymą, eina prie karoliukų spintelės, paima dešimties kvadratą ir jį iškeičia į dešimt dešimties juostelių, paragindamas M eiti ir paimti devynių kvadratą. Staiga prasideda aktyvi veikla, keičiant

nepriklausomas juosteles į trijų kvadratą, keturių kvadratą. Darbas užtruko beveik pusę darbo ciklo, ir didžiudamiesi savo darbu mokiniai paprašė palikti savo kilimėlius iki pertraukos, kad kiti galėtų pasigrožėti jų pastangomis. Per šį darbą jų rankų darbas atskleidė santykių tinklą, geometrinius modelius ir daugybos taisyklių supratimą, leidžiant jų protams pamatyti.

Montessori akademija, Lietuva



Matematikos susiejimas su realiu pasauliu

Montessori pradinėje klasėje matematika niekada neapsiriboja viena lentyna ar konkrečiu dienos laiku. Ji natūraliai įsilieja į vaikų kasdienį gyvenimą, tyliai susiedama jų abstrakčius atradimus su juos supančiu apčiuopiamu pasauliu. Kai vaikai pradeda matyti skaičius, formas ir matavimus ne kaip izoliuotus faktus, o kaip priemones gyvenimui suprasti, matematika tampa gyva – aktuali, džiaugsminga ir tikslinga.



Dažnai viskas prasideda nuo smalsumo kibirkštėlės. Grupė vaikų po istorijos pamokos gali nuspręsti pastatyti senovės Romos miesto maketą. Netrukus į sceną įžengia matematika: jie apskaičiuoja mastelį, konvertuoja matavimus ir koreguoja proporcijas, kad maketas tilptų į klasės erdvę. Kiti, ruošdami eksperimentą apie augalų augimą, gali sudaryti lenteles duomenims įrašyti, kasdien matuoti daigų aukštį ir palyginti vidurkius. Kiekviena veikla švelniai įpina matematinį mąstymą į platesnį tyrinėjimo, kūrybiškumo ir bendradarbiavimo audinį.

Praktinis pritaikymas neapsiriboja klasės sienomis. Kai vaikai planuoja klasės ekskursiją į mokslo muziejų, jie turi perskaityti tvarkaraščius, įvertinti kelionės laiką ir dirbti neviršydami biudžeto. „Jei važiuosime 10:15 traukiniu, atvyksime kaip tik laiku į dirbtuves“, – gali pasakyti vienas, o kitas patikrins, kiek kainuoja kiekvienas bilietas ir ar po to galės sau leisti užkandį. Šie nedideli, realaus gyvenimo sprendimai ugdo matematinius gebėjimus taip, kaip to niekada nepadarytų jokie uždaviniai. Montessori ugdyme šis integravimas atspindi gilų pagarbą vaiko besivystančiam savarankiškumui ir atsakomybei. Matematika tampa patikimu palydovu jų kelionėje link pasaulio supratimo. Jie pradeda suprasti, kaip skaičiai padeda siekti jų ambicijų – kaip santykiai, geometrija ir duomenys padeda jų idėjoms, o ne jas riboja.

Šis požiūris labai atitinka Europos Sąjungos matematinių gebėjimų viziją: naudoti žinias ir mąstymą sprendžiant įvairias problemas. Įsitraukdami į matematiką per prasmingas patirtis, Montessori vaikai ne tik įsisavina įgūdžius, bet ir ugdo pasitikėjimą savimi bei lankstumą, kad galėtų juos pritaikyti bet kurioje gyvenimo situacijoje. Tokiu būdu matematika nustoja būti abstraktus dalykas ir tampa gyvenimo ir mokymosi kalba.

Istorija iš klasės

kaip gimė mūsų ekskursija į istorinį miestą Banská Štiavnica

Viskas prasidėjo gana netikėtai – dirbant prie projekto apie ugnikalnius. Albertas ir Martinas, tyrinėdami įvairių tipų ugnikalnius, paminėjo Banská Štiavnica miestą, žinomą savo turtinga istorija ir vulkanine kilme. Jų smalsumas buvo tarsi maža kibirkštėlė, kuri greitai virto noru pamatyti viską realiame gyvenime, o ne tik nuotraukose ar enciklopedijose.

Taip gimė ekspedicijos idėja. Bet prieš išvykstant berniukai turėjo išspręsti svarbiausią klausimą: pasiruošimą. Ir būtent tuo metu pamatėme, kokių neįtikėtinų matematinių gebėjimų gali įgyti vaikai, kai planuoja realią ir prasmingą išvyką.

Albertas ir Martinas išsiaiškino transporto galimybes, palygino išvykimo ir atvykimo laikus, suskaičiavo persėdimus ir apskaičiavo kelionės trukmę. Jie pasirinko apgyvendinimą – palygino kainas, talpą, atstumą nuo centro ir laisvas vietas. Jie apskaičiavo, kiek kainuos bilietai, veiklos ir maistas.

Staiga matematika nebebuvo tik užduočių rinkinys sąsiuvinyje. Ji tapo tiltu, kurio jiems reikėjo, kad kelionė taptų realybe.

Planuodami jie panaudojo viską, ką jau žinojo – supratimą apie laiką, darbą su tvarkaraščiais, pagrindines operacijas ir apskaičiavimus. Kiekvieną žingsnį lydėjo apgalvoti klausimai: kiek tai kainuoja? Kiek mums reikia? Koks variantas yra efektyviausias? Viskas vyko mokytojų prižiūrint, bet didelis dėmesys buvo skiriamas jų savarankiškumui, atsakomybei ir sprendimų priėmimo įgūdžiams.

Ekspedicija pavyko puikiai.

Aplankėme svarbias vietas, sužinojome apie įžymias asmenybes, susijusias su Banská Štiavnica, ir, svarbiausia, vaikai patyrė tikrą, prasmingą ir giliai su jų pačių interesais susijusį mokymąsi.

Jolly HOME SCHOOL, Slovakija



Mokymosi susiejimas su realybe visų amžių vaikams

Nuo pat savo mokymosi kelionės pradžios Montessori vaikai mokosi, kad matematika nėra tik knygoje esantis dalykas – ji yra visur aplink juos. Trejų metų vaikas gali suskaičiuoti, kiek obuolių reikia užkandžiams, arba pastebėti, kiek jų liko po to, kai pasidalijo su draugais. Skaičiai atgyja per kasdienes veiksmus, o kiekis įgyja prasmę per tikslą. Tas pats vyksta, kai vaikai prižiūri savo klasės sodą, matuoja dirvą, laisto augalus ir stebi jų augimą. Net paprastas kasdienio kalendoriaus pildymas – datos, oro ir metų laiko įrašymas – įtvirtina matematikos supratimą realiame gyvenime.



Kai vaikai pereina į pradinę mokyklą, šis ryšys tarp mokymosi ir gyvenimo dar labiau sustiprėja. 6–12 metų vaikams skirta Montessori klasė siūlo tai, ką Maria Montessori vadino „dviguba aplinka“: aplinką, kuri egzistuoja tiek klasėje, tiek už jos ribų. Klasėje priemonės ir pamokos suteikia vaikams raktus į matematikos, gamtos mokslų ir socialinių koncepcijų tyrinėjimą. Tačiau tikroji magija įvyksta tada, kai jie tą žinią perkelia už klasės sienų.

Nėra neįprasta matyti grupę vaikų, išvykstančių į mažą nuotykį – galbūt į vietos turgų, kad nusipirktų ingredientų bendrai vakarienei. Tai, kas atrodo kaip paprastas išėjimas, iš tiesų yra pamoka, turtinga mokymosi patirtimi: jie planuoja biudžetą, skaičiuoja kainas, lygina galimybes ir užtikrina, kad jų pirkimai neviršytų jų galimybių ribų. Pakeliui jie orientuojasi gatvėse naudodami žemėlapius, skaito ženklus ir netgi daro pasirinkimus remdamiesi maistingumo informacija. Matematika čia nėra abstrakti – ji yra išgyvenama, išbandoma ir mėgaujama.

Ši laisvė tyrinėti ir taikyti žinias realiose situacijose ugdo gilų kompetencijos ir nepriklausomybės jausmą. Vaikas pradeda save matyti ne kaip pasyvų mokinį, bet kaip kompetentingą visuomenės narį. Jie mokosi, kad žinios reiškia atsakomybę ir kad matematika, logika ir organizavimas yra būtini įrankiai, padedantys prisidėti prie bendruomenės gyvenimo.

Klasėje įvairaus amžiaus grupės dar labiau sustiprina šią patirtį. Jaunesnis vaikas gali stebėti vyresnį bendraamžį, skaičiuojantį reikalingų medžiagų kainą grupiniam projektui, o vyresnis mokinys, padėdamas kitiems, mokosi kantrybės, lyderystės ir empatijos. Šios sąveikos natūraliai ugdo bendradarbiavimą, moralinį sąmoningumą ir priklausymo jausmą – vertybes, kurių matematika viena negali išmokyti, bet kurias ji tyliai remia savo struktūra ir aiškumu.

Kiekviename vystymosi etape Montessori ugdymas užtikrina, kad matematika išliktų pagrįsta realybe. Skaičiuodami obuolius, stebėdami metų laikus ar tvarkydami realaus pasaulio biudžetą, vaikai mokosi, kad skaičiai nėra tik simboliai – jie yra kalba, kuria mes suprantame, rūpinamės ir bendraujame su pasauliu.

Istorija iš klasės

Matematika yra visur

Mūsų klasėje matematika dažnai prasideda netikėčiausiais būdais. Vienas iš vaikų mėgstamiausių projektų yra kepiniai klasės draugams – paprasta, džiaugsminga veikla, kuri natūraliai virsta turtinga matematine kelione.

Per metus visada būna momentas, kai kas nors sušunka: „Kepkime!“

Ir nuo tos akimirkos klasė virsta maža planavimo studija. Pirmiausia vaikai sudaro pirkinų sąrašą: miltai, kiaušiniai, cukrus... Tada ateina tikrasis iššūkis – paversti šį sąrašą biudžetu.

Parduotuvėje jie lygina kainas, tikrina, kuri prekės ženklo prekė yra pigiausia, ir apskaičiuoja, kiek pakuočių jiems iš tikrųjų reikia. Jie sudeda bendrą sumą, atima tai, ką jau turime klasėje, ir priima sprendimą: „Jeį pirsime pigesnį kakavą, galėsime sau leisti ir braškių.“ Tikslas paprastas: neviršyti biudžeto ir vis tiek iškepti kažką skanaus. Su vyresniais vaikais matematinis mąstymas tampa dar sudėtingesnis. Jie skaičiuoja nuolaidas, apskaičiuoja vieneto kainą ir vertina, kuris variantas iš tiesų yra geriausias. Staiga procentų skaičiavimai ir santykiai tampa nebe abstrakcija, o būtinais įrankiais sprendimams priimti realiame gyvenime.

Per visą procesą įvyksta kažkas nuostabaus. Vaikai ne tik stiprina skaičių suvokimą ir finansinį raštingumą, bet ir planuoja, derasi, sprendžia problemas ir bendradarbiauja. Kai apsipirkimas baigtas ir ingredientai išdėstyti ant stalo, jie pagaliau gali kepti – matuoti, skaičiuoti, pilti ir prireikus koreguoti receptą.

Tačiau ypatingiausias momentas ateina pačioje pabaigoje, kai jie dalijasi tuo, ką iškepė.

Nes pinigų mainai nėra tik daiktų pirkimas.

Tai yra džiaugsmo kūrimas – kito žmogaus ar netgi savęs džiuginimas.

Jolly HOME SCHOOL, Slovakija



Matematinio ir mokslinio mąstymo ugdymas per praktinius tyrinėjimus



Montessori pradinėje mokykloje matematika ir mokslas nėra atskiri dalykai – tai būdai suprasti pasaulį. Vaikai yra natūralūs eksperimentuotojai ir problemų sprendėjai.

Jie ne tik mokosi faktų, bet ir gyvena jais per projektus, kurie sujungia skaičius, stebėjimus, vaizduotę ir bendradarbiavimą.

Vieną dieną grupė vaikų gali nuspręsti koridoriuje atkurti Saulės sistemą. Kartu jie apskaičiuoja mastelio santykius, išmatuoja atstumus ir suplanuoja savo modelio išdėstymą. Netrukus jie dirba su dešimtainiais skaičiais, proporcijomis ir geometrija, bet taip pat planuoja biudžetą, rašo užrašų korteles ir rengia pristatymą. Kas prasideda kaip „matematikos projektas“, virsta visapusiška mokslinio modeliavimo, komandinio darbo ir bendravimo patirtimi.

Kitoje klasės dalyje vaikai gali praleisti naktį mokykloje, kad stebėtų ir užrašytų temperatūros pokyčius per 24 valandas. Naudodami termometrus, lenteles ir sąsiuvinius, jie susieja savo duomenis su Žemės sukimusi ir atranda šilumos ir šviesos dėsningumus. Klasė tampa tikrų reiškinų laboratorija, kurioje procesą skatina smalsumas.

Montessori pedagogai gali sąmoningai įtraukti tokius projektus į savo pamokas. Svarbiausia yra integracija – matematikos ir gamtos mokslų susiejimas su realiais kontekstais ir leidimas vaikui pačiam atrasti. Vadovo vaidmuo yra pasiūlyti įrankius, struktūrą ir švelnų nukreipimą, o vaikai patys kuria prasmę.

Dalyvaudami tokiuose *didžiuosiuose darbuose*, vaikai ugdo ne tik matematinę tikslumą, bet ir mokslinius mąstymo bei planavimo gebėjimus. Jie mokosi kelti hipotezes, tikrinti, matuoti, koreguoti ir komunikuoti rezultatus – įgūdžius, kurie yra STEM kompetencijos ir Montessori gyvenimo švietimo vizijos pagrindas.

Istorijos, atradimai ir eksperimentavimas

Vaikai natūraliai domisi, kaip viskas atsirado – kaip žmonės išmoko matuoti laiką, kodėl įrankiai tobulėjo ir kas pirmasis atrado gamtos paslaptis. Montessori vadovai gali remtis šia įgimta smalsumu pasakodami istorijas ir pateikdami istorinį kontekstą, taip paverčiant abstrakčias pamokas į prasmingas atradimų keliones.

Įsivaizduokite, kad matematikos pamoka prasideda ne skaičiais, o pasakojimu: senovės žmonės matavo savo laukus žingsniais, o jūreiviai naudodavo žvaigždes navigacijai. Šie pasakojimai apie žmogaus išradimus rodo, kad matavimas, skaičiavimas ir problemų sprendimas atsirado iš realių žmogaus poreikių. Nuo čia vaikai gali tyrinėti praktiškai: matuoti savo klasę rankų pločiu, lyginti rezultatus ir išrasti savo „standartinius vienetų“, prieš atrandant, kodėl bendros sistemos, tokios kaip metrai ir sekundės, tapo būtinos.

Tas pats tyrinėjimo dvasia veda biologijos ir geografijos studijas. Pavyzdžiui, žaidimas „Kas aš esu?“ kviečia mokinius mąstyti kaip mokslininkai – užduoti klausimus, rūšiuoti duomenis, nustatyti ryšius. Jie pradeda matyti dėsningumus ir sisteminti žinias, ugdydami analitinio mąstymo įpročius.

Per tokias integruotas pamokas klasė tampa vieta, kur susilieja istorija, mokslas ir menas. Pasakojimas apie pieštuką veda prie eksperimentų su grafitu ir kaolinu. Geležies ir tulžies rašalo gamyba sujungia botaniką, chemiją ir kalbą, nes mokiniai renka ažuolo tulžis, maišo tirpalus ir rašo eilėraščius savo pačių pagamintu rašalu. Kiekviena veikla yra mažas žmogaus smalsumo atspindys – kaip civilizacija pati pažengė į priekį per stebėjimus, išradimus ir kūrybiškumą.

Tokiu būdu Montessori vadovas veikia kaip pasakotojas ir mokslininkas, siūlydamas pasakojimą, kuris suteikia vaikams kontekstą, tikslą ir stebuklą. Mokymasis tampa ne pareiga, o žmonijos bendro intelektualinio paveldo atradimu.

Istorija iš klasės

Matematinis mąstymas popietės arbatos vakarėlyje

Vienas iš ypatingiausių momentų mūsų mokykloje yra popietės arbatos vakarėlis – švelnus susibūrimas, kurio metu vaikai tampa mokytojais, o tėvai – smalsiais mokiniais.

Kai šeimos susėda prie arbatos ir sausainių, vaikai išdidžiai paima tėvus už rankos: „Eikite, noriu jums kažką parodyti!“

Tėvai dažnai tiesiai nukreipiami prie matematikos lentynų – auksinių karoliukų, trupmenų apskritimų, karoliukų grandinių. Tai, kas suaugusiesiems atrodo paslaptinga, vaikams yra nuostabiai aišku.

Ir tada prasideda tikrasis mokymas.

„Žiūrėkite, taip aš keičiu dešimt vienetų į vieną dešimtuką.“

„Matote? Tūkstantis yra tiesiog dešimčių kubas.“

„Leiskite man parodyti, kaip aš mąstau apie šią užduotį...“

Jie ne tik parodo veiksmus – jie atskleidžia savo matematinį mąstymą. Tėvai staiga supranta, kad matematika – tai ne tik skaičiavimas ar matavimas, bet ir paaiškinimas, kodėl kažkas veikia.

Tėvų akyse matyti susižavėjimas, o vaikų balsuose – pasididžiavimas.

Akimirkai klasė tampa kitokia: rami, džiaugsminga ir kupina supratimo.

Iki arbatos pabaigos visi išeina artimesni nei atėjo – tėvai įkvėpti, vaikai įgiję pasitikėjimo savimi, o matematika spinduliuoja kaip kažkas prasmingo, žmogiško ir bendro.



Jolly HOME SCHOOL, Slovakija

Montessori keliu į inžineriją ir skaičių suvokimą

Matematinis supratimas Montessori metodikoje auga kaip medis – nuo tvirtų šaknų konkrečioje patirtyje iki šakotų abstrakčių samprotavimų. Vaikai pradeda nuo karoliukų grandinių, medinės skaičių hierarchijos priemonės ir kvadratų, pamažu įsisavindami skaičių sistemas apibrėžiančius modelius ir santykius.

Dirbdami su medinės skaičių hierarchijos priemone, jie mato skaičius kaip gyvus kiekius, kiekvieną eilę – vienetus, dešimtis, šimtus, tūkstančius – įkūnytus medyje ir spalvose. Jie tyrinėja, kaip šios vertės susijusios, ir taip kloja pagrindą pažengusiems įrankiams, pavyzdžiui, karolių lentai. Panašiai, dauginant eilutes su dešimtaine šachmatų lenta, vaikai suvokia dešimtainės sistemos struktūrą, vizualizuodami, kaip dešimtys, padaugintos iš dešimčių, sudaro šimtus, o dešimtys, padaugintos iš dešimčių, sudaro šimtąsias.



Inžinerinis mąstymas natūraliai atsiranda per tokį mąstymą. Kai mokiniai matuoja apskritimo perimetrą, jie atranda geometriją kaip meną ir mokslą. Netrukus jie kuria

plakatus, kuriuose lygina skersmenis ir perimetrus, apskaičiuoja π ir susieja šiuos atradimus su menu ir dizainu.

Moksliniai eksperimentai šį ryšį dar labiau sustiprina. Tyrime „Augalams reikalingi mineralai“ vaikai atlieka tyrėjų vaidmenį – kontroliuoja kintamuosius, įrašo duomenis į savo darbo dienoraščius ir daro išvadas apie tai, kas palaiko gyvybę. Panašiai, geografijos komandų kortelės ir eksperimentai „Oro ir vandens darbas“ skatina stebėjimus, hipotezių kūrimą ir lauko tyrimus, derinant geografiją, fiziką ir aplinkos mokslą.

Kasdien apmąstydami savo darbo dienoraščiuose, vaikai užrašo ne tik tai, ką padarė, bet ir *kaip* mąstė. Šie dienoraščiai padeda jiems planuoti, stebėti ir vertinti – pagrindinius įgūdžius tiek mokslo, tiek inžinerijos procesuose.

Kiekviena veikla, nuo Kandinskio įkvėptų linijų piešimo iki nuosėdų upės krante tyrinėjimo, padeda vaikams suvokti visų žinių vienovę. Skaičiai, jėgos ir formos nebėra atskiri dalykai – jie yra tos pačios kosminės tvarkos išraiška.

Šioje gyvoje mokymo programoje skaičių tikslumo, mokslinio metodo ir inžinerinės vaizduotės sėklos auga kartu, ruošdamos vaiką ne tik tolesnėms studijoms, bet ir visą gyvenimą trunkančiam smalsumui bei tikslingam kūrybingumui.



Inžinerija yra neatskiriama Montessori kosminio ugdymo dalis. 6–12 metų mokiniai mokosi per projektus, eksperimentus ir praktines demonstracijas, kurios leidžia jiems geriau suprasti ir pritaikyti įgytas žinias realiame pasaulyje.

Montessori kosminėje edukacijoje mokiniai neišmoksta konkrečios informacijos atmintinai. Jie gauna pagrindines prezentacijas, kuriose pateikiama esminė informacija, kurią jie vėliau savo būdu apdoroja į įvairiapusius, novatoriškus ir savarankiškus projektus. Jie palaipsniui susieja naujas žinias su ankstesnėmis žiniomis ir randa sau

naujus iššūkius bei idėjas jiems spręsti. Dirbdami prie savo projektų, jie ugdo logišką „mąstymą, problemų sprendimo gebėjimus ir, svarbiausia, išmoksta, ką reiškia bendradarbiauti ir kaip tai daryti.

Žinios, kurias mokinys įgyja klasėje, yra susietos su realiu gyvenimu, ir integruojant naują informaciją, mokinys visada siekia atrasti ir tyrinėti tas žinias realiame pasaulyje aplink save. Jie ieško būdų, kaip panaudoti naujas žinias realiame pasaulyje, ir turi neribotas galimybes kūrybiškumui ir paramai savo realaus gyvenimo projektams ar įvairių modelių gamybai.

Modeliai yra neatskiriama geografijos (kalnų grandinių, šalių, įvairių erozijos tipų, Saulės sistemos modeliai), biologijos (ląstelių modeliai, raumenų funkcionavimo modeliai), bet taip pat ir istorijos dalis, jei prisiminsime, kad istorija Montessori sistemoje yra išradimų istorija – mokiniai tyrinėja visus žmogaus išradimus nuo rankinio kirvio iki naujausių technologijų, ir kiekvienam išradimui jiems suteikiama galimybė pagaminti arba bent jau išnagrinėti ir suprasti jo modelį.

Montessori pradinės mokyklos ciklo (šešeri metai) mokiniai palaipsniui pereina visą žmonijos išradimų istoriją, taip susidurdami su iššūkiais, kuriuos žmonės sprendė nuo pat savo atsiradimo Žemėje. Vaikai studijuoja išradėjų istorijas ir taip patys tampa išradėjais. Žmogus vaikams pristatomas kaip „inžinierius“ – sumanus, protingas ir geras šio pasaulio kūrėjas. Nuo šio momento vaikai yra visapusiškai ugdomi, kad patys taptų tokiais žmonėmis.

Praktiniai patarimai ir pasiūlymai šiai kompetencijai ugdyti

Matematinų, mokslinių ir inžinerinių įgūdžių ugdymas vaikams nėra susijęs su faktų įsimenimu – tai yra smalsumo, mąstymo ir atradimų meilės puoselėjimas. Montessori ugdyme šie įgūdžiai auga natūraliai, kai vaikai yra skatinami tyrinėti realų pasaulį per prasmingas patirtis tiek mokykloje, tiek namuose. Toliau pateikiami praktiniai patarimai ir pavyzdžiai, kurie padeda įgyvendinti šią viziją.

Mokykloje: smalsumo ir supratimo ugdymas

- **Pristatydami kiekvieną naują temą, papasakokite vaikams tikrą istoriją iš praeities.**

Istorijos pažadina vaizduotę ir susieja abstrakčias žinias su žmogaus patirtimi. Geometrijos pamoka gali prasidėti istorija apie senovės Egipto žemėtvarkininkus, kurie matavo laukus po Nilo potvynių, parodydami, kaip geometrija atsirado iš praktinės būtinybės. Pristatydami dešimtainę sistemą, mokytojai gali papasakoti istoriją apie tai, kaip žmonės išmoko skaičiuoti ir prekiauti, pereidami nuo akmenukų ir mazgų prie rašytinių skaičių. Šios istorijos padeda vaikams suprasti, kad matematika, mokslas ir inžinerija išsivystė iš žmogaus smalsumo ir kūrybiškumo.

- **Nuo pirmosios mokyklos dienos teikite vaikams aktualią informaciją.**

Vaikai neturi laukti, kol pateks į vyresnes klases, kad galėtų tyrinėti mokslines ar matematinės idėjas. Net šešerių metų vaikai gali būti supažindinti su *gamtos dėsniais* per paprastus eksperimentus ir vaizdingas prezentacijas. Pavyzdžiui, pradinių klasių mokiniai gali stebėti garavimą, palikdami indą su vandeniu ant palangės, arba sekti „vandens lašo kelionę“ per „Didžiosios upės istoriją“. Tikslas nėra įsisavinti sudėtingą teoriją, bet pažadinti sąmoningumą ir susidomėjimą, kurie kasmet gilėja.

- **Suteikite vaikams bendrą vaizdą ir raktus, kurie atvers jiems pasaulį.**

Vietoj to, kad vaikus apsunkintumėte pavieniais detalėmis, pasiūlykite jiems „bendrą vaizdą“. Montessori „Didžiosios pamokos“, pavyzdžiui, „*Visatos*

atsiradimas“, „*Skaičių istorija*“ ir „*Rašymo istorija*“, yra raktai, atveriantys plačius žinių laukus. Pavyzdžiui, išklause „Skaičių istoriją“, vaikai gali nuspręsti tyrinėti romėniškus skaičius, skirtingų kultūrų skaičių sistemas ar nulio išradimą. Apžvalga įkvepia savarankiškam tyrinėjimui; kiekvieno vaiko smalsumas tampa gilesnio mokymosi varikliu.

- **Susiekite pamokas su realiais, praktiniais projektais.**

Leiskite vaikams pritaikyti tai, ko jie išmoko, projektuose, kurie apima matematiką, gamtos mokslus ir kūrybiškumą. Tiltelio modelio statyba supažindina su matavimais, svorio paskirstymu ir paprasta mechanika. Augalų auginimas sujungia botaniką ir aritmetiką, nes vaikai matuoja aukštį, skaičiuoja lapus ir įrašo duomenis į lenteles. Susiejant žinias su tikslinga veikla, abstrakčios sąvokos tampa gyva realybe.

Namuose: mokymasis kasdieniame gyvenime

- **Stebėkite aplink jus esantį pasaulį ir kalbėkite su vaikais apie tai, ką matote.**

Paprastas pasivaikščiavimas tampa gamtos pamoka, kai pastebite lapų formą, debesų raštus ar šešėlių judėjimą. Užduokite klausimus, pavyzdžiui: „Kodėl kai kurie medžiai meta lapus, o kiti – ne?“ arba „Kaip saulės kampas keičia mūsų šešėlį?“ Skatinkite vaikus stebėtis, mąstyti ir ieškoti paaiškinimų knygose ar eksperimentuose.

- **Pabandykite padaryti vaikams įspūdį realybe.**

Parodykite vaikams tikrojo pasaulio grožį ir stebuklingumą – kaip stovi tiltas, kaip susidaro vaivorykštė, kaip auga sėklos. Skirkite laiko muziejų, ūkių, statybiečių ar gamtos takų tyrinėjimui. Tikros patirtys suteikia prasmę abstrakčioms žinioms. Pavyzdžiui, apsilankymas planetariume gali paversti pamoką apie Saulės sistemą visą gyvenimą trunkančiu susidomėjimu astronomija.

- **Naudokite profesinius terminus natūraliai.**

Vaikai mėgsta tikslų kalbėjimą. Kartu gaminant maistą, sakykite „Matome 200 mililitrų pieno“ arba „Ši struktūra yra simetriška“. Teisingų terminų – temperatūra,

tankis, pusiausvyra, tūris – naudojimas padeda susipažinti su mokslo ir matematikos kalba bei įgyti pasitikėjimo ja.

- **Planuokite bendras apsipirkimo keliones.**

Leiskite vaikams padėti sudaryti šeimos pirkinių sąrašą, palyginti kainas, apskaičiuoti bendrą sumą ir nuspręsti, kaip neviršyti biudžeto. Vyresni vaikai gali apskaičiuoti nuolaidas, įvertinti vieneto kainą ir išrinkti geriausius pasiūlymus. Tokios realios patirtys be vargo ugdo skaičių suvokimą ir finansinį raštingumą.

- **Kartu planuokite atostogas ir keliones.**

Pakvieskite vaikus studijuoti žemėlapius, apskaičiuoti atstumus ir planuoti maršrutus. Aptarkite laiko juostas, valiutos keitimą ar skrydžių mokslą. Kartu sudarykite kelionės biudžetą, paskirstydami vaidmenis: vienas vaikas seka išlaidas, kitas apskaičiuoja bendrą kelionės laiką. Šios užduotys įdomiu ir praktišku būdu derina geografiją, matematiką ir atsakomybę.

- **Įtraukite vaikus į namų ūkio planavimą.**

Paversti kasdienės užduotis progomis mąstyti ir organizuoti. Sudarykite tvarkaraščius valymui, maisto planavimui ar šeimos projektams. Jei gaminate maistą kartu, aptarkite proporcijas: „Jei receptas skirtas keturiems žmonėms, kiek reikia šešiesiems žmonėms?“ Kartu matuojant, planuojant laiką ir planuojant stiprinami tiek matematikos, tiek gyvenimo įgūdžiai.

- **Sukurkite bendras kolekcijas ir vaizdinius įrašus.**

Skatinkite vaikus rinkti ir klasifikuoti realaus pasaulio daiktus – lapus, akmenis, kriaukles ar net butelių kamščius. Pažymėkite juos ir suskirstykite pagal tipą, dydį ar vietą. Sudarykite aplankytų vietų žemėlapius arba planuokite būsimas keliones, pridėdami faktų apie jų geografiją ar kultūrą. Šios apčiuopiamos patirtys ugdo stebėjimo, kategorizavimo ir kritinio mąstymo įgūdžius – tuos pačius mąstymo įpročius, kurie yra mokslinio tyrimo pagrindas.

Kaip matematikos kompetencija ir kompetencija mokslo, technologijų ir inžinerijos kompetencija pasireiškia Montessori pradinės mokyklos klasėje?

Būtinės žinios (kurias mokiniai turi žinoti)

Skaičiai, matai ir struktūros	Vaikai dirba su matematikos priemonėmis, pvz., karoliukų grandinėmis, trupmenų tarpais ir geometriniais kūnai, kad iširtų kiekių, modelių ir struktūrų santykius. Jie naudoja realius matavimus projektuose – matuoja atstumus žemėlapiuose, skaičiuoja modelių mastelį arba registruoja temperatūrą ir laiką eksperimentų metu.
Pagrindinės operacijos ir pagrindiniai matematikos pristatymai	Veiksmai – sudėtis, atimtis, daugyba ir dalyba – mokomos naudojant konkrečius manipuliavimo metodus, pvz., auksinių karolių priemonę, ženklų žaidimą, skaitliukus ir kitas Montessori matematikos priemones. Šios veiklos pereina nuo konkrečių prie abstrakčių, užtikrinant gilų koncepcinį supratimą.
Matematiniai terminai ir sąvokos	Matematinė kalba įvedama natūraliai ir tiksliai. Vaikai naudoja teisingą terminologiją kontekste – kalbėdami apie „kvadratus“, „tūkstančius“, „kartotinius“ ar „lygiakraščius trikampių“ – ir mokosi susieti simbolius su reikšme per pokalbius, pasakojimus ir tyrinėjimus.
Sąmoningumas apie klausimus, į kuriuos matematika gali pateikti atsakymus	Per realaus gyvenimo projektus, pavyzdžiui, kelionės biudžeto planavimą, augalų augimo stebėjimą ar žemėlapių kūrimą, vaikai atranda, kad matematika atsako į praktinius ir teorinius klausimus. Jie mato, kad matematika padeda spręsti problemas, paaiškinti dėsningumus ir padeda priimti sprendimus.
Pagrindiniai gamtos pasaulio principai	Geografijos, biologijos, chemijos ir fizikos pamokos prasideda „Didžiosiomis istorijomis“, kurios pristato visatos susidarymą, gyvybės atsiradimą ir sistemų tarpusavio priklausomybę. Eksperimentai su oru, vandeniu ir augalais leidžia vaikams atrasti fizikos dėsnius per stebėjimą.
Pagrindinės mokslinės sąvokos, teorijos, principai ir metodai	Mokslinis supratimas ugdomas per praktinius eksperimentus – medžiagos būsenų, fotosintezės, erozijos ir paprastos mechanikos tyrimus. Vaikai

	intuityviai taiko mokslinį metodą: užduoda klausimus, kelia hipotezes, eksperimentuoja ir stebi rezultatus.
Mokslas kaip gamtos tyrimo procesas	Mokslas pateikiamas ne kaip faktų įsimenimas, o kaip gyvas procesas. Vaikai tiria gamtą per eksperimentus, pvz., „ <i>Oro darbas</i> “ arba „ <i>Upe</i> “, registruoja duomenis, lygina rezultatus ir daro išvadas apie gamtos dėsnius. Jie veda dienoraščius, kuriuose dokumentuoja savo atradimus ir apmąstymus.
Technologijos, technologiniai produktai ir procesai	Vaikai tyrinėja paprastas mašinas, įrankius ir statybos procesus per inžinerijos užduotis – tiltų statybą, medžiagų bandymą ar modelių kūrimą. Jie tinkamai naudoja technologijas tyrimams, duomenų registravimui ir pristatymui, vadovaujantis saugos ir tikslo principais.
Mokslo, technologijų, inžinerijos ir žmogaus veiklos poveikis gamtai	Pristatymai apie ekologiją, ekosistemas, tvarumą ir žmogaus inovacijas padeda vaikams suprasti, kaip žmogaus veiksmai formuoja aplinką. Tokie projektai kaip energetikos tyrimai, perdirbimas ir vietos ekosistemų tyrinėjimas ugdo atsakomybę už gamtą ir visuomenę.
Pagrindiniai įgūdžiai (mokiniai turėtų gebėti)	
Taikyti pagrindinius matematikos principus ir procesus kasdieniame gyvenime namuose ir darbe, įskaitant finansinius įgūdžius	Mokiniai naudoja matematiką realiems tikslams – klasės ekskursijų planavimui, reikalingų daiktų pirkimui, grupės darbo sąžiningam paskirstymui ar klasės biudžeto tvarkymui. Finansinis raštingumas įdiegiamas natūraliai per šias patirtis.
Sekti ir vertinti argumentų grandines	Sprendžiant matematinės užduotis, geometrijos įrodymus ir atliekant mokslinius eksperimentus, vaikai mokosi sekti loginius žingsnius ir vertinti argumentus. Jie kolektyviai aptaria rezultatus, lygina hipotezes ir išvadas.
Mąstyti matematiškai	Montessori priemonės, pvz., skaitliukai ir geometrijos komoda, skatina mąstyti apie kiekį, formą ir proporcijas. Vaikai žodžiu paaiškina savo mąstymo procesus, stiprindami analitinius įgūdžius.
Suprasti matematinį įrodymą	Nors formalūs įrodymai ateina vėliau, vaikai kuria pagrindą, atrandami nuoseklius santykius, pavyzdžiui, trikampio ploto formulę ar pastovų apskritimo apskritimo ir skersmens santykį, per tiesioginį tyrinėjimą ir kartojimą.

Bendrauti matematine kalba	Vaikai pristato savo išvadas naudodami teisingą terminologiją, rašytines lygtis, diagramas ir piešinius. Jie aptaria savo mąstymą su bendraamžiais ir vadovais, dažnai naudodami vaizdines priemones, pavyzdžiui, grafikus ar geometrines figūras.
Naudoti tinkamas priemones, įskaitant statistinius duomenis ir grafikus	Vykdydami projektus, pavyzdžiui, registruodami oro sąlygas ar augalų augimą, vaikai renka, tvarko ir pateikia duomenis diagramose ir grafikuose. Šis vizualus pateikimas stiprina analitinį mąstymą.
Naudoti ir valdyti technologines priemones ir mašinas	Mokiniai mokosi naudoti paprastas priemones – kompasus, svarstyklės, didinamuosius stiklus ir mikroskopus – ir palaipsniui integruoja skaitmenines technologijas tyrimams ir pristatymams, visada tiksliai ir praktiškai.
Tyrinėkite gamtą per kontroliuojamus eksperimentus	Eksperimentai, tokie kaip „Augalams reikalingi mineralai“ arba „Oro darbas“, moko vaikus rengti teisingus bandymus, kontroliuoti kintamuosius ir atidžiai registruoti duomenis. Jie mokosi sistemingai prognozuoti, stebėti ir daryti išvadas.
Naudoti ir tvarkyti mokslinius duomenis, siekiant tikslo arba priimti sprendimą ar padaryti išvadą, pagrįstą įrodymais	Mokiniai kuria nedidelio masto mokslinius projektus, pvz., tikrina medžiagų stiprumą tilto modelyje arba lygina dirvožemio tipus sodinimui, ir daro išvadas remdamiesi surinktais įrodymais.
Gebėti atpažinti esmines mokslinio tyrimo savybes	Kartodami eksperimentus ir rašydami dienoraščius, vaikai supranta, kad tyrimas apima klausimų uždavimą, bandymus, stebėjimus ir išvadų darymą. Jie pradeda suvokti mokslą kaip atradimų procesą, o ne kaip atsakymų rinkinį.
Požiūris (mokinių vertybės)	
Pagarba tiesai	Montessori kultūra pabrėžia stebėjimo tikslumą ir sąžiningumą. Vaikai mokosi, kad duomenys ir rezultatai turi atspindėti tai, ką jie iš tikrųjų matė, o ne tai, ką tikėjosi rasti.
Noras ieškoti priežasčių	Smalsumas skatina mokymąsi: vaikai nuolat klausia „kodėl“ ir „kaip“. Vadovai skatina tai, nukreipdami klausimus į atradimus ir savarankišką mąstymą.

Noras įvertinti priešasčių pagrįstumą	Bendradarbiaudami su bendraamžiais, vaikai mokosi vertinti vieni kitų mąstymą – tikrinti skaičiavimus, lyginti rezultatus ir tobulinti idėjas per pagarbų diskusijas.
Kritinis vertinimas ir smalsumas	Montessori aplinka skatina smalsumą per pasirinkimo laisvę, praktines priemones ir ryšius su realiu pasauliu. Vaikai mokosi vertinti sudėtingumą ir grožį tiek matematikoje, tiek moksluose.
Susidomėjimas etiniais klausimais ir pagarba saugumui bei tvarumui, ypač atsižvelgiant į mokslo ir technologijų pažangą, susijusią su savimi, šeima, bendruomene ir pasauliniais klausimais	Kosminio švietimo pagalba vaikai supranta gyvenimo tarpusavio priklausomybę ir žmogaus veiklos poveikį. Jie mokosi atsakingų inovacijų, išteklių tausojimo ir etiško naudojimo, susiedami mokslą su moraline ir ekologine sąmone.



7 SKYRIUS

SKAITMENINĖ KOMPETENCIJA



Skaitmeninis raštingumas



Skaitmeninis raštingumas apima pasitikintį, **kritišką ir atsakingą** skaitmeninių technologijų naudojimą bei **įsitraukimą** į mokymąsi, darbą ir **dalyvavimą visuomenės gyvenime**. Jis apima informacinį ir duomenų raštingumą, bendravimą ir bendradarbiavimą, žiniasklaidos raštingumą, skaitmeninio turinio kūrimą (įskaitant programavimą), saugumą (įskaitant skaitmeninę gerovę ir kompetencijas, susijusias su kibernetiniu saugumu), intelektinės nuosavybės klausimus, problemų sprendimą ir kritinį mąstymą.

Žinios

Asmenys turėtų suprasti, kaip skaitmeninės technologijos gali **padėti bendrauti, kurti ir diegti naujoves**, ir žinoti jų galimybes, ribotumą, poveikį ir riziką. Jie turėtų suprasti bendruosius principus, mechanizmus ir logiką, kuriais grindžiamos besivystančios skaitmeninės technologijos, ir žinoti pagrindines įvairių įrenginių, programinės įrangos ir tinklų funkcijas bei naudojimą. Asmenys turėtų kritiškai vertinti skaitmeninėmis priemonėmis teikiamos informacijos ir duomenų tikrumą, patikimumą ir poveikį bei žinoti teisinius ir etinius principus, susijusius su skaitmeninių technologijų naudojimu.

Igūdžiai

Asmenys turėtų gebėti naudoti skaitmenines technologijas, kad **remtų savo aktyvų pilietiškumą ir socialinę įtrauktį, bendradarbiavimą su kitais ir kūrybiškumą siekiant asmeninių, socialinių ar komercinių tikslų**. Igūdžiai apima gebėjimą naudoti, pasiekti, filtruoti, vertinti, kurti, programuoti ir dalytis skaitmeniniu turiniu.

Asmenys turėtų gebėti valdyti ir apsaugoti informaciją, turinį, duomenis ir skaitmenines tapatybes, taip pat atpažinti programinę įrangą, įrenginius, dirbtinį intelektą ar robotus ir veiksmingai jais naudotis.

Požiūris

Darbas su skaitmeninėmis technologijomis ir turiniu reikalauja **reflektyvaus ir kritiško**, tačiau **smalsaus, atviro ir į ateitį žvelgiančio požiūrio** į jų raidą. Taip pat reikalauja **etiško, saugaus ir atsakingo požiūrio** į šių priemonių naudojimą.

Nuorodos

- 2022 m.: [DigComp 2.2: Piliečių skaitmeninių kompetencijų sistema – su naujais žinių, įgūdžių ir požiūrio pavyzdžiais](#)
- 2017 m.: [DigComp 2.1: Piliečių skaitmeninių kompetencijų sistema su aštuoniais įgūdžių lygiais ir naudojimo pavyzdžiais](#)
- 2016 m.: [DigComp 2.0: Piliečių skaitmeninių kompetencijų sistema. Atnaujinimo 1 etapas: konceptualusis referencinis modelis](#)
- 2013 m.: [DigComp: kompetencijų, susijusių su skaitmeninėmis technologijomis, ugdymo ir supratimo sistema Europoje](#)
- 2012 m.: [Ataskaita apie internetines konsultacijas Ekspertų nuomonės apie skaitmeninį raštingumą](#)
- 2012 m.: [Skaitmeninis raštingumas praktikoje: sistemų analizė](#)

Skaitmeninės technologijos Marijos Montessori laikais

„Švietimas, galintis išgelbėti žmoniją, nėra lengva užduotis; jis apima žmogaus dvasinį vystymąsi, jo kaip asmenybės vertės didinimą ir jaunimo rengimą suprasti laikmetį, kuriame jie gyvena.“

Marija Montessori. Education and Peace

Jei Maria Montessori šiandien galėtų įžengti į šiuolaikinę klasę, ji tikriausiai būtų nustebusi matydama vaikus, laikyančius planšetinius kompiuterius vietoj praktinių medžiagų, ieškančius informacijos naudodamiesi balso asistentais vietoj enciklopedijų ir besimokančius iš vaizdo įrašų vietoj impresionistinių plakatų ir pasakojimų. Tačiau po pirminio nustebimo ji beveik tikrai įsitaisytų į savo įprastą stebėtojos poziciją – tyli, dėmesinga, analitiška. Ji stebėtų vaikus, o ne prietaisus. Ji darytų užrašus. Tada ji pradėtų užduoti klausimus – mokslinius klausimus.

Kaip šis įrankis veikia vaiko koncentraciją?

Ar jis skatina savarankiškumą, ar sukuria priklausomybę?

Ar jis skatina tyrinėjimus ar pasyvų vartojimą?

Kokio tipo žmogų padeda formuoti ši aplinka?

Montessori pirmiausia buvo mokslininkė. Jos požiūris į švietimą susiformavo per pakartotinius stebėjimo, eksperimentavimo ir tobulinimo ciklus. Būtent šis mokslinis požiūris gali padėti mums mąstyti apie skaitmenines technologijas šiandienos Montessori aplinkoje.

Technologijos žvelgiant per Montessori prizmę

Montessori buvo giliai įsitikinusi, kad švietimas turi vystytis kartu su visuomene. Ji pastebėjo, kad XX a. pradžioje vis labiau plito mechanizacija, ir rašė: *„Kiekvienoje praktinio gyvenimo srityje, kur tik įmanoma, diegiami mechaniniai įtaisai, kad mūsų vaikai galėtų prisitaikyti prie civilizacijos, kuri visiškai pagrįsta mašinomis.“*

Jos laikais „mašinos“ reiškė rašomasias mašinėles, automobilius ar telefonus. Šiandien jų ekvivalentai yra išmanieji telefonai, kodavimo platformos, debesų kompiuterijos dokumentai ir dirbtinis intelektas. Pasaulis smarkiai pasikeitė, bet jos žinia išlieka: vaikai turi būti pasirengę pasauliui, kuriame gyvens.

Tačiau Montessori taip pat įspėja, kad pasirengimas turi atitikti vystymosi poreikius. Ekranai ir skaitmeniniai įrankiai nėra iš prigimties edukaciniai vien dėl to, kad yra modernūs. Jie turi būti įvedami sąmoningai, visada derinant su vaiko vystymosi etapu ir visada siekiant savarankiškumo, atsakomybės ir prasmingo tyrinėjimo.

Montessori kaip mokslininkė: naudos ir rizikos įvertinimas

Jei Montessori gyventų šiandien, ji neskubėtų priimti ar atmesti skaitmeninius įrenginius. Ji juos ištirtų. Ji stebėtų jų poveikį dėmesiui, kūrybiškumui, santykiams ir problemų sprendimui. Ji paklaustų: *kokie yra išmatuojami rezultatai? Kaip tai veikia žmogaus vystymąsi?*

Šiuolaikiniai moksliniai tyrimai, pavyzdžiui, Pasaulio sveikatos organizacijos rekomendacijos, padeda išlaikyti pusiausvyrą. PSO rekomenduoja riboti vaikų naudojimąsi ekranais, atsižvelgiant į jų vystymosi etapą, ir jos argumentai labai atitinka Montessori principus: ekranai turėtų padėti mokytis, o ne pakeisti judėjimą, lytėjimą ar bendravimą su kitais žmonėmis.

Montessori klasėje skaitmeniniai įrankiai gali būti naudojami tikslingai, kai skaitmeninis momentas sužadina smalsumą, bet tikrasis darbas – tyrinėjimas, eksperimentavimas ir įsisavinimas – vyksta per praktinę patirtį. Ši pusiausvyra tarp proto ir rankų yra esminis Montessori bruožas.

Montessori kaip pedagogė: technologija kaip reikšminga priemonė

Montessori klasėse visada buvo naudojami to meto moksliniai įrankiai – gaubliai, didinamojo stiklo lęšiai, kompasai, barometrai ir kiti tyrinėjimo įrankiai. Tai buvo „technologijos“, leidžiančios vaikams giliau suprasti pasaulį. Jei Montessori šiandien projektuotų pradinės mokyklos klasę, ji tikriausiai laikytų skaitmeninius įrenginius šio įrankių kontinuumo dalimi, bet reikalautų, kad jie būtų naudojami tiksliai:



- tyrimams
- ataskaitų rašymui ir skelbimui
- pristatymų kūrimui
- paprastų algoritmų, stiprinančių logiką, kodavimui
- mokslo ar matematikos simuliacijoms, kurių neįmanoma atkurti fiziškai
- bendradarbiavimui ir bendravimui su bendraamžiais kitose pasaulio dalyse

Pats įrankis niekada nėra pagrindinis dalykas. Pagrindinis dalykas yra *vaiko vystymasis*.

Kaip pažymi mokslininkė Angeline Stoll Lillard, skaitmeninis raštingumas Montessori kontekste nėra tik programinės įrangos naudojimas, tai yra „informacijos paieška, analizė, vertinimas, integravimas ir perdavimas“. Tai mąstymo darbas, o ne mygtukų spaudimas.

Montessori kaip antropologė: žmogaus orumo išsaugojimas skaitmeniniame amžiuje

Montessori darbas neapsiribojo pedagogika; ji taip pat buvo antropologė, domėjusiasi švietimo vaidmeniu formuojant kultūrą ir visuomenę. Jos apmąstymai verčia mus užduoti svarbų klausimą: kaip skaitmeninės technologijos veikia vaiko besivystantį savęs, bendruomenės ir tikslo suvokimą?

Amžiuje, kai komunikacija vis dažniau vyksta per ekranus, Montessori dėmesys taikai, empatijai ir žmogiškiems ryšiams tampa dar svarbesnis. Skaitmeninis raštingumas turi apimti ir etinį raštingumą: *kaip gerbiamai bendrauti internete? Kaip patikrinti informaciją prieš ją platinant? Kaip atpažinti šališkumą, įtikinėjimą ar dezinformaciją? Kaip išlaikyti sveiką santykį su skaitmeniniais įrankiais?*

Šie klausimai padeda vaikui išsaugoti savo žmogiškumą pasaulyje, kuriame dėmesys, tapatybė ir emocijos dažnai yra komercializuojami.

Už diskusijų ribų: link tikros skaitmeninės kompetencijos

Klausimas nėra tas, ar Montessori mokyklos *turėtų* naudoti technologijas.

Tikrasis klausimas yra: kaip technologijos gali tarnauti Montessori vizijai apie gyvenimo švietimą?

Skaitmeninė kompetencija, šia prasme, nėra susijusi su įrenginių įvaldymu, bet su jų supratimu – kaip jie veikia, kada juos naudoti ir kodėl. Tai reiškia auginti vaikus, kurie moka kritiškai mąstyti, atsakingai bendradarbiauti ir kurti prasmingai.

Montessori aplinkoje tai galėtų atrodyti taip:

- Leonardo da Vinci mašinų tyrimas planšetiniame kompiuteryje,
- fizinio modelio, įkvėpto jo eskizų, konstravimas,
- procesą dokumentuoti nuotraukomis ar vaizdo įrašais,
- ir galutinio darbo pristatymas bendraamžiams.

Čia skaitmeninės technologijos praturtina mokymąsi, bet niekada nepakeičia pagrindinių Montessori elementų: smalsumo, kūrybiškumo, judėjimo, bendradarbiavimo ir tikslingo darbo.

Jei Maria Montessori gyventų šiandien, ji nebūtų bijojusi skaitmeninių priemonių – ji jas tyrinėtų. Ji stebėtų jų poveikį, analizuotų jų įtaką ir vadovautų jų integravimui, laikydama mokslinio tikslumo ir gilaus pagarbos vaiko vystymosi poreikiams.

Tokiu būdu skaitmeninis raštingumas tampa natūraliu Montessori ugdymo tęsinys: pasirengimas gyvenimui tiek fiziniame, tiek skaitmeniniame pasaulyje, grindžiamas išmintimi, pusiausvyra ir žmogiškumu.

Nuo smalsumo iki skaitmeninio sąmoningumo: kritinio mąstymo ugdymas Montessori klasėje

Kiekvienoje Montessori klasėje smalsumas tyliai skamba ore. Jis gyvena tame, kaip vaikai lenkiasi virš gaublio, kad atsektų senovės tyrinėtojų maršrutus; jų susijaudinime, kai jie atranda, kad kuklus vikšras tampa drugeliu; ir tyliame triumfe, kai pirmą kartą išsprendžia ilgą dalybos uždavinį. Šis smalsumas nėra atsitiktinis – tai Montessori ugdymo esmė. Ir būtent iš šio smalsumo šaltinio pradeda augti autentiškas skaitmeninis sąmoningumas ir kritinis mąstymas.

Laisvė rinktis: savarankiško tyrinėjimo pagrindas

Montessori klasėje pasirinkimas yra šventas. Vaikas prieina prie lentynos, pasirenka medžiagą ir pradeda dirbti – vedamas ne išorinių apdovanojimų, o vidinės motyvacijos kibirkšties. Tas pats principas formuoja jų santykį su informacija. Nesvarbu, ar jie tiria ugnikalnius, romėnų kelius, ar gyvūnų prisitaikymą, vaikai yra laisvi tyrinėti ir atrasti savo tempu.

Tačiau su laisve ateina ir atsakomybė – atsakomybė mąstyti, vertinti ir suprasti. Gebėjimo rasti informaciją nepakanka. Vaikai turi išmokti ją interpretuoti.

Nuo pačių pirmųjų skaitymo patirčių Montessori vadovai pristato veiklas, kurios sudaro pagrindą kritiniam raštingumui. Komandų kortelės ir „Kas aš esu?“ kortelės skatina vaikus žvelgti giliau – interpretuoti užuominas, išgauti prasmę ir susieti idėjas.

Kai vaikas skaito: „Aš turiu kietą kiautą ir gyvenu tiek vandenyje, tiek sausumoje. Kas aš esu?“, jis ne tik spėja, kad *tai vėžlys*. Jis praktikuoja išvadų darymą, dedukciją ir modelių atpažinimą – tuos pačius mąstymo įpročius, kuriuos vėliau naudos, kad atskirtų tiesą nuo dezinformacijos skaitmeniniame pasaulyje.

Kai vaikai pereina į pradinę mokyklą, jų smalsumas iš „kas“ pereina į „kodėl“ ir „kaip“. Jie pradeda suprasti, kad žinios yra dinamiškos ir kad skirtingi šaltiniai gali pasakoti skirtingas istorijas.

Istorija iš klasės

Šaltinių ir perspektyvų palyginimas

Vieną popietę grupė vyresniųjų pradinių klasių mokinių, tyrinėjusių Saulės sistemą, susidūrė su įdomiu prieštaravimu. Senesnėje klasės bibliotekoje esančioje knygoje Plutonas vis dar buvo įvardijamas kaip planeta. Naujausioje enciklopedijoje – ir vėliau jų patikrintuose tinklalapiuose – taip nebuvo. „Kodėl šioje knygoje rašoma, kad Plutonas yra planeta, o interneto svetainėje teigiama, kad tai nėra tiesa?“ „Kas nusprendžia, kas yra tiesa moksle?“ „Ar informacija keičiasi?“

Mokytojas neatsakė. Vietoj to, vaikai patys ėmėsi tirti. Jie skaitė straipsnius apie Tarptautinę astronomijos sąjungą. Sužinojo, kaip mokslinės klasifikacijos keičiasi laikui bėgant. Diskutavo, ar Plutonas vis dar turėtų būti laikomas planeta.

Per šį vienintelį atradimą vaikai suprato kažką esminio:

Žinios vystosi. Šaltiniai skiriasi. Tiesa turi būti tikrinama, o ne priimama kaip savaime suprantama.

Jie išmoko tikrinti publikacijų datas, abejoti autoriumi ir ieškoti patvirtinimo iš įvairių perspektyvų. Šie įpročiai sudaro skaitmeninio raštingumo pagrindą. Dar prieš paimdami į rankas įrenginį, vaikai jau praktikuoja kritinio mąstytojo įgūdžius: lygina, klausia ir ieško įrodymų.



Montessori Akademija, Lietuva

Mąstyti, o ne atmintinai mokytis: klausimų kėlimo menas

Montessori ugdyme tikslas yra ne atmintinai išmokti faktus, o išmokti mąstyti. Kiekviena medžiaga, kiekvienas pokalbis ir kiekvienas projektas skatina vaikus tyrinėti santykius, priežastis ir pasekmes bei žmogiškosios patirties sudėtingumą.

Pavyzdžiui, istorijos studijos niekada nesusiveda į klausimą „*Kada įvyko pramonės revoliucija?*“ Vietoj to, vaikai skatinami giliau mąstyti: *kaip pramonės revoliucija pakeitė žmonių gyvenimo būdą? Kas pasinaudojo šiais pokyčiais, o kas liko nuošalyje? Jei gyventumėte tuo laikotarpiu, kokius sprendimus priimtumėte?*

Nėra vieno „teisingo“ atsakymo. Šie klausimai ugdo empatiją, gebėjimą įvertinti situaciją iš kito požiūrio ir sprendimų priėmimo įgūdžius – kritinio mąstymo pagrindus. Toks mąstymo būdas yra būtinas norint orientuotis skaitmeniniame pasaulyje. Kai vaikai susiduria su internetiniu turiniu, jie turi išmokti klausti: *kas tai sukūrė ir kodėl? Kokie įrodymai tai patvirtina? Ar yra kitas požiūris?*

Montessori ugdymas suteikia jiems pasitikėjimo savimi ir praktikos drąsiai ir aiškiai užduoti šiuos klausimus.

Skaitmeninio sąmoningumo ir Montessori mąstymo sujungimas

Kai ugdome kritinį mąstymą klasėje, mes ruošiamo vaikus ne tik akademiniam mokymuisi, bet ir gyvenimui skaitmeniniame amžiuje. Vaikas, kuris lygina šaltinius bibliotekoje, natūraliai abejoja tuo, ką skaito internete. Vaikas, kuris tyrinėja šališkumą istoriniuose pasakojimuose, atpažins šališkumą žiniasklaidoje. Vaikas, kuris grupiniuose projektuose praktikuoja pagarbų nesutarimą, skaitmeninei komunikacijai požiūrį turės empatišką ir santūrų.

Montessori ugdymas neatmeta technologijų – jis reikalauja sąmoningo jų naudojimo. Kaip mokome vaikus saugiai naudotis žirkklėmis, taip pat turime juos mokyti atsakingai ir apdairiai naršyti skaitmeniniame pasaulyje. Ugdydami smalsumą, savarankiškumą ir apgalvotą refleksiją, padedame vaikams tapti atsakingais skaitmeniniais piliečiais – asmenimis, kurie kritiškai, etiškai ir kūrybiškai vertina informaciją.

Montessori klasė ne tik rengia vaikus naudotis technologijomis.

Ji juos rengia jas suprasti. Jie mokosi ne tik kaip gauti žinių, bet ir kaip jas kvestionuoti; ne tik kaip vartoti turinį, bet ir kaip jį vertinti bei į jį reaguoti protingai ir sąžiningai.



Istorija iš klasės

Kritinis mąstymas naudojant skaitmenines priemones

Montessori mokykloje „Andilek“ vaikai, kurie naudoja skaitmenines priemones tyrimams, mokosi kritiškai mąstyti per paprastas, veiksmingas praktikas:

- Rengiant tyrimą, **be skaitmeninių šaltinių pasirinkite mažiausiai dvi knygas.**
- **Sukurkite lyginamąsias lenteles**, nurodydami šaltinį, autorių, leidimo datą, stilių ir informacijos patikimumą.
- **Palyginkite skirtingų šalių vadovėlius** ta pačia tema, kad nustatytumėte požiūrio skirtumus.
- **Raskite tą pačią temą trijose žiniasklaidos formose** (knygoje, internetiniame straipsnyje, „YouTube“ vaizdo įrašė / socialinės žiniasklaidos įrašė).

Tada užrašykite:

- datą; žiniasklaidos formą
- autorių; pagrindinę žinią
- turinio paskirtį

Galiausiai: palyginkite skirtumus ir aptarkite, kodėl jie egzistuoja.

- *Apžvalgoje **faktus ir emocijas pažymėkite spalvomis**: kaip autorius naudoja kiekvieną iš jų?*
- ***Pakeiskite požiūrį**: palyginkite, kaip du žiniasklaidos šaltiniai aprašo tą patį istorinį įvykį, tada parašykite straipsnį, atspindintį pasirinktą požiūrį ar interesą.*
- ***Bendruomenės ratas** tokiomis **temomis** kaip:*
 - *Kaip atpažinti patikimą šaltinį?*
 - *Ar internete ar knygose yra daugiau pavojų?*
 - *Ar kada nors tikėjau kažkuo, kas vėliau pasirodė esąs melas?*
 - *Kaip atskirti informaciją nuo nuomonės?*
- *Šios veiklos ne tik moko „skaitmeninio saugumo“. Jos ugdo mąstyseną – mąstymo būdą, kuris vertina tiesą, įrodymus ir refleksiją.*



Montessori mokykla Andilek, Čekija

Nuo realaus gyvenimo iki skaitmeninio gyvenimo: mokymasis rinktis gėrį, o ne blogį

Saugumo pripažinimas kaip žmogaus poreikis

Montessori ugdyme pamoka apie pagrindinius žmogaus poreikius visada suteikia pagrindą. Vaikai susėda kartu ir svarsto, ko kiekvienam žmogui – praeityje ir dabar – reikia, kad galėtų gyventi oriai: maisto, pastogės, apsaugos, transporto, bendruomenės, meno, dvasinių poreikių. Pokalbis apima įvairius laikotarpius ir kultūras, ir vaikai pradeda suprasti, kad saugumas – tai ne tik pavojų nebuvimas, bet ir sąlyga, leidžianti augti.

Šiandien vaikai turi orientotis pasaulyje, kuriame saugumas išsiplėtė už fizinės aplinkos ribų. Šiuolaikinis vaikas turi išmokti apsaugoti savo skaitmeninį tapatumą taip, kaip ankstesnės civilizacijos saugojo savo gyvenvietes. Tai kelia svarbų klausimą mokytojams: kaip padėti vaikams suprasti, kad jų veiksmai skaitmeniniame pasaulyje turi realių pasekmių ir kad jų informacijos apsauga dabar yra jų pačių apsaugos dalis?

Skaitmeninį saugumą pateikiant kaip visuotinio apsaugos poreikio išplėtimą, vaikai gali intuityviau suprasti, kodėl tai svarbu, nes tai susiję su tuo, ką jie jau giliai žino.

Moralinis ugdymas peržengia klasės sienas

Montessori klasės yra sukurtos taip, kad ugdytų moralinę jautrumą per gyvenimišką patirtį. Vaikai mokosi teisingumo derėdamiesi dėl vaidmenų grupiniame darbe, užuojautos padėdami



jaunesniems bendraamžiams ir atsakomybės rūpindamiesi medžiagomis, kurios priklauso visai bendruomenei. Šios patirtys sudaro jų etinio ugdymo pagrindą.

Skaitmeninis pilietiškumas yra tiesiog dar vienas skyrius toje pačioje vystymosi istorijoje. Vaikas, kuris mokėsi kalbėti maloniai, laikytis eilės ir klausytis su pagarba, jau yra pasirengęs elgtis taip pat ir internete. Mokytojo užduotis yra ne supažindinti su nauja moraline sistema, o padėti vaikams suprasti tęstinumą:

Tos pačios vertybės, kurios formuoja taikų sambūvį klasėje, formuoja taikų sambūvį internete. Kai mokytojai žiūri į skaitmeninį elgesį per tą pačią prizmę kaip į kasdienį socialinį elgesį, tampa lengviau padėti vaikams ugdyti nuoseklumą, aiškumą ir sąžiningumą abiejuose pasauliuose.

Padėti vaikams analizuoti pasirinkimus, o ne įsiminti taisykles

Montessori mokiniai klesti, kai mes klausiamo „*Ką manai?*“ vietoj „*Daryk, kaip sakau*“. Tas pats principas turi būti taikomas ir skaitmeninei kompetencijai. Skaitmeninės dilemos – privatumas, dezinformacija, pagarbūs bendravimas – negali būti sprendžiamos griežtų taisyklių sąrašais. Vietoj to, jos reikalauja apgalvotos analizės. Vaikai turi sugebėti paklausti savęs: *ar tai pagarbu? Ar tai atsakinga? Ar tai sąžininga? Ar tai saugu?*

Svarbu ne mokyti vaikus, ką galvoti, o suteikti jiems galimybę *tapti mąstytojais*. Mokytojai gali skatinti diskusijas ir refleksiją taip pat, kaip tai darome istorinių pasakojimų ar mokslinių klausimų atveju. Kiekvienas skaitmeninis scenarijus tampa proga išnagrinėti ketinimus, poveikį ir etinį mąstymą – įgūdžius, kurie tampa vis svarbesni, nes vaikai susiduria su vis sudėtingesnėmis skaitmeninėmis aplinkomis.

Mokytojo vaidmuo: skatinti apmąstymus, o ne kontroliuoti elgesį

Montessori mokytojai jau žino, koks subtilus yra laisvės ir atsakomybės balansas. Skaitmeninis gyvenimas to nekeičia, o tik sustiprina. Mokytojo vaidmuo nėra stebėti kiekvieną vaiko skaitmeninį pasirinkimą ar kelti baimę dėl technologijų. Vietoj to, jo vaidmuo yra ugdyti refleksijos, empatijos ir savikontrolės įpročius – įgūdžius, kurie padeda išvengti žalingo elgesio, kol jis dar neatsirado.

Kai vaikai supranta, *kodėl* kažkas yra svarbu, jie nebesiremia išoriniu prievartavimu. Jie pradeda priimti sprendimus remdamiesi vidiniais vertybėmis, kurias formavo ilgametis bendruomenės gyvenimas, abipusė pagarba ir savarankiškas darbas.

Mokytojai gali tai remti:

- Stebėdami, kaip vaikai diskutuoja apie sąžiningumą ar teisingumą realiose situacijose.
- Skatindami atviras diskusijas apie pasitikėjimą, privatumą ir pagarbą.
- Pabrėždami ryšį tarp elgesio klasėje ir skaitmeninių sąveikų.
- Sukurdami erdvę, kurioje vaikai galėtų be baimės užduoti sudėtingus klausimus.

Tokiu būdu skaitmeninis raštingumas tampa Montessori vizijos tęsinys: padėti vaikams užaugti į sąžiningus, užjaučiančius ir aiškius asmenis.

Galų gale, perėjimas nuo realaus gyvenimo moralės prie skaitmeninės moralės nėra didelis šuolis – tai švelnus Montessori ugdymo, kuris jau puikiai veikia, tęsinys.

Vaikai, kurie jaučiasi saugūs, stengsis, kad kiti taip pat jaustųsi saugūs. Vaikai, kurie supranta atsakomybę, elgsis atsakingai internete. Vaikai, kurie mąsto kritiškai, neaklai neseks klaidinančia informacija. Vaikai, kurie patiria pagarbą, taps pagarbiais skaitmeninės erdvės dalyviais.

Skaitmeninis pasaulis nereikalauja kitokio tipo vaikų. Jis reikalauja tų pačių tvirtų, apgalvotų, savimi pasitikinčių asmenybių, kurias Montessori ugdymas visada siekė ugdyti. Kaip Montessori mokytojai, mūsų užduotis yra padėti vaikams perkelti savo gerai išvystytą moralinį kompasą į visas savo gyvenimo sritis, įskaitant tą, kuri vyksta už ekrano.

Istorija iš klasės

Pokalbiai apie skaitmeninį gyvenimą

Montessori mokykloje „**Andilek**“ pokalbiai apie skaitmeninį gyvenimą natūraliai įtraukiami į kasdienę mokyklos kultūrą. Jie vyksta bendruomenės susibūrimuose, IT pamokose, ūkyje ir neformaliose akimirkose, kai vaikai dalijasi tikromis patirtimis su grupe. Tai nėra pavienės pamokos, o nuolatinis dialogas, kuriame dalyvauja mokytojai, mokiniai ir tėvai.

- Pagarbus elgesys internete – elektroniniai laiškai, žinutės, grupės – tai susiję dalykai, kurie padeda užtikrinti mandagumą neformaliose situacijose.
- Pamokos apie mandagumą ir courtoisie: kaip parašyti komentarą, kuris nepažeistų kito žmogaus jausmų? Reagavimas į internetinį erzimą (pvz., nereaguokite iš karto, nerašykite nieko, ko nesakytumėte akis į akį, palaikykite erzinamą žmogų...)
- kito asmens indėlio įvertinimas po bendro darbo internete (aš vertinu, kad pridėjai diagramą...)
- humoro ir ribų suvokimas – pvz., kartu žiūrėti memą – kam tai juokinga, ar tai gali būti pasityčiojimas iš ko nors, kaip žinoti šią ribą – taisyklė: jei abejojate, nepublikuokite.
- privatumo gerbimas: kada dalytis informacija? Ar turiu leidimą? Ar tai gali įžeisti ką nors? Ar tai verta paskelbti?
- bendruomenės diskusija: kaip aš jaustųsi, jei kas nors apie mane parašytų taip? Kada paskutinį kartą buvau malonus internete? Kaip galiu padėti kitiems internete?
- švietimas skaitmeninės pilietybės srityje: informacijos tikrinimas prieš ją dalijantis. Atsakingas elgesys su savo skaitmeniniu pėdsaku. Platformos taisyklių ir bendruomenės politikos laikymasis. Suvokimas, kokį poveikį savo veiksmai daro kitiems. Gebėjimas pripažinti klaidą ir ją ištaisyti, pvz., ištrinti klaidinančią informaciją
- Naudojame išorinius paskaitus, nuorodas į nemokamas svetaines, pvz., www.hoax.cz arba www.snopes.com

Montessori mokykla Andilek, Čekija

Nuo ekranų prie realybės: padėti vaikams rasti tikrus didvyrius skaitmeninėje eroje

Kiekvienas Montessori vadovas gerai žino tą akimirką, kai vaikas įbėga į kambarį, sužavėtas kažko neįtikėtino, ką ką tik pamatė internete. „Kažkas išsprendė Rubiko kubą per mažiau nei penkias sekundes!“ „Aš mačiau alpinistą, kuris įkopė į kalną be jokių virvių!“ Jų balsai skamba su nuostaba, ir mes jaučiame nuoširdų susižavėjimą, slypintį už jų žodžių. Tokiais momentais mes matome gilų ir gražų elementarų vaikų bruožą: troškimą turėti herojus.

Maria Montessori apibūdino antrojo amžiaus tarpsnio vaikus kaip didybės ieškotojus. Juos traukia neeiliniai dalykai – drąsa, protas, jėga, ryžtas. Tai vaizduotės ir moralės tyrinėjimo amžius, kai vaikai ieško pavyzdžių, kurie galėtų parodyti jiems, ką gali žmogus.

Tačiau šiandieniniame pasaulyje daugelis „neįprastų“ asmenybių, su kuriomis jie susiduria pirmiausia, yra „YouTube“ kūrėjai, žaidėjai, „TikTok“ asmenybės ar įžymybės. Šios skaitmeninės asmenybės dažnai yra įdomios, bet jų indėlis gali būti ribotas, trumpalaikis arba pagrįstas pasirodymu, o ne reikšmingais pasiekimais. Vis dėlto vaikų



susižavėjimas yra tikras – ne todėl, kad jie „apsėsti ekranų“, bet todėl, kad jie yra

vystymosi etape, kai natūraliai ieško įkvėpimo.

Mums, kaip pedagogams ir tėvams, kyla švelnus, bet esminis klausimas: kaip padėti vaikams išplėsti savo heroizmo viziją už skaitmeninio pasaulio ribų?

Vaikų nukreipimas link tikrų herojų

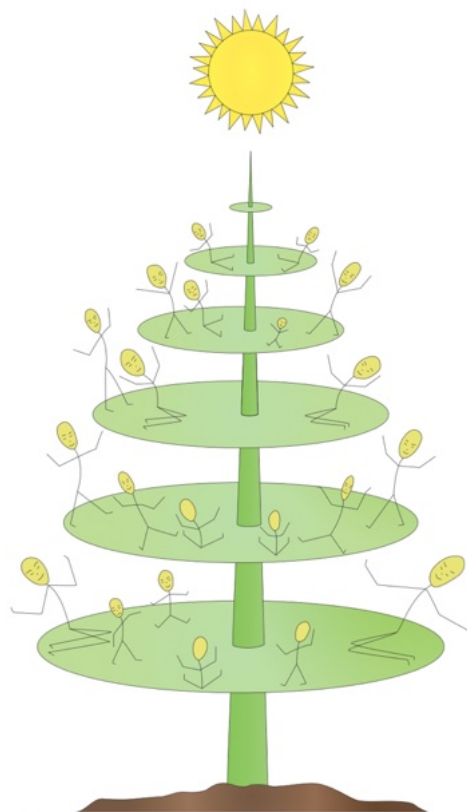
Montessori ugdymas suteikia mums nepaprastą pranašumą: mūsų klasėse jau yra daug tikrų žmonių pasiekimų. Ypač kosminis ugdymas siūlo platų nepaprastų asmenybių ir jėgų, kurios formavo mūsų pasaulį, spektrą.

Mes supažindiname vaikus su:

- **Nematomiems gamtos herojams**, pavyzdžiui, bakterijoms, kurios praturtina dirvą, arba medžiams, kurie gamina deguonį.
- **Didžiosiomis jėgomis**, pavyzdžiui, oru ir vandeniu, vaizduojamais impresionistiniuose plakatuose kaip galingais veiksniais, formuojančiais Žemę.
- **Mokslo ir istorijos pionieriais** – Galileo, iššaukiančiu tradicijas, Marie Curie, rizikuojančia viskuo dėl atradimų, Nelsonu Mandela, nenuilstamai dirbančiu dėl teisingumo.

Šios istorijos vaikams suteikia ne tik *informacijos*, bet ir *įkvėpimo*. Jos padeda vaikams suprasti, kad didvyriškumas egzistuoja įvairiomis formomis ir kad nepaprasti pasiekimai dažnai yra atsidavimo, atkaklumo ir tarnystės rezultatas.

Vaikai pradeda suprasti, kad pasaulis yra pilnas didvyrių, kurie formavo civilizacijas, išgelbėjo rūšis, išgydė ligas, kūrė meną ar paaiškino visatos paslaptis. Jų „didybės“ samprata išsiplėčia nuo skaitmeninių ikonų iki nepaprastų realių asmenybių, kurios pakeitė pasaulį.



Skaitmeninio gyvenimo ir realaus pasaulio susitikimų pusiausvyrą

Žinoma, skaitmeninis pasaulis yra vaikų gyvenimo dalis. Jie ir toliau žiūrės vaizdo įrašus, seks internetines asmenybes ir žavėsis talentais, kuriuos mato internete. Tikslas nėra slopinti tą susidomėjimą, bet suderinti jį su turtinga, išgyventa patirtimi. Įsivaizduokite, jei dalis laiko, praleidžiamo prie ekranų, būtų pakeista tokiais susitikimais:

- Apsilankymas pas bitininką ir sužinojimas, kaip bitės palaiko visą ekosistemą.
- Susitikimas su vietos ugniagesiu ir pasakojimų apie drąsą, įsišaknijusią tarnyboje, o ne pramogose, klausymas.
- Senovės griuvėsių ar muziejų, kur civilizacijos pasiekimai atgyja, tyrinėjimas.
- Stebėjimas, kaip biologas paleidžia reabilituotus paukščius atgal į gamtą.
- Skaityti apie inžinierius, kurie projektuoja švaraus vandens sistemas, arba mokslininkus, dirbančius klimato sprendimų srityje.

Vaikai, kurie patiria tikrų didvyrių veiksmus, ugdo gilesnį, labiau pagrįstą ir labiau maitinančią pagarbą. Jie mokosi, kad didybė yra ne tik populiarumas ar nepaprastas talentas – tai indėlis, atkaklumas ir noras pagerinti kitų gyvenimą.

Šis pokytis nereikalauja dramatiškų intervencijų. Jis auga natūraliai per: atviras pokalbius, praktinę patirtį, pasakojimus ir bendruomenės kultūrą, kuri vertina reikšmingus pasiekimus labiau nei skaitmeninę šlovę.

Kaip Montessori pedagogai ir tėvai, mūsų darbas yra ne atitraukti vaikus nuo skaitmeninių įtakos turinčių asmenų, bet atverti jiems platesnį pasaulį. Kai vaikai turi galimybę susipažinti su tikrais tyrinėtojais, mokslininkais, aktyvistais, menininkais ir kasdienio gyvenimo herojais savo bendruomenėje, kažkas pradeda keistis. Jie pradeda užduoti kitokius klausimus:

- Kuo aš galiu prisidėti?
- Kur reikalingi mano talentai?
- Kas padeda kitiems taip, kaip mes ne visada matome?
- Kaip šis žmogus tapo tuo, kas yra?

Kai skaitmeniniai veikėjai vėl pasirodo pokalbiuose – o taip bus – vaikai žiūri į juos labiau subalansuotu požiūriu. Skaitmeninis pasaulis nebeapibrėžia jų heroizmo jausmo; jis tampa vienu iš daugelio įkvėpimo šaltinių.

Galiausiai, tikslas nėra pasirinkti herojus vaikams, bet padėti jiems išugdyti vidinį jausmą, kuris pripažįsta: pastangas, o ne reginį, esmę, o ne išvaizdą, indėlį, o ne populiarumą.

Montessori pradinis ugdymas yra unikaliai pritaikytas tai padaryti. Per kosmines istorijas, mokslinius tyrinėjimus, istorinius pasakojimus ir ryšius su bendruomene mes padedame vaikams atrasti nepaprastą visur – miškuose, vandenynuose, laboratorijose, senovės civilizacijose ir žmogaus širdyje.

Nukreipdami vaikus nuo ekranų atgal į turtingą realybę, padedame jiems rasti herojus, kurie yra ne tik įspūdingi, bet ir reikšmingi. Herojus, kurie parodo jiems, ką iš tiesų reiškia būti žmogumi. Atradę tuos herojus, vaikai pamažu pradeda įsivaizduoti, kokie herojai jie patys galėtų tapti vieną dieną.

Istorija iš klasės

Diskusijos su vaikais

Montessori mokyklose „Andilek“ paprastai šias temas su vaikais aptariame etikos ar pilietinio ugdymo pamokose.

- dalijamės su vaikais tikrų didvyrių (parolimpiečių ir pan.) istorijomis,
- bandykite susipažinti su „YouTube“ kūrėjais ir įtakingais žmonėmis realiame gyvenime (pvz., kurie filmuoja istorijas ir kalba apie sveiką mitybą...
- mes reguliariai rengiame žiniasklaidos seminarus – mokiniai bando kurti savo podcastus ar užsiima kita veikla – perkeldami internetinį pasaulį į realybę – suprasdami, kas slypi už įtakingų žmonių darbo.



Montessori mokykla Andilek, Čekija

Bendravimo ir priklausymo grupei poreikis: nuo klasės bendruomenės iki skaitmeninio ryšio

Montessori pradinės mokyklos klasėje vaikai natūraliai siekia ryšio. Jie bendradarbiauja projektuose, dalijasi atradimais ir derasi dėl vaidmenų grupiniame darbe, ugdydami socialinius įgūdžius ir priklausymo jausmą. Bendruomenės susirinkimai/darbotvarkė arba dėkingumo rateliai suteikia vaikams saugią erdvę išreikšti mintis, apmąstyti patirtis ir praktikuoti empatiją, taip klojant pagrindą pagarbiam bendravimui. Vadovas rodo dialogo pavyzdį, padeda spręsti konfliktus ir skatina išklausti kiekvieną balsą, taip stiprindamas supratimą, kad bendravimas yra supratimas ir supratimas.

Šie patys principai taikomi ir skaitmeniniame pasaulyje. Montessori klasėse skaitmeninė komunikacija naudojama tiksliai, dažnai bendradarbiaujant su kitų mokyklų bendraamžiais arba dalijantis mokslinių tyrimų projektais. Vaikai rašo elektroninius laiškus, kuria bendrus dokumentus ir rengia skaitmenines prezentacijas, taikydami aiškumą, toną ir etiketo taisykles, kurias jie praktikuoja asmeniškai. Pavyzdžiui, bendrame projekte apie vietines ekosistemas su kitos šalies mokiniais vaikai turi planuoti užduotis, keistis duomenimis ir pristatyti rezultatus internete. Čia skaitmeniniai įrankiai nėra tiesioginio bendravimo pakaitalas, bet tiltas, leidžiantis vaikams išplėsti savo bendradarbiavimo įgūdžius visame pasaulyje.

Skaitmeninė sąveika Montessori klasėse dažnai sukasi aplink tikslingas, realaus pasaulio užduotis, reikalaujančias atidaus bendravimo. Planuodami ekskursiją ar „išvyką“, vaikai gali rašyti elektroninius laiškus muziejams, gamtos centrams ar vietos ekspertams, kad susitartų dėl vizitų, užduotų klausimus ar paprašytų medžiagos. Jie mokosi aiškiai išreikšti savo ketinimus, koordinuoti logistiką ir bendradarbiauti kaip komanda, kad būtų atsižvelgta į kiekvieną detalę. Per šias veiklas vaikai praktikuoja skaitmeninę etiką – rašo mandagius, glaustus pranešimus, tikrina, ar jie aiškūs, ir apgalvotai atsako į atsakymus. Šios patirtys atspindi klasės empatijos ir atsakomybės kultūrą, parodydamos vaikams, kad skaitmeninė komunikacija yra ne tik informacijos

dalijimosi įrankis, bet ir būdas kurti santykius, spręsti problemas ir aktyviai dalyvauti platesnėje bendruomenėje.

Integruodama šias patirtis, Montessori pedagogika padeda vaikams atsakingai orientuotis skaitmeniniame pasaulyje. Komunikacija tampa ryšių, bendradarbiavimo ir bendruomenės įrankiu, leidžiančiu vaikams perkelti empatijos, aiškumo ir pagarbos vertybes iš klasės į bet kurią skaitmeninę aplinką. Tokiu būdu skaitmeninis raštingumas yra ne tik technologijų naudojimas, bet ir socialinių bei moralinių pagrindų, būtinų prasmingam bendravimui, išlaikymas.

Istorija iš klasės

Bendruomenės kūrimas „Zoom“ kambaryje

Kai dėl Covid staiga užsidarė „Montessori akademija“ durys, atrodė, tarsi mokyklos širdies plakimas būtų sustojęs. Klasėse, kuriose paprastai skambėdavo tylus pokalbių šurmulyš, vaikai dirbdavo su medžiagomis ir skambėdavo tikslingo darbo gaudimas, įsivyravo tyla. Tačiau vos per kelias dienas tas pats širdies plakimas rado naują ritmą – šįkart skaitmeninėje „Zoom“ klasėje.

Mes ne tik „perkėlėme pamokas į internetą“. Vietoj to, stengėmės atkurti šilumą, ryšį ir bendruomenę, kurią mūsų Montessori vaikai taip gerai pažinojo. Pirmosios „Zoom“ sesijos buvo kupinos drovių rankų mojavimų ir smalsių šypsenų. Tačiau netrukus skaitmeninė erdvė tapo naujo tipo klasės kambariu, kuriame vaikai vis dar galėjo matyti savo klasiokus, dalytis savo darbais ir jaustis priklausantys bendruomenei. Kiekvienas rytas prasidėdavo tais pačiais įprastais ritualais. Dainavome savo pasveikinimo dainas, kartais šiek tiek nesinchronizuotas dėl interneto vėlavimo, ir šokome kartu savo svetainėse. Gimtadienius šventėme linksmomis dainavimais. Kai kurios sesijos tapo piešimo dirbtuvėmis, kuriose vaikai didžiudamiesi rodė savo piešinius į kamerą. Kitos dienos buvo skirtos žaidimams – atminties iššūkiams, lobio paieškoms namuose ar paprastiems atspėjimo žaidimams, kurie ekraną užpildydavo juoku. Taip pat turėjome ramių akimirky. Pokalbiai, kuriuose vaikai kalbėjo apie savo jausmus, savo augintinius ar tai, ką jie gamino su savo šeimomis. Tai buvo akimirkos, kurios mums priminė, kad „Zoom“ kambarys buvo ne tik mokymosi erdvė – tai buvo erdvė, kurioje galėjome būti kartu.

Skaitmeniniai medžiagos, istorijos, pristatymai ir pamokos padėjo išlaikyti Montessori darbą gyvą. Tačiau būtent bendrumas – bendros dainos, juokingi šokiai, pašnibždėti „Aš tavęs pasiilgau“ – tikrai padėjo bendruomenei išgyventi. Tai, kas prasidėjo kaip laikinas sprendimas, tapo „atsparumo įrodymu: net kai mokyklos pastatas buvo uždarytas, Montessori dvasia išliko atvira, susijusi ir gyva. Per tuos mėnesius „Montessori akademija“ ne tik mokė vaikus internetu. Mes juos išlaikėme kartu.



Montessori akademija, Lietuva

Kosminis ugdymas – visumos suteikimas

Montessori pradinio ugdymo šerdis yra kosminis ugdymas – sistema, sukurta tam, kad vaikams būtų suteiktas visų žinių tarpusavio ryšio jausmas. Vietoj to, kad mokytų atskirų dalykų, kosminis ugdymas sujungia istoriją, biologiją, geografiją, mokslą, matematiką, geometriją, kalbą ir meną, leidžiant vaikams pamatyti, kaip kiekviena disciplina prisideda prie geresnio pasaulio supratimo. Taikant šį metodą, vaikai pradeda suvokti savo vietą visatoje ir suprasti, kad kiekvienas veiksmas, atradimas ar kūrinys yra didesnės istorijos dalis. Ši vizija skatina kritinį mąstymą, smalsumą ir gebėjimą susieti įvairias žinių sritis.

Praktikoje kosminis ugdymas matomas visoje Montessori klasėje. Kai mokiniai studijuoja saulės sistemą, jie ne tik įsimena planetas, bet ir tiria planetų judėjimą naudodami modelius, apskaičiuoja atstumus naudodami matematiką, skaito astronomų istorinius pasakojimus ir apmąsto kosmoso tyrinėjimo etines pasekmes. Panašiai, žemės ūkio pamokos gali apimti biologiją, klimato mokslą, žmonijos istoriją ir meninį išraišką, leidžiant vaikams įvertinti visą priežasties ir pasekmės spektrą. Kiekvienas dalykas tampa nuoseklios pasakojimo dalimi, padedančia vaikams suprasti ne tik faktus, bet ir ryšius bei tikslą.

Skaitmeninių technologijų vaidmuo kosminiame ugdyme

Šiandieniniame pasaulyje skaitmeninės technologijos gali atlikti pagalbinį vaidmenį kosminėje edukacijoje, tačiau jas reikia naudoti sąmoningai ir tikslingai. Kaip nurodo Gregas MacDonaldas, klausimas niekada nėra paprasčiausiai „Ar turėtume naudoti technologijas?“, o veikiau: Ar ši skaitmeninė priemonė tarnauja konkrečiam edukaciniam tikslui? Ar ji suteikia patirtį, kurios kitaip neįmanoma įgyti? Ar ji reikšmingai pagerina grupės projektą, mokslinių tyrimų užduotį ar kūrybinį darbą? Kai naudojamos apgalvotai, skaitmeninės priemonės gali veikti kaip Montessori medžiagos – kruopščiai atrinktos, tikslingos ir tinkamos vystymuisi.

Montessori klasėse skaitmeniniai ištekliai dažnai integruojami, kad papildytų praktinį tyrinėjimą. Pavyzdžiui, vyresni pradinės mokyklos mokiniai gali naudoti skaitmeninį

mikroskopa, kad stebėtų tvenkinio gyvūniją, kurią surinko ekskursijos metu, arba gali sukurti multimedijos pristatymą apie vandens ciklą, derindami savo stebėjimus, nuotraukas ir tyrimus iš patikimų internetinių šaltinių. Mokytojai moko vaikus saugiai ir bendradarbiaujant naudotis šiais įrankiais, pabrėždami etišką skaitmeninę praktiką, privatumo gerbimą ir atsakingą bendravimą. Kaip vaikai mokosi atsargiai elgtis su jautria mokslinė įranga, taip pat jie mokomi atsargiai naudotis skaitmeniniais įrenginiais.

Skaitmeniniai įrankiai turėtų būti traktuojami kaip mokymo priemonės, kaip ir Montessori priemonės, ir turėtų visiškai atitikti Montessori filosofiją ir praktiką. Jų naudojimas turėtų būti tikslingas, prasmingas ir tinkamas vaiko vystymuisi. Pagrindiniai aspektai, į kuriuos reikia atsižvelgti integruojant skaitmeninius įrankius į Montessori klasę:

- Kruopščiai parengtos prezentacijos – skaitmeniniai įrankiai turėtų remti kosminį ugdymą, teikdami gerai parinktą, tikslingą turinį.
- Saugumo aspektai – vaikai turi būti mokomi atsakingai ir saugiai naudotis technologijomis.
- Prieiga ir naudojimas, moderuojami pagal tikslą ir klasės bendruomenę – skaitmeniniai įrenginiai turėtų būti naudojami bendradarbiaujant ir turint aiškų tikslą.
- Prieiga ir naudojimas didėja kartu su amžiumi – jaunesni vaikai pirmiausia turėtų užsiimti praktiniu mokymusi, o skaitmeniniai įrankiai turėtų būti įvedami palaipsniui, kai jie išugdo gebėjimą juos naudoti apgalvotai.

Antrojo amžiaus tarpsnio vaiko poreikių tenkinimas

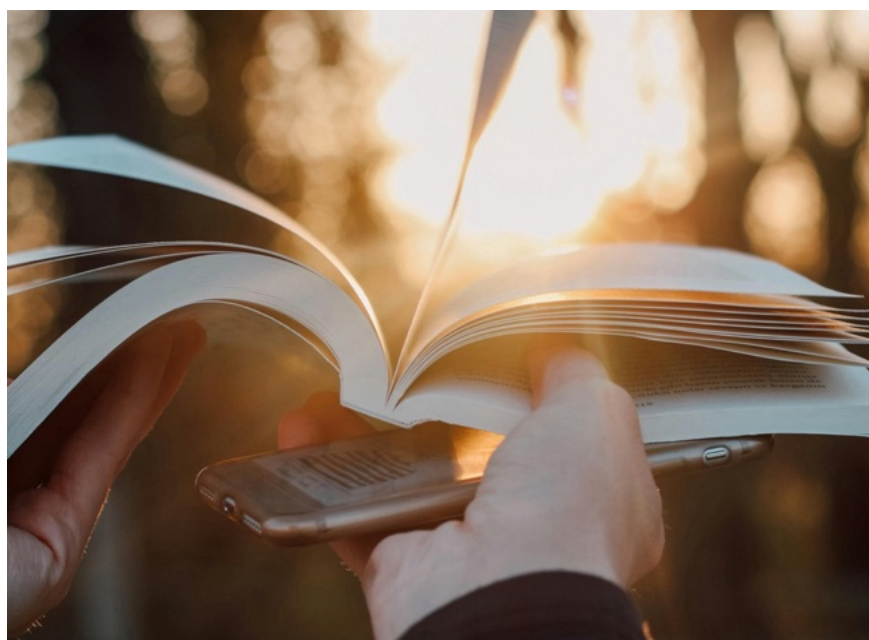
Antrojo etapo vaikai, kurių amžius yra 6–12 metų, yra natūraliai vedami smalsumo, noro intelektualiai tyrinėti ir reikmės prasmingai socialiai bendrauti. Skaitmeninis pasaulis gali patenkinti daugelį šių poreikių: jis suteikia greitą prieigą prie informacijos, galimybes bendradarbiauti su bendraamžiais iš tolo ir priemones kūrybiniam išraiškos ir problemų sprendimo būdui.

Tačiau Montessori pedagogai išlieka budrūs: skaitmeninis užsiėmimas neturėtų pakeisti realaus pasaulio patirties, o ją papildyti. Pamoka apie ekosistemas gali prasidėti nuo pasivaikščiojimo miške, po kurio sekėtų skaitmeninis tyrimas apie nykstančias rūšis, o pabaigoje – mokinių sukurta infografika. Ši seka išlaiko praktinio mokymosi vientisumą, tuo pačiu įvedant technologijas kaip apgalvotą papildymą, o ne pakaitalą.

Visumos ir skaitmeninių kompetencijų pusiausvyra

Kosminis ugdymas suteikia vaikams „visumos“ viziją – integruotą pasaulio ir savo vietos jame supratimą. Sąmoningai naudojamos skaitmeninės priemonės gali padėti įgyvendinti šią viziją, suteikdamos prieigą prie informacijos, bendradarbiavimo platformų ir kūrybinių išraiškos būdų. Montessori pradinėje mokykloje mokytojai moko vaikus vertinti technologijas kaip atradimų, tyrimų ir bendravimo priemonę, o ne kaip smalsumo ar realaus gyvenimo veiklos pakaitalą.

Derindami kosminį ugdymą su atsakingu skaitmeninių priemonių naudojimu, vaikai ugdo tiek platų požiūrį į žinias, tiek kompetenciją apgalvotai bendrauti su skaitmeniniu pasauliu. Jie mokosi kritiškai vertinti informaciją, bendradarbiauti pagarbiai ir etiškai naudoti skaitmeninius išteklius. Tokiu būdu kosminis ugdymas ir technologijos kartu rengia vaikus ne tik akademinėi sėkmei, bet ir gyvenimui, kupinam tyrinėjimų, atsakomybės ir prasmingo dalyvavimo tarpusavyje susijusiame pasaulyje.



Skaitmeninis pasaulis – nauja mokymosi aplinka

„Šiandienos vaikai padarys visus rytojaus atradimus. Jiems bus žinomi visi žmonijos atradimai, jie tobulins tai, kas jau padaryta, ir darys naujus atradimus... Ateities karta turi ne tik žinoti, kaip daryti tai, ko mes juos mokome, bet ir sugebėti žengti dar vieną žingsnį pirmyn.“

Maria Montessori, 1946 m. London lectures

Montessori pradinėje klasėje mokymasis vyksta visur. Tradiciškai kalbame apie dvi pagrindines aplinkas: vidinę klasę, kruopščiai paruoštą savarankiškam tyrinėjimui, ir išorinę aplinką, kurioje vaikai mokosi iš realaus gyvenimo patirties. Tačiau šiandien yra dar viena erdvė, kurios negalima ignoruoti: skaitmeninė aplinka. Ji nėra atskira – ji yra įtraukta į tai, kaip vaikai bendrauja su žiniomis, žmonėmis ir juos supančiu pasauliu.

Klasėje vaikai laisvai juda tarp lentynų, rinkdamiesi medžiagą, kuri sudomina juos. Vienas vaikas gali braižyti žemėlapių kontūrus, o kitas matuoti ingredientus kepimo projektui. Vidaus aplinka yra pilna galimybių praktiniam mokymuisi, koncentracijai ir socialinei sąveikai. Čia vaikai praktikuoja savarankiškumą, tobulina įgūdžius ir tyrinėja idėjas savo tempu. Kiekviena medžiaga, kiekviena pamoka yra sąmoningai parinkta, kad padėtų jiems suprasti, tuo pačiu paliekant erdvės smalsumui ir asmeniniams atradimams.

Lauke mokymasis tęsiasi už sienų ribų. Montessori šias patirtis vadino „išėjimais“, pabrėždama, kad tai yra daugiau nei paprastos ekskursijos. Tai yra mokinių iniciatyva vykdomi tyrinėjimai, reikalaujantys iš vaikų planuoti, tirti ir elgtis atsakingai.

Įsivaizduokite grupę, besirengiančią apsilankyti vietiniame muziejuje. Jie pradeda nuo kontaktinės informacijos paieškos internete, siunčia kruopščiai parašytą el. laišką, kuriame prašo ekskursijos su gidu, patikrina autobuso tvarkaraštį programėlėje ir apskaičiuoja kelionės laiką, kad atvyktų laiku. Jie gali paskambinti į muziejų, kad išsiaiškintų detales, arba naudotis navigacijos priemonėmis, kad įsitikintų, jog pasieks tikslą. Šios patirtys moko organizavimo, bendravimo ir problemų sprendimo įgūdžių, tuo pačiu ugdydamos savarankiškumą ir pasitikėjimą savimi.

Šiandieniniame pasaulyje šios patirtys dažnai susilieja su skaitmeniniais įrankiais, sukuriant tai, ką galime vadinti trečiąja mokymosi aplinka: skaitmeninę erdvę. Tai yra vidaus ir lauko mokymosi pratęsimas, suteikiantis vaikams naujų būdų tyrinėti, bendrauti ir kurti. Lygiai taip pat, kaip jie mokosi apgalvotai naudoti Montessori medžiagas, vaikai gali būti mokomi naršyti interneto svetainėse, vertinti informaciją internete arba bendrauti skaitmeniniu būdu su institucijomis ir bendraamžiais. Pavyzdžiui, mokinys, rengiantis ataskaitą apie vietinę fauną, gali ieškoti informacijos apie rūšis internete, patikrinti faktus klasės bibliotekoje esančiose knygose, o tada parašyti elektroninį laišką faunos ekspertui, kad gautų paaiškinimus. Tai darydamas, vaikas taiko kritinį mąstymą, etinį samprotavimą ir bendravimo įgūdžius – visa tai tikslingame skaitmeniniame kontekste.

Skaitmeniniai įrankiai taip pat gali padėti bendradarbiauti ir reflektuoti. Vaikai mokosi rašyti pagarbų elektroninį laišką, dalyvauti grupinėse diskusijose tarp mokyklų arba dalytis projekto naujienomis su bendraamžiais kitoje šalyje. Jie tyrinėja skaitmeninius žemėlapius, kad planuotų ekskursijas, tvarkytų susitikimus ir dokumentuotų savo atradimus. Kiekviename žingsnyje mokytojas veikia kaip vadovas, stebi, siūlo ir skatina pokalbius apie etišką elgesį, tikslumą ir atsakingą skaitmeninį pilietiškumą.

Montessori metodas skatina mus vertinti skaitmeninį pasaulį ne kaip trukdį, o kaip natūralų mokymosi tęsinį. Jis papildo praktinį tyrinėjimą, patirtis lauke ir bendradarbiavimą klasėje. Kai skaitmeninės patirtys yra apgalvotai integruojamos, jos leidžia vaikams naujais būdais pritaikyti savo smalsumą, savarankiškumą ir problemų sprendimo įgūdžius, parengdamos juos naviguoti sudėtingame ir tarpusavyje susijusiame pasaulyje.

Montessori pradinėje klasėje mokymasis niekada neapsiriboja viena vieta. Vidaus, lauko ir skaitmeninė aplinka suteikia unikalias augimo galimybes. Mokydami vaikus sąmoningai naudotis visomis trimis erdvėmis, mes juos parengiame ne tik vartoti informaciją, bet ir tyrinėti, kurti bei reikšmingai prisidėti – klasėje, bendruomenėje ar skaitmeniniame pasaulyje.

Istorija iš klasės

Reikšmingi tyrimai perkeliami į skaitmeninę formą

Mūsų klasėje vaikai dirbo prie projekto apie senovės civilizacijas. Keletą savaitių vaikai rinko faktus, piešė artefaktus ir skaitė istorijas apie senovės žmonių kasdienį gyvenimą, išradimus ir tikėjimus. Bet dabar atėjo momentas, kurį jie labai mėgo: visų savo atradimų perkėlimas į skaitmeninę prezentaciją. Jie pasirinko „PowerPoint“ programą – pakankamai paprastą, kad galėtų ją naudoti savarankiškai, bet pakankamai galingą, kad padėtų jiems įgyvendinti savo idėjas.

Vaikai perkėlė vaizdus į skaidres, pridėjo pavadinimus, eksperimentavo su išdėstymu ir didžiuodamiesi įterpė savo piešinius. Skaitmeninis formatas padėjo jiems susisteminti mintis: viena skaidrė skirta geografijai, kita – pasiekimams, trečia – kultūros tradicijoms. Dirbdami jie kalbėjosi, aiškindami vieni kitiems, kodėl tam tikras išradimas buvo svarbus arba kaip tam tikras valdovas pakeitė istoriją.

Iki savaitės pabaigos klasė tapo tarsi mažas muziejus. Kiekvienas vaikas buvo pasiruošęs supažindinti savo klasiokus su Babilono sodais, majų piramidėmis ar Graikijos aukso amžiumi – šį kartą ne tik skaitydami iš popieriaus, bet ir gyvai demonstruodami savo žinias. Naudodami skaitmeninius skaidrius kaip sceną, jie aiškiau suprato medžiagą, drąsiau bendravo ir užkrėtė kitus savo entuziazmu. Tokiu būdu skaitmeninis raštingumas augo natūraliai – susipynęs su prasmingais tyrimais, pagarbiu bendradarbiavimu ir džiaugsmu dalytis žiniomis.



Jolly HOME SCHOOL, Slovakija

Mokyklos istorija: tvarios gyvenimo praktikos diegimas mokyklos gyvenime naudojant technologijas

Mūsų mokykloje Andilek, Čekijoje, skaitmeninimą matome ne tik kaip kelią į modernų ir efektyvų valdymą, bet ir kaip priemonę, kuri remia tvarų ir atsakingą visos institucijos veikimą. Technologijos yra natūrali mūsų kasdienio mokyklos gyvenimo ir vadovavimo dalis, leidžianti mums lanksčiau reaguoti į laikmečio, mūsų komandos ir tėvų poreikius. Mes kuriame skaitmeniniu požiūriu kompetentingą mokyklos kultūrą, kuri taupo laiką, energiją ir išteklius.

Administracinių ir veiklos procesų skaitmeninimas yra vienas iš mūsų pagrindinių prioritetų. Visos administracinės užduotys – darbuotojų lankomumas, darbo sutartys, vidiniai prašymai, mokymų registracija ar atostogų stebėjimas – tvarkomos elektroniniu būdu. Komunikacijai, planavimui ir užduočių valdymui naudojame tokias priemones kaip „**Slack**“ ir „**Basecamp**“, kurios leidžia skaidriai paskirstyti užduotis, stebėti terminus ir bendradarbiauti. **Bendri kalendoriai** ir planavimas internete padeda užtikrinti, kad visi būtų informuoti apie tai, kas vyksta. Greitam, neformaliam bendravimui taip pat naudojame „**WhatsApp**“.

Organizuojame **mišrias darbuotojų susirinkimus** – kai kurie kolegos dalyvauja asmeniškai, kiti prisijungia internetu. Šis lankstus požiūris leidžia dalyvauti net tiems, kurie negali būti fiziškai. **Susirinkimų protokolai** rengiami naudojant „**Zoom**“ **dirbtinio intelekto funkcijas** arba transkribuojant **balso įrašus** naudojant neprisijungusias programas, kurios užtikrina **atitiktį BDAR**. Ši sistema leidžia mums archyvuoti svarbiausius sprendimus, išvengiant nereikalingos administracinės naštos.

Bendraudami su tėvais, naudojame **elektronines formas**, kurios taupo laiką ir supaprastina duomenų apdorojimą – nuo neatvykimų iki renginių registracijos. Visa skaitmeninė dokumentacija tvarkoma naudojant saugias priemones, nereikia spausdinti dokumentų. Taip pat bendraujame su valdžios institucijomis daugiausia **elektroninėmis priemonėmis**, pvz., **duomenų pašto dėžutėmis** ir šifruotu duomenų perdavimu.

Svarbus žingsnis supaprastinant mūsų administravimą buvo **elektroninių parašų** įdiegimas, leidžiantis saugiai ir patogiai pasirašyti dokumentus nuotoliniu būdu. Tai taupo laiką ir popierių, o taip pat žymiai pagreitina dokumentų srautą, nepažeidžiant duomenų saugumo.

Vienas iš labiausiai matomų mūsų skaitmeninio požiūrio pavyzdžių yra **mūsų mokyklos 3D virtualus turas**, kuris yra prieinamas mūsų interneto svetainėje. Jis leidžia tėvams ir potencialioms šeimoms patogiai iš savo namų susipažinti su mokyklos aplinka, įskaitant klases, vidaus patalpas ir mokyklos sodą. Skaidrumas, atvirumas ir prieiga prie informacijos yra pagrindinės mūsų vertybės.

Svarbus skaitmeninis pagalbinis įrankis mūsų kasdieniame darbe yra **ChatGPT**, kurį naudojame tekstams, vidiniams dokumentams, el. laiškamams ir kitai medžiagai ruošti. Nors tai taupo laiką ir įkvepia įkvėpimo, mes visada derinam jo naudojimą su aukštu **kritinio mąstymo** lygiu ir **dalykinėmis žiniomis**, kad užtikrintume, jog rezultatai būtų patikimi, aktualūs ir naudingi.

Mes remiame savo komandą ir skatiname prasmingą bendradarbiavimą keliais būdais:

- Nauji kolegos gauna **skaitmeninį įvadinį paketą**, kuriame vienoje vietoje yra visi būtini dokumentai, vadovai ir apžvalgos, kad galėtų sklandžiai ir greitai susiorientuoti.
- Mes tvarkome gerai organizuotą **elektroninę biblioteką** ir bendras aplankus per „**Google Drive**“, kur darbuotojai gali pasiekti mokymo medžiagą, metodikas, susitikimų užrašus ir seminarų įrašus. Kiekvienas skyrius, klasė ir projektas turi savo skirtą erdvę.
- Mes reguliariai naudojame **skaitmenines apklausas** tiek darbuotojams, tiek tėvams – renkam atsiliepimus, renginių vertinimus, nuotaikos stebėjimus ir anonimiškus pasiūlymus. Tai padeda mums laiku nustatyti poreikius ir užkirsti kelią galimiems problemoms.
- **Internetinis susitikimų planavimas** leidžia tėvams lengvai užsisakyti konsultacijas, priėmimo susitikimus ar pamokų stebėjimus, sumažinant komunikacijos skaičių ir supaprastinant organizavimą.

Tokiu būdu technologijos padeda mums kurti **efektyvią, tvarią ir giliai žmogišką** mokyklą. Mes sumažiname nereikalingą administravimą, sumažiname popieriaus naudojimą ir „**“** poveikį aplinkai, taip pat užtikriname aiškia, saugia ir savalaikę prieigą prie svarbiausios informacijos tiek darbuotojams, tiek šeimoms.

Mūsų vizija – mokykla, kuri yra ne tik moderni ir efektyvi, bet ir sąmoninga, atvira ir atsakinga. Mes nelaikome skaitmeninių priemonių tikslu, bet **priemonėmis, padedančiomis įgyvendinti mūsų misiją** – sukurti aplinką, kurioje žmonės gali dirbti, priimti sprendimus, bendrauti ir augti kartu. Dažnai tai įmanoma tik dėl nematomos, bet būtinos skaitmeninės infrastruktūros.

Svarbiausios gairės skaitmeninių kompetencijų ugdymui namuose

Vaikų skaitmeninių kompetencijų ugdymas prasideda dar gerokai prieš jiems pradėdant naudotis įrenginiais. Montessori metodiką taikančiose šeimose didžiausias dėmesys skiriamas žinių, įgūdžių, požiūrio ir patirties ugdymui, kad vaikai galėtų saugiai, atsakingai ir kūrybiškai naudotis skaitmeniniu pasauliu. Tėvai atlieka svarbų vaidmenį kaip vadovai, ugdydami etišką elgesį, nustatydami ribas ir sudarantys galimybes tikslingam skaitmeniniam užsiėmimui.

1. Pradėkite nuo kritinio mąstymo ir informacinio raštingumo

Prieš vaikams pradėdant ieškoti informacijos internete, padėkite jiems praktikuotis vertinti informaciją kasdieniame gyvenime. Skatinkite juos klausti: iš kur ši informacija? Ar ji atitinka kitus šaltinius? Namuose tai gali būti bendras skaitymas, knygų lyginimas, straipsnių aptarimas ar paprastų vaizdo įrašų analizė. Šie ankstyvi įpročiai atspindi Montessori klasės pratimus ir sudaro pagrindą atsakingam naršymui internete.

2. Skatinkite tikslingą bendravimą ir bendradarbiavimą

Vaikai turi ugdyti pagarbų ir atsakingą bendravimo įgūdžius. Padėkite jiems rašyti el. laiškus, kurti bendrus dokumentus arba dalyvauti internetinėse diskusijose su bendraamžiais, mokytojais ar institucijomis, pvz., muziejais. Akcentuokite aiškumą, mandagumą ir supratimą, kaip žodžiai veikia kitus. Skatinkite juos pripažinti indėlį,

aktyviai klausytis ir apgalvotai bendradarbiauti – taip, kaip jie tai daro Montessori grupės veikloje.

3. Skatinkite atsakingą skaitmeninį kūrybiškumą

Skaitmeniniai įrankiai gali būti galinga išraiškos ir problemų sprendimo priemonė. Namuose padėkite vaikams naudoti programas ar programėles, kad jie galėtų kurti istorijas, pristatymus ar multimedijos projektus. Mokykite juos apie autorių teises, intelektinę nuosavybę ir etišką dalijimąsi. Paaiškinkite, kad skaitmeninio turinio kūrimas yra kaip bet kuris kitas kūrybinis darbas – jis reikalauja atsargumo, atsakomybės ir pagarbos kitų indėliui.

4. Akcentuokite saugumą ir privatumą

Vaikai turi suprasti privatumo ir saugumo internete svarbą. Aptarkite, ką saugu dalytis, kada reikia prašyti leidimo ir kaip apsaugoti asmeninę informaciją. Sustiprinkite mintį, kad jų skaitmeninis pėdsakas yra ilgalaikis ir kad jie visada turėtų galvoti apie galimas internetinių veiksmų pasekmes. Montessori filosofija remia šias pamokas, susiedama etinį sąmoningumą ir pagarbą kitiems iš klasės su skaitmenine aplinka.

5. Ugdykite problemų sprendimo įgūdžius

Skatinkite vaikus domėtis skaitmeniniais įrankiais su smalsumu ir pasitikėjimu, tyrinėti, eksperimentuoti ir spręsti problemas, kai viskas nesiklosto taip, kaip planuota. Šis Montessori principas mokytis iš bandymų ir klaidų padeda vaikams tapti lanksčiais ir kūrybingais sprendžiant skaitmenines problemas, ugdo savarankiškumą ir atsparumą.

6. Nustatykite aiškias ribas ir subalansuokite ekrano laiką

Montessori klasėse ekranai naudojami selektyviai ir tikslingai, paprastai vyresnėse pradinės mokyklos klasėse, tyrimams ir kūrybiniams projektams. Namuose nustatykite aiškias ekrano naudojimo gaires, pabrėždami pusiausvyrą su praktinėmis veiklomis, žaidimais lauke ir socialine sąveika. Aptarkite pernelyg ilgo ekrano laiko, dezinformacijos ir internetinių trukdžių riziką, padėdami vaikams suprasti technologijų privalumus ir trūkumus.

7. Apsvarstykite ir aptarkite etišką elgesį skaitmeninėje erdvėje

Sukurkite galimybes pokalbiams apie bendravimą internete. Paklauskite: kaip jaustumėtės, jei ši žinutė būtų apie jus? Kaip reaguoti į patyčias ar dezinformaciją internete? Kaip technologijas galima panaudoti padėti kitiems ar spręsti problemas?

Šios „“ diskusijos sieja etinį mąstymą, empatiją ir moralinį vystymąsi – pagrindinius Montessori ugdymo elementus – su realaus gyvenimo skaitmeninėmis patirtimis.

8. Naudokite technologijas reikšmingiems projektams

Padėkite vaikams pritaikyti skaitmeninius įgūdžius tikslingam darbui. Pavyzdžiai: bendri mokyklos projektai, bendruomenės iniciatyvos ar kūrybinis pasakojimų kūrimas. Šis požiūris atitinka Montessori filosofiją, pagal kurią technologijos yra laikomos tyrinėjimo, mokymosi ir indėlio į visuomenę priemone, o ne pasyviu vartojimu.

Vadovaudamiesi šiais principais, tėvai padeda vaikams ugdyti skaitmeninius įgūdžius, atspindinčius Montessori vertybes: savarankiškumą, kritinį mąstymą, etinį sąmoningumą ir tikslingą įsitraukimą. Skaitmeniniai įrankiai papildo realaus pasaulio patirtį, remia augimą, bet nepakeičia praktinio, patirtinio mokymosi, kuris yra Montessori ugdymo pagrindas.



Kaip skaitmeninis raštingumas pasireiškia Montessori pradinės mokyklos klasėje?	
Būtinės žinios	
Kaip skaitmeninės technologijos gali remti bendravimą, kūrybiškumą ir inovacijas	Vaikai naudoja elektroninį paštą arba vaikams saugias bendradarbiavimo platformas, kad susisiektų su muziejais, planuotų išvykas arba bendrautų su užsienio partnerių mokyklų mokiniais. Jie gali kurti skaitmenines prezentacijas, vaizdo įrašus arba naujienlaiškius apie projektus, susijusius su mokslu, istorija ar aplinkos apsauga. Mokytojai moko juos naudoti skaitmenines priemones idėjoms išreikšti, o ne tik turiniui vartoti. Jie naudoja skaitmenines priemones tyrimams.
Su skaitmeninėmis technologijomis susijusios galimybės, apribojimai, poveikis ir rizika	Mokiniai aptaria technologijų naudą tyrimams ir bendradarbiavimui, internetinės informacijos ribotumą (šališkumą, dezinformaciją) ir galimą neigiamą pernelyg dažno naudojimo poveikį. Vaidmenų žaidimai ir pasakojimų pratimai iliustruoja kibernetinį priekabiavimą, privatumo problemas ir asmeninių duomenų dalijimosi pasekmes.
Bendrieji principai, mechanizmai ir logika, kuriais grindžiamos besivystančios skaitmeninės technologijos	Mokiniai užsiima paprastų algoritimų kodavimu, kurie stiprina logiką, tai reiškia programavimo pagrindinių principų supratimą.
Pagrindinis įvairių įrenginių, programinės įrangos ir tinklų naudojimas ir funkcijos	Mokiniai susipažįsta su planšetiniais kompiuteriais, kompiuteriais, fotoaparatais ir bendradarbiavimo programėlėmis. Jie praktikuojasi pagrindines funkcijas: rašymą, informacijos paiešką, dokumentų išsaugojimą ir skaitmeninių žemėlapių naudojimą „išvykų“ veiklai. Mokytojai parodo, kaip internetas veikia kaip pasaulinis tinklas, jungiantis žmones ir informaciją.
Skaitmeninėmis priemonėmis teikiamos informacijos ir duomenų tikslumas, patikimumas ir poveikis	Vaikai lygina kelis šaltinius tam tikra tema, atkreipdami dėmesį į autorių, paskelbimo datą, formatą ir tikslą. Jie analizuoja turinį, ieškodami šališkumo ar tikslumo, naudodami klasės diskusijas ir pratimus, pvz., lygindami vadovėlius, interneto svetaines ir vaizdo įrašus. Įvairūs klasės užsiėmimai ugdo ankstyvuosius įgūdžius tikrinti ir kryžmiškai lyginti informaciją, kritiškai mąstyti.
Teisiniai ir etiniai principai, susiję su skaitmeninių technologijų naudojimu	Mokiniai mokosi apie autorių teises, intelektinę nuosavybę ir leidimo prašymo svarbą prieš dalijantis kitų darbu per įvairias „Grace and Courtesy“ veiklas. Mokytojai skatina diskusijas apie etišką elgesį skaitmeninėje erdvėje, pagarbų bendravimą internete ir

	skaitmeninius pėdsakus. Mokiniai mokosi atsakingai dalytis informacija ir taisyti klaidas.
Pagrindiniai įgūdžiai	
Prieiga prie skaitmeninio turinio, jo naudojimas, filtravimas, apdorojimas ir vertinimas	Vaikai naudoja paieškos sistemas, mokyklos patvirtintas duomenų bazes arba atrinktas interneto svetaines informacijai rinkti. Jie išskiria reikiamą informaciją, lygina kelis šaltinius ir apmąsto jų tikslumą, patikimumą ir paskirtį.
Sukurti, programuoti ir dalytis skaitmeniniu turiniu	Mokiniai kuria pristatymus, skaitmenines istorijas, mokyklos naujienlaiškius, vaizdo įrašus ar paprastas programas klasės projektams. Jie mokosi nurodyti šaltinius, perfrazuoti ir gerbti intelektinę nuosavybę.
Valdyti ir saugoti informaciją, turinį, duomenis ir skaitmeninę tapatybę	Vaikai aptaria privatumą ir viešą dalijimąsi informacija, mokosi saugiai naudoti slaptažodžius ir apmąsto, kokią informaciją tinkama dalytis. Pamokos apie dienoraščius ir darbą internete padeda jiems suprasti ribas ir skaitmeninę tapatybę.
Naudokite skaitmenines priemones sudėtingai informacijai kurti, pateikti ir suprasti	Studentai naudoja programas (pavyzdžiui, „Canva“) arba skaidrių pristatymus, kad apibendrintų tyrimų rezultatus, kurtų diagramas arba bendradarbiaudami projektuose dalytųsi savo atradimais. Jie gali derinti vaizdus, tekstą ir multimedijos priemones, kad pristatymas būtų aiškus.
Atpažinti ir veiksmingai naudoti programinę įrangą ir įrenginius, dirbtinį intelektą ir robotus	Priklausomai nuo situacijos, vaikai tyrinėja robotų kodavimą, skaitmeninius mikroskopus ir interaktyvias simuliacijas. Jie eksperimentuoja su AI įrankiais mokslinių tyrimų ar kūrybiniais tikslams, visada skatinami kritiškai vertinti rezultatus.
Naudoti skaitmenines technologijas savo kūrybiškumui remti ir bendradarbiauti su kitais siekiant asmeninių, socialinių ar komercinių tikslų	Vaikai dirba poromis arba grupėmis prie skaitmeninių projektų, pvz., mokyklos naujienlaiškių, aplinkosaugos kampanijų arba pristatymų bendruomenės ratui. Skaitmeniniai įrankiai gali būti naudojami bendradarbiaujant su tarptautinėmis Montessori mokyklomis internete.
Požiūris (mokinių vertybės)	
Refleksyvaus ir kritinio mąstymo taikymas	Mokiniai diskutuoja apie informacijos patikimumą, savo skaitmeninių veiksmų pasekmes ir galimus alternatyvius sprendimus. Jie apmąsto klaidas ir vertina savo skaitmeninius kūrinius.
Būti smalsiems, atviriems ir žvelgti į ateitį	Vaikai tyrinėja naujas programas, priemones ir tyrimo metodus. Jie užduoda klausimus, lygina šaltinius ir eksperimentuoja su technologijomis realių projektų kontekste.
Etinis, saugus ir atsakingas požiūris į skaitmeninio turinio ir įrankių naudojimą	Visos skaitmeninės veiklos grindžiamos pagarba privatumui, saugiu dalijimusi, atsakingu bendravimu internete ir pasekmių suvokimu. Mokytojai aptaria

	internetinį patyčias, duomenų saugumą ir pagarbų bendravimą.
Dalyvavimas bendruomenėse ir tinkluose kultūriniais, socialiniais ir (arba) profesiniais tikslais	Mokiniai bendradarbiauja su bendraamžiais iš kitų mokyklų ar internetinių bendruomenių, dalyvauja bendruose projektuose arba bendrauja su ekspertais. Skaitmeninės sąveikos išplečia jų priklausymo jausmą ir socialinę atsakomybę už klasės ribų.

8 SKYRIUS

PILIETIŠKUMO KOMPETENCIJA



Pilietiškumo kompetencija

Pilietiškumo kompetencija – tai gebėjimas elgtis kaip atsakingi piliečiai ir visapusiškai dalyvauti pilietiniame ir socialiniame gyvenime, remiantis socialinių, ekonominių, teisinių ir politinių sąvokų bei struktūrų, taip pat pasaulinių pokyčių ir tvarumo supratimu.

Žinios

Pilietiškumo kompetencija grindžiama žiniomis apie pagrindines sąvokas ir reiškinius, susijusius su asmenimis, grupėmis, darbo organizacijomis, visuomene, ekonomika ir kultūra. Tai apima supratimą apie bendras Europos vertybes, išdėstytas Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnyje ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje. Tai apima žinias apie šiuolaikinius įvykius, taip pat kritišką supratimą apie pagrindinius nacionalinės, Europos ir pasaulio istorijos pokyčius. Be to, tai apima supratimą apie socialinių ir politinių judėjimų tikslus, vertybes ir politiką, taip pat apie tvarias sistemas, ypač klimato ir demografinius pokyčius pasauliniu mastu ir jų priežastis. Būtina žinoti apie Europos integraciją, taip pat suprasti įvairovę ir kultūrinę tapatybę Europoje ir pasaulyje. Tai apima supratimą apie daugiakultūrę ir socialinę bei ekonominę Europos visuomenių dimensiją ir apie tai, kaip nacionalinė kultūrinė tapatybė prisideda prie Europos tapatybės.

Įgūdžiai

Pilietiškumo kompetencijos įgūdžiai susiję su gebėjimu veiksmingai bendradarbiauti su kitais bendro ar viešojo intereso labui, įskaitant tvarų visuomenės vystymąsi. Tai apima kritinio mąstymo ir integruoto problemų sprendimo įgūdžius, taip pat įgūdžius kurti argumentus ir konstruktyviai dalyvauti bendruomenės veikloje, taip pat sprendimų priėmime visais lygiais, nuo vietos ir nacionalinio iki Europos ir tarptautinio lygio. Tai taip pat apima gebėjimą naudotis tradicinėmis ir naujomis žiniasklaidos formomis, kritiškai jas suprasti ir su jomis sąveikauti, taip pat suprasti žiniasklaidos vaidmenį ir funkcijas demokratinėse visuomenėse.

Požiūris

Pilietiškumo kompetencijos įgūdžiai susiję su gebėjimu veiksmingai bendradarbiauti su kitais bendro ar viešojo intereso labui, įskaitant tvarų visuomenės vystymąsi. Tai apima kritinio mąstymo ir integruoto problemų sprendimo įgūdžius, taip pat gebėjimus kurti argumentus ir konstruktyviai dalyvauti bendruomenės veikloje, taip pat sprendimų priėmimo visais lygiais, nuo vietos ir nacionalinio iki Europos ir tarptautinio lygio. Tai taip pat apima gebėjimą naudotis tradicinėmis ir naujomis žiniasklaidos formomis, kritiškai jas vertinti ir su jomis sąveikauti, taip pat suprasti žiniasklaidos vaidmenį ir funkcijas demokratinėse visuomenėse.



Aktyvaus pilietiškumo vaidmens stiprinimas Montessori pradinėse mokyklose

21-ajame amžiuje švietimas yra ne tik žinių perdavimas, bet ir mokinių įgalinimas tapti mąstančiais, aktyviais ir atsakingais pasaulio piliečiais. Aktyvus pilietiškumas, suprantamas kaip gebėjimas ir noras dalyvauti pilietiniame ir bendruomenės gyvenime, grindžiamame demokratinėmis vertybėmis, kritiniu mąstymu ir globaliu sąmoningumu, yra pagrindinė kompetencija ateičiai. Kaip giliai pastebėjo Maria Montessori: „*Jej norime padėti žmogui tapti kultūringesniu, drausmingesniu, atviresniu abstrakčioms idėjoms, jei mūsų tikslas iš tiesų yra padėti jam tapti pasaulio piliečiu, turime peržiūrėti savo sampratas, požiūrį, švietimo sistemas.*“ (Citizen of the World, p. 79)

Šiame skyriuje nagrinėjama, kaip Montessori pradinė mokykla, kuriai būdingas autonomijos, atsakomybės ir socialinės sanglaudos akcentavimas, gali atlikti lemiamą vaidmenį ugdant pagrindinę Europos kompetenciją – pilietiškumą. Remdamasi ES mokymosi visą gyvenimą sistema, pilietiškumo kompetencija apibrėžiama trimis tarpusavyje susijusiais komponentais: žiniomis, įgūdžiais ir požiūriais. Šie trys ramsčiai sudaro pagrindą demokratinų principų, etinio vertinimo ir pilietinio aktyvumo ugdymui jaunuose mokiniuose.

Montessori ugdymas siūlo unikalų požiūrį, kaip šiuos ramsčius giliai ir natūraliai įtvirtinti vaiko ugdymo procese. Montessori klasėse vaikai patiria demokratiją ne kaip abstraktų sąvoką, bet kaip gyvenimo realybę. Nuo bendro sprendimų priėmimo ir pagarbaus dialogo iki aktyvaus dalyvavimo bendruomenės gyvenime, vaikai yra aprūpinami priemonėmis, leidžiančiomis jiems realiai dalyvauti, ir kviečiami kartu kurti savo klasės ir mokyklos kultūrą.

Šis skyrius suskirstytas į keturias pagrindines dalis:

- Montessori ugdyme įtvirtinti demokratijos ir aktyvaus pilietiškumo principai

- pilietiškumo kompetencijos sąvokos apibrėžimas per žinias, įgūdžius ir požiūrį, praturtintas realiais pavyzdžiais iš Montessori mokyklos „Andílek“
- praktinis požiūris į tai, kaip kiekvienas iš šių aspektų yra plėtojamas Montessori pradinėse klasių mokyklose, taip pat pateikiant realaus gyvenimo pavyzdžius iš Montessori mokyklos „Andílek“
- baigiamoji dalis su rekomendacijomis pedagogams ir mokyklų vadovams, siekiantiems toliau stiprinti aktyvų pilietiškumą savo švietimo įstaigose

Montessori pedagogika, su savo globaliu ir humanistiniu požiūriu, puikiai atitinka demokratinio švietimo tikslus. Pasaulyje, susiduriančiame su ekologiniais, socialiniais ir politiniais iššūkiais, ugdyti jaunąją kartą, kuri ne tik supranta savo teises ir pareigas, bet ir yra pasirengusi bei geba jas įgyvendinti, yra ne tik pedagoginis tikslas, bet ir visuomenės imperatyvas.



Montessori švietime įtvirtinti demokratijos ir aktyvaus pilietiškumo principai

„Kaip galime kalbėti apie demokratiją ar laisvę, jei nuo pat gyvenimo pradžios formuojame vaiką, kad jis paklustų tironijai, diktatoriui? Kaip galime tikėtis demokratijos, jei užauginame vergus? Tikroji laisvė prasideda gyvenimo pradžioje, o ne suaugus. ... kaip galime tikėtis, kad baigę mokyklą jie priims ir naudosis laisvės teisėmis?“

Maria Montessori – Švietimas naujam pasauliui, p. 72

Švietimas gali būti būdas įveikti demokratijos kliūtis, dirbant tiesiogiai su vaikais, tėvais ir platesne bendruomene, siekiant puoselėti demokratijos vertybes kasdieniame gyvenime, taip pat per mokymo programas. Montessori švietimo filosofija ypač grindžiama idėja, kad vaikas yra pilietis, kurio indėlis yra labai nuvertintas ir nesuprastas. Būtent vaikas tampa suaugusiuoju, kuris daro įtaką visuomenei ir kuriam daro įtaką visuomenė. Pagrindas, kurį mes klojame ankstyvoje vaikystėje ir ant kurio vėliau statome savybes, remiančias demokratinę kultūrą, institucijas ir visuomenę, yra svarbus Montessori švietimo ir filosofijos aspektas.

Montessori tikėjo, kad ugdymas apima savęs tobulinimą ir savęs supratimą kolektyve. Kiekviename vystymosi etape vaikas yra savarankiškas savo mokymosi ir vystymosi veikėjas, tuo pačiu metu būdamas aktyvus, svarbus kolektyvo narys. Socialinės sanglaudos koncepcija yra pagrindas veiksmingam Montessori pedagogikos įgyvendinimui ir turi būti įtvirtinta, kad vaikai galėtų klestėti Montessori aplinkoje. Tai galima interpretuoti kaip socialinę sutartį, supratimą apie „kaip mes esame kartu“, kuris remiasi kiekvieno individo funkcinio nepriklausomumu. Montessori suprato, kad pasitikėdami vaiko intelektu, charakteriu ir tikėdami jo potencialu, galime sukurti naują visuomenę. Demokratinis požiūris yra įtvirtintas šioje filosofijoje ir yra būtinas jos autentiškam įgyvendinimui.

Europos Sąjungos demokratijos apibrėžimas remiasi trimis pagrindinėmis sąvokomis. Maria Montessori raštuose aiškiai remiami demokratiniai principai ne tik teorijoje, bet ir mokytojų bei vaikų veiksmuose.

Lygybė

„Vaiko protas paima elementus iš aplinkos ir įkūnija juos savo būtybėje. Tai nevyksta dėl paveldimumo, bet yra vaiko kūrybinio potencialo pasekmė... Vaiko kūrybinis potencialas nėra vienos ar kitos rasės privilegija; jis yra neatskiriamas nuo vaiko prigimties.“ Maria Montessori – „San Remo paskaitos“, p. 28

Atstovavimas

„Būtent jis formuoja intelekto normalumą; nuo jo priklauso charakterio stiprybė, fizinė sveikata, kūno grožis ir asmenybės vienovė, kurią galima rasti arba nerasti suaugusiame žmoguje. Argi jo negalima laikyti piliečiu, prisidedančiu prie visuotinės gerovės?“ Maria Montessori – Pasaulio pilietis, p. 66

Montessori pasisakė už tarptautinę politinę partiją vaikams, kuriuos ji laikė piliečiais, turinčiais teises ir galinčiais prisidėti.

Dalyvavimas

„Vaikas, kuris niekada nemokėjo veikti savarankiškai, valdyti savo veiksmų, kontroliuoti savo valios, užauga į suaugusįjį, kurį lengva valdyti ir kuris visada turi remtis kitais.“

Maria Montessori – Pasaulio pilietis, p. 118

Praktikoje dalyvavimas pasireiškia per savarankiško mąstymo ir veiklos ugdymą. Savarankiškumas yra pasiekimas, o veikimas yra vienas iš įrankių, palengvinančių jo ugdymą. Oksfordo žiniasklaidos ir komunikacijos žodynas sociologinį veikimo sąvokos vartojimą apibrėžia kaip „pagrindinę teminę opoziciją, kurios struktūra atspindi žmogaus veiksmų laisvės apimtį, priešpastatydama ją būdams, kuriais veiksmai gali būti nulemti socialinių struktūrų“.

Montessori ugdymas skatina teigiamus vystymosi rezultatus, pasitelkdamas giluminį supratimą apie vaiko vystymąsi, jo unikalius etapus ir savybes. Maria Montessori nesukūrė prezentacijų ar medžiagos, kurioje būtų tiesiogiai minimas ar akcentuojamas aktyvus pilietiškumas. Tačiau demokratinės vertybės yra įtrauktos į mokytojų rengimo procesą, kurio metu jie mokosi dirbti su vaikais. io Montessori aplinkoje ir klasėse susiformavusių santykių pobūdis atspindi mokytojų demokratines nuostatas, kurias įsisavina vaikai. Sąmoningai sudėtingoje ir stimuliuojančioje aplinkoje veikdami ir bendraudami vaikai kuria tai, ką Montessori vadino sanglaudos visuomene. Tai suteikia vaikui realių patirčių, kurios formuoja jo charakterį, vertybes ir supratimą apie savo

vaidmenį bendruomenėje. Vaikui augant, socialinės sutarties, kuri palaiko tinkamą kolektyvo veikimą, kūrimas ir naudojimas tampa individo ir grupės atsakomybe. Suaugusiųjų įtaka kinta su kiekvienu nauju vystymosi etapu, nors jie ir toliau lieka pavyzdžiais ir vadovais, kai vaikas suvokia savo vaidmenį palaikant gerai veikiančią bendruomenę.

Galima sakyti, kad autentiškoje, visiškai įgyvendintoje Montessori aplinkoje demokratinė kultūra klesti natūraliai dėl to, kaip vaikai bendrauja su mokymosi aplinka, savo mokytojais, bendraamžiais ir dėl to, kaip jie elgiasi. Mokytojas tiki, kad vaikai turi tam tikras teises ir nusipelno pagarbos. Mokytojo mokymai aiškiai nurodo, kad vaikas turi pasirinkimo, judėjimo, mąstymo ir saviraiškos laisvę. Suaugusieji parengia aplinką, kurioje vaikai yra aktyvūs mikrovisuomenės piliečiai, kur laisvės ir atitinkami apribojimai yra visų atsakomybė. Tai prasideda nuo pačių ankstyviausių vaiko patirties etapų Montessori aplinkoje, kūdikių bendruomenėje. Montessori metodo esmė – suprasti, kas yra tinkama ir įmanoma vaiko vystymuisi, ir kartu pagalvoti, kaip padėti jam tapti atsakingu, aktyviu ir apgalvotu suaugusiu piliečiu. Kiekvienoje vystymosi stadijoje vaikas gali veikti su medžiagomis ir klasėje, gauti naudos ir augti iš savo veiksmų ir patirties. Jie taip pat bendrauja su kitais vaikais ir suaugusiais, kad įgytų patirties priimančią sprendimus, kurie naudingi jiems patiems, bendruomenei ir aplinkai. Suaugusieji yra teigiamas pavyzdys, aplinkos vadovas ir parama vaikui kaip individui ir grupei kaip bendruomenei. Norėdami tai pasiekti, Montessori mokytojai naudoja įvairias technikas, strategijas ir metodus, kurie leidžia natūraliai kurti demokratinės kultūros pagrindus. Šis procesas priklauso nuo specialių ir abipusių santykių tarp kvalifikuoto mokytojo, parengtos aplinkos ir vaiko.

Pilietiškumo pagrindų kūrimas

Pilietiškumas nėra įgūdis, kurį galima įgyti per naktį – jis yra įsišaknijęs giliose ir

niuansuotose žiniose apie visuomenę, istoriją ir individo vietą jose. Montessori pradinio ugdymo kontekste tokių žinių įgijimas nėra vien akademinis – jis yra patirtinis, integruotas ir asmeniškai reikšmingas. Vaikai skatinami tyrinėti juos supančio pasaulio tarpusavio ryšius, ugdydami supratimą, kad pilietiškumas yra tiek teisė, tiek pareiga.



Visuomenės ir žmogaus kultūros supratimas

Montessori klasėse vaikams pristatomos bendruomenės, bendradarbiavimo ir individo vaidmens platesniame socialiniame kontekste sąvokos. Per pasakojimus, diskusijas ir tarpdisciplinines pamokas mokiniai mokosi, kaip formuojasi visuomenės, kaip jos veikia ir kokios vertybės bei sistemos palaiko jų sanglaudą.

Vaikai studijuoja įvairias kultūras, papročius, tikėjimų sistemas ir istorinius laikotarpius, ypač susijusius su žmogaus naujovėmis, bendradarbiavimu ir konfliktais. Šis lyginamasis ir nešališkas požiūris padeda jiems vertinti tiek įvairovę, tiek bendrumą, ugdydamas jų tapatybę kaip Europos piliečių, turinčių globalią perspektyvą.

Pagrindiniai mokymosi tikslai:

- Politinių, socialinių ir ekonominių struktūrų supratimas.
- Susipažinimas su nacionalinėmis ir tarptautinėmis institucijomis, įskaitant ES ir JT.
- Sąmoningumas apie pilietines teises ir pareigas.
- Susipažinimas su žmogaus solidarumo ir tarpusavio priklausomybės koncepcija laikui bėgant.

Istorinis kontekstas ir europietiškos vertybės

Montessori „Didžiosios pamokos“ suteikia istorinę ir filosofinę pagrindą pilietiniam supratimui. Šios istorijos supažindina vaikus su visatos, gyvybės Žemėje, žmonių, kalbos ir matematikos kilmės istorija. Jos suteikia ne tik mokslo ir kultūros žinių, bet ir etinį kontekstą bendradarbiavimo, inovacijų ir teisingumo tyrinėjimui.

Vadovaujantis ES gairėmis, vaikams pristatomos:

- Europos vertybes, kaip apibrėžta Pagrindinių teisių chartijoje.
- Nacionalinės ir Europos istorijos svarbiausius įvykius.
- Kolonizacijos, karo, migracijos ir globalizacijos poveikis.
- Demokratijos ir pilietinės visuomenės raidą.

Pasaulinis sąmoningumas ir tvarumas

Teminės veiklos metu vaikai tyrinėja žmogaus veiklos poveikį pasauliui. Jie mokosi apie klimato kaitą, ekonomines nelygybes, gyventojų dinamiką ir tvarumą. Geografija, biologija ir aplinkos apsauga siejamos su diskusijomis apie žmogaus atsakomybę ir bendrus mūsų planetos iššūkius.

Veikla, skatinanti pasaulinį sąmoningumą:

- JT tvaraus vystymosi tikslų projektai.
- Kultūriniai festivaliai ir tarptautinės šventės.
- Moksliniais tyrimais pagrįsti pranešimai apie pasaulinius iššūkius.
- Bendradarbiavimas su „Amnesty International“ ar panašiomis NVO.

Istorija: kaip mūsų klasė studijuoja pasaulio konfliktus

Viename projekte vyresniųjų klasių mokiniai studijavo karą Ukrainoje. Jie nagrinėjo ne tik patį konfliktą, bet ir jo istorinį bei geopolitinį kontekstą. Jie interviuavo bendruomenės narius, įskaitant ukrainiečių bendraamžius ir jų šeimas, kūrė žemėlapius, skaitė naujienas keliomis kalbomis ir rašė ataskaitas, kuriose apmąstė teisingumą, laisvę ir perkėlimą. Rezultatas? Gilus, asmeninis supratimas apie karo kainą, demokratijos svarbą ir empatiją kitiems – pagrįstas ne baime, o smalsumu ir žiniomis.

Aktyvaus pilietiškumo praktika per patirtį

Nors žinios sudaro intelektualinį pilietiškumo pagrindą, vaikai savo vaidmenį visuomenėje pradeda įgyvendinti per įgūdžius. Montessori ugdyme įgūdžiai nėra mokomi atskirai. Jie atsiranda organiškai per prasmingas patirtis, savarankišką mokymąsi ir socialinę bendradarbiaujant. Pradinė mokykla ypač turtinga galimybių ugdyti įgūdžius, reikalingus dalyvauti realiame gyvenime, nuo bendravimo ir bendradarbiavimo iki kritinio mąstymo ir pilietinio aktyvumo.

Bendravimas ir dialogas

Vienas iš pagrindinių aktyvaus piliečio įgūdžių yra gebėjimas aiškiai išreikšti save ir su pagarba klausytis kitų. Montessori pradinėje klasėje šie įgūdžiai ugdomi kasdien per struktūruotą ir nestruktūruotą dialogą. Vaikai skatinami dalytis savo mintimis, vadovauti diskusijoms ir spręsti nesutarimus su empatija ir logika.

Komunikacinius įgūdžius ugdančios praktikos:

- Kasdieniniai grupės susitikimai ir „bendruomenės rateliai“.
- Moderuojamos diskusijos etinėmis ar socialinėmis temomis.
- Mokymas apie nesmurtinį bendravimą ir aktyvų klausymąsi.
- Refleksijų, laiškų ir įtikinamų tekstų rašymas (pvz., laiškai vietos lyderiams, bendraamžiams ar fiktyviems personažams).

Kritinis mąstymas ir žiniasklaidos raštingumas

Informacinio pertekliaus amžiuje gebėjimas atskirti faktus nuo nuomonių yra pagrindinis demokratinis įgūdis. Montessori vadovai skatina mokinius užduoti klausimus, tirti ir vertinti šaltinius. Vaikai mokomi, kaip patikrinti informaciją, atpažinti šališkumą ir suformuluoti pagrįstus argumentus.

Tai pasiekama per:

- Projektinį mokymąsi ir nepriklausomus tyrimus.

- Vadovaujamų diskusijų ir sąžiningų diskusijų protokolų.
- Žiniasklaidos seminarų, kuriuos veda žurnalistai ir pedagogai.
- Imituojamų teismo procesų, etinių dilemų ir sprendimų priėmimo žaidimų.

Istorija: kaip atpažinti netikras naujienas

Žiniasklaidos raštingumo dirbtuvėse mūsų mokiniai tyrinėjo, kaip socialinė žiniasklaida skleidžia melagingą informaciją. Padedami vieno iš tėvų, kuris yra profesionalus žurnalistas, jie analizavo antraštes, tikrino straipsnių faktus ir diskutavo, kodėl kritinis mąstymas yra būtinas demokratinėje visuomenėje. Ši sesija paskatino spontanišką projektą: mokiniai sukūrė klasės naujienlaiškį, laikydamiesi redakcinių standartų ir tarpusavio vertinimo praktikos.

Bendradarbiavimas ir dalyvavimas

Gebėjimas bendradarbiauti bendram labui yra svarbiausias pilietiškumo aspektas. Montessori pradinėse mokyklose mišraus amžiaus klasės skatina bendradarbiavimą tarp skirtingų vystymosi etapų. Vaikai kartu planuoja projektus, tvarko klasės išteklius ir kolektyviai priima sprendimus. Per šias praktikas jie įgyja realios patirties derybose, kompromisų paieškoje ir lyderystėje.

Praktikos pavyzdžiai:

- Mokiniai planuoja ekskursijas, sudaro biudžetą ir koordinuoja logistiką.
- Pradinės mokyklos parlamentas leidžia vaikams siūlyti pokyčius klasės gyvenime.
- Atsakomybės rotacija (pvz., bibliotekininkas, sodininkas, konfliktų sprendėjas).
- Bendradarbiavimas pasakojant istorijas, mokslinių tyrimų projektai ir moksliniai eksperimentai.

Problemų sprendimas ir pilietinis aktyvumas

Montessori vaikai yra aktyvūs problemų sprendėjai, o ne pasyvūs žinių gavėjai. Nesvarbu, ar sprendžiama problema dėl sugadintos medžiagos, ar dėl bendruomenės nesutarimų, jie raginami įvertinti situaciją, pasiūlyti sprendimus ir juos įgyvendinti. Šie ankstyvi pratimai atspindi problemų sprendimą pilietiniame gyvenime.

Pilietinės veiklos projektai:

- Aplinkos tvarkymo ar perdirbimo sistemų organizavimas.
- Labdaros akcijų organizavimas vietos reikmėms ar nelaimių aukoms padėti.
- Dalyvavimas demokratinuose imitavimuose, pvz., rinkimuose ar referendumuose.
- Peticijų rašymas ar mokyklos masto balsavimų organizavimas aktualiais klausimais.

Skaitmeninis ir globalus įsitraukimas

Vadovaujantis ES pagrindinėmis kompetencijomis visą gyvenimą trunkančiam mokymuisi, Montessori mokiniai taip pat skatinami konstruktyviai įsitraukti į skaitmeninį ir tarptautinį kontekstą. Vyresnėse pradinėse klasėse vaikai pradeda naudoti skaitmenines priemones tyrimams, bendravimui ir pristatymams, visada laikydamiesi etikos ir pagarbaus elgesio principų.

Skaitmeninio pilietiškumo praktika:

- Bendradarbiavimas internete bendrai naudojant dokumentus ar pristatymus.
- Pamokos apie duomenų apsaugą, sutikimą ir pagarbų bendravimą internete.
- Virtualūs mainai su Montessori mokyklomis užsienyje.
- Skaitmeninių žemėlapių, vaizdo įrašų ir simuliacijų naudojimas siekiant suprasti globalias sistemas.



Demokratiųjų nuostatų ir vertybių ugdymas

Nors žinios suteikia turinį, o įgūdžiai – priemonės, būtent požiūris formuoja tai, kaip pilietis pasirodo pasaulyje. Montessori pradiniam ugdyme požiūris nėra mokomas didaktiškai. Vietoj to, jis atsiranda iš gyvenimiškos patirties, bendruomenės praktikos ir pavyzdžių. Pagarba, empatija, atsakomybė, smalsumas ir sąžiningumas sudaro kasdienio bendravimo klasėje ir už jos ribų pagrindą.

Šios nuostatos ugdomos ne tik per tiesioginę patirtį, bet ir įtvirtinamos Montessori aplinkos struktūroje, suaugusiųjų vaidmenyje ir vaikų nuolatiniuose santykiuose su paruošta erdve ir bendraamžiais.

Pagarba sau, kitiems ir aplinkai

Pagarba yra visų kitų požiūrių pagrindas. Montessori metodikoje ji ugdoma per mandagumo ir courtoisie pamokas, konfliktų sprendimo technikas ir bendras pareigas. Pagarba yra tiek tikimasi, tiek rodoma – tiek vaikų, tiek vadovų, tiek asistentų, tiek tėvų.

Pagarbą skatinančios praktikos:

- Vaikų kartu sukurti ir laikomasi klasės susitarimai.
- Ramybės zonos, skirtos nusiraminti ar išspręsti nesutarimus.
- Eilės laikymasis, balso tonas ir pagarbus atsiliepimas.
- Klasės ir mokyklos teritorijos priežiūra.

Istorija: sudaužyta vaza

Vieną rytą ant lentynos buvo rastas sudaužytas stiklinis vazonas su gėlėmis. Vietoj to, kad ieškotų kaltų, vaikai susirinko ramiai aptarti, kas nutiko. Jaunesnis mokinys prisipažino, kad netyčia ją nugriovė ir nežinojo, ką daryti. Klasės „ “ kolektyviškai apmąstė, kaip išvengti panašių incidentų. Jie pasiūlė naują „gėlių pagalbininko“ vaidmenį, kuris tikrintų, ar nėra išsiliejusio vandens, ir peržiūrėjo, kaip saugiai nešti stiklą.

Vaikas, kuris sudaužė vazą, pasiūlė atsinešti naują iš namų. Atsakomybė buvo suderinta su empatija.

Smalsumas ir nuostaba

Pilietiškumas prasideda nuo klausimų – apie pasaulį, visuomenę ir savo vietą joje. Montessori pradinės mokyklos vaikai, kurių mąstymas dar tik formuojasi, nori suprasti visko „kodėl“. Mokytojai puoselėja šią nuostatą ne pateikdami atsakymus, o skatindami tyrinėjimus, hipotezes ir eksperimentus.

Būdai, kaip puoselėjamas smalsumas:

- Didžiosios pamokos (pvz., istorija apie visatą) žadina susižavėjimą ir smalsumą.
- Skatinimas „išeiti“ ir tirti realaus pasaulio reiškinius.
- Prieiga prie turtingų medžiagų, knygų, žemėlapių ir diagramų, padedančių atradimams.
- Laikas ir laisvė giliai ir prasmingai siekti asmeninių interesų.

Atsakomybė ir veikimas

Būti piliečiu reiškia suprasti, kad tavo veiksmai daro įtaką kitiems ir kad tu turi vaidmenį formuojant bendruomenę. Nuo kasdienių užduočių klasėje iki pasiūlymų, kaip pagerinti klasės tvarką, Montessori mokiniai įsisavina gilų veikimo ir atsakomybės jausmą.

Konkretūs atsakomybės praktikos pavyzdžiai:

- Klasės biudžeto ir išlaidų tvarkymas.
- Kultūrinių renginių ar visos mokyklos iniciatyvų organizavimas.
- Pasirengimas kelionėms, leidimų rašymas ir ataskaitų rengimas.
- Savaitiniai bendruomenės susirinkimai, kuriuose aptariama, kas pavyko ir ką galima pagerinti.

Istorija: studentų iniciatyva tvarumo srityje

Po diskusijos apie klimato kaitą keli mokiniai pasiūlė kompostavimo sistemą klasės maisto atliekoms. Jie ištyrė, kokias medžiagas galima kompostuoti, kaip pastatyti kompostavimo dėžę ir kaip ją keisti. Jie pristatė savo planą vadovui, parašė mokyklos direktoriui prašydami leidimo ir įtraukė tėvus, kad surinktų medžiagas. Inicatyva tapo ilgalaikiu projektu, kurį visiškai valdė mokiniai, parodydami iniciatyvą, atsakomybę ir nuoseklumą.

Empatija ir solidarumas

Demokratinės visuomenės klesti, kai individai gali matyti pasaulį kitų akimis. Įvairaus amžiaus Montessori klasėje empatija formuojasi natūraliai: vyresni vaikai padeda jaunesniems bendraamžiams, naujokai yra sutinkami draugiškai, o socialinė dinamika yra atvirai aptariama.

Montessori vadovai sukuria erdvę:

- Dalytis asmeninėmis istorijomis ir klausytis be vertinimų.
- Apsilankyti pas vyresnio amžiaus kaimynus ar padėti bendruomenei.
- Atspindėti konfliktus, empatiškai atsižvelgiant į kiekvieno asmens požiūrį.
- Literatūrai ir pasakojimams, kurie pabrėžia įvairias perspektyvas ir kultūras.

Istorija: apsilankymas senelių namuose

Grupė vaikų paruošė eilėraščius ir rankų darbo dovanas prieš apsilankydami netoliese esančiame senelių namuose. Vizito metu jie skaitė garsiai, klausėsi istorijų ir net padėjo patiekti arbatą. Vienas vaikas po vizito pasakė: „Maniau, kad jie bus liūdni ar tylūs, bet jie buvo pilni gyvybingumo ir turėjo tiek daug dalykų,



kuriais galėjo pasidalinti. Tai mane priverstė pagalvoti, kad kiekvienas žmogus turi savo istoriją.“

Sąžiningumas ir moralinis ugdymas

Antrajame vystymosi etape (6–12 metų) vaikai tampa ypač jautrūs sąžiningumui, teisingumui ir nuoseklumui. Jie nori žinoti: „Kas yra teisinga?“ ir „Kodėl?“ Montessori pradinės mokyklos mokytojai pasinaudoja šia proga ir pateikia etines dilemas, įtraukia į istorines diskusijas ir sudaro erdvę vertybių pritaikymui realiame gyvenime.

Moralinis tyrinėjimas vyksta per:

- Grupines diskusijas apie etines problemas (pvz., teisingumą, teises, žalą).
- Vaidmenų žaidimus, debatus ir bendruomenės sprendimus.
- Pokyčių kūrėjų, aktyvistų ir novatorių biografijų skaitymo.
- Mokyklos parlamento simuliacijas ir tikras rinkimus.

Istorija: sąžiningos diskusijos taisyklės

Etikos pamokos metu mokiniai kartu sukūrė „sąžiningos diskusijos“ taisykles. Jos apėmė klausymąsi be pertraukimų, kalbėjimą apie idėjas, o ne apie žmones, ir moderatoriaus vaidmens rotaciją. Vėliau, diskutuojant, ar cirkuose turėtų būti naudojami gyvūnai, netgi tyliausi mokiniai jautėsi pakankamai saugūs, kad išreikštų savo nuomonę. Klausymosi ir nesutarimų gerbimo kultūra pasirodė esanti galinga priemonė ugdant demokratinius širdies įpročius.

Kaip pilietiškumo kompetencija pasireiškia pradinėje mokykloje – integruotas požiūris

Pilietiškumo kompetencija Montessori pradinėje mokykloje nėra mokoma atskirai. Ji yra įtraukta į kasdienį klasės gyvenimą – per mokymo programą, medžiagą, santykius, kasdieninę veiklą ir realaus gyvenimo patirtį. Šiame skyriuje nagrinėjama, kaip **žinių, įgūdžių ir požiūrio** trejetas sinergiškai veikia pradinėje klasėje, suteikdamas vaikams realią galimybę veikti ir dalyvauti demokratiame gyvenime.

Montessori pradinė mokykla kaip mikrovisuomenė

Maria Montessori dažnai kalbėdavo apie klasę kaip apie „sąveiką grindžiančią visuomenę“, kurioje vaikas mokosi būti ir nepriklausomas, ir tarpusavyje priklausomas. Pradinė mokykla yra parengta taip, kad atspindėtų bendruomenės struktūrą – su bendromis pareigomis, abipusiais susitarimais, konfliktų sprendimo strategijomis ir ribota laisve.

Pagrindinės savybės, kurios daro klasę demokratine bendruomene:

- **Įvairaus amžiaus grupės (6–9, 9–12)**, leidžiančios mokytis vieniems iš kitų, rotuoti lyderystę ir natūraliai imituoti.
- **Judėjimo ir pasirinkimo laisvė**, asmeninės atsakomybės ir laiko valdymo mokymas.
- **Bendruomenės susirinkimai**, kuriuose galima išsakyti rūpesčius, švęsti sėkmes ir apmąstyti.
- **Atsakomybė už aplinką**, įskaitant bendrų erdvių valymą, tvarkymą ir priežiūrą.

„Aplinka turi būti turtinga motyvais, kurie skatina susidomėjimą veikla ir kviečia vaiką patirti savo patirtis.“

Maria Montessori „Absorbent Mind“

Žinių integravimas: demokratinės temos mokymo programoje

Montessori mokymo programa vaikams pateikia **kosminį švietimą** – bendrą vaizdą apie tai, kaip žmonės, gamta ir visata yra tarpusavyje susiję. Ši holistinė sistema apima istoriją, geografiją, biologiją, matematiką ir kalbą, kurios visos susilieja, kad suformuotų gilų priklausymo ir atsakomybės jausmą pasaulyje.

Pavyzdžiai

- **Didžiosios istorijos** supažindina su visatos, gyvybės, žmonių ir civilizacijos istorija, skatindamos domėtis bendradarbiavimu, inovacijomis ir teisingumu.
- **Istorija ir pilietinis ugdymas** tyrinėja vyriausybės sistemas, teises ir pareigas, revoliucijas ir socialinius judėjimus.
- **Geografija ir ekologija** atskleidžia pasaulinę tarpusavio priklausomybę ir tvarumo svarbą.

Vaikai mokosi:

- Kodėl vyksta rinkimai.
- Kaip skirtingos visuomenės struktūrizuoja valdžią.
- Kaip konfliktai ir taika formuoja istoriją.
- Ką klimato kaita reiškia planetai ir kokį vaidmenį jie atlieka reaguodami į ją.

Praktiniai įgūdžiai: lyderystė, dialogas ir veiksmai

Vaikai nėra tik pasyvūs pilietinio švietimo gavėjai. Jie kasdien dalyvauja realaus pasaulio sprendimų priėmimo ir praktikuoja demokratinius įgūdžius:

- **Balsuoja dėl klasės reikalų** ir renka atstovus į mokinių parlamentą.
- **Klasės susirinkimų vedimas** ir diskusijų moderavimas.
- **Bendruomenės susitarimų kūrimas ir įgyvendinimas.**
- **Renginių, kelionių ir projektų organizavimas** (pvz., kompostavimo iniciatyva, meno paroda apie klimato teisingumą).

- **Kritinio žiniasklaidos raštingumo veikla** (pvz., šaltinių analizė, dezinformacijos atpažinimas).

Šios patirtys ugdo:

- Pasitikėjimą savimi kalbant viešai.
- Derybų ir bendradarbiavimo įgūdžius.
- Refleksyvų mąstymą ir empatiją.
- Įprotį dalyvauti pilietiniame diskurse – net ir nesutariant.

„Turime domėtis žmogaus, kaip individo, bet ir kaip bendruomenės nario, tyrimais, atsižvelgdami į jo santykius ir socialinę funkciją.“

Maria Montessori – „San Remo lectures“, p. 12

Gyvenimas pagal vertybes: kasdienis pilietiškumas

Kasdienės sąveikos – pagarbaus tono pasirinkimas, eilės laukimas, taikaus konfliktų sprendimas – yra vietos, kur ugdomos pilietiškumo nuostatos.

Be to:

- Vaikai tampa **ambasadoriais** per mokyklų vizitus.
- Jie **sveikina naujus mokinius** ir supažindina juos su kasdienia tvarka bei medžiaga.
- **Savanoriavimas** (pvz., rašymas „Amnesty International“, medžių sodinimas) ugdo įpročius prisidėti.
- **Refleksijos ir dienoraščiai** padeda vidiniam tobulėjimui ir etiniam mąstymui.

Istorija: parlamentas praktikoje

Po semestro, per kurį buvo rengiamos rinkimų programos, sakomos kalbos ir organizuojami sąžiningi rinkimai, buvo suformuotas mokinių parlamentas. Jis tapo aktyvia institucija, rengiančia savaitinius susirinkimus ir vykdančia tokias pareigas kaip biudžeto aptarimas, naujų projektų pasiūlymų tvirtinimas ir ginčų tarp bendraamžių tarpininkavimas. Tai, kas iš pradžių buvo tik imitacija, tapo tikra demokratijos veikimo patirtimi, kurią sukūrė ir formavo patys vaikai.

Rekomendacijos įgyvendinimui ir tobulinimui

Nors Montessori metodas iš esmės remia demokratinės kultūros vystymąsi, sąmoningas ir nuoseklus pilietiškumo kompetencijos įgyvendinimas reikalauja sąmoningų pastangų, strateginio planavimo ir profesinės refleksijos. Šioje dalyje pateikiamos konkrečios rekomendacijos, priemonės ir įkvėpimo šaltiniai, kaip stiprinti pilietiškumo ugdymą pradinėje mokykloje.

Nuo filosofijos iki praktikos: pagrindinės įgyvendinimo strategijos

Norint pilietiškumo kompetenciją iš filosofinės intencijos perkelti į kasdienį mokyklos gyvenimą, rekomenduojame:

1.1. Aiškiai apibrėžti viziją ir kalbą

- Sukurti **bendrą** mokyklos bendruomenės **žodyną**, skirtą aktyviam pilietiškumui apibūdinti ir aptarti.
- Apibrėžkite, kaip atrodo *pilietišumas* kiekviename vystymosi etape – nuo vaikų namų iki paauglių programos.
- Nuosekliai perteikite šią viziją **tėvams**, darbuotojams ir vaikams.

1.2. Įtraukite pilietiškumą į aplinką

- Sukurkite **mokinių darbų ekspoziciją** klasėse ir koridoriuose (pvz., projektai apie TVT, klasės susitarimai, diskusijų taisyklės).
- Įtraukite **refleksijos zonas** individualiam ir grupinam apmąstymui.
- Eksponuokite **teisingumo, taikos ir įvairovės simbolius**, kurie skatina pokalbius.

1.3. Suderinkite mokymo programą su pilietinėmis intencijomis

- Naudokite „**Didžiąsias istorijas**“ kaip pagrindą diskusijoms apie bendradarbiavimą, atsakomybę, žmogaus pažangą.
- Sukurkite **projektinius mokymosi vienetus**, kuriuose nagrinėjamos realaus pasaulio pilietinės temos.

- Susiekite **matematikos, gamtos mokslų ir kalbų** mokymąsi su bendruomenės, teisingumo ir aplinkos klausimais.

1.4. Skatinkite autentišką mokinių lyderystę

- Įsteigti **mokinių parlamentus, projektų komandas ir komitetus**.
- Įtraukite mokinius į realų **sprendimų priėmimą** (biudžetas, tvarkaraščiai, susitarimai).
- Remti **bendraamžių tarpininkavimo** ir konfliktų sprendimo iniciatyvas.

1.5. Įtraukti tėvus ir platesnę bendruomenę

- Siūlyti **tėvams seminarus** apie demokratiją, bendravimą ir atsakomybę.
- Naudokite **atviras pamokas** ir **bendruomenės renginius**, kad parodytumėte dalyvavimo pavyzdį.
- Įtraukite vietos lyderius, aktyvistus ir ekspertus į **mokinių vedamus interviu ir diskusijas**.

Profesinis ugdymas pedagogams

Norint ugdyti mokinių pilietines kompetencijas, reikia suaugusiųjų, kurie patys mąsto ir elgiasi demokratiškai. Mokyklos turi remti darbuotojus, gilinant jų pilietinį aktyvumą, refleksiją ir moderavimo įgūdžius.

Mokytojai gali sutelkti dėmesį į šias sritis

Sritis	Temos ir ištekliai
Demokratinis moderavimas	Konstruktivus dialogas, bendruomenės ratai, konsensuso siekimas
Pilietinio ugdymo pagrindai	ES vertybės, žmogaus teisės, aplinkosaugos sąžiningumas
Žiniasklaidos sąžiningumas	Klaidingos informacijos supratimas, šaltinių vertinimo mokymas

Emocinis intelektas	RULER metodas , nesmurtinis bendravimas, savikontrolė
----------------------------	---

Įkvepiančios programos:

- [Educateurs sans Frontières](#) (AMI)
- [Skaitymas ir rašymas kritiniam mąstymui](#) (Mančesterio universitetas)
- [Patirtinio ugdymo forumas](#) arba čekų kalba [Fórum pro prožitkové vzdělávání](#)
- Nacionaliniai demokratinio švietimo tinklai (pvz., [Čekijos NPI pilietinio švietimo seminarai](#))
- [Tiesioginė nuoroda į ES medžiagą](#)
- [Kursai mokytojams \(pavyzdys iš Mančesterio universiteto – internetu\)](#)

Vertinimo ir refleksijos įrankiai

Siekiant remti nuolatinį augimą ir suderinimą su pilietiškumo kompetencijos vertybėmis, rekomenduojame:

Mokytojams:

- **Refleksijos formos** po pagrindinių pamokų: Kokios pilietinės vertybės buvo puoselėjamos? Kokie įgūdžiai buvo praktikuojami?
- **Komandos diskusijos** apie pilietinio augimo pavyzdžius ir iššūkius mokinių elgesyje.
- **Rubrikos** mokinių bendradarbiavimo, etinio mąstymo ir bendravimo vertinimui.

Studentams:

- **Savaiminio vertinimo dienoraščiai** su tokiais klausimais kaip:
 - Kokius sprendimus šiandien priėmiau, kurie padėjo mano bendruomenei?

- Kaip aš pagarbiai išreiškiau savo nuomonę?
- Kada aš taikiai išsprendžiau problemą?
- **Portfeliai**, kuriuose yra darbai, susiję su teisingumu, atsakomybe ir bendradarbiavimu.

Atvejo tyrimas: Pilietiškumo ugdymas per mokyklos projektus – Montessori mokyklose Andilek

Projektas	Kompeten cijos akcentas	Aprašymas
Prezidento rinkimų imitacija	Įgūdžiai ir požiūris	Mokiniai rengė kampanijas, diskutavo, balsavo ir svarstė apie sąžiningumą ir teisingumą.
Laiškai „Amnesty International“	Žinios ir požiūris	Vaikai tyrė žmogaus teisių pažeidimų atvejus ir kaip aktyvūs piliečiai rašė įtakingus laiškus.
Mokyklos parlamentas	Visos dimensijos	Tikra demokratinė struktūra, kurioje išrinkti atstovai priima sprendimus ir teikia pasiūlymus.
Kelionė į Vieną	Įgūdžiai	Mokiniai planavo, sudarė biudžetą, koordinavo logistiką, atstovavo mokyklai – taip įgydami atsakomybės jausmą, pasitikėjimą savimi ir tarpkultūrinį sąmoningumą.

Ilgalaikiai mokyklos plėtros tikslai

Siekiant ugdyti pilietiškumą kaip ilgalaikę mokyklos kultūros dalį, rekomenduojame:

- **Kasmetinė pilietiškumo tema** visose klasėse (pvz., laisvė ir atsakomybė, teisingumas, bendruomenė).
- **Demokratijos savaitė** – bendri visų klasių projektai, svečiai, parodos, diskusijos.
- **Išplėstą mentorių modelį** – vyresni mokiniai moko jaunesnius demokratių praktikų.
- **Dokumentavimas ir pasakojimai** – rinkti demokratinio augimo istorijas, kad jas būtų galima pasidalinti su platesne bendruomene.

Įkvėpimas iš Montessori bendruomenės

Ką ir kaip kitos mokyklos ir organizacijos galvoja apie demokratinę kultūrą?

Priklausomai nuo kultūros ir visuomenės, iš kurios gauname įkvėpimą, kai kurios idėjos mums gali atrodyti nepatogios ar nesuderinamos, bet greičiausiai galime jas pritaikyti arba pasisemti iš jų įkvėpimo.

Tarptautinė įkvėpimo šaltinis apie demokratijos kultūrą švietime

- [Montessori švietimas aktyviam pilietiškumui ugdyti](#)
- [Skaitmeninis pilietiškumas](#)

Vadovavimas ir tėvų dalyvavimas

[Tokijo Montessori mokykla](#) – mokyklos bendruomenės kūrimas, bendradarbiavimas su tėvais

[San Diego Montessori institutas](#) – kursas apie įtraukią Montessori švietimą

[Socioekonominė politika](#) – mokslinių tyrimų straipsnis apie Montessori ugdymą ir pilietinį ugdymą

[Educateurs Sans Frontières](#) – Montessori ir žmogaus teisės

[Norvegijos Montessori draugija](#) – Jungtinių Tautų tvaraus vystymosi tikslų įgyvendinimas Montessori aplinkoje – Montessori 2030

[Pasaulinė mokyklų programa](#) – diskusija apie TVT su studentais iš Montessori organizacijos Maniloje

Konferencijos ir (arba) renginiai, kuriuose dalyvauja mokiniai ir juos lydintys mokytojai

- [Konferencija „Montessori modelis OSN“](#)
- [Montessori Europe paauglių forumas](#)

Atspindys: Montessori ugdymas kaip demokratijos sėklų dirva

Montessori ugdymo stiprybė glūdi pasitikėjime vaiku kaip gabiu, protingu ir moraliu. Įtraukdami pilietinį švietimą į klasės gyvenimą – ne kaip atskirą dalyką, o kaip gyvenimišką patirtį – mes ruošiame vaikus ne tik *suprasti* demokratiją, bet ir ją *praktikuoti*.

„Turime matyti asmenį, ir jo vietą visuomenėje, nes nė vienas asmuo negali vystytis be visuomenės įtakos.“

Maria Montessori – Child, Society and the World, p. 77

Montessori pradinėse mokyklose aktyvaus pilietiškumo ugdymas nėra antraeilis dalykas. Tai yra *pagrindas*, ant kurio statoma žinios, veikla ir etika – rengiant vaikus ne tik jų ateities vaidmeniui visuomenėje, bet ir aktyviam, prasmingam dalyvavimui pasaulyje *jau dabar*.

Rekomenduojami Montessori tekstai pilietiškumo ir demokratijos ugdymui

[Pasaulio pilietis](#)

[Švietimas naujam pasauliui](#)

[Švietimas ir taika](#)

[1946 m. Londono paskaitos](#)

[Vaikas, visuomenė ir pasaulis](#)

Kaip pilietiškumas matomas Montessori pradinėje mokykloje?

Būtinios žinios	
Demokratijos, teisingumo ir lygybės sąvokos	Vaikai kartu sudaro klasės susitarimus, dalyvauja bendruomenės susirinkimuose, etikos diskusijose aptaria teisingumo klausimus ir praktikuoja demokratinius procesus, pavyzdžiui, balsavimą klasėje ir mokinių parlamentą.
Pilietiškumas ir pilietinės teisės, įskaitant Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją ir tarptautines deklaracijas	Kosminio ugdymo metu vaikai mokosi apie žmogaus teises, tyrinėja tikras istorijas, bendradarbiauja su tokiomis organizacijomis kaip „Amnesty International“ ir apmąsto pilietines teises ir pareigas.
Šiuolaikiniai įvykiai	Mokiniai dirba su aktualiais įvykiais per mokslinius projektus (pvz., karas Ukrainoje), analizuoja naujienas, lygina šaltinius ir kuria savo klasės laikraštį.
Pagrindiniai nacionalinės, Europos ir pasaulio istorijos įvykiai ir tendencijos	Didžiosios pamokos ir tolesnis darbas supažindina vaikus su svarbiausiais istorijos įvykiais, pvz., civilizacijomis, migracija, demokratija, revoliucijomis ir pasauliniais pokyčiais.
Socialinių ir politinių judėjimų tikslai, vertybės ir politika	Vaikai studijuoja ekologinius, taikos siekiančius ir pilietinius judėjimus, tyrinėja aktyvistų istorijas ir kuria savo kampanijas ar sąmoningumo ugdymo projektus.
Europos integracija	Darbas su žemėlapiais, chronologinėmis lentelėmis ir Europos institucijomis padeda mokiniams suprasti ES istoriją ir tikslą, taip pat bendrą Europos vertybių reikšmę.
Klimato ir demografiniai pokyčiai pasauliniu mastu ir jų priežastys	Projektai apie tvarumą, kompostavimą, perdirbimą, ekosistemas ir gyventojų dinamiką, įskaitant sąsajas su JT tvaraus vystymosi tikslais.
Įvairovė ir kultūrinės tapatybės Europoje ir pasaulyje	Kultūrinės šventės, šeimos pristatymai, įvairių kultūrų literatūra ir tarptautinis bendradarbiavimas padeda mokiniams įvertinti tiek įvairovę, tiek bendrą žmoniškumą.
Bendros Europos vertybės (Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnis ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija)	Tokios vertybės kaip orumas, laisvė, lygybė, solidarumas ir teisingumas kasdien įgyvendinamos per pagarbų bendravimą, konfliktų sprendimą ir bendruomenės bendradarbiavimą.
Daugiakultūriniai ir sociologiniai-ekonominiai Europos visuomenių aspektai ir kaip nacionalinė	Veiklos, susijusios su migracijos tyrinėjimu, „globalaus kaimo“ simuliacijomis, gyvenimo

kultūrinė tapatybė prisideda prie Europos tapatybės	būdo palyginimais ir realiais įvairių šeimų, turinčių skirtingą kultūrinį pagrindą, istorijomis.
Pagrindiniai įgūdžiai	
Veiksmingas bendravimas su kitais viešojoje erdvėje	Bendruomenės susirinkimai, studentų parlamentas, moderuojamos diskusijos, vieši pristatymai ir tarpusavio tarpininkavimas.
Solidarumo rodymas ir susidomėjimas sprendžiant problemas, turinčias įtakos vietas ir platesnei bendruomenei	Atsakomybė klasėje, aplinkos tvarkymas, labdaros projektai, jaunesnių bendraamžių rėmimas ir laiškai dėl žmogaus teisių.
Kritiškai ir kūrybiškai apmąstyti bendruomenės veiklą	Refleksijos dienoraščiai, klasės aptarimai, savęs vertinimas po projektų ir grupinės diskusijos apie poveikį.
Konstruktiviai dalyvauti bendruomenės veikloje	Ekskursijų organizavimas, projektų vadovavimas, kultūrinių renginių koordinavimas ir klasės bendruomenę remiančių sistemų kūrimas.
Dalyvauti sprendimų priėmimo vietas, nacionaliniu ir Europos lygmenimis, ypač balsuojant	Balsavimas klasėje, studentų parlamento rinkimai, rinkimų ar referendumų imitacijos ir debatai.
Prieiga prie žiniasklaidos, kritinis jos supratimas ir bendrauti su tradicinėmis ir naujomis žiniasklaidos formomis	Žiniasklaidos raštingumo seminarai, melagingų naujienų analizė, klasės naujienlaiškio kūrimas ir įvairių šaltinių vertinimas.
Požiūris (mokinių vertybės)	
Žmogaus teisės ir lygybė	Kasdienis pagarbos rodymas, teisingas konfliktų sprendimas, diskusijos apie vaikų teises ir įtrauktos sąveikos.
Atsakingumas ir konstruktyvumas	Klasės vaidmenys, medžiagų tvarkymas, savarankiškas projektų valdymas ir indėlis į grupės darbą.
Prisirišimas prie savo vietovės, šalies, ES, Europos ir pasaulio	Kultūriniai projektai, darbas su žemėlapiais, tarptautiniai mainai ir diskusijos apie pasaulinę pilietybę.
Demokratiniai principai	Sąžiningos diskusijos taisyklės, balsavimo procesai, grupės susitarimai ir kiekvieno bendruomenės nario nuomonės vertinimas.
Dalyvavimas demokratiame sprendimų priėmimo	Reguliarus balsavimas, studentų parlamento posėdžiai, pasiūlymų dėl pakeitimų teikimas ir bendras bendruomenės gairių kūrimas.
Socialinė ir kultūrinė įvairovė	Įvairaus amžiaus žmonių darbas, kultūrinės šventės, heterogeniškos grupės darbas ir pasakojimai apie skirtingas tradicijas.
Lyčių lygybė ir socialinė sanglauda	Stereotipų keitimas, lygios galimybės visose pareigose ir bendradarbiavimas sprendžiant problemas.

Tvarus vystymasis	Kompostavimas, sodininkystė, perdirbimas, su klimatu susiję projektai ir atsakomybė už aplinką.
Kitų vertybės ir privatumas	Pagarbus bendravimas, asmeninės erdvės ir daiktų apsauga, ribų suvokimas.
Tarptautinė komunikacija	Šeimos istorijos, kultūriniai pristatymai, daugiakalbiai bendravimai ir globalūs projektai.
Atsakomybė už aplinką	Kasdienė vidaus ir lauko erdvių priežiūra, ekologiniai projektai, darbas gamtoje ir tvarumo iniciatyvos.

(Šį tekstą parašė Zuzana Kašparová ir Hana Chramostová, remdamosi Kavita Doodnauth tekstu „Demokratinės kultūros stiprinimas Andílek Montessori mokykloje“, parašytu projektui „Demokratinės kultūros plėtra Andílek Montessori mokyklose“).

9 SKYRIUS

VERSLUMO

KOMPETENCIJA



Verslumo kompetencija

Verslumo kompetencija – tai gebėjimas pasinaudoti galimybėmis ir idėjomis bei paversti jas vertėmis kitiems. Ji grindžiama kūrybiškumu, kritiniu mąstymu ir problemų sprendimu, iniciatyvumu ir atkaklumu bei gebėjimu dirbti komandoje, siekiant planuoti ir valdyti kultūrinę, socialinę ar finansinę vertę turinčius projektus.

Žinios

Verslumo kompetencija reikalauja žinių apie skirtingus kontekstus ir galimybes paversti idėjas veiksmais asmeninėje, socialinėje ir profesinėje veikloje, taip pat supratimo, kaip jie atsiranda. Asmenys turėtų žinoti ir suprasti projektų planavimo ir valdymo metodus, apimančius tiek procesus, tiek išteklius. Jie turėtų suprasti ekonomiką ir socialines bei ekonomines galimybes ir iššūkius, su kuriais susiduria darbdavys, organizacija ar visuomenė. Jie taip pat turėtų žinoti etikos principus ir tvaraus vystymosi iššūkius bei suvokti savo stipriąsias ir silpnąsias puses.

Ilgūdžiai

Verslumo ilgūdžiai grindžiami kūrybiškumu, kuris apima vaizduotę, strateginį mąstymą ir problemų sprendimą, kritišką ir konstruktyvų mąstymą besikeičiančiuose kūrybiniuose procesuose ir inovacijose. Jie apima gebėjimą dirbti tiek individualiai, tiek bendradarbiaujant komandose, mobilizuoti išteklius (žmones ir daiktus) ir palaikyti veiklą. Tai apima gebėjimą priimti finansinius sprendimus, susijusius su sąnaudomis ir verte. Būtinąs gebėjimas veiksmingai bendrauti ir derėtis su kitais, taip pat susidoroti su neapibrėžtumu, dviprasmiškumu ir rizika priimant pagrįstus sprendimus.

Požiūris

Verslumas pasižymi iniciatyvumu ir veiklumu, aktyvumu, žvilgsniu į ateitį, drąsa ir atkaklumu siekiant tikslų. Tai apima norą motyvuoti kitus ir vertinti jų idėjas, empatiją ir rūpinimąsi žmonėmis bei pasauliu, taip pat atsakomybės prisiėmimą ir etišką požiūrį visame procese.

Veršlumas yra svarbus: žvilgsnis per Montessori filosofiją

Europos Sąjunga veršlumą įvardija kaip vieną iš aštuonių pagrindinių kompetencijų visą gyvenimą trunkančiam mokymuisi – ir tam yra rimta priežastis. Pasaulyje, kuris keičiasi greičiau nei bet kada anksčiau, jauni žmonės turi būti prisitaikantys, smalsūs ir drąsūs. Jie turi priimti apgalvotus sprendimus, susidoroti su neapibrėžtumu ir paversti idėjas prasmingais veiksmais. Veršlumo kompetencija suteikia jiems šias priemones, padeda formuoti tikslingą gyvenimą ir prisidėti prie savo bendruomenių gerovės.

Pati Maria Montessori daugeliu atžvilgių buvo pasaulinė socialinė veršlininkė. Ji inicijavo pasaulinį judėjimą, kuriam daugiausia vadovavo moterys – mokytojos, mokyklų steigėjos ir tėvai, kurie ir toliau kuria švietimo aplinką, kurioje misija ir tvarumas yra subalansuoti. Net mūsų klasės atspindi šį veršlumo dvasią: Montessori mokytojai rūpestingai ir įžvalgiai vadovauja mikro bendruomenėms, mokyklų steigėjai diegia naujoves, kad patenkintų kintančius poreikius, o Montessori vaikai dažnai užauga į suaugusiuosius, kurie kuria naujus kelius technologijų, meno, socialinio teisingumo ir kitose srityse.

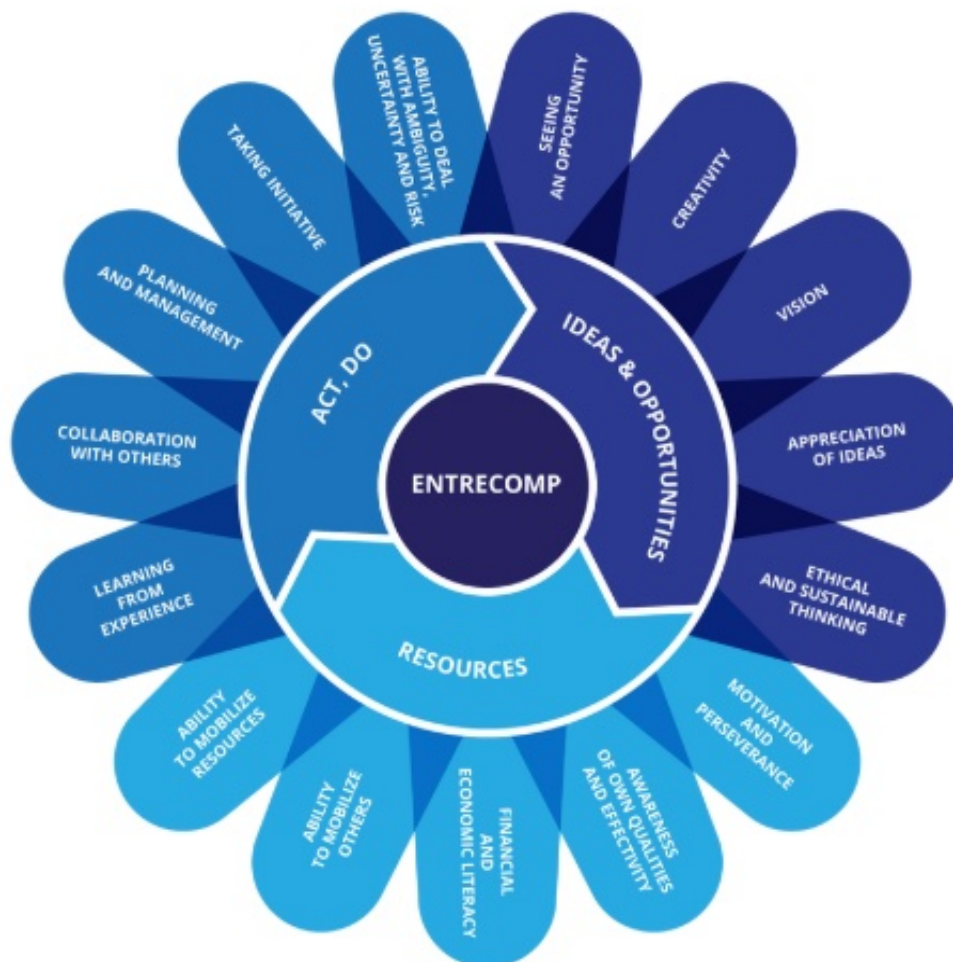
Montessori veršlumas visada siejamas su tikslu. Sėkmė vertinama ne tik pelnu, bet ir teigiamu poveikiu, kurį žmogus daro socialinėje, kultūrinėje ir aplinkos srityse. Tai atspindi ES supratimą apie veršlumą kaip vertės kūrimo formą, tarnaujančią žmonijai.

Veršlumas iš esmės apima gebėjimą:

- Paversti idėjas veiksmais – pastebėti galimybes, įsivaizduoti perspektyvas ir imtis iniciatyvos jas įgyvendinti.
- Sukurti vertę kitiems – tiek ekonominiais indėliais, tiek socialine, kultūrine ar bendruomenine veikla.

- Naudoti kūrybiškumą, inovacijas ir atsparumą – spręsti problemas, priimti atsakingą riziką ir mokytis iš patirties.

Šie gebėjimai natūraliai atitinka Montessori metodą. Mūsų aplinka skatina vaikus tyrinėti savo interesus, inicijuoti projektus, bendradarbiauti ir priimti atsakomybę už savo darbą. Tai darydami, jie praktikuoja gebėjimus, kurie vieną dieną padės jiems vadovauti, kurti ir reikšmingai prisidėti prie pasaulio.



Tikslingas verslumas parengtoje aplinkoje

Verslumas Montessori metodikoje prasideda ne nuo verslo planų ar pelno modelių. Jis prasideda, kai vaikas patenka į erdvę, sukurtą tikslingiems veiksams. Parengta aplinka yra mūsų tylus partneris ugdant verslumo dvasią. Ji perteikia pasitikėjimą, atsakomybę, grožį ir galimybes. Ji skatina vaiką veikti, priimti sprendimus, spręsti problemas, bendradarbiauti ir paversti idėjas realybe. Tokiu būdu verslumo pagrindai nėra „mokomi“ – jie yra gyvenami kasdien.

Laisvė ribose skatina iniciatyvumą

Montessori pradinės mokyklos klasėje laisvė nėra tuščia sąvoka. Ji yra struktūrizuota, tikslinga ir giliai įgalinanti. Aplinka siūlo aiškias ribas – tik po vieną kiekvienos medžiagos, bendrą tvarkaraštį, bendruomenės pagrindines taisykles. Tačiau šių ribų ribose vaikai yra laisvi pasirinkti savo darbą, planuoti savo laiką ir sekti savo smalsumą.

Ši laisvė su atsakomybe yra iniciatyvos gimimo vieta. Vaikai mokosi atpažinti galimybes savo aplinkoje: *kas man šiandien patinka? Ko man reikia, kad įgyvendinčiau savo idėją? Kokie ištekliai yra prieinami, o kuriuos turiu rasti kitur?* Šie pasirinkimai atspindi tikrą verslumo mąstymą. Vaikas tampa savo mokymosi varikliu, ugdo gebėjimą veikti – ne todėl, kad suaugusieji jam liepia, bet todėl, kad kažkas jo viduje skatina jį siekti tikslo.

Pasirinkimas moko juos valdyti savo energiją. Ribos moko juos tai daryti atsakingai. Šis balansas juos paruošia realiam pasauliui, kuriame turi sambūviuoti autonomija ir atsakomybė.

Klaidų kontrolė ugdo atsparumą ir gebėjimą spręsti problemas

Montessori metodikoje suaugusieji nekoreguoja kiekvienos klaidos – tai daro medžiaga. Aplinka yra pilna įrankių, kurie atskleidžia savo netikslumus: neteisingai apskaičiuotas plotas, kuris neatitinka geometrinės kontrolės kortelės, mokslinis eksperimentas, kuris nepavyksta, nes vanduo nebuvo tinkamai išmatuotas, laiko juosta, kuri nesutampa, kai datos yra neteisingos.

Ši įdiegta grįžtamojo ryšio sistema sudaro tylų susitarimą su vaiku: *pasitikėk savimi pakankamai, kad patikrintum savo darbą, ir pasitikėk savimi pakankamai, kad pabandytum dar kartą.*

Verslininkai supranta, kad nesėkmė yra informacija. Montessori metodą taikančių vaikų šią tiesą įsisavina anksti. Kai klaidą aptinka ne suaugusieji, o medžiaga, gėda išnyksta. Jos vietą užima smalsumas. Atsiranda naujas klausimas: *kas čia atsitiko? Kaip galiu tai ištaisyti? Ką bandysiu daryti toliau?*

Tai yra atsparumas veiksmų metu – tai, ką šiuolaikinė inovacijų kultūra vadina „greitu nesėkmių patyrimu ir dar greitesniu mokymusi“. Laikui bėgant, vaikai įsisavina tobulumo standartus. Jie pereina nuo išorinio koregavimo prie vidinio vertinimo: *ar tai tiesa? Ar tai visada tiesa? Kodėl tai veikia taip?*

Pradinėje mokykloje klaidų kontrolė taip pat tampa socialine. Vaikai tikrina vieni kitų darbus, teikia pasiūlymus, aptaria argumentus ir teikia atsiliepimus vieni kitiems. Jie mokosi ginti savo idėjas ir jas bendrai peržiūrėti – būtent tokios praktikos skatina komandinę kūrybiškumą suaugusiųjų gyvenime.

Tikras darbas kuria vertę bendruomenei

Montessori klasėse išnyksta riba tarp „mokyklos užduočių“ ir realaus indėlio. Vaikai ruošia bendrus užkandžius, prižiūri augalus ir gyvūnus, tvarko medžiagas, priima svečius, leidžia klasės laikraščius, tvarko bibliotekos sistemas ir kuria mažas paslaugas, kurios padeda klasės gyvenimui. Jų veiksmai turi tiesioginį, matomą poveikį.

Tai nėra simbolinis darbas, tai tikras vertės kūrimas.

Vaikas, kuris perka vaisius savaitei, prieš tai ištyręs kainas, suderinęs biudžetą ir suderinęs laiką su klasės draugu, įkūnija pagrindinius verslumo gebėjimus: planavimą, sprendimų priėmimą, bendradarbiavimą, atsakomybę, orientaciją į paslaugas.

Vaikas, kuris kasdien laisto augalus, supranta, kad bendruomenės gerovė priklauso nuo nuoseklumo.

Grupė, kuri organizuoja išvyką, turi rašyti elektroninius laiškus, skambinti įstaigoms, organizuoti transportą ir priimti socialinius sprendimus, kurie atspindi realaus pasaulio problemų sprendimą.

Per šias patirtis vaikai išmoksta verslumo esmę:

Mano pastangos gali pagerinti kitų žmonių gyvenimą. Šis supratimas ugdo tikslo siekimo jausmą ir pilietinę atsakomybę, kurių negalima įgyti iš abstrakčių pamokų.

Tvarka, grožis ir tikslumas įkvepia siekti tobulumo

Montessori aplinka yra sąmoningai graži. Medžiagos sudėtos ant lentynų logiška seka. Įrankiai yra pilni, gerai prižiūrėti ir estetiškai patrauklūs. Kiekvieno yra tik po vieną – niekada daugiau. Šis sąmoningas trūkumas moko vaikus planuoti, derėtis ir bendradarbiauti:

Jeį kažkas naudoja man reikalingą medžiagą, kaip galime dirbti kartu? Iš ko galiu mokytis, kol laikiu? Kaip galime pasidalinti atsakomybe?

Tvarka tampa tyliu vadovu. Grožis tampa motyvacija. Tikslumas tampa proto įpročiu.

Pradinė aplinka pagilina šią patirtį. Medžiagos siūlo tik „raktus“ – ne visus atsakymus. Chemijos kortelė gali pateikti ingredientus, bet reikalauja, kad vaikas surinktų kolbas, svarstyklės ir šilumos šaltinius. Geografijos eksperimentas gali pateikti instrukcijas, bet reikalauja, kad vaikas surastų įrangą ir sutvarkytų erdvę. Šis „neužbaigtas“ dizainas yra tyčinis. Jis moko verslumo išradingumo: gebėjimo mobilizuoti išteklius, planuoti veiksmus ir įgyvendinti idėją.

Kai aplinka perteikia, kad tobulumas yra įmanomas – ir tikėtinas – vaikai stengiasi jį pasiekti. Jie mokosi rūpintis medžiagomis, išmintingai naudoti išteklius ir atlikti kokybišką darbą. Šie įpročiai tampa pagrindu apgalvotam, atsakingam verslumui ateityje.

Dviguba aplinka: klasė ir pasaulis

Montessori metodikoje aplinka nesibaigia klasės durimis. Pats pasaulis tampa mokymosi medžiaga. „Išvykos“ patirtys praplečia vaiko akiratį už pažįstamų sienų: muziejų lankymas, ekspertų interviu, istorinių vietų tyrinėjimas, viešojo transporto naudojimas ar bendravimas su bendruomenės organizacijomis.

Šios patirtys reikalauja tikros iniciatyvos. Vaikai turi planuoti, bendrauti, vertinti riziką, valdyti pinigus ir veikti savarankiškai. Pasaulis tampa atsakingo veikimo mokymo aikšte. Jie mokosi, kad galimybės yra visur ir kad jie yra pajėgūs jomis pasinaudoti.

Šis tiltas tarp saugios aplinkos ir realaus pasaulio veiksmų yra vienas iš didžiausių Montessori verslumo dovanų. Jis ugdo pasitikėjimą savimi, prisitaikymo gebėjimus ir drąsą tyrinėti nežinomą.

Aplinka kaip pirmasis verslumo mokytojas

Verslūs suaugusieji dažnai apibūdina vaikystės akimirkas, kai jautėsi pajėgūs, pasitikintys savimi ar įkvėpti. Montessori metodikoje šios akimirkos nėra atsitiktinumas – tai natūralus tikslingam veikimui pritaikytos aplinkos rezultatas.

Ji padeda vaikams atrasti, kad jie yra aktyvūs savo bendruomenės ir pasaulio veikėjai. Supratę tai, jie užauga į suaugusiuosius, kurie gali įsivaizduoti, kurti, bendradarbiauti ir įgyvendinti reikšmingas idėjas.

Montessori parengta aplinka nėra tik vieta mokytis. Tai yra pirmoji vaiko verslumo ekosistema – vieta, kur įsitvirtina tikslas, kūrybiškumas ir iniciatyva.



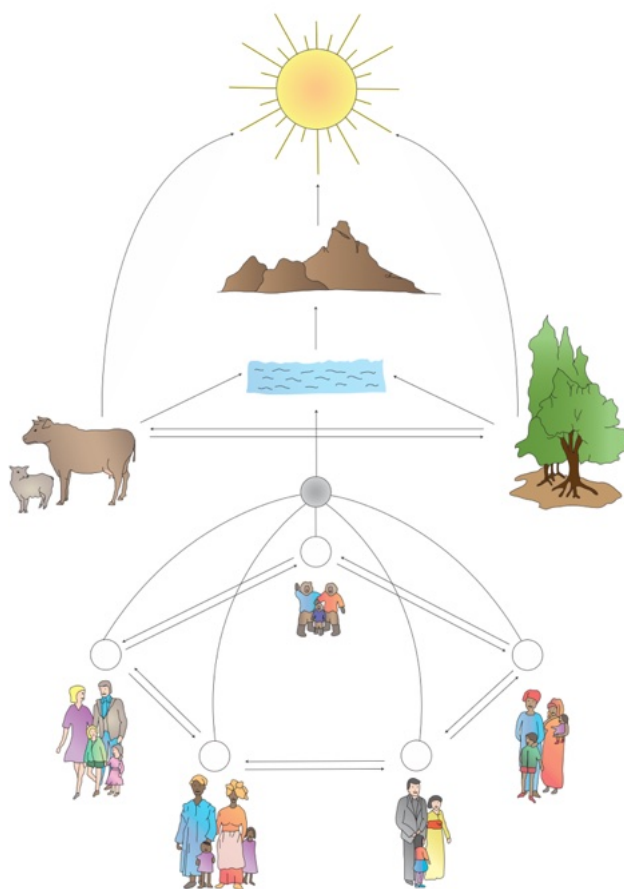
Suvokimo apie tai, kaip žmonės kuria vertę, ugdymas

Montessori pradinėje mokykloje verslumas prasideda dar gerokai prieš vaikui išgirstant šį žodį. Jis auga iš gilaus supratimo, kaip žmonės tenkina savo poreikius, dirba kartu ir kuria vertę vieni kitiems. Šis supratimas nėra mokomas per abstrakčius apibrėžimus – jis formuojamas palaipsniui, per pasakojimus, medžiagą ir realius pasaulio stebėjimus. Kai vaikai mato, kaip žmonės bendradarbiauja, kad net paprasčiausias daiktas atsidurtų jų rankose, jie pradeda suvokti ekonominės sistemos esmę: žmonės dirba kartu, kad sukurtų vertę, kurios niekas negalėtų sukurti vienas.

Pradedame nuo **tarpusavio**

priklausomybės diagramos –

pagrindinės Montessori pamokos, kuri švelniai atveria vaiko akis į santykių tinklą, palaikantį žmonių gyvenimą. Ji rodo, kad ūkininkams reikalingi metalų apdirbėjų pagaminti įrankiai, o metalų apdirbėjai priklauso nuo kalnakasių, kalnakasiai – nuo inžinierių, o inžinieriai – nuo mokytojų, kurie kadaise juos mokė skaityti ir mąstyti. Ši schema tampa gyvu žmogaus bendradarbiavimo žemėlapiu. Dažnai tai yra pirmasis vaiko žvilgsnis į idėją, kad vertė nesukurta izoliuotai – ekonominės sistemos yra žmonių, kurie vienas kitą remia, tinklai.



Nuo čia tyrimas tampa konkretnesnis. Vaikai kviečiami sekti vieno produkto kelią. *Iš kur atsiranda mūšų duona?* Tai, kas atrodo paprastas klausimas, tampa turtinga tyrimų tema: kviečių laukai, malūnai, kepėjai, vairuotojai, parduotuvininkai, „pakuočių

dizaineriai, įrankių gamintojai, sunkvežimių gamintojai. Vaikai, sekdami šią grandinę, įgyja naują pagarbą nematomoms rankoms, kurios daro kasdienį gyvenimą įmanomą. Jie pradeda suprasti, kad vertę kuria ne vienas žmogus, o daug žmonių, dirbančių kartu su tikslu, įgūdžiais ir pastangomis.

Kitas būdas suprasti ekonomiką yra pasakojimai. Montessori mokytojai dažnai pasakoja istoriją apie „**mainus ir pinigų naudojimą**“, padėdami vaikams įsivaizduoti, kaip ankstyvieji žmonės keisdavosi prekėmis – malkomis už grūdus, audiniais už įrankius – ir kokie sunkumai kildavo, kai poreikiai nesutapdavo. Per pasakojimus apie senovines kriaukles, metalines monetas, popierinius banknotus ir šiandienines skaitmenines transakcijas vaikai pažįsta ilgą žmonijos pastangų supaprastinti mainus kelią. Jie mato, kaip pinigai evoliucionavo, kad išspręstų realias problemas: vertės saugojimą, prekybos palengvinimą, visuomenės augimo skatinimą. Jie taip pat supranta, kad šiandien pinigai dažnai yra nematomi – idėja, skaičius ekrane – ir kelia naujus klausimus apie tai, kas iš tiesų yra vertė.

Šios pamokos skatina natūralias diskusijas. *Kas yra pinigai? Kas nusprendžia, kiek daiktai yra verti? Kodėl kai kurie daiktai kainuoja daugiau nei kiti? Ar vertę galima sukurti be pinigų?* Vaikai pradeda suprasti, kad vertė taip pat gali kilti iš laiko, dėmesio ir rūpesčio. Pagalba klasės draugui, užkandžių paruošimas ar indėlis į bendruomenės projektą tampa jų ekonominio supratimo dalimi. Atsiranda idėja, kad mes galime „keistis“ ne tik prekėmis, bet ir paslaugomis – valandos pagalba, gerumu, noru prisidėti.

Per šias istorijas, tyrinėjimus ir diskusijas Montessori vaikai ugdo pagrįstą, į žmogų orientuotą ekonomikos supratimą. Jie supranta, kad už kiekvieno daikto stovi realių žmonių tinklas; kad mainai prasidėjo kaip būdas patenkinti bendruomenės poreikius; kad pinigai yra priemonė, kurią žmonės išrado ir toliau tobulina; ir kad vertę galima matuoti įvairiais būdais – ne tik valiuta, bet ir indėliu.

Šis pagrindas juos paruošia bendrauti su pasauliu kaip būsimiems kūrėjams ir prisidedantiems. Jie mokosi, kad verslumas yra ne tik verslas, bet ir supratimas, kaip žmonės dirba kartu, kad įgyvendintų idėjas ir pagerintų vieni kitų gyvenimus.

Iniciatyvos, planavimo ir bendradarbiavimo praktika

Verslumo įgūdžiai neatsiranda staiga paauglystėje ar suaugus – jie formuojasi palaipsniui, per daugybę mažų patirčių kasdieniame gyvenime. Montessori pradinėje mokykloje šie įgūdžiai yra įtraukti į kasdienės veiklos struktūrą. Vaikai mokosi imtis iniciatyvos, planuoti savo veiksmus ir bendradarbiauti su kitais ne todėl, kad jiems taip nurodoma, bet todėl, kad to reikalauja aplinka, skatina tai daryti ir už tai atlygina.

Vaikų namuose medžiagos yra tvarkingai išdėstytos ant padėklų, visos ir paruoštos naudoti. Tačiau pradinėje mokykloje pasaulis plečiasi, o kartu su juo – ir atsakomybė. Pavyzdžiui, kai vaikas nusprendžia atlikti geografijos eksperimentą, niekas nėra iš anksto paruošta. Jis turi apsižvalgyti po kambarį, nustatyti, kokių priemonių jam reikia, surasti medžiagas ir jas savarankiškai surinkti: dubenis, smėlį, vandens ąsočius, matavimo priemonės, skudurėlius, žemėlapius. Šis paprastas pasiruošimo veiksmas tampa pamoka apie **išteklių mobilizavimą** – verslumo pagrindą.

Šis modelis kartojasi visur: moksliniuose tyrimuose, geometrijos konstrukcijose, meno projektuose, moksliniuose darbuose. Kiekviena užduotis skatina vaiką apžvelgti savo aplinką, numatyti poreikius, surinkti reikiamas priemones ir išlaikyti darbo eigą. Laikui bėgant jie išugdo intuityvų planavimo jausmą: *ko man reikia? Kur tai rasiu? Kas man gali padėti? Kaip galiu tęsti savo projektą?* Šie ankstyvi įpročiai sudaro projektų valdymo ir strateginio mąstymo pagrindą.

Ne mažiau svarbus yra gebėjimas **dirbti su kitais**. Montessori pradinėje mokykloje beveik visos pamokos vyksta mažose grupėse. Suaugusieji pristato pagrindinę idėją, o tada vaikai skatinami tęsti darbą kartu – kaip bendradarbiai tyrinėtojai, kurie tyrinėja tą pačią žinių visatą. Klasė pati savaime skatina tokį socialinį mokymąsi, nes joje yra dideli bendri stalai, prie kurių natūraliai dalijamasi idėjomis, priemonėmis ir atsakomybe.

Per šias bendradarbiavimo patirtis vaikai mokosi bendrauti, derėtis, klausytis ir eiti į kompromisus. Jie atranda, kad kiti gali būti ištekliai, partneriai ir bendri kūrėjai (). Jie

patiria džiaugsmą – o kartais ir iššūkius – kurdami kažką kartu. Šios ankstyvosios komandinio darbo patirtys sudaro pagrindą bendradarbiavimo mąstysenai, reikalingai būsimoms verslo iniciatyvoms.

Galbūt viena iš turtingiausių galimybių praktikuoti iniciatyvą ir planavimą yra „Išėjimas“ (going out), pagrindinė pradinės mokyklos patirties sudedamoji dalis. Čia vaikai išeina už klasės ribų, kad galėtų tyrinėti muziejus, interviuoti specialistus, rinkti gamtines medžiagas ar lankytis vietos parduotuvėse. Tačiau šios ekskursijos nevyksta savaime. Vaikai turi inicijuoti procesą, nustatyti jo tikslą ir organizuoti kiekvieną detalę.

Pagalvokite apie tokį kasdienį dalyką kaip klasės užkandžių stalo papildymas šviežiais vaisiais ir daržovėmis. Vaikai pirmiausia apklausinėja klasę, kad sužinotų, kokie produktai yra mėgstamiausi. Tada jie palygina kainas internete arba vietos parduotuvėse, apskaičiuoja biudžetą, planuoja ekskursijos laiką ir organizuoja transportą. Nusipirkę maistą, jie prisiima atsakomybę užtikrinti, kad jis būtų suvalgytas ir nepražūtų. Per šį procesą jie susiduria su realiais klausimais: *kiek turėtume pirkti? Ar ši kaina yra priimtina? Kaip paskirstyti laiką? Kas bus, jei kas nors nepavyks?*

Šios patirtys ugdo sprendimų priėmimo, finansinio raštingumo, laiko valdymo ir atsakomybės įgūdžius – visa tai vyksta prasmingame, realiame kontekste.

Per kasdienes ritualus, grupinius darbus ir ekskursijas į bendruomenę Montessori pradinės mokyklos vaikai praktikuoja esminius įgūdžius, kurie remia verslumą. Jie mokosi, kad idėjos reikalauja veiksmų, kad planavimas remia sėkmę ir kad bendradarbiavimas daro darbą turtingesnį ir džiaugsmingesnį. Pasiekę paauglystę, jie turi ne tik žinių apie tai, kaip pradėti ir organizuoti, bet ir pasitikėjimą, kad jie tai gali padaryti.



Istorija iš klasės

Verslininkai Šv. Kazimiero mugėje

Prieš Šv. Kazimiero mugę pradinukai uoliai ruošė savo rankų darbo gaminius – apyrankes, knygų žymes, mini pasakų knygeles, meno kūrinus ir net maišelius su šiltu popkorno. Tačiau mugė nebuvo tik rankdarbiai – ji tapo visapusišku verslumo projektu, įtrauktu į jų klasės darbą.

Kiekvienas mokinys ar maža komanda išsinuomojo stalą iš mokyklos ir iš karto suprato, kad verslo valdymas yra susijęs su išlaidomis. Po to sekė praktinis planavimas: popkorną parduodantys mokiniai patikrino, ar jiems reikės elektros, kiti suskaičiavo, kiek maišelių ar etikečių reikės, o visi kartu aptarė sąžiningas kainas, atsižvelgdami į laiką, pastangas ir medžiagas.

Mugės dieną mokykla virto linksmu turgumi. Vaikai sveikino lankytojus, naudojo savo rinkodaros idėjas – ženklus, plakatus, specialius pasiūlymus – ir mokėsi duoti gražą. Kai kurie produktai buvo greitai išparduoti, kitiems reikėjo papildomos reklamos, o mokiniai viską stebėjo su smalsumu.

Po mugės jie susirinko įvertinti savo patirtį: kokios rinkodaros strategijos pasiteisino? Koks produktas buvo sėkmingiausias? Ką jie pakeistų kitą kartą?

Galiausiai jie susidūrė su svarbiausiu sprendimu – ką daryti su uždirbtais pinigais. Pastaraisiais metais mokiniai nusprendė savo pelną paaukoti Ukrainos vaikams – tai dosnus sprendimas, parodantis, kaip verslumas gali ugdyti empatiją ir socialinę atsakomybę.

Per šią paprastą mokyklos mugę vaikai įgijo realios gyvenimiškos patirties planavimo, biudžeto sudarymo, kūrybiškumo, refleksijos ir dosnumo srityse.



Montessori Akademija, Lietuva

Tikslo, empatijos ir atsakingo veikimo ugdymas

Verslumo kompetencijos ugdymas Montessori pradinėje mokykloje yra neatsiejamas nuo gilaus tikslo, empatijos ir atsakingo veikimo ugdymo. Šios savybės ugdomos ne per abstrakčius mokymus, o per kasdienę gyvenimo patirtį bendruomenėje, kurioje kiekvienas individas yra svarbus ir kiekvienas veiksmas turi prasmę.

Montessori pradinėje mokykloje „Didžiosios istorijos“ sudaro pagrindą šiam moraliniam ir emociniam vystymuisi. Jos skatina vaikus apmąstyti visatą valdančius dėsnius, ilgą gyvenimo prisitaikymo istoriją ir unikalias žmogaus dovanas – vaizduotę, intelektą ir meilę. Nuo pat pradžių vaikai skatinami save laikyti daug didesnės istorijos dalimi, kurioje jų pasirinkimai ir indėlis formuoja tiek jų bendruomenę, tiek platesnį pasaulį. Šis priklausymo supratimas natūraliai pažadina empatiją ir atsakomybės jausmą.

Tikslas ir rūpestis įgyvendinami per konkrečius, prasmingus veiksmus. Vaikai prižiūri klasės aplinką, valo lentynas, dulkes, sodina sodą ir prižiūri gyvūnus – tai smulkūs veiksmai, kurie parodo, kad pasaulis priklauso nuo jų dėmesio. Šis atsakomybės jausmas išsiplečia už klasės ribų, kai vaikai bendrauja su vietos bendruomene, pavyzdžiui, lanko senelių namus, skiria savo laiką, buvimą ir gerumą. Šios patirtys stiprina supratimą, kad jų veiksmai gali suteikti komfortą, džiaugsmą ir ryšį su kitais.

Atsakingas veikimas taip pat formuojasi per pradinukų augančią iniciatyvą. Vaikai pasirenka savo darbą, planuoja projektus ir pradeda dieną nuspręsdami, kaip praleis savo laiką. Jų motyvacija kyla ne iš išorinių reikalavimų, o iš atsirandančio vidinio noro. Šis iniciatyvos įprotis tampa verslumo dvasios sėkla – gebėjimu matyti galimybes, imtis veiksmų ir įgyvendinti savo ketinimus.

Grupinis darbas vaidina svarbų vaidmenį formuojant tikslu grindžiamą bendradarbiavimą. 6–12 metų vaikai yra natūraliai socialūs, o klasė tampa gyvenamąja erdve, kurioje susiformuoja komandos, atsiranda lyderiai ir deramasi dėl vaidmenų. Tai atspindi ankstyvą žmonių bendradarbiavimą – bendradarbiavimas buvo būtinas išlikimui ir tebėra būtinas inovacijoms. Per šią „socialinę laboratoriją“ vaikai praktikuoja

komandinį darbą, bendravimą ir konfliktų sprendimą, ugdydami tarpasmeninius įgūdžius, reikalingus kurti vertę kartu su kitais.

Jautriu moralės formavimosi laikotarpiu vaikai aktyviai formuoja savo etikos sistemą. Konfliktai, klasės susirinkimai ir atkuriamosios praktikos padeda jiems išmolti teisingumo, atsakomybės ir empatijos. Šios realaus gyvenimo patirtys moko esminės verslumo tiesos: kurti vertę reiškia atsakingai tarnauti kitiems ir elgtis sąžiningai. Etika tampa ne suaugusiųjų perteikiama pamoka, o gyvenimiška patirtis, formuojama sprendžiant bendruomenės problemas.

Kasdienis indėlis į bendruomenę dar labiau gilina jų veiklos jausmą. Darbas klasėje, pagalba bendraamžiams, išvykos planavimas ar kažko rengimas bendram labui paverčia vaikus iš pasyvių dalyvių į aktyvius prisidedančius. Jie pradeda suprasti, kad jų veiksmai turi įtakos – kad jie gali pagerinti savo bendruomenę, reaguoti į poreikius ir pagerinti kitų gyvenimą. Šis mąstymas sudaro socialinio verslumo pagrindą, kur tikslas yra ne asmeninė nauda, o prasmingas indėlis.

Tokios dorybės kaip drąsa, atkaklumas, sąžiningumas, atsakomybė ir bendradarbiavimas ne tik aptariamos, bet ir praktikuojamos. Vaikai jas naudoja, kad įveiktų akademinis iššūkius, socialinę dinamiką ir ilgalaikius projektus. Šios dorybės padeda ugdyti charakterio stiprybes, būtinas verslumui: atsparumą nesėkmėms, drąsą tyrinėti naujas idėjas, sąžiningumą priimant sprendimus ir atsakomybę už savo veiksmų pasekmes.

Kosminis ugdymas tai dar labiau sustiprina, atskleisdamas ilgą žmonijos indėlio istoriją. Vaikai supranta, kad žmonės formavo pasaulį savo smalsumu, kūrybiškumu ir bendradarbiavimu. „Supergamtos“ – žmogaus sukurtos pasaulio – idėja padeda jiems suvokti, kad jie taip pat yra kūrėjai, turintys galią daryti įtaką ateičiai. Šis supratimas ugdo gilų tikslo jausmą: jų darbas yra svarbus, o jų pasirinkimai turi reikšmę besivystančioje žmonijos istorijoje.

Priešingai nei Vaikų namuose, kur darbas padeda asmeniniam tobulėjimui, pradinės mokyklos vaikai dirba bendruomenės labui. Jie prižiūri bendras erdves, kad kiti galėtų gerai funkcionuoti, kuria mokslinių tyrimų medžiagą savo bendraamžiams arba moko naujų įgūdžių tiems, kuriems reikia pagalbos. Šis pokytis žymi svarbų vystymosi etapą:

norą prisidėti prie grupės gerovės. Jie patiria, kad jų pastangos sukuria realią vertę – tai esminis įžvalgas būsimam verslumo mąstymui.

Galiausiai, išvykos ir ilgalaikiai projektai susieja mokymąsi klasėje su tikrais visuomenės poreikiais. Kai vaikai tikrina vietos vandens kokybę, organizuoja donorystės iniciatyvas arba augina ir dalijasi maistu, jie sužino, kad žinios įgyja prasmę, kai yra pritaikomos realiame gyvenime. Jie atranda, kad idėjos turi būti paverstos veiksmais, kad turėtų poveikį – tai yra supratimas, kuris yra atsakingo verslumo pagrindas.

Netgi pamokų užduočių rotacijos sistema, kai mažos grupės tampa „ekspertais“ ir perduoda savo žinias kitai komandai, stiprina atsakomybę, tęstinumą ir bendrą atsakomybę. Vaikai sužino, kad tvarkos, grožio ir funkcionalumo išlaikymas reikalauja nuolatinių, organizuotų pastangų. Jie pradeda vertinti tarnybą kaip prasmingą darbą ir supranta, kad ilgalaikis sėkmė priklauso nuo atsakingumo, o ne tik nuo pradinio entuziazmo.

Per šias patirtis Montessori pradinės mokyklos mokiniai ugdo ne tik empatiją ir tikslumą, bet ir atsakingą veiklą, kuri įgalina juos tapti ateities novatoriais, bendradarbiais ir užjaučiančiais lyderiais, kurie kuria vertę savo bendruomenėms ir pasauliui.



Veiksmas: atsakomybės ir savarankiškumo ugdymas

Verslumo kompetencijų ugdymas Montessori pradinės mokyklos klasėje reikalauja daugiau nei iniciatyvos praktikavimo ar ekonominės tarpusavio priklausomybės supratimo. Tai taip pat apima savarankiškumo, strateginio planavimo ir subalansuoto sprendimų priėmimo gebėjimų ugdymą – įgūdžius, kurie yra tvirtai suderinti su ES verslumo kompetencijomis, tokiomis kaip savimonė, išteklių mobilizavimas, planavimas ir valdymas bei mokymasis per patirtį. Montessori pedagogika remia šias kompetencijas ne per išorinį kontrolę, o per struktūras, kurios padeda vaikams suprasti save, valdyti savo atsakomybę ir prisiimti atsakomybę už savo mokymosi kelionę.

Vaikų dienoraštis: savikontrolė ir atsakomybė

Vienas iš pagrindinių įrankių yra darbo dienoraštis. Vaikai įrašo, ką jie padarė, pažymi skirtingų dalykų pusiausvyrą ir stebi savo interesus, stipriųjų pusių ir pastangų modelius. Tai nėra mokytojų priežiūros sistema – tai savęs pažinimo praktika. Kaip pažymi Montessori, „darbo dienoraštis padeda vaikui ugdyti gerus darbo įpročius... supratimą apie laiko organizavimą... pusiausvyrą tarp pristatymų ir savarankiško darbo“. Čia vaikai mokosi verslumo kompetencijos – savarankiško valdymo: stebėti savo darbą, įvertinti, kam dar reikia skirti dėmesio, ir priimti sąmoningus sprendimus. Verslininkai turi būti savo pačių vadovai – šis kasdienis įprotis padeda ugdyti būtent šią gebėjimą.

Individualios konferencijos: bendras mokymosi kelio kūrimas

Reguliarios mokytojų ir vaikų konferencijos pagilina šį refleksijos procesą. Šie susitikimai nėra atitikties kontrolės sąrašai, o bendradarbiavimo plėtros susitikimai. Vaikai atsineša savo darbus, išsako iškilusius iššūkius, apmąsto savo interesus ir padeda nustatyti tolesnius žingsnius.

Per šį procesą vaikai praktikuoja strateginį mąstymą, kuris yra pagrindinis verslumo įgūdis: vertina savo dabartinę padėtį, nustato reikalingus išteklius, aiškiai išreiškia „kryptį ir prisiima atsakomybę už savo tobulėjimą. Jie mokosi, kad jų mokymosi kelionė yra tai, ką jie aktyviai formuoja, o ne tai, kas jiems perduodama.

Tęstinis darbas ir laisvė rinktis: reikalavimų ir poreikių pusiausvyra

Svarbus verslumo įgūdis yra mokymasis suderinti išorinius lūkesčius su vidine motyvacija. Klasėje vaikai turi atitikti mokymo programos reikalavimus ir atlikti būtinas užduotis, bet jie taip pat turi didelę laisvę siekti asmeninių projektų ir giliai domina sričių.

Ši dinamika atspindi tikrą verslumo sprendimą: prioritetų valdymą, įsipareigojimų vykdymą ir vis tiek paliekant erdvės naujovėms ir aistrai. Vaikai mokosi, kad drausmė ir kūrybiškumas nėra priešingybės – jie yra reikšmingo darbo partneriai.

Nuo „kada ir kaip“ iki „kodėl ir kas, jei“: augantis intelektualinis savarankiškumas

Perėjimas iš vaikų namų į pradinę mokyklą dar labiau sustiprina šią vystymosi trajektoriją. Kol Casa vaikai gauna tikslias prezentacijas, pradinės mokyklos vaikai gauna „tyrinėjimo raktus“ – plačias, įkvepiančias pamokas, skirtas paskatinti tolesnius tyrimus. Po daugybės pamokos vaikai kuria savo uždavinius; po didžiosios pamokos apie civilizacijas jie pasirenka, ką nori tirti.

Montessori pabrėžia, kad 12 metų amžiaus vaikai „turėtų gebėti naudoti savo protą ir pagrįsti savo elgesį, nuomones ir idėjas“. Šis gebėjimas – savarankiškas mąstymas, klausimų uždavimas, idėjų generavimas – yra svarbiausias verslumo inovacijoms. Pradinė mokykla skatina vaikus ne tik laikytis nurodymų, bet ir mąstyti kritiškai, klausti „kodėl?“ ir įsivaizduoti „o jei?“.

Per šias praktikas Montessori pradinės mokyklos mokiniai kuria vidines struktūras, būtinas atsakingam, subalansuotam, savarankiškam darbui. Jie mokosi planuoti, stebėti save, vertinti pažangą, priimti pagrįstus sprendimus, bendradarbiauti su mentoriais ir veikti tikslingai. Tai ne tik akademiniai įgūdžiai – tai gyvenimo įgūdžiai, kurie parengia vaikus susidoroti su sudėtingomis situacijomis, siekti reikšmingų tikslų ir imtis verslumo veiksmų pasaulyje su aiškumu, pasitikėjimu ir etiniu pagrindu.

Galimybių įsivaizdavimas: vaizduotė kaip inovacijų variklis

Vaizduotė Montessori pradinės mokyklos klasėje nėra paprastas papuošalas – tai mąstymo, abstrakcijos ir kūrybiško problemų sprendimo įrankis. Kol Vaikų namų vaikas supratimą ugdo rankomis, pradinės mokyklos vaikas vis labiau supranta protu, kuris gali įsivaizduoti tai, ko nemato. Šis vystymosi pokytis yra būtinas verslumo kompetencijai, kur gebėjimas įsivaizduoti galimybes, numatyti sprendimus ir sukurti tai, ko dar nėra, sudaro inovacijų pagrindą.

Vaizduotė kaip kelias į supratimą

Kasdieniam darbe vaizduotė tampa tiltu tarp konkrečios patirties ir abstrakčių minčių. Per pasakojimus, eksperimentus ir atvirą tyrinėjimą vaikas keliauja laiku, kad susipažintų su senovės civilizacijomis, nusileidžia į Žemės gelmes, kad suprastų geologinius procesus, ir įsivaizduoja matematinius santykius, kurie yra toli už to, ką jo rankos gali fiziškai manipuliuoti.

Parengta aplinka sąmoningai puoselėja šią galią. Didžiosios istorijos kviečia vaiką į visatą, kupiną neatsakytų klausimų ir atsiskleidžiančių paslapčių. Medžiaga ir pamokos siūlo raktus, o ne uždaras sistemas: jos nurodo galimybes, o ne diktuoja procedūras. Vaikai nuolat skatinami klausti „O jei?“ ir ieškoti atsakymų per tyrimus, eksperimentus ir kūrybą.

Tai yra būtent verslumo kompetencija, susijusi su kūrybiškumu ir vizija: gebėjimas žvelgti už dabartinės realybės ribų, įsivaizduoti alternatyvias ateities galimybes ir jas tyrinėti su smalsumu ir pasitikėjimu.

Įsivaizduoti tai, ko dar nėra

Verslininkai tiksliais veiksmais paverčia vaizduotę verte. Montessori vaikai šį ryšį išmoka anksti. Kiekvieną kartą, kai jie sugalvoja eksperimentą, sukuria modelį, parašo pjesę ar planuoja išvyką, jie praktikuoja esminį įgūdį – paversti idėją į kažką realaus, ką galima dalytis, išbandyti, tobulinti ir naudoti kitiems.

Montessori tai suprato labai giliai. Ji pastebėjo, kad žmonija atvyko į Žemę ne su aštriais nagais ar instinktais, kaip kitos rūšys, bet su kažkuo daug galingesniu: trimis dovanomis, kurios daro žmogaus pažangą įmanoma.

- Protu, kuris gali įsivaizduoti tai, ko dar nėra,
- Širdis, kuri gali rūpintis kitais ir užmegzti ryšį su jais,
- ir rankos, kurios kuria, kuria ir keičia aplinką.

Šios trys dovanos atspindi žmogaus inovacijų esmę ir atspindi EntreComp verslumo viziją kaip gebėjimą paversti idėjas veiksmais, kurie sukuria vertę kitiems.

Proto, širdies ir rankų integracija

Montessori ugdyme vaizduotė neplaukioja laisvai, ji yra pagrįsta tikslu, vadovaujasi etiniu sąmoningumu ir nukreipta į prasmingą darbą. Pradinėje mokykloje harmoningai ugdomi visi trys žmogaus gabumai:

- Protas plečiasi į išorę, formuluoja hipotezes, įsivaizduoja sistemas ir kuria naujus sprendimus.
- Širdis suteikia motyvaciją, empatiją ir supratimą, kad idėjos turi tarnauti kitiems.
- Rankos suteikia formą vaizduotei – kuria modelius, atlieka eksperimentus, rašo pristatymus ar planuoja bendruomenės projektus.



Ši integracija parengia vaikus ne tik akademiniam abstrakčiam mąstymui, bet ir kūrybingam bei atsakingam veikimui, kuris apibrėžia verslumo mąstymą. Ji parodo vaikams, kad idėjos yra galingos ne todėl, kad jos yra protingos, bet todėl, kad jas galima paversti prasmingais veiksmais.

Vaikas kaip ateities pasaulio pilietis: kūrėjas ir prisidedantis asmuo

„Vaikas yra ir viltis, ir pažadas žmonijai.“

—Maria Montessori

Verslumas Montessori ugdyme nėra siauras pasirengimas verslui – tai būdo būti pasaulyje ugdymas. Jis suteikia vaikams mąstyseną, gebėjimus ir moralinę orientaciją, reikalingus tapti problemų sprendėjais, kūrėjais ir prisidedančiais asmenimis visą gyvenimą. Montessori ugdymas padeda jiems užaugti į asmenis, kurie gali įsivaizduoti geresnę ateitį ir imtis prasmingų veiksmų ją kurti.

Amžiaus tarpsnių kelionė link pokyčio

Visais vystymosi etapais Montessori ugdymas seka aiškią žmogaus trajektoriją: nuo savęs kūrimo iki indėlio į visuomenę. Kiekvienas etapas gilina vaiko gebėjimą mąstyti savarankiškai, veikti tikslingai ir prisiimti atsakomybę už savo vietą pasaulyje.

6–12 metai: mąstantis tyrinėtojas

Pradinėje mokykloje vaikas tampa mąstytoju, gebančiu užduoti klausimus, mąstyti, įsivaizduoti ir suprasti, kaip veikia sudėtingos sistemos.

Pagrindinis pasiekimas: „Aš galiu mąstyti pats.“

Projektinis darbas, bendradarbiavimas moksliniuose tyrimuose, išvykos ir atsakomybė bendruomenei sudaro pagrindą iniciatyvumui, planavimui, lyderystei ir prasmingiems veiksams. Vaikas atranda savo nepriklausomybę ir tarpusavio priklausomybę nuo platesnio pasaulio.

12–18 metai: socialinis naujokas

Paauglystėje jaunas žmogus pradeda kurti socialinę ir ekonominę nepriklausomybę.

Pagrindinis pasiekimas: „Aš galiu prisidėti ir būti savarankiškas.“

Montessori Erdkinder programos, mikroekonomika ir darbas ūkyje suteikia

paaugliams tiesioginės patirties kuriant vertę per realų darbą – balansuojant išteklius, reaguojant į bendruomenės poreikius, sprendžiant praktines problemas ir mokantis iš savo pasirinkimų pasekmių.

18–24 metai: dvasinio ir moralinio savarankiškumo amžius

Ankstyvame suaugusiųjų amžiuje žmogus ieško gilesnio tikslo ir laisvės veikti pagal jį.

Pagrindinis pasiekimas: „Aš galiu atiduoti ir formuoti pasaulį.“

Čia vaikystėje pasėtos sėklos – iniciatyva, empatija, vaizduotė ir atsparumas – tampa atsakingo suaugusiojo gyvenimo kompasu.

Gebėjimai, kurių reikia mūsų ateičiai

Kūrybiškumas, inovacijos, problemų sprendimas, rizikos priėmimas, iniciatyva, atsakomybė ir atsparumas – tai kompetencijos, kurias ES apibūdina kaip būtinas verslumui. Tai taip pat savybės, kurias Montessori ugdymas organiškai puoselėja nuo ankstyvosios vaikystės. Tačiau verslumas, Montessori supratimu, apima kur kas daugiau nei verslo kūrimą:

- ji apima socialinę verslumą, kai idėjos tenkina realius žmonių ir aplinkos poreikius.
- Ji apima intraverslumą, gebėjimą diegti inovacijas komandose, organizacijose ir bendruomenėse.
- Ji apima kultūrinę verslumą, prasmės, grožio ir bendro supratimo kūrimą.
- Ji apima bendruomenės kūrimą, kai individai dirba kartu, siekdami pagerinti kolektyvinį gyvenimą.

Montessori vaikai auga suprasdami, kad darbas nėra tik asmeninis siekis – tai indėlis į nuolatinį mūsų bendro pasaulio kūrimą.

Viltis ir pažadas

Kai Montessori rašė, kad vaikas yra ir viltis, ir pažadas žmonijai, ji apibūdino būtent tai: ateitį, kurią formuoja asmenys, kurie moka įsivaizduoti geresnes galimybes, bendradarbiauti su kitais, spręsti sudėtingas problemas ir elgtis atsakingai bendrojo gėrio labui.

Vaikas, augantis tokioje aplinkoje, nelaukia pilnametystės, kad taptų piliečiu – jis kasdien praktikuoja pilietiškumą per savo pasirinkimus, prisiimamas pareigas ir rūpestį kitais bei Žeme.

Tai yra ateities pasaulio piliečiai:

novatoriai su vaizduote, lyderiai su empatija ir kūrėjai, kurie supranta, kad jų darbas gali ir privalo tarnauti visai žmonijai.



Kaip verslumas matomas Montessori pradinės mokyklos klasėje?	
Būtinis žinios	
Įvairūs kontekstai ir galimybės paversti idėjas veiksmais asmeninėje, socialinėje ir profesinėje veikloje bei suprasti, kaip jos atsiranda	Vaikai pasirenka asmeninius projektus, dalyvauja išvykose ir bendradarbiauja bendruomenės iniciatyvose, pavyzdžiui, klasės renginiuose, užkandžių ruošime ar aplinkosaugos projektuose. Jie mato, kaip idėjos gali sukurti vertę, viršijančią jų pačių ribas.
Projektų planavimas ir valdymas, įskaitant procesus ir išteklius	Vaikai organizuoja eksperimentus, mokslinius projektus ar pristatymus: renka medžiagas, skiria laiką, koordinuoja veiksmus su bendraamžiais ir vykdo visus etapus nuo idėjos iki įgyvendinimo.
Kaip veikia ekonomika	Per pasakojimus apie barterį ir šiuolaikinius pinigus, produktų kelionės sekimą (pvz., iš kur ateina duona) ir klasės diskusijas apie prekybą, tiekimą ir išteklių tarpusavio priklausomybę.
Socialinės ir ekonominės galimybės bei iššūkiai, su kuriais susiduria darbdavys, organizacija ar visuomenė	Vaikai tyrinėja mikroekonomiką, bendruomenės paslaugų projektus arba kolektyvinio darbo simuliacijas, kurioms reikalingas išteklių valdymas, bendradarbiavimas ir socialinių poreikių supratimas.
Finansinis raštingumas: asmeninių finansų, taupymo, investavimo ir skolinimosi valdymas	Klasės pirkinių (užkandžių, medžiagų) planavimas, išvykų biudžeto skaičiavimas, kainų palyginimas, projektų sąnaudų ir naudos vertinimas.
Etikos principai	Kasdienis gyvenimas klasėje, bendradarbiavimas, bendruomenės taisyklės, atkuriamojo teisingumo praktika, diskusijos apie sąžiningumą, garbingumą ir atsakomybę.
Savo stipriosios pusės ir iššūkiai	Reguliari savirefleksija darbo dienoraščiuose, individualūs susitikimai su mokytojais, interesų sričių, tobulintųjų įgūdžių ir augimo strategijų nustatymas.
Pagrindiniai įgūdžiai	
Naudoti vaizduotę kūrybiniuose procesuose ir inovacijose	Eksperimentų projektavimas, modelių kūrimas, mokslinių tyrimų pristatymų rengimas, naujų projektų įgyvendinimo būdų siūlymas, „O jei?“ klausimai, skatinantys domėtis.
Strateginis mąstymas ir problemų sprendimas	Išvykų planavimas, konfliktų sprendimas grupiniame darbe, projektų pritaikymas, kai ištekliai ar informacija yra riboti.
Projektų valdymas: planavimas, organizavimas,	Vaikai vadovauja mažoms grupėms, paskirsto vaidmenis, planuoja veiklas, stebi pažangą ir užtikrina, kad bendri projektai būtų užbaigti.

valdymas, vadovavimas ir užduočių delegavimas	
Priimti finansinius sprendimus, susijusius su sąnaudomis ir verte, ir įvertinti idėjos pavertimo vertę kuriančia veikla sąnaudas	Biudžeto planavimas klasės poreikiams, pirkimų planavimas moksliniams eksperimentams, reikalingų medžiagų menui, geografijai ar kitiems projektams vertinimas.
Finansinių sprendimų planavimas, įgyvendinimas ir vertinimas	Išlaidų rezultatų peržiūra, pirkimų atitikties poreikiams ir nešvaistymo patikrinimas, išteklių naudojimo poveikio apmąstymas.
Susidoroti su neapibrėžtumu, dviprasmiškumu ir rizika priimant pagrįstus sprendimus	Atsakomybės prisiėmimas už išvykas, eksperimentus, kurie gali nepavykti, arba grupinius projektus, kurių rezultatai yra nenuspėjami, mokymasis prisitaikyti ir keisti planus.
Dirbti savarankiškai	Pasirinkti darbą, rinkti medžiagą, atlikti savarankiškus projektus, tirti pasirinktas mokslinių tyrimų temas.
Bendradarbiauti su kitais	Darbas mažose grupėse, jaunesnių mokinių mokymas, tarpusavio vertinimas, bendras projektų vadovavimas, derybos dėl ribotų medžiagų naudojimo.
Savo stipriųjų pusių ir ribotumų nustatymas	Atspindėjimas dienoraščiuose, mokytojų konferencijos, bendraamžių atsiliepimai, tikslų nustatymas remiantis praeities patirtimi ir iššūkiais.
Požiūris (mokinių vertybės)	
Iniciatyvos ėmimas	Projektų pasirinkimas, savanoriškas dalyvavimas klasės užduotyse, naujų idėjų ar eksperimentų siūlymas ir pan.
Būti aktyviems ir žvelgti į ateitį	Numatymas, kokios medžiagos reikalingos projektui, eksperimentų ar išvykų planavimas iš anksto.
Drąsa ir atkaklumas siekiant tikslų	Ilgalaikių projektų užbaigimas, atkaklumas po eksperimentų klaidų, sudėtingų mokslinių klausimų sprendimas.
Būti motyvuotu ir ryžtingu	Sekti asmeninius interesus ilgalaikiuose projektuose, nuosekliai rūpintis klasės ir bendruomenės pareigomis.
Kitų idėjos	Klausymasis bendraamžių, atsiliepimų įtraukimas, projektų pritaikymas pagal pasiūlymus, dalyvavimas priimant sprendimus grupėje.
Empatija ir rūpinimasis žmonėmis bei pasauliu	Darbas klasėje, sodininkystė, rūpinimasis gyvūnais, bendruomenės lankymas ir paslaugų teikimo projektai.

Atsakingumas ir etika

Bendrų erdvių priežiūra, sąmoningas išteklių naudojimas, sąžiningumas registruojant eksperimentus ir finansinius sprendimus, teisingumas grupiniame darbe.

10 SKYRIUS

KULTŪRINIO SĄMONINGUMO IR RAIŠKOS KOMPETENCIJA



Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos kompetencija

Kompetencija kultūrinio sąmoningumo ir raiškos srityje apima supratimą ir pagarbą tam, kaip idėjos ir prasmės kūrybiškai išreiškiamos ir perduodamos skirtingose kultūrose bei per įvairias meno ir kitas kultūros formas. Ji apima įsitraukimą į savo idėjų ir vietos ar vaidmens visuomenėje supratimą, plėtojimą ir išraišką įvairiais būdais ir kontekstais.

Žinios

Ši kompetencija reikalauja žinių apie vietos, nacionalines, regionines, Europos ir pasaulio kultūras bei išraiškos formas, įskaitant jų kalbas, paveldą ir tradicijas bei kultūros produktus, ir supratimą apie tai, kaip šios išraiškos formos gali daryti įtaką viena kitai, taip pat ir individo idėjoms. Ji apima supratimą apie įvairius idėjų perteikimo būdus tarp kūrėjo, dalyvio ir auditorijos rašytiniuose, spausdintiniuose ir skaitmeniniuose tekstuose, teatre, kine, šokyje, žaidimuose, mene ir dizaino, muzikoje, ritualuose ir architektūroje, taip pat mišriose formose. Reikia suprasti savo besivystančią tapatybę ir kultūrinį paveldą kultūrų įvairovės pasaulyje ir tai, kaip menas ir kitos kultūros formos gali būti būdas matyti ir formuoti pasaulį.

Įgūdžiai

Įgūdžiai apima gebėjimą išreikšti ir interpretuoti vaizdines ir abstrakčias idėjas, patirtis ir emocijas su empatija, taip pat gebėjimą tai daryti įvairiose meno ir kitose kultūros formose. Įgūdžiai taip pat apima gebėjimą atpažinti ir realizuoti asmeninės, socialinės ar komercinės vertės galimybes per meną ir kitas kultūros formas, taip pat gebėjimą dalyvauti kūrybiniuose procesuose tiek individualiai, tiek kolektyviai.

Požiūris

Svarbu turėti atvirą požiūrį į kultūrinės raiškos įvairovę ir ją gerbti, taip pat laikytis etiško ir atsakingo požiūrio į intelektualinę ir kultūrinę nuosavybę. Teigiamas požiūris taip pat apima smalsumą apie pasaulį, atvirumą įsivaizduoti naujas galimybes ir norą dalyvauti kultūrinėse patirtyse.

Pamato kūrimas pirmame amžiaus tarpsnyje

Pirmame amžiaus tarpsnyje vaikas gyvena giliai savo kultūros pasaulyje. Jo dienos praeina namuose ir Montessori vaikų namuose – dviejose vietose, kurios tyliai formuoja jo asmenybę. Viskas, kas jį supa – kaip ruošiami maisto produktai, dainos, kurias suaugusieji niūniuoja dirbdami, kaip žmonės sveikina vieni kitus, vietos menas ant sienų – sudaro kultūrinį kraštovaizdį, kurį vaikas be vargo įsisavina savo „sugierančia protu“. Jis nemoko kultūros taip, kaip tai daro vyresni vaikai; jis ją įsisavina tiesiog gyvendamas.

Montessori darželyje kultūra švelniai įpinama į kasdienį gyvenimą. Praktinės gyvenimo veiklos atspindi vietos bendruomenės tradicijas ir įpročius: vietos amatininkų pagamintų medinių daiktų poliravimas, gėlių komponavimas pagal regione įprastą stilių. Tai smulkūs veiksmai, bet mažam vaikui jie yra labai svarbūs. Jis ne „studijuoja“ savo kultūrą – jis joje dalyvauja. Per šias patirtis jo kultūrinė tapatybė pradeda giliai įsišaknyti jo viduje.

Be šio pagrindo, aplinka taip pat atveria langą į platesnį pasaulį. Kultūriniai aplankai, žemėlapiai, vėliavos ir pasakojimai iš skirtingų žemynų kviečia vaiką pastebėti, kad žmonija išreiškia save begalėmis būdais. Vaikas gali padėti mažą Japonijos šventyklos nuotrauką šalia Lietuvos bažnyčios nuotraukos arba klausytis pasakojimo apie tai, kaip Pietų Amerikos vaikai švenčia šventę. Šie paprasti momentai plečia jo vaizduotę ir sėja pasaulinio smalsumo sėklas. Jis sužino, kad nors ir priklauso vienai kultūrai, egzistuoja daug kitų, kurios kiekviena yra graži savaip.

Išraiška yra esminė kultūros dalis, o Vaikų namuose vaikas mokosi laisvai reikšti save. Tai prasideda nuo dažnai nepastebimo dalyko – požiūrio į klaidas. Montessori aplinkoje klaidos traktuojamos kaip draugai. Niekas neskuba taisyti ar teisti. Vietoj to, vaikas atranda, kad jo idėjos, bandymai ir eksperimentai yra sveikintini. Ši laisvė ugdo pasitikėjimą savimi – esminį kultūrinės išraiškos elementą vėlesniame gyvenime.

Praktiniai įgūdžiai atsiranda savaime. Vaikas mokosi, kaip lengvai laikyti pieštuką, kaip tikslingai naudoti teptuką, kaip karpyti, klijuoti, lankstyti ir jautriai rinktis spalvas.

Sensorinės medžiagos tobulina jo suvokimą apie dydį, garsą, tekstūrą ir toną, suteikdamos jam meninį žodyną, kurį jis vėliau naudos kurdamas. Taip vaikas pradeda reikšti save. Muzikoje, naudodamas Montessori varpelius, jis eksperimentuoja su tonu, ritmu ir dainomis, kurios skamba visoje klasėje. Meno pamokose jis piešia, tapo, kuria raštus ir maišo spalvas, atrandamas džiaugsmą kurti kažką, kas kyla iš vidaus. Pradėdamas rašyti, jis kuria mažas rankų darbo knygeles, pirmiausia išreiškia idėjas naudodamas judamąjį alfabetą, tada jas pamažu perkelia ant popieriaus sklandžia kursyvu.

Kiekviena iš šių patirčių yra raktas – raktas į kūrybiškumą, pasitikėjimą savimi ir jausmą, kad jis yra savo vietoje tiek savo kultūroje, tiek platesniame pasaulyje. Kai jis pereina į pradinę mokyklą, jis nešasi šiuos raktus su savimi. Jis žengia į priekį pasirengęs ne tik suprasti kultūrą, bet ir dalyvauti joje, ją išreikšti ir vieną dieną prisidėti prie jos kažkuo nauju.



Pasaulinio pilietiškumo koncepcijos idėjos sėjimas

Montessori ugdymo širdyje glūdi tylus, galingas kvietimas: kiekvienam vaikui pažinti save ne tik kaip individą, bet ir kaip svarbų dalyvių didžiojoje žmonijos istorijoje. Tai nėra istorija, ribojama laiko ar geografijos – tai istorija, kuri apima šimtmečius, kultūras ir žemynus. Tai istorija apie žmogaus smalsumą, išradimus, drąsą, grožį ir ryšius. Montessori pradinėje mokykloje mes darome daugiau nei tik mokome faktų – mes siūlome vaikams raktus, padedančius suprasti jų vietą šiame didžiuliam, tarpusavyje susijusiam pasaulyje.



Šios vizijos pagrindas yra *kultūrinio sąmoningumo* principas. Būtent čia vaikas pradeda suvokti, kad jis nėra tik šeimos ar vietos bendruomenės narys, bet ir pasaulio pilietis. Šiandienos globalios visuomenės, kurioje idėjos, prekės ir patirtys lengvai kerta sienas, kultūrinis sąmoningumas nebėra prabanga ar abstrakti sąvoka. Jis yra būtinas. Jis skatina empatiją. Jis švenčia įvairovę ne kaip skirtumą, bet kaip bendros žmonijos spindinčią išraišką. Jis ruošia vaikus orientuotis sudėtingame, tarpusavyje susijusiam pasaulyje su pagarba, smalsumu ir taika.

Montessori ugdymas vaikus laiko ateities kūrėjais. Kultūros studijų metu mes ne tik informuojame, bet ir įkvepiame. Mes suteikiame kontekstą ir raktus, kad vaikai galėtų tyrinėti civilizacijas, tradicijas, tikėjimus ir vertybes – ne tam, kad juos įsimintų, bet tam, kad juos pajustų, susietų su jais ir gerbtų. Mes padedame jiems suprasti, kad už kiekvienos kalbos, kiekvieno artefato, kiekvieno ritualo stovi žmogus – toks pat kaip jie – ieškantis prasmės, grožio ir priklausomybės.

Kultūrinis sąmoningumas, giliai įsišaknijęs Montessori filosofijoje, tampa galingu įrankiu ugdant pasaulio piliečius: *vaikus, kurie ne tik supranta pasaulį, bet ir rūpinasi juo, ir yra pasirengę jį formuoti išmintimi ir užuojauta.*

daugybė rankų – žmonių, kurių jie niekada nesutiks, gyvenančių vietose, kuriose jie galbūt niekada nebuvo. Paprastai tai yra momentas, kai jie pasilenkia šiek tiek arčiau. Tarpusavio priklausomybė nustoja būti moraline pamoka ar tolimesnė idėja; ji tampa kažkuo, ką jie gali pajusti.

Nuo čia pereiname prie lentelės. „Ko visiems žmonėms reikia gyventi?“ – klausiamo.

Vaikai greitai išvardija maistą, pastogę, drabužius, transportą. Tada jie sustoję apmąsto lentelės antrąją pusę – tuos dvasinius poreikius, kurie yra mažiau matomi, bet lygiai taip pat svarbūs: meną, meilę, priklausomybę, religiją, grožį, prasmę. Šie poreikiai pranoksta išgyvenimą. Jie apibrėžia, kas mes esame. Čia vaikai pradeda jausti kažką gilaus: nesvarbu, kur mes gyvename, nesvarbu, kokio amžiaus ar kultūros esame, šie poreikiai priklauso mums visiems. Jie yra visuotiniai žmonijos pirštų atspaudai.

Turėdami šį pagrindą, istorijos studijos vyksta natūraliai. Mes kreipiamės į senovės egiptiečius, Arkties gyventojus ar civilizaciją, įsikūrusią giliai atogrąžų miške. Tačiau vietoj to, kad mokytųsi datų ar karalių, vaikai žiūri per kitą prizmę:

„Kaip šie žmonės tenkino tuos pačius poreikius, kuriuos turime mes?“ „Kaip jų aplinka jiems padėjo ar trukdė?“ „Kokius sprendimus jie sugalvojo? Kokį grožį jie sukūrė?“

Istorija tampa ilga, besiskleidžiančia žmogaus kūrybiškumo istorija. Kultūra nustoja būti kažkuo „kitokiu“ ar „svetimu“ ir tampa žmogaus išradingumo švente. Vaikas nebesako „Tai keista“, o sako „Tai protinga... Tai gražu... Tai žmogiška“.

Šis pokytis yra transformuojantis. Per pagrindinius poreikius vaikai atranda, kad kiekviena kultūra yra atsakas – vaizduotės, drąsos, intelekto atsakas – į tas pačias pagrindines gyvenimo sąlygas. Ir šis suvokimas skatina tylų pagarbos jausmą. Jie pradeda matyti save kituose ir kitus savyje.

Tai yra Montessori metodo kultūrinio sąmoningumo esmė. Ji prasideda ne nuo geografijos pamokų ar istorijos sekos – ji prasideda nuo empatijos. Nuo nuostabos. Nuo bendros žmonijos istorijos pripažinimo. Ir nuo šio pagrindo vaikas žengia į priekį, pasirengęs susidurti su pasauliu ne su nuosprendžiu ar atstumu, bet su smalsumu, susižavėjimu ir priklausomybe.

Istorija iš klasės

Iš kur atsiranda duona?

Turime korteles, iliustruojančias žmonių tarpusavio priklausomybę vietos bendruomenėje. Pavyzdžiui, kai žiūrime į kažką tokio paprasto kaip duona, tyrinėjame, iš kur ji atsiranda. Duonai reikia vandens ir kviečių, todėl klausiamo, iš kur atsiranda kviečiai? Kaip jie pasiekia mus? Ir tai mus atveda atgal prie ūkininko, kuris juos augina. Tokiu būdu vaikai pradeda matyti sudėtingą santykių ir priklausomybių tinklą, kuris palaiko net pačius kasdieniškiausius dalykus. Tai puikus būdas parodyti jiems, kaip mes priklausome vieni nuo kitų savo bendruomenėse.

Bet mes nesustojame ties tuo. Mes taip pat nagrinėjame tarptautinius ir globalius mainus, pavyzdžiui, prekybą tarp šalių. Vyresniems vaikams mes sukuriame specialų žemėlapij, kuris rodo mūsų šalies prekybą su kitomis šalimis, naudodami dvi spalvas – mėlyną ir raudoną – importui ir eksportui žymėti. Nors vaikams mes nepaaiškiname visų detalių, mums, pedagogams, tai yra tarsi žmogaus kūno veikimo stebėjimas – kraujas perneša viską, ko reikia kiekvienai kūno daliai, – lygiai taip pat, kaip pasaulinė prekyba perkelia išteklius po visą pasaulį.

Čia mes susiejame tai su mūsų pristatymais apie žmogaus kūną, kad šis palyginimas vaikams būtų dar aiškesnis. Pasaulinė prekyba primena kraujotaką, aprūpinančią visą kūną, o internetas, kuris dabar perkelia žinias ir informaciją, veikia kaip nervų sistema. Taip padedame vaikams suprasti, kad mes iš tiesų esame vienas įdomus, tarpusavyje susijęs organizmas – beveik kaip vienas kūnas, kuriame kiekviena sistema priklauso nuo kitos. Tai gražus raktas, leidžiantis vaikams patiems atrasti, kaip giliai mes visi esame susiję ir priklausomi vieni nuo kitų – ne tik vietos, bet ir pasauliniu mastu.



Jolly HOME SCHOOL, Slovakija

Kosminio ugdymo vizija: viskas yra tarpusavyje susiję

Kad vaikai tikrai suprastų kultūrą, turime padėti jiems suprasti pasaulį, iš kurio ji kyla. Kultūra neegzistuoja izoliuotai – ji gimsta iš klimato, žemės, gyvūnų, išteklių, istorijos ir bendruomenių poreikių. Ją formuoja upės ir kalnai, dirvožemis ir lietus, saulės šviesa ir metų laikai. Todėl Montessori pradinėje mokykloje vaikams siūlome kitą svarbų raktą: tarpusavio priklausomybės diagramą.

Kai šią diagramą išskleidžiame prieš klasę, tai tarsi atverčiame langą į Marijos Montessori pasaulio suvokimą. Dar gerokai prieš tai, kai šiuolaikinė mokslas apibūdino ekosistemas ir sisteminį mąstymą, ji stebėjo gyvenimą kaip didį kosminį šokį – kiekvienas būtybė laikosi dėsnių, atlieka užduotį ir prisideda prie visumos harmonijos. Ji stebėjo skruzdę, medį, upę, paukštį ir matė prasmę. Ji stebėjo vaikus savo klasėje ir matė tą patį: poreikį suprasti, kodėl viskas egzistuoja ir kaip viskas dera tarpusavyje.

Antrojo etapo vaikas, 6–12 metų amžiaus, yra kupinas šio prasmės troškimo. Pavadinimo suteikimas nebėra pakankamas. Jų akys spinduliuoja gilesniais klausimais: „Kodėl saulė yra svarbi?“ „Kas atsitiktų, jei išnyktų bitės?“ „Kaip kalnai padeda gyvybei?“ „Kas nuo ko priklauso?“

Taigi mes švelniai vedame juos per gyvenimo tinklą. „Pažiūrėkite į saulę“, sakome. „Ji paklūsta dėsniams. Ji suteikia energijos.“ „Pažiūrėkite į kalną. Jis paklūsta dėsniams. Jis formuoja upes.“ „Pažiūrėkite į paukštį, medį, vandenį – jie taip pat paklūsta dėsniams ir atlieka savo vaidmenį.“

Palaiptiesiems vaikai pradeda suprasti, kad niekas nėra atskiras. Kiekvienas gyvenimas yra susijęs su kitu gyvenimu, kiekviena sistema palaiko kitą sistemą. Net žmonės, kurie dažnai įsivaizduoja save atskirais, yra įpinti į tą pačią dėsnių audinį – ne tik gamtos, bet ir visuomenės, kultūros bei moralės.

Šis kosminis požiūris viską keičia. Kai mes pristatome kultūrą, tai niekada nėra tiesiog tradicijų ar artefaktų sąrašas. Vietoj to, tai tampa žmonių reakcijos istorija – kaip žmonės, skirtingu laiku ir skirtingose vietose, suprato juos supančią aplinką ir formavo savo gyvenimą harmonijoje su ja. Kultūra tampa indėliu, dovana pasaulio pusiausvyrai:

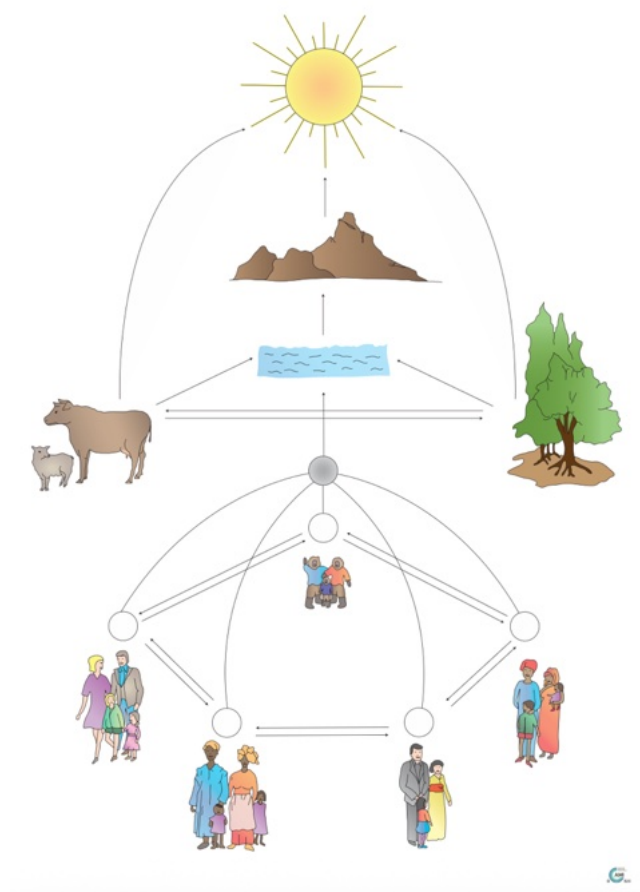
kaip žmonės stato namus, pritaikytus klimatui, kuria maisto sistemas, pagrįstas vietos ekologija, kuria įrankius, atitinkančius bendrus poreikius, ir išreiškia grožį, įkvėptą jų aplinkos.

Per tarpusavio priklausomybės diagramą vaikai mato, kad žmonės nėra už gamtos ribų – mes esame jos dalyviai. Mūsų kultūriniai pasirinkimai palieka pėdsakus žemėje, taip pat kaip žemė palieka pėdsakus mūsų kultūrinėje evoliucijoje.

Kai vaikai tai suvokia, kultūra tampa daugiau nei akademinis dalykas. Ji tampa gyvu supratimu:

- kad mes priklausome pasauliui, kuriame viskas priklauso nuo visko kito,
- kad mūsų pasirinkimai yra svarbūs
- ir kad, kaip ir saulė, kalnas, bitė ir upė, mes taip pat turime užduotį, kurią turime įvykdyti visumos harmonijoje.

Tai kosminio ugdymo vizija, kuri formuoja Montessori metodą – supratimas, kad viskas yra tarpusavyje susiję ir kad žmogaus kultūra yra viena iš daugelio gražių gijų didžiuliam gyvenimo audinyje.



Istorija iš klasės

Žmonijos istorijos chronologija

Vieną rytą nedidelė vaikų grupė išvyniotė žmonijos istorijos chronologiją ant klasės grindų. Ilga juosta su paveikslėliais ir simboliais nusidriekė per visą kambarį, kviesdama vaikus į lėtai atsiskleidžiančią žmonijos istoriją. Jie susirinko aplink ją su tyliu nekantrumu, sekdami seniausius žmonijos gyvenimo ženklus – paprastus įrankius, ugnį, iš gamtos medžiagų pastatytus būstus. Vaikai, judėdami laiko juosta, nebuvo skatinami sutelkti dėmesį į konkrečias tautas ar pavienius įvykius. Vietoj to jie stebėjo, kaip žmonių visuomenės palaipsniui tapo sudėtingesnės, žmonėms reaguojant į aplinką ir stengiantis patenkinti savo pagrindinius poreikius. Pasitelkdami vaizduotę ir išgirstas istorijas, jie pastebėjo pasikartojantį modelį laiko juostoje: kaip ankstyvieji žmonės iš akmenų gamino įrankius, kūrė pigmentus, kad galėtų tapyti savo patirtis, sekė gyvulių bandas ar metų laikus, kad rastų maisto, įsivaizdavo migracijas per dykumas, miškus ir vandenynus, stebėdami ir samprotaudami, kad judėjimas dažnai buvo skatinamas tyrinėjimų, išlikimo ar bendruomenės paieškų. Laiko juosta nebeatrodo kaip tolimų kultūrų ar keistų papročių rinkinys, bet kaip nepertraukiamas žmogaus kūrybiškumo ir prisitaikymo siūlas.

Tęsdami ilgą popieriaus kelią, vaikai pamatė, kaip atsiskleidžia žmonių polinkių universalumas – mūsų noras tyrinėti, kurti, įsivaizduoti, priklausyti. Per tūkstančius metų ir nesuskaičiuojamus kraštovaizdžius kiekviena žmonių grupė savo rankomis, protu ir širdimi formavo gyvenimus, kurie tenkino tuos pačius pagrindinius poreikius. Pasiekę pabaigą, grupei tapo aišku, kad istorija dar nesibaigė. Laiko juosta juos švelniai įtraukė į tą pačią istoriją – dar viena karta, turinti gebėjimą prisidėti, kurti ir išreikšti, ką reiškia būti žmogumi. Tai yra tyli laiko juostos galia Montessori ugdyme: ji kultūrinį sąmoningumą grindžia ne skirtumais, o bendra žmogiškumu. Ji kviečia vaikus žengti į istoriją su vienybės, dėkingumo ir priklausymo jausmu – matyti save kaip dalį didžiulės ir tarpusavyje susijusios žmonijos kelionės.



Jolly HOME SCHOOL, Slovakija

Priklausymas visumai ir savos tapatybės suvokimas

Kai vaikai keliauja per šias kultūrinės pamokas, jų viduje pradeda atsiskleisti kažkas subtilaus, bet galingo. Iš pradžių jie klausosi su smalsumu – apie senovės tautas, tolimas šalis, skirtingus papročius. Tačiau palaipsniui įsitvirtina gilesnis supratimas. Jie nustoja matyti žmones kaip tolimas gentis, egzotiškas kultūras ar izoliuotas civilizacijas. Vietoj to, jie pradeda jausti tylią tiesą, kuri visada buvo čia: mes visi esame žmonės, suformuoti skirtingų kraštovaizdžių, tačiau susieti tų pačių poreikių, tos pačios planetos, tos pačios didžiosios istorijos.

Šis pokytis nėra vien intelektualus. Jis yra emocinis. Jis yra asmeninis. Vaikas pradeda jausti priklausomybę – ne tik savo šeimai ar bendruomenei, bet ir didžiajai žmonijos šeimai. Tapatybės jausmas pradeda formotis, pagrįstas žinojimu, kad „aš esu kilęs iš kažkur“ ir, taip pat, „aš esu dalis kažko daug didesnio“.

Ir kai šis supratimas auga, atsiranda naujas išraiškos būdas. Vaikai pradeda kurti ne kaip imitatoriai, bet kaip asmenybės, atrandančios savo balsą. Jų menas tampa labiau apgalvotas, jų rašymas – labiau refleksyvus, jų projektai – reikšmingesni. Jie nebeišreiškia savęs, kad patiktų suaugusiesiems, jie išreiškia save, kad perteiktų, kas jie yra.

„Tai yra mano požiūris.“ „Tai yra mano istorija.“ „Taip aš suprantu pasaulį.“

Tai yra kultūrinio sąmoningumo esmė – ne tik mokytis apie kultūrą, bet ir įsisavinti tvirtą, pasitikintį ir atvirą tapatybės pagrindą. Montessori ugdymas siekia būtent to: tapatybės, kuri gali didžiuotis sakydama „Aš priklausau savo šeimai ir savo tautai“, o kartu su tokiu pačiu įsitikinimu šnabždėti „Aš priklausau žmonijai“.

Kai susiejame visas Montessori kultūrinio ugdymo gijas – pamokas apie pagrindinius poreikius, kurios parodo mūsų bendrą žmogiškumą, tarpusavio priklausomybės diagramą, kuri atskleidžia mūsų vietą kosminėje tinkle, didžiausias pamokas, kurios kelia susižavėjimą, ir vaiko natūralų norą suprasti – mes neduodame atsakymų. Mes duodame raktus.

- Raktus į nuostabą: „Kaip jie gyveno?“

- Raktus į ryšį: „Jie yra tokie patys kaip aš.“
- Raktus į taiką: „Mes visi esame vieno pasaulio dalis.“

Maria Montessori tikėjo, kad žmonija jau yra vieninga – per gamtą, per prekių ir idėjų judėjimą, per nematomas gijas, kurios sieja ekosistemas ir bendruomenes. Ji sakė, kad tikrasis iššūkis yra tai, kad mes dar nesielgiame taip, lyg būtume vieningi. Todėl švietimas turi suteikti vaikams naują perspektyvą: tokią, kuri neištrina skirtumų, bet švenčia juos kaip gražius to paties žmogaus dvasios išraiškos būdus.

Todėl mūsų Montessori klasėse mes sąmoningai ir rūpestingai sėjame šias sėklas. Mes pasakojame nuostabias pasaulio istorijas. Mes tyrinėjame, kaip žmonės tenkina savo pagrindinius poreikius. Mes sekame tarpusavio priklausomybės linijas, kurios driekiasi per žemynus ir amžius. Vaikai, gilindami savo žinias, taip pat ugdo sąmoningumą – empatiškumą, nuolankumą ir tylų pasitikėjimą, kad jie taip pat atlieka reikšmingą vaidmenį šiame bendrame pasaulyje.

Tai yra Montessori kultūrinio ugdymo esmė. Taip supratimas tampa tapatybe. Ir taip mes pradėdame auginti vaikus, kurie yra ne tik savo šalių piliečiai, bet ir pasaulio piliečiai.

„Būtina suprasti, kad kiekviena tauta turi savo užduotį, tačiau visos šios užduotys yra vieno darbo dalis – taikos pasaulio kūrimo.“

Maria Montessori, „Education and Peace“, 13 skyrius



Būtinų įgūdžių ugdymas, kad asmens tapatybė taptų matoma

Montessori metodikoje kūrybinė raiška nėra popamokinė veikla – tai natūralus vaiko vidinio gyvenimo tęsinys ir svarbi parengtos aplinkos dalis. Klasėje yra daug galimybių: medžiagos, įrankiai ir pristatymai, kurie skatina vaikus tyrinėti, kas jie yra ir kaip jie mato pasaulį. Vadove pateikiamos pamokos, atveriančios duris į įvairias išraiškos formas. Pavyzdžiui, kaligrafija tampa ne tik rašymu ranka, bet ir stiliaus, ketinimų bei norimos perteikti žinutės tyrinėjimu. Meno pamokos yra kur kas daugiau nei paprastas piešimas. Vaikai susipažįsta su lino raižiniu, nėrimu, keramika, akvarele ir kitomis technikomis, kurios siūlo įvairias tekstūras ir išraiškos kalbas.

Per šias patirtis vaikai tobulina savo gebėjimus ir atranda rankų darbo vertę – tai, kas dažnai yra pamirštama šiandieniniame greitai besikeičiančiame pasaulyje. Nesvarbu, ar jie kuria rankų darbo knygą, siuva maišelius klasės reikmenims, ar kuria savo atvirukus, jie ne tik praktikuoja įgūdžius. Jie įkūnija savo tapatybę, pasirinkimus ir viziją į tai, ką kuria.

Mes taip pat plečiame jų supratimą, kviesdami juos į tikrojo meno ir muzikos pasaulį. Muzika neapsiriboja tuo, kas groja automobilyje, vaikai klausosi mongolų gerklų dainavimo, tradicinių įvairių kultūrų dainų, klasikinės muzikos kompozicijų ir šiuolaikinių instrumentinių kūrinių. Vizualiojo meno srityje jie susipažįsta su muziejų šedevrais, tyrinėja galerijas ir nagrinėja meno korteles, sugrupuotas pagal stilių, temą ar techniką. Pavyzdžiui, jie mokosi, kaip skirtingi menininkai interpretuoja jūrą – kiekvienas paveikslas yra unikalus, kiekviena perspektyva yra teisinga. Tai tampa tyliu, bet galinga pamoka: tu gali formuoti pasaulį pagal tai, kaip jį matai.

Toks susidūrimas su menais ne tik ugdo vertinimą – jis pažadina kūrybiškumą ir padeda vaikams rasti savo balsą. Jie taip pat gilina šiuos įgūdžius bendradarbiaudami „projektuose. Dirbdami kartu, jie diskutuoja, derasi ir sprendžia, kaip kažkas turėtų

atrodyti ar kokią istoriją turėtų pasakoti. Net toks paprastas klausimas kaip „Ką valgėte pusryčiams?“ gali tapti vartais į kultūrą, vedančiais juos tyrinėti žemės ūkį, geografiją, prekybą ir technologines inovacijas per visą istoriją.

Tyrimai, dialogai ir pasakojimai atsiranda natūraliai, kai jie klausia: *kaip egiptiečiai išlikdavo vėsūs dykumoje? Kokie vaisiai augo vietose, kur nebuvo obuolių? Kaip skirtingos kultūros išreiškė džiaugsmą ar puoselėjo savo dvasinį gyvenimą?* Per tokius tyrimus vaikai stiprina esminius akademinis įgūdžius – kritinį mąstymą, lyginimą, analizę, sintezę – ir tuo pačiu ugdo empatiją ir kultūrinį sąmoningumą. Jie pradeda matyti pasaulį ne kaip skirtumais padalytą vietą, bet kaip bendrų žmogiškųjų poreikių mozaiką, išreikštą nuostabiai įvairiais būdais.



Istorija iš klasės

Kūrybiškumo kelias

Montessori Akademijoje meno ir amatų lentynos turi savitą magiją. Kiekvieną kartą, kai vadovas pristato naują techniką – kaip įverti adatą, maišyti akvarele, maišyti pastelę ar sulankstyti popierių į paprastas formas – klasė susirenka į tylų pusratį. Vaikai atidžiai stebi, jų akys seka kiekvieną judesį. Pristatymas nėra tik įgūdžių mokymasis, tai kvietimas įsitraukti į kūrybinį procesą su pasitikėjimu ir savarankiškumu.



Pasibaigus pristatymui, klasėje vėl prasideda rami veikla. Vaikai vienas po kito pradeda plūsti prie meno ir amatų lentynos. Kai kurie ateina su aiškiu planu – apyrankė, kurią jie ketina užbaigti, piešinys, kurį pradėjo vakar. Kiti ateina tiesiog todėl, kad juos traukia medžiagos: minkštas siūlas, spalvoti pieštukai, švarus popierius, mažos žirkklės, kurios puikiai tinka jų rankoms. Čia kūrybiškumas tampa kasdienio gyvenimo dalimi. Kai kuriems šis klasės kampelis suteikia gilų ramybės jausmą. Jie susikaupia, atsargiai renkami spalvas ir tvarko savo įrankius. Pjaustymo, klijavimo ar tapymo ritmas padeda jiems susikoncentruoti. Jų kvėpavimas sulėtėja. Pečiai atsipalaiduoja.

Kitiems lentynos tampa džiaugsmingų eksperimentų vieta. Jie bando naujas technikas, netikėtai derina medžiagas arba didžiuodamiesi rodo draugams, kaip ką tik atrado naują raštą. Jų darbai pasižymi paprastu grožiu – estetika, kuri švelniai plinta po klasę, kai baigti darbai puošia lentynas, kabo prie langų arba tampa dovanomis klasės draugams.

Tai, kas prasideda kaip trumpas mokytojo pademonstravimas, vaikams virsta ilga, besiskleidžiančia kelione – erdve, kurioje kūrybiškumas, ramybė ir nepriklausomybė natūraliai įsilieja į jų kasdienį Montessori gyvenimą.

Montessori Akademija, Lietuva

Požiūrio ugdymas: žmogaus pripažinimas kiekvienoje kultūroje

Montessori ugdyme požiūrio ugdymas nevyksta per paskaitas ar moralinius priminimus. Jis auga tyliai – per istorijas, kurias pasakojame, medžiagas, kurias siūlome, meną, kurį tyrinėjame, ir laisvę, kurią vaikai turi išreikšti savo vidinį gyvenimą. Viso to centre yra viena esminė tiesa: **kiekviena kultūra yra visuotinių žmogaus poreikių išraiška**. Kai vaikai pradeda tai suprasti, jie nebežiūri į kultūrinius skirtumus su sumišimu ar vertinimu, bet su smalsumu, dėkingumu ir pagarba.

Dalyvavimas kultūrinėse patirtyse: įsitraukimas į istoriją, o ne tik jos studijavimas

Montessori pradinės mokyklos vaikai ne tik mokosi apie kultūras – jie jas *patiria*. Jie tyrinėja Vakarų Afrikos ritmus, studijuoja islamo geometrinius raštus ir nagrinėja, kaip kraštovaizdį per šimtmečius tapė dešimtys menininkų. Jie liečia tikrus artefaktus, lanko muziejus, dalyvauja festivaliuose, ragauja ir gamina maistą, skaito pasakas ir mokosi šokių ar žaidimų iš įvairių pasaulio vietų. Dalyvaudami, o ne stebėdami iš tolo, vaikai ugdo atvirumo požiūrį. Kultūrinis gyvenimas tampa dalimi jų gyvenimo, o ne kažkuo svetimu ar atskiru. Jie supranta, kad žmogaus kūrybiškumas gyvuoja visur, o susipažinimas su kitos kultūros išraiška yra pagarbos ženklas.



Kultūrinės raiškos įvairovės vertinimas: žmogiškumo matymas įvairiomis formomis

Atrandami senovės ir šiuolaikines civilizacijas, vaikai pradeda atpažinti visuotines žmogiškąsias tendencijas – mūsų poreikį orientuotis, kurti, bendrauti, švęsti, kurti grožį,

ieškoti šventumo. Šios įžvalgos keičia jų požiūrį: „ skirtumai nebėra „keisti“, o tiesiog **skirtingi to paties žmogaus širdies išraiškos būdai.**

Per didžiuosius pamokymus, pagrindinių poreikių diagramas, chronologines lenteles, kilmės istorijas ir mokslinius projektus vaikai pradeda vertinti įvairovę ne kaip kontrastą, bet kaip turtingumą. Šis požiūrio ugdymas peržengia tolerancijos ribas – jis tampa vertinimu, netgi dėkingumu.

Etinis ir atsakingas kultūrinis savininkiškumas: kitų darbo ir pastangų gerbimas

Montessori vaikai auga apsupti žmonijos civilizacijos kūrinių: indų skaičių sistemos, arabų astrolabijos, kinų popieriaus gamybos, Mesopotamijos rašto, egiptiečių architektūros, graikų filosofijos. Jie mokosi, iš kur kilo idėjos, kas jas atrado ir kaip jos išplito po žemynus. Tai formuoja moralinį požiūrį į pačią žinią: *idėjos yra žmonijos perduodami dovanos, o ne dalykai, kuriuos galime laikyti savais.*

Kai jie mokosi muzikos, jie mokosi pripažinti kompozitoriaus nuopelnus; kai jie atkuria meno kūrinius, jie pripažįsta menininko nuopelnus; kai jie dalijasi informacija, jie nurodo šaltinius. Pagarba intelektinei ir kultūrinei nuosavybei tampa natūrali, nes jie supranta, kad jie dalyvauja didžiulėje žmonijos istorijoje, o ne renka pavienius faktus.



Smalsumas apie pasaulį ir naujų galimybių įsivaizdavimas: nuo „kodėl?“ iki „o jei?“

Montessori aplinka skatina vaikus visą gyvenimą išlaikyti smalsumą. Tyrinėdami, kaip ankstyvieji žmonės išgyveno dykumose, kodėl skirtingos kalbos sukūrė unikalias rašto sistemas arba kaip sėklos keliavo prekybos keliais, vaikai sužino, kad pasaulis yra pilnas neatsakytų klausimų. O neatsakyti klausimai tampa kvietimais.

Šis smalsumas yra tyčinis: *mes neduodame vaikams visų atsakymų – mes duodame jiems raktus*. Raktus tyrinėti, klausti, įsivaizduoti skirtingą ateitį. Smalsumas tampa ne tik akademinis įgūdžiu, bet ir požiūriu į gyvenimą. Vaikas pradeda keliauti po pasaulį nebijodamas nepažįstamo, bet džiaugdamasis tuo, ko iš jo galima pasimokyti.

Meninė saviraiška ir dalyvavimas kultūriniame gyvenime: savo balso paieškos

Išraiška Montessori metodikoje nėra atskiras dalykas – ji įtraukta į kiekvieną klasės kampelį. Vaikai praktikuoja įvairius piešimo būdus, rašo istorijas, komponuoja muziką, kuria žemėlapius, sudaro chronologines lenteles ir netgi įriša savo knygas. Šie įgūdžiai mokomi ne tam, kad vaikai galėtų kopijuoti standartą, bet tam, kad galėtų išreikšti save. Tyrinėdami įvairias menines tradicijas, jie taip pat pradeda formuoti savąsias.

Tai ugdo giliai asmeninį požiūrį: **mano balsas yra svarbus. Mano požiūris turi vertę. Aš taip pat prisidedu prie kultūros.** Kūrybinis darbas tampa tiltu tarp žinių ir tapatybės, tarp asmeninės išraiškos ir globalios sąmonės.

Galiausiai, Montessori kultūrinis ugdymas formuoja požiūrį, kuris toli pranoksta akademinį supratimą. Jis formuoja tai, kaip vaikai *žiūri* į žmones. Susidūrę su nežinomybe, ar jie reaguoja su teisingumu, ar su smalsumu? Su baime, ar su susidomėjimu? Su abejingumu, ar su pagarba?

Suteikdami vaikams pagrindą visuotinoms žmogiškosioms tendencijoms, supažindindami juos su bendra žmogiška išmintimi ir suteikdami jiems begalines galimybes autentiškai išreikšti save, mes ugdome nuolankumą, dėkingumą ir nuostabą.

Tai yra kultūrinio sąmoningumo pagrindas:

širdis, kuri visur atpažįsta žmoniškumą,

protas, vertinantis įvairovę,

dvasia, kuri atsakingai ir džiaugsmingai dalyvauja kultūroje,

ir tapatybė, kuri žino:

„Aš priklausau savo tautai... ir aš priklausau žmonijai.“

Tai yra požiūris, kurį ugdome – vienas kūrybinis veiksmas, viena istorija, vienas stebuklo momentas po kito.

Netiesioginis pasirengimas kūrybinei raiškai: sąlygų kūrimas vaiko balsui

Montessori ugdyme raiška niekada nėra priverstinė, surežisuota ar išgauta. Mes to nereikalaujame iš vaikų – „*Išreikšk save dabar!*“ – nes tai, kas sukuriama spaudžiant, retai atspindi vaiko vidinį pasaulį. Tikrasis išraiškos būdas atsiranda švelniai, kaip kvėpavimas, kai sąlygos yra tinkamos. Štai kodėl Montessori taip aistringai kalbėjo apie laisvę: laisvę laike, erdvėje ir pasirinkime. Ši laisvė nėra neaiškus idealas; tai yra esminė vaiko pasirengimo autentiškai išraiškai dalis.

Erdvė, kurioje išraiška gali kvėpuoti

Pradinėje klasėje ilgas nepertraukiamas darbo laikas tampa derlinga dirva kūrybiškumui. Vaikui, kuris komponuoja melodiją, raižo linogravūrą ar rašo mitologinę istoriją, reikia gilaus laiko – laiko, kuris nesibaigia su skambučiu ar nėra pertraukiamas nuolatiniais perėjimais. Išraiška negali augti skubotame aplinkoje. Jai reikia erdvės, jausmo „galiu tai daryti tiek, kiek nori mano širdis“.

Vaikai patys pasirenka, kuo nori užsiimti ir *kaip* nori tai daryti. Vulkanų tyrimas gali tapti ranka pieštu bukletu, trijų dalių komiksiu, dramos spektakliu ar trumpu dokumentiniu filmu, nufilmuotu planšetiniu kompiuteriu. Kai „kaip“ priklauso vaikui, išraiška tampa natūrali, o ne primesta.

Ilgūdžiai kaip sėklos, o ne scenarijai

Laisvė atveria duris, o žinios ir ilgūdžiai suteikia išraiškai sparnus. Dėl šios priežasties pradinių klasių kabinetuose gausu mažų, tylių pristatymų, kuriuose mokoma technikos, nesusijusios su jokių konkrečių projektu. Vaikai gali mokytis, kaip kurti mozaiką, kaip megzti mažą maišelį, kaip įrišti brošiūrą, kaip naudoti akvarelės dažus arba kaip išraižyti raštus molyje. Jie gali praktikuotis rašyti kaligrafija, tyrinėdami, kaip skirtingi šriftai perteikia skirtingas nuotaikas. Šios pamokos yra dovanos – raktas, švelniai padėtas į jų rankas. Vaikai neturi jų naudoti iš karto; jie juos paslepia, kol ateis įkvėpimas.

Kadangi pristatymai yra sutelkti į techniką, o ne į galutinius produktus, vaikai neimituoja vadovo. Akvarelės pamoka gali prasidėti nuo pigmentų mokslo arba nuo to, kaip

vanduo perneša spalvą per popierių. Po to kambarys prisipildo peizažais, sūkuriais abstrakčiais pavidalais, švelniais portretais, žvaigždynų paveikslais – kiekvienas kūrinys neabejotinai priklauso jo kūrėjui.

Tas pats pasakytina ir apie muziką. Vietoj to, kad pradėtų nuo kitų žmonių kompozicijų, vaikai pirmiausia tyrinėja, ką gali *padaryti* garsas – kaip pasikartojantys modeliai sukuria ritmą, kaip tyla sukuria įtampą, kaip paprasta trijų natų frazė gali kelti džiaugsmą ar liūdesį. Pirmiausia jie *komponuoja* ir išreiškia, o tik tada mokosi skaityti kitų muziką. Kaip ir kalboje, rašymas (savo minčių išreiškimas) eina prieš skaitymą (prieigą prie kitų minčių).

Įkvėpimo ir tvarkos aplinka

Išraiška klesti ten, kur grožis ir tvarka palaiko protą. Montessori klasėse medžiagos išdėstytos pagal tikslą: dažai surūšiuoti pagal atspalvį, popierius – pagal tekstūrą, instrumentai – parengti išbandyti, siūlai ir adatos – sudėti į mažus krepšelius. Tokia aplinka perteikia žinią: *čia tavo idėjos yra svarbios. Tavo kūriniai turi savo vietą.*

Klasėje taip pat gyvuoja pasakojimai – kosminės pasakos, istorijos, moksliniai atradimai, kultūriniai pasakojimai. Kiekviena istorija tampa kibirkštimi. Vaikas, išgirdęs apie senovės urvų meną, gali pradėti maišyti natūralius pigmentus, kad sukurtų savo sienų tapybą. Pamoka apie senovės žemdirbystę gali įkvėpti kitą vaiką pinti mažus krepšelius ar statyti miniatiūrinį grūdų sandėlį. Išraiška auga, kai vaizduotė maitinama stebuklais.

Vidinė kūrybos laisvė

Laisvė, įgūdžiai ir įkvėpimas paruošia dirvą, bet išraiškos sėkla glūdi vaiko dvasioje. Kad išraiška galėtų atsiskleisti, vaikas turi jaustis saugus. Ne saugus nuo fizinės žalos, bet nuo vertinimo. Jei kiekvienas darbas yra pernelyg intensyviai taisomas, vertinamas ar giriamas, vaikas mokosi kurti siekdamas pritarimo, o ne tiesos. Pradžioje daugelis vaikų vis dar siekia patvirtinimo – „Ar tau patinka mano piešinys?“ – bet laikui bėgant, apmąstydami ir švelniai nukreipdami, jie atranda kažką vertingesnio: tylų pasitenkinimą savo vidiniu pritarimu.

Išraiška niekada neturėtų būti orientuota į rezultatą. Jos vertė slypi pačiame veiksmo. Kartais vaikas piešia ne tam, kad parodytų paveikslėlį, bet tam, kad apdorotų jausmą.

Kartais jie rašo eilėraščius, kad suprastų idėją. Kartais jie dienų dienomis pina krepšį ne todėl, kad krepšys yra reikalingas, bet todėl, kad šis procesas ramina sielą. Šie momentai yra svarbūs. Tai integracijos, gijimo ir augimo veiksmai.

Daugybė išraiškos durų

Montessori bendruomenėje išraiška niekada neapsiriboja vienu kampeliu – ji siūloma per daugybę durų. Vienas vaikas randa savo balsą per dramą, su klasės draugais atkurdamas mitą. Kitas susižavi geometrine daile, tyrinėdamas, kaip apskritimai virsta mandalomis. Kitas atranda, kad jo mėgstamiausia išraiškos priemonė yra audimas arba keramika. Kai kurie naudoja pasakojimus, judesį, matematiką arba tylų stebėjimą.

Mes siūlome vizualines, žodines, muzikines, matematinės, fizinės ir socialines išraiškos formas, nes nežinome, kurias duris pasirinks vaiko vidinis balsas. Kuo daugiau kelių yra, tuo daugiau vaikų randa savo autentišką kelią.

Kūrybinė raiška, įsišaknijusi kultūriniame sąmoningume

Raiška neatsiranda iš niekur. Kultūrinės istorijos, istorijos diagramos ir civilizacijos supratimo raktas tampa vaiko paleta. Per šias pamokas vaikai sužino, kaip skirtingos kultūros tenkino tas pačias visuotines žmogaus poreikius ir kaip kūrybiškumas formavo kiekvieną atsaką.

Istorijos kortelės, rodančios apšvietimo evoliuciją nuo ugnies iki žibintų ir elektros, atskleidžia išradimą per amžius. Pagrindinių poreikių diagramos rodo, kad apranga, būstas, transportas, švietimas ir religija gražiai skiriasi priklausomai nuo laiko ir vietos, tačiau kyla iš tų pačių vidinių poreikių.

Kai vaikai tyrinėja šiuos modelius, jie pradeda matyti kultūrą ne kaip papuošalą ar smulkmeną, bet kaip gyvą žmonijos tendencijų išraišką: mūsų poreikį priklausyti, kurti, suprasti. Šis suvokimas gilina jų pačių išraišką. Jų darbas pradeda atspindėti dėkingumą, smalsumą ir ryšį su platesne žmonijos istorija.

Vaikas kaip kūrėjas, o ne atlikėjas

Montessori vadovai nekuria menininkų. Mes kuriame sąlygas, kuriose atsiranda menininkai. Mes nekuriame muzikantų, poetų, mokslininkų ar išradėjų. Mes siūlom raktus, įrankius ir laisvę – o vaikai formuoja save per savo darbą.

Išraiška persmelkia kiekvieną dalyką: geometrinė teorema, iliustruota menu, geologijos istorija, paversta diorama, kultūrinis tyrimas, paverstas daina. Vaikai bendradarbiauja, diskutuoja, klausia, peržiūri. Jie išreiškia save tiek socialiai, tiek meniškai, bendruomenėje pynę idėjas.

Pasaulis kaip jų dirbtuvės

Galiausiai, išraiška labiausiai atsiskleidžia, kai pasaulis tampa vaiko dirbtuvės dalimi. Antrojo plano vaikas trokšta tyrinėti už klasės ribų – lankyti muziejus, eiti į koncertus, susitikti su amatininkais, interviuoti ekspertus ir savo kojomis vaikščioti per istoriją. Per šias patirtis jų vaizduotė įleidžia šaknis realybėje. Jų širdys atsiveria empatijai, o jų tapatybę formuoja priklausymo didžiuliam, tarpusavyje susijusiam pasauliui jausmas.

Kur žinios susitinka su vaizduote, o išraiška – su tapatybe

Kai susidaro visos šios sąlygos – laisvė, įgūdžiai, grožis, pasakojimai, kultūriniai raktas ir realios patirtys – išraiška tampa daugiau nei mokyklos veikla. Ji tampa vaiko būdu suprasti save ir savo vietą visatoje.

Šiame šventame žinių ir vaizduotės šokyje vaiko tapatybė pamažu atsiskleidžia. Jie tampa prasmės kūrėjais, kultūros saugotojais ir žmogiškosios istorijos dalyviais. Jų išraiška tampa keliu į priklausomybę, empatiją ir taiką.

Taigi, Montessori metodika mes ugdome ne tik mokinius, bet ir visapusiškas, gyvas sielas, pasirengusias žengti į pasaulį su aiškumu, smalsumu ir beribiu galimybių jausmu.

Kaip kultūrinis sąmoningumas ir raiška matomi Montessori pradinėje mokykloje?	
Būtinios žinios	
Vietos, nacionalinės, Europos ir pasaulio kultūros ir išraiškos, įskaitant jų kalbas, paveldą ir tradicijas bei kultūros meno kūriniai	Vaikai tyrinėja kultūros kūrinius naudodami klasės medžiagą, kultūros aplankus, didelius projektus, muziejų lankymus ir pasakojimus. Jie mokosi apie muziką, meną, architektūrą, ritualus, tradicijas ir kalbas iš įvairių laikų ir vietų.
Kaip šie kultūriniai išraiškos būdai gali paveikti individo ir kitų žmonių idėjas	Vaikai stebi ir aptaria, kaip skirtingos kultūros tenkina tas pačias pagrindines poreikius – maistą, būstą, meną ir dvasinį išraišką – ir mąsto, kaip šios idėjos įkvepia naujoves, problemų sprendimą ar asmeninį kūrybiškumą. Jie aptaria, kaip vienos kultūros menas ar išradimas gali paveikti kitą, susiedami istorines idėjas su šiuolaikiniais pritaikymais.
Įvairūs būdai, kaip kūrėjas, dalyvis ir auditorija keičiasi idėjomis rašytiniuose, spausdintuose ir skaitmeniniuose tekstuose, teatre, kine, šokyje, žaidimuose, mene ir dizaino, muzikos ritualuose ir architektūroje, taip pat hibridinėse formose	Vaikai kuria pristatymus, plakatus, trumpametražius filmus, dainas ar pasirodymus, kad pasidalytų savo supratimu apie kultūrinės temas. Jie tyrinėja, kaip skirtingos medijos – tekstas, muzika, menas, drama – perteikia prasmę ir sukelia emocijas, mokydamiesi pritaikyti savo komunikaciją prie auditorijos ir konteksto.
Savo tapatybės formavimas kultūrinės įvairovės pasaulyje	Per projektus, chronologines lenteles ir diskusijas vaikai atpažįsta visuotines žmogiškąsias tendencijas ir poreikius ir mato save kaip didesnės žmonijos istorijos dalį. Jie susieja savo asmenines patirtis su kitų tautų istorija ir papročiais, ugdydami empatiją ir savimone.
Meno ir kultūros vaidmuo kaip būdas matyti ir formuoti pasaulį	Vaikai mato, kaip kultūra atspindi žmogaus poreikius, vertybes ir vaizduotę. Jie mokosi, kad menas, architektūra, muzika ir tradicijos gali daryti įtaką visuomenei, išreikšti idėjas ir įkvėpti pokyčius, skatindami juos kūrybiškai ir atsakingai bendrauti su pasauliu.
Estetinių veiksnių svarba kasdieniame gyvenime	Klasėse ir veiklose akcentuojamas grožis ir tvarka: kaligrafija, iliustruoti bukletai, meno projektai, mokytojų rankų darbo medžiagos ir gerai parengtos darbo vietos moko vaikus vertinti estetiką kaip kultūros ir saviraiškos dalį.
Pagrindiniai įgūdžiai	

Išreikšti ir interpretuoti vaizdines ir abstrakčias idėjas, patirtis ir emocijas su empatija įvairiose meno ir kitose kultūros formose	Vaikai kuria įvairius kūrinus: paveikslus, muzikos kompozicijas, dramos kūrinus ar pasakojimų projektus, kuriais perteikia idėjas, emocijas, sąvokas ir kultūrinės sąvokas. Jie apmąsto, kaip skirtingos kultūros įvairiais būdais išreiškia panašias patirtis.
Mėgautis/vertinti meno kūrinus	Istorijos ir meno medžiagos, įvairios muzikos klausymai, galerijų, muziejų ir kultūrinių renginių lankymas ugdo meninės raiškos įvairiose kultūrose ir laikotarpiu vertinimą.
Išreikšti save per įvairias medijas – naudojant/tobulinant savo įgimus sugebėjimus	Vaikai naudoja įvairias technikas: piešimą, tapybą, skulptūrą, keramiką, akvarelę, muziką, judesį, pasakojimus ir rašymą, kad išreikštų savo supratimą apie kultūrą ir tapatybę, integruodami žinias ir asmeninį kūrybiškumą.
Atpažinti ir realizuoti asmeninės, socialinės ar komercinės vertės galimybes per meną ir kitas kultūros formas	Bendri projektai, klasės parodos ir bendruomenės renginiai leidžia vaikams viešai dalytis savo darbais, ugdydami pasitikėjimą savimi, socialinę atsakomybę ir supratimą apie kultūrinį poveikį.
Dalyvauti kūrybiniuose procesuose tiek individualiai, tiek kolektyviai	Vaikai dirba vieni arba grupėse prie tokių projektų kaip sienų tapyba, pasirodymai, tyrimų pristatymai ar įvairūs žiniasklaidos projektai, mokydami planuoti, derėtis ir kūrybiškai bendradarbiauti.
Požiūris (mokinių vertybės)	
Dalyvavimas kultūrinėse patirtyse	Vaikai aktyviai dalyvauja pasakojimų sekime, „Išvykose“, muziejų ir galerijų ekskursijose, muzikos pasirodymuose, kultūros dirbtuvėse ir klasės renginiuose, kurie praturtina kultūrą.
Kultūrinės raiškos įvairovė	Mokiniai tyrinėja įvairių kultūrų meną, muziką, ritualus ir tradicijas, mokydami vertinti skirtumus kaip bendrų žmogiškųjų poreikių ir kūrybiškumo išraišką.
Etinis ir atsakingas požiūris į intelektualinę ir kultūrinę nuosavybę	Pamokose akcentuojama šaltinių nurodymas, autorių teisių paaiskinimas ir leidimo prašymas prieš naudojant kitų darbus tiek kasdieniame klasės darbe, tiek projektuose.
Smalsumas apie pasaulį ir naujų galimybių įsivaizdavimas	Dideli projektai, kultūriniai tyrimai ir mokslinių tyrimų užduotys skatina vaikus užduoti klausimus, tyrinėti nepažįstamas tradicijas ir įsivaizduoti naujus idėjų išraiškos būdus.

Meninis saviraiškos ir dalyvavimo kultūriniam gyvenimui

Vaikai skatinami kurti, atlikti ir pristatyti įvairias menines formas, integruodami savo kultūrinę žinią ir asmeninę perspektyvą į autentišką išraišką.

11 SKYRIUS

ASMENINĖ, SOCIALINĖ IR MOKĖJIMO MOKYTIS KOMPETENCIJA



Asmeninė, socialinė ir mokėjimo mokytis kompetencija

Asmeninė, socialinė ir mokėjimo mokytis kompetencija – tai gebėjimas reflektuoti apie save, efektyviai valdyti laiką ir informaciją, konstruktyviai bendradarbiauti su kitais, išlikti atspariam ir valdyti savo mokymąsi bei karjerą. Tai apima gebėjimą susidoroti su neapibrėžtumu ir sudėtingumu, mokėti mokytis, palaikyti savo fizinę ir emocinę gerovę, išlaikyti fizinę ir psichinę sveikatą, gebėti gyventi sveiką, į ateitį orientuotą gyvenimą, empatiškai reaguoti į konfliktus ir juos valdyti įtraukioje ir palaikančioje aplinkoje.

Žinios

Sėkmingiems tarpasmeniniams santykiams ir socialinei integracijai būtina suprasti elgesio kodeksus ir bendravimo taisykles, kurios yra visuotinai pripažįstamos įvairiose visuomenėse ir aplinkose. Asmeninė, socialinė ir mokymosi mokytis kompetencija taip pat reikalauja žinių apie sveiką protą, kūną ir gyvenimo būdą. Tai apima žinias apie savo mėgstamas mokymosi strategijas, savo kompetencijų ugdymo poreikius ir įvairius kompetencijų ugdymo būdus, taip pat galimybių mokytis, tobulėti ir siekti karjeros paiešką bei prieinamą orientavimą ar paramą.

Įgūdžiai

Įgūdžiai apima gebėjimą nustatyti savo gebėjimus, sutelkti dėmesį, spręsti sudėtingas problemas, kritiškai mąstyti ir priimti sprendimus. Tai apima gebėjimą mokytis ir dirbti tiek bendradarbiaujant, tiek savarankiškai, organizuoti ir atkakliai siekti mokymosi tikslų, vertinti ir dalytis žiniomis, prireikus ieškoti paramos ir veiksmingai valdyti savo karjerą bei socialinius santykius. Asmenys turėtų būti atsparūs ir gebėti susidoroti su neapibrėžtumu ir stresu. Jie turėtų gebėti konstruktyviai bendrauti įvairiose aplinkose, bendradarbiauti komandose ir derėtis. Tai apima tolerancijos rodymą, skirtingų požiūrių išreiškimą ir supratimą, taip pat gebėjimą kurti pasitikėjimą ir jausti empatiją.

Požiūris

Kompetencija grindžiama teigiamu požiūriu į asmeninę, socialinę ir fizinę gerovę bei mokymąsi visą gyvenimą. Ji grindžiama bendradarbiavimo, ryžtingumo ir sąžiningumo požiūriu. Tai apima pagarbą kitų žmonių įvairovei ir jų poreikiams bei pasirengimą įveikti prietarus ir eiti į kompromisus. Asmenys turėtų gebėti nustatyti ir išsikelti tikslus, motyvuoti save, ugdyti atsparumą ir pasitikėjimą savimi, kad galėtų mokytis visą gyvenimą ir pasiekti sėkmę. Problemos sprendimo požiūris remia tiek mokymosi procesą, tiek asmens gebėjimą įveikti kliūtis ir prisitaikyti prie pokyčių. Tai apima norą taikyti anksčiau įgytas žinias ir gyvenimo patirtį bei smalsumą ieškoti galimybių mokytis ir tobulėti įvairiose gyvenimo situacijose.



Įvadas: „Padėk man tai padaryti pačiam“

Montessori filosofijoje asmeninių ir socialinių kompetencijų bei mokymosi gebėjimų ugdymas apibūdinamas žinomu šūkiu „Padėk man tai padaryti pačiam“. Šio šūkiu pagrindas yra gerai paruošta aplinka. Tik tokioje aplinkoje vaikai gali tikrai prisiimti atsakomybę už save, savo santykius ir mokymąsi. Dėka šio suaugusiųjų parengto pagrindo, vaikai gali veikti remdamiesi savo vidine motyvacija, tuo pačiu prisiimdami atsakomybę už savo veiksmus, už save ir už savo santykius su kitais.

Pirmoji tinkamos aplinkos parengimo sąlyga yra gilus supratimas apie vaiko vystymosi poreikius. Antroji sėkmės sąlyga yra supratimas, kad pats vaikas geriausiai žino apie savo jausmus ir patirtis. Kitaip tariant, vaikas netiesiogiai, bet geriau nei bet kas kitas „žino“ apie savo nepatenkintus poreikius. Labai svarbu mokyti vaikus sąmoningai palaikyti ryšį su savo vidiniais išgyvenimais. Net maži vaikai Montessori aplinkoje dažnai gali įvardyti savo jausmus ar poreikius. Jie dažnai girdi vadovo klausimą: „Kas tau dabar padėtų?“ Tai taip pat suteikia jiems galimybę suvokti save ir mažais žingsneliais prisiimti atsakomybę už save.

Suaugusiųjų požiūriu, vaikas yra nepriklausoma, unikali būtybė ir tinkamas pokalbio partneris. Suaugusieji sąmoningai stebi vaikus, suvokia juos ir klausosi jų nuomonės, padėdami jiems išlaikyti ryšį su savo vidine motyvacija. Stebėdamas, vadovas naudoja savo įžvalgas ir žinias apie psichosocialinę raidą, kurios leidžia jam atsižvelgti į vaiko poreikius ir, jei reikia, pritaikyti aplinką. Parengtoje priėmimo ir laisvės aplinkoje, laikantis aiškių ribų ir taisyklių, net maži vaikai gali elgtis savarankiškai, atsakingai ir net nuoširdžiai maloniai bei dėmesingai. Svarbu suprasti, kad kiekvienas bendruomenės narys, kaip ir aš, turi savo unikalius poreikius ir lygiai tokį patį norą juos patenkinti.

Jausmas, kad esi stiprus ir kompetentingas savarankiškai patenkinti savo poreikius, natūraliai veda prie empatijos, pagarbos ir atsakingų, mylinčių santykių grupėje. Kai vaikai jaučiasi kompetentingi patenkinti savo poreikius, jie suvokia savo galią daryti įtaką savo gyvenimui – tai geriausia motyvacija tolesniam augimui ir vystymuisi. Jei jie jaučia savo stiprybę, jie nori parodyti savo gebėjimus ir kompetenciją, priimti iššūkius, dėti pastangas ir tapti aktyviais savo gyvenimo kūrėjais. Taigi, Marijos Montessori

žodžiai: „Vaikas yra žmogaus kūrėjas“, įgyja gilesnę prasmę, kai vaikas tikrai tampa savo paties kūrėju – aktyviu savo gyvenimo kūrimo dalyviu.

Svarbu kiekvieną vaiką matyti kaip savarankišką būtybę, turinčią unikalų poreikių ir unikalų gebėjimą prisiimti atsakomybę už jų nustatymą ir tenkinimą. Vaikai gauna būtent tiek paramos, kiek jiems reikia – ne mažiau, ne daugiau. Todėl Montessori metodas grindžiamas optimaliai parengta aplinka. Suaugusieji juos veda ir sukuria saugią aplinką, bet neperima atsakomybės už tai, kad vaikai suvoktų savo jausmus ar rastų būdų, kaip patenkinti savo poreikius. Montessori metodikoje tai vadiname „padėti vaikams išlaikyti ryšį su savo vidine motyvacija“. Svarbu ugdyti vaikų gebėjimą suvokti savo poreikius ir įsitikinimą, kad jie turi galią juos patenkinti.

Sutelkimas į vidinę motyvaciją ugdyme ir auklėjime yra raktas į vaikų kompetencijos jausmo ugdymą. Tai leidžia jiems suvokti savo patirtis, jausmus ir poreikius, juos išreikšti ir rasti būdų juos patenkinti. Nuo mažens vaikai yra ugdomi savarankiškumo, nepriklausomybės ir atsakomybės už save, savo elgesį ir veiksmus. Jie yra ugdomi atsakomybės už save, atsakomybės už kitus ir atsakomybės už aplinką. Toks požiūris į save ir kitus iš esmės yra asmeninė ir socialinė kompetencija, o jos pasekmė yra ir gebėjimas prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi. Jei žmogus yra savimi pasitikintis ir žino, kad gali patenkinti savo poreikius, jis nesijaučia kitiems grasinamas – jis tiki savimi ir rūpinasi savimi taip pat, kaip rūpinasi kitais. Jei jis pasitiki savimi, jis taip pat tiki, kad kiti gali pasirūpinti jo poreikiais. Štai kodėl ši kompetencija – tikrasis savęs suvokimas – yra grindžiama tuo, kas yra gilus Montessori pedagogikos pagrindas.

Pažinti save, pažinti pasaulį: asmeninio ir socialinio sąmoningumo pagrindai

Montessori pradinėje mokykloje dažnai sakome, kad iki šešerių metų amžiaus „suteikiame vaikui visą pasaulį“. Ką tai reiškia? Tai reiškia, kad vaikas įžengia į antrąjį vystymosi etapą su protu, pasirengusiu įsivaizduoti, mąstyti ir jungti idėjas. Mūsų užduotis yra pateikti jiems *bendrą vaizdą* – visatos, gyvenimo, žmonijos ir žinių raidos istoriją – kad jie galėtų pradėti suprasti ne tik kaip veikia pasaulis, bet ir kur yra *jų* vieta jame.

Tai gali skambėti ambicingai. Tačiau būtent tokia yra Montessori vizija 6–12 metų vaikams. Ir, žinoma, to neįmanoma pasiekti per vieną pamoką ar vienu įkvepiančiu sakiniu. Pradedame nuo pačios pradžios – visatos kilmės – ir toliau atskleidžiame ryšius. Sluoksnis po sluoksnio, istorija po istorijos, pagrindinė sąvoka po pagrindinės sąvokos, vaikas kuria žinių žemėlapi. Jie pradeda matyti modelius, tarpusavio priklausomybes ir prasmę.

Ir kol jie mokosi apie pasaulį, mes padedame jiems mokytis apie save. Kai vaikas nuolat raginamas stebėti savo jausmus, pasirinkimus, pažangą ir atsakomybę, jis pamažu prieina prie giliai asmenišką klausimo:

„Kas aš esu ir kokia yra mano vieta visumoje?“

Padėti vaikui šiame vidiniame darbe – švelniai, pagarbiai ir be spaudimo – yra vienas iš pagrindinių Montessori parengtos aplinkos tikslų.

Montessori ugdyme vaiko asmenybė formuojama ne tiesiogiai mokant, o kruopščiai parengiant aplinką ir netiesiogiai nukreipiant. Mes atrenkame medžiagą, kurdami kasdieninę tvarką ir puoselėdami bendruomenės atmosferą, kuri skatina apmąstymus, savarankiškumą, bendradarbiavimą ir savimonę. Žinios visada pateikiamos kartu su požiūriu – mūsų smalsumu, nuostaba, pagarba tiesai. Vaikai tai jaučia. Jie tai kopijuoja. Jie tai paverčia savu.

Tokiu būdu suaugusieji tampa ne tik informacijos pateikėjais, bet ir pavyzdžiu, kaip reikėtų požiūri ir gyvenimą: su rūpesčiu, nuolankumu ir džiaugsmu. Kai mes, suaugusieji, matome pasaulį kaip tarpusavyje susijusią tvarką, kurioje kiekvienas

žmogus atlieka reikšmingą vaidmenį, šis pasaulėžiūrinis požiūris tyliai perduodamas vaikui – pamoka po pamokos, pokalbis po pokalbio, akimirka po akimirkos.

6–12 metų vaikams švietimas niekada nėra tik apie *tai, ką* jie žino. Jis yra lygiai taip pat apie *tai, kaip* jie susiję su ta žiniomis – kaip jie mato save, savo bendraamžius, savo bendruomenę ir platesnį pasaulį. Montessori metodas padeda jiems ugdyti:

- **asmenines kompetencijas** (savęs pažinimo, emocinio sąmoningumo, savarankiškumo),
- **socialinę kompetenciją** (bendradarbiavimą, empatiją, atsakomybę už grupę) ir
- **mokėjimo mokytis kompetencijas** (metakognicijos, smalsumo ir gebėjimo planuoti, apmąstyti ir tobulinti savo mokymąsi).

Montessori metodas yra ypač tinkamas šių ES pagrindinių kompetencijų ugdymui, nes žinios visada pateikiamos kontekste ir visada siejamos su gyvenimiškais įpročiais. Rezultatas – mokymosi patirtis, kurioje vaikas ne tik įgyja informacijos, bet ir ugdo vidinius įgūdžius – asmeninius, socialinius ir pažintinius – kad galėtų gyventi pasitikėdamas savimi, sąmoningai ir stipriai jaučiantis priklausantis pasauliui.



Istorija iš klasės

Kultūrų tyrinėjimas

Montessori pradinės mokyklos klasėje vaikai pradeda tyrinėti žmonią naudodami paprastą, bet galingą vaizdą: **pagrindinių žmogaus poreikių lentelę**. Susėdę aplink šį piešinį, jie greitai atranda kažką gilaus – kad kiekvienas kada nors gyvenęs žmogus, nesvarbu kur ir kada, turėjo tuos pačius pagrindinius poreikius: maistą, pastogę, apsaugą, priklausomybę ir prasmę. Šis suvokimas tampa jų vartais į kultūrinį supratimą.



Metams bėgant, vaikams pristatomi **istorijos klausimų diagramos**, ir jų smalsumas gilėja. Jie pradeda klausti: kaip senovės žmonės statė savo namus? Kokius įrankius jie išrado? Kaip jie gyveno kartu? Kuo jie tikėjo? Kiekviena diagrama atveria naują klausimų sluoksnį, padėdama vaikams palyginti, kaip skirtingos visuomenės tenkino tuos pačius visuotinius poreikius nuostabiai įvairiais būdais.

Nuo pat pirmųjų dienų pradinėje mokykloje vaikai rodo natūralų susidomėjimą žmonių istorijomis – artimųjų ir tų, kurie gyveno tolimais laikais ir tolimose vietose. Jie vėl ir vėl grįžta prie to paties pagrindo: kad **visi žmonės turi tuos pačius poreikius**, o kultūros yra tiesiog daugybė kūrybingų strategijų, kurias žmonės sukūrė, kad juos patenkintų.

Per šias pamokas vaikai stebi tiek sėkmingus, tiek nesėkmingus bandymus patenkinti žmogaus poreikius. Jie studijuoja išradimus, kurie pakeitė žmonių gyvenimą, ir tyrinėja socialines struktūras, kurios padėjo bendruomenėms klestėti, o kartais ir kovoti.

Visa tai pateikiame apgalvotai: rodome žmones kaip kūrybingus ir gabius, kaip problemų sprendėjus, kurie savo protu, pastangomis ir bendradarbiavimu formuoja savo pasaulį. Taip pat rodome žmonių kaip giliai susijusių – gebančių būti gerą, gražią ir mylinčią.

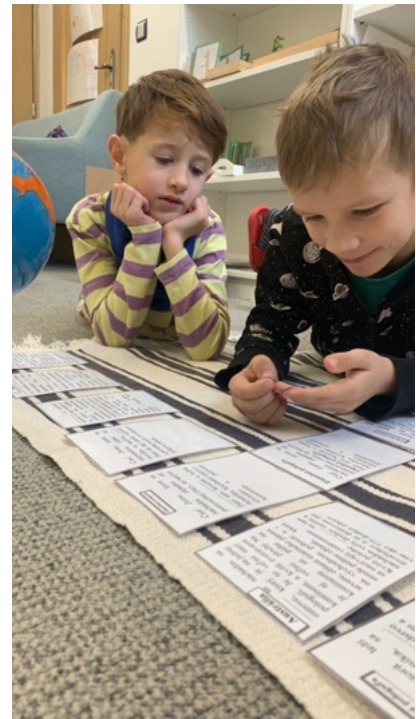
Tokiu būdu vaikas pradeda suprasti kultūrą ne kaip kažką tolimo ar abstraktaus, bet kaip žmogaus pasirinkimų, kūrybiškumo ir vertybių atspindį. Ir tyliai, beveik nepastebimai, šis darbas sukuria vaikui kažką esminio:

asmeninės veiklos jausmą ir pasitikėjimą savo gebėjimais prisidėti prie pasaulio.

Istorija iš klasės

Žmogaus pristatymas

Montessori pradinės mokyklos klasėje vaikai nuo pat pradžių kviečiami susipažinti su žmogumi – ne tik kaip su istorine figūra, bet ir kaip su **protu (protu)**, **įgūdžiais (rankomis)** ir **gebėjimu mylėti (širdimi)** apdovanotu būtybe. Šie trys gabumai tampa pagrindu visam tolesniam istorijos tyrinėjimui. Vaikai, pažengę per laiko juostas, istorijas ir tyrimus, pradeda matyti istoriją kaip besiskleidžiančią istoriją apie tai, kaip žmonės naudojo šiuos talentus, kad suformuotų savo pasaulį. Ši perspektyva subtiliai susieja asmeninį ir socialinį vystymąsi su pačiu mokymosi procesu. Kai vaikai stebi, kaip praeities kartos sprendė problemas, kūrė įrankius, statė bendruomenes ir rūpinosi vieni kitais, jie pradeda suprasti, kad tie patys gebėjimai glūdi ir juose pačiuose. Asmeninė kompetencija, socialinis sąmoningumas ir gebėjimas mokytis tampa neatsiejami nuo jų supratimo, ką reiškia būti žmogumi.



Suaugusiųjų vaidmuo yra kantrus ir pagarbus. Mes nesakome vaikui, ką galvoti ar kuo būti. Vietoj to, mes laukiame tylaus momento, kai vaikas pradeda suprasti, kad ši didinga istorija – istorija apie žmogaus potencialą – yra ir jo istorija. Tokio supratimo negalima priversti ar primesti. Jis turi atsirasti natūraliai iš vaiko patirties.

Pasitikėjimas savimi, tikėjimas kitais ir bendradarbiavimas auga iš kasdienio gyvenimo Montessori bendruomenėje. Per prasmingą darbą, bendradarbiavimą ir bendrą atsakomybę vaikai palaipsniui ugdo vidinį įsitikinimą:

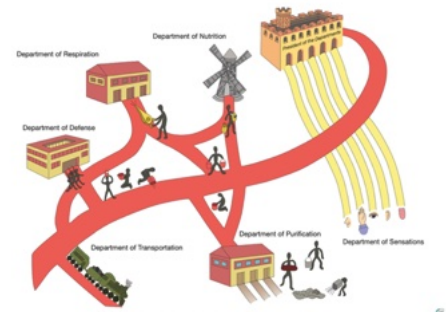
Aš taip pat turiu šias žmogiškąsias dovanas. Aš taip pat galiu kurti savo gyvenimą ir prisidėti prie pasaulio gerovės.

Tai yra žmogaus pristatymo Montessori ugdyme esmė – pamoka, kuri maitina ne tik protą, bet ir vaiko formuojamą tapatybę bei tikslo jausmą.

Istorija iš klasės

Didžiosios upės istorija

Biologijoje viena iš reikšmingiausių istorijų, kurią pasakojame vaikams, yra pasakojimas apie didžiąją upę. Iš pradžių vaikas nesupranta, kad ši istorija yra apie jo paties kūną. Tai daroma sąmoningai – Montessori ugdyme dažnai pasirenkamas netiesioginis kelias, skatinantis natūraliai iš vidaus augti požiūrį ir įžvalgas.



Istorija prasideda gyvybingoje žemėje, kur teka galinga upė. Jos krantuose gyvena daugybė gyventojų, kurie visi negailėdami jėgų dirba visos bendruomenės labui. Jų poreikiai visada patenkinami, nes upė atneša viską, kas reikalinga gyvenimui. Mainais kiekvienas gyventojas prisideda darydamas būtent tai, kam buvo sukurtas – nei daugiau, nei mažiau. Kiekvienas atsidavęs atlieka savo unikalią užduotį, ir dėl šio puikaus bendradarbiavimo visa žemė klesti.

Tik vėliau pasakojimas atskleidžia, kad „valdymo centras“ yra smegenys, „ministerijos“ yra kūno sistemos, o daugybė darbščių gyventojų yra ląstelės, kurios daro gyvenimą įmanomą. Kai ryšys tampa aiškus, vaikai pradeda giliai vertinti šią nuostabią harmoniją savyje. Jie mato, kaip kiekviena ląstelė dirba turėdama tikslą ir kaip visos sveikatos priklauso nuo kiekvienos dalies indėlio.

Pasakojimo pabaigoje kyla švelnus vidinis klausimas:

„Kaip aš galiu padėti?“

Vaikai supranta, kad jų pasirinkimai – kaip jie juda, kvėpuoja, valgo, ilsisi ir bendrauja su kitais – arba remia, arba trukdo šiam gražiam vidiniam bendradarbiavimui. Jie pradeda save matyti ne kaip pasyvius keleivius, bet kaip atsakingus savo gerovės prižiūrėtojus.

Per šį pasakojimą vaikai atranda galingą tiesą:

Jie gali daryti įtaką savo gyvenimui.

Jų veiksmai yra svarbūs, jų pasirinkimai formuoja jų sveikatą, ir jie turi kompetenciją rūpintis nuostabią „žemę“ savyje.

Ši istorija tampa asmeninės atsakomybės, savimonės ir pagarbos žmogaus kūno stebuklui pagrindu – tylus, bet gilus žingsnis jų mokymosi mokytis ir tapti savo pačių šeimininkais kelionėje.

Gyvenimo įrankiai: įgūdžių, padedančių orientuotis savyje ir visuomenėje, ugdymas

Montessori pradinėje mokykloje vaikai mokosi ne tik akademinių žinių – jie mokosi orientuotis savyje, savo santykiuose ir juos supančiame pasaulyje. Pati aplinka tampa gyva bendruomene, kurioje kasdien natūraliai vystosi asmeninis augimas, socialinė atsakomybė ir savarankiškas mokymasis.

6–12 metų amžiaus vaikų aplinkos bruožas yra mišrios amžiaus grupės struktūra: energinga vaikų grupė, kuri skiriasi amžiumi, asmenybėmis, interesais ir vystymosi etapais. Ši įvairovė yra tyčinė. Ji sukuria dinamišką socialinę ekosistemą, kurioje kiekvienas turi savo vietą ir tikslą. Jaunesni vaikai stebi ateities galimybes, o vyresni mokiniai praktikuoja lyderystę, mentoriavimą ir gerumą. Kartu jie mokosi, kad bendruomenė klesti, kai kiekvienas prisideda savo būdu.

Parengta aplinka palaiko šią pusiausvyrą. Medžiagos visada yra prieinamos atviruose lentynose, todėl vaikai gali savarankiškai gauti žinių, o ne laukti, kol jas suteiks suaugusieji. Dėl to mokytojo vaidmuo keičiasi iš „informacijos saugotojo“ į vadovo, stebėtojo ir rėmėjo. Neprivalėdamas vadovauti visai grupei tuo pačiu metu, suaugusysis gali sutelkti dėmesį į tai, kas iš tiesų svarbu: kiekvienam vaikui rasti prasmingą užduotį, prireikus pritaikyti aplinką ir teikti paramą tinkamu momentu.

Tokioje bendruomenėje vaikai auga į vaidmenis, kurie atspindi tiek jų stipriąsias puses, tiek besivystančius įgūdžius. Jie mokosi spontaniškai padėti vieni kitiems – ne todėl, kad jiems taip liepiama, bet todėl, kad tai yra natūralus klasės ritmas. Jie bendradarbiauja projektuose, moko ir mokosi vieni iš kitų, derasi dėl atsakomybės ir kasdien bendraudami praktikuoja empatiją. Vaikas, kuriam reikia papildomos paramos, ją randa ne tik suaugusiųjų, bet ir bendraamžių tarpe. Vaikas, turintis pažengusių įgūdžių, atranda, kaip svarbu dosniai dalytis žiniomis.

Ši struktūra suteikia vaikams realią atsakomybę už savo mokymąsi. Jie daro pasirinkimus, planuoja savo darbą, apmąsto savo pažangą ir prireikus prisitaiko. Suaugusieji nepašalina šios atsakomybės, bet pasitiki vaiko vidine motyvacija ir „kompetencija. Šiame pasitikėjime organiškai auga asmeniniai ir socialiniai įgūdžiai:

savimonė, savikontrolė, komandinis darbas, problemų sprendimas, atkaklumas ir pasitikėjimas savimi imantis iniciatyvos.

Galiausiai klasė tampa bendruomene, kurioje mokymasis nėra kažkas, *kas* daroma vaikui, bet kažkas, kas patiriama *kartu su* kitais. Laisvė, atsakomybė ir apgalvotas suaugusiųjų vadovavimas padeda vaikams įgyti būtinus įgūdžius, kad jie galėtų suprasti save, prisidėti prie savo bendruomenės ir drąsiai bei užjaučiančiai orientuotis platesniame pasaulyje.



Istorija iš klasės

Kasdienės veiklos įrašymas ir savo darbo proceso valdymas

Montessori pradinės mokyklos klasėje kiekvienas vaikas veda dienoraštį – asmeninį savo kasdienio mokymosi, atradimų ir apmąstymų įrašą. Šie dienoraščiai nėra skirti suaugusiems tikrinti ar vertinti, bet pačiam vaikui. Jie yra savimonės įrankiai, padedantys vaikams stebėti savo pasirinkimus, apmąstyti savo sprendimus ir pamatyti, kaip jų veiksmai veda prie rezultatų.



Nuo pat pirmos dienos vaikai pradeda kurti savo portfolio – užrašų, piešinių, tyrimų rezultatų ir pastebėjimų rinkinį. Kiekvienas portfolio tampa asmeniniu supratimo žemėlapiu: vieta, kur vaikas užfiksuoja tai, ko išmoko, kokių klausimų dar turi ir kaip tobulina savo įgūdžius. Šiame procese vaikai palaipsniui įgyja įžvalgų apie savo gebėjimus ir savo sprendimų pasekmes.

Šio metodo grožis slypi atsakomybėje. Vaikai patys nustato savo tikslus, planuoja savo darbą ir nusprendžia, kaip jį užfiksuoti. Suaugusieji niekada neperima šios atsakomybės iš jų, bet užtikrina, kad aplinka būtų turtinga medžiagomis, gairėmis ir tyrinėjimo galimybėmis. Suaugusiųjų vaidmuo yra remti, stebėti ir pateikti žinias, bet visada gerbiant vaiko autonomiją.

Rašydami dienoraščius vaikai mokosi, kad žinias jie turi įgyti patys. Jie mokosi paversti sprendimus veiksmais ir ugdo pasitikėjimą savimi, kad galėtų valdyti savo mokymąsi. Kai jie apmąsto sėkmes ir iššūkius, jie pradeda suprasti, kad jų pažanga priklauso nuo jų pastangų ir pasirinkimų.

Tokiu būdu Montessori vaikai ne tik vykdo nurodymus – jie tampa savo mokymosi architektais. Jie atranda saviorganizacijos meną, pasitenkinimą pasiekus tikslus ir nepriklausomybę, žinodami, kad jų augimas yra jų pačių rankose. Dienoraščiai ir portfolio nėra tik įrašai – jie yra vaiko kelionės veidrodžiai, atspindintys tiek jų įgytas žinias, tiek mąstymo įpročius, kuriuos jie ugdo visam gyvenimui.

Istorija iš klasės

Mokytojo ir vaiko pokalbiai - konferencijos

Montessori klasėje prasmingi pokalbiai tarp vaiko ir jį vedančio suaugusiojo natūraliai įsilieja į kasdienio gyvenimo ritmą. Šie pokalbiai vyksta įvairiais lygmenimis. Darbo metu suaugusysis teikia švelnius, greitus atsiliepimus – subtilius patarimus, kurie padeda vaikui tobulinti įgūdžius, aiškiau suprasti arba išbandyti naują požiūrį.

Be šių kasdinių momentų, periodiškos refleksinės diskusijos suteikia gilesnį palaikymą. Kartą per kelias savaites vaikas ir suaugusysis gali susėsti kartu, kad apžvelgtų pažangą, aptartų iššūkius ir apsvarstytų tolesnius žingsnius. Šios diskusijos nėra vertinimai tradicine prasme; jos yra progos refleksijai, savęs atradimui ir patarimams.

Ilgesniais intervalais – galbūt semestro ar mokslo metų pabaigoje – bendras pokalbis padeda vaikui pamatyti savo augimo kreivę, išugdytais įgūdžiais ir įgytas žinias. Tačiau kiekviename etape vaikas niekada neatsiskaito suaugusiam, tarsi būtų jam atskaitingas. Atsakomybė už mokymąsi lieka tvirtai vaiko rankose.

Suaugusiojo vaidmuo yra trenerio, veidrodžio ir gido. Atidžiai stebėdamas, skatindamas ir vedamas apgalvotas pokalbis, suaugusysis rodo pagarbą mokymuisi ir pasitikėjimą vaiko gebėjimu augti. Jo tikėjimas vaiko kompetencija yra užkrečiamas, tyliai formuodamas vaiko pasitikėjimą savimi ir savarankiškumą.

Šių pokalbių metu vaikas mokosi mąstyti, nustatyti tikslus ir sąmoningai rinktis. Jis atranda, kad mokymasis nėra pasirodymas kitiems – tai asmeninė kelionė. Suaugusiųjų patarimai padeda jam orientuotis šioje kelionėje, remia jo savarankiškumą, savikontrolės ir visą gyvenimą trunkančio mokymosi įgūdžių ugdymą.



Istorija iš klasės

Darbas su klaidomis

Montessori klasėje klaida niekada nėra nesėkmė – tai tiesiog mokymosi dalis. Kiekviena medžiaga, kiekviena veikla turi įdiegtą būdą, leidžiantį vaikui atrasti savo klaidas. Kartais tai yra kontrolės lentelė, kartais pati medžiagos struktūra atskleidžia rezultatą, kai kažkas yra ne savo vietoje, kartais tai yra jų kritinis mąstymas.

Mokytojas pasitiki vaiku, kad jis naudosis šiais įrankiais. Nėra skubos juos taisyti, nėra baimės, kad jie pasikonsultuos su „atsakymų raktu“. Vietoj to, vaikas yra kviečiamas tyrinėti, bandyti ir mąstyti. Ši laisvė moko esminio požiūrio: klaidos yra natūralios, tikėtinos ir netgi džiugios.

Vaikai mokosi spręsti uždavinius su smalsumu, o ne baime. Jie išbando savo žinias, koreguoja savo veiksmus ir mato savo sprendimų rezultatus. Laikui bėgant tai ugdo atsparumą, pasitikėjimą savimi ir nepriklausomybę.

Tokioje aplinkoje klaida tampa mokytoju. Vaikas mokosi stebėti, taisyti ir tobulėti. Jis atranda, kad meistriškumas yra procesas, o ne momentinis pasiekimas, ir kad pats mokymasis yra atlygis.

Klaidos nėra kliūtys – jos yra kvietimas augti. Ir su kiekviena klaida vaiko pasitikėjimas savimi ir meilė mokymuisi tyliai auga.



Tapti mokiniu visą gyvenimą: ugdyti pagarbą, atsakomybę ir pasitikėjimą savimi

Jei turėtume pasirinkti vieną pagrindinį principą, kuriuo vadovaujamės ugdydami žinias, įgūdžius ir požiūrį Montessori pradinės mokyklos klasėse, tai būtų padėti vaikui ugdyti teigiamą požiūrį į save – savigarbos, atsakomybės ir pasitikėjimo pagrindą. Kai vaikas išmoksta vertinti savo asmeninę, socialinę ir emocinę gerovę, tai natūraliai skatina motyvaciją tyrinėti, kurti ir mokytis. Iš šios vidinės ugnies auga ne tik gebėjimas orientuotis gyvenime, bet ir tikrasis asmeninis, emocinis ir pažintinis augimas.

Šio teigiamo požiūrio ugdymas yra didžiausia galimybė ir didžiausias iššūkis pedagogui. Jo negalima perduoti vaikui vien žodžiais ar pagyrimais – jis turi atsirasti iš jo paties patirties. Paslaptis slypi atsakomybės palikime ten, kur ji ir turi būti: vaiko rankose. Mūsų vaidmuo yra paruošti aplinką, teikti patarimus ir suteikti galimybes, tuo pačiu leidžiant vaikams prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi ir veiksmus.

Pirmasis pavojus, su kuriuo susiduriame kaip suaugusieji, yra perimti atsakomybę už vaiko laimę ar sėkmę. Kai per daug kišamės, netyčia siunčiame žinią: „Tu nesi pakankamai stiprus, kad susitvarkytum su tuo.“ Tai gali sukelti bejėgiškumo, nusivylimo ir priklausomybės jausmą. Montessori ugdymas ragina mus siūlyti realius, prasmingus ir įveikiamus iššūkius, leidžiančius vaikams išbandyti savo jėgas, įveikti kliūtis ir patirti sėkmę. Taip jie ugdo gilų supratimą apie savo kompetenciją ir galią savo gyvenime.

Antroji rizika yra pasikliauti tuščiais pagyrimais. Sakyti vaikui, kad jis yra ypatingas ar talentingas, neturi didelės reikšmės, jei tai nėra pagrįsta gyvenimiška patirtimi. Tikrasis savęs vertės jausmas auga iš veiksmų, atradimų ir įgūdžių įsisavinimo. Montessori klasėje mes tai puoselėjame kruopščiai ruošdami aplinką ir apgalvotai vadovaujame. Vaikai pirmiausia įsimyli savo gebėjimus, o tada – juos supantį pasaulį: gamtos tvarką, daiktų tarpusavio ryšius, žmonių vaidmenis visuomenėje. Laikui bėgant, šios patirtys sukuria gilų vidinį vertės ir kompetencijos jausmą. Kai vaikas sąmoningai paklausia:

„Kas aš esu? Koks mano vaidmuo pasaulyje?“, jis jau turi pagrindą, sukurtą per ilgus netiesioginio vadovavimo, tyrinėjimo ir apmąstymų metus.

Galų gale, vaiko vystymasis priklauso nuo aplinkinių suaugusiųjų požiūrio. Pagarba, smalsumas ir pasitikėjimas, kuriuos mes demonstruojame savo gyvenimuose, yra įsisavinami vaikams per subtilius kasdienio gyvenimo ritmus. Kai mes parodome jiems, kaip vertinti save, gerbti kitus ir požiūrį į pasaulį su rūpesčiu ir atsakomybe, vaikai natūraliai tampa gyvenimo mokiniais – gebančiais, savimi pasitikinčiais ir pasirengusiais reikšmingai prisidėti prie savo bendruomenių ir už jų ribų.



Istorija iš klasės

Pasirinkimo laisvė: darbo, laiko, vietos ar komandos

Montessori klasėje laisvė nereiškia, kad vaikas gali daryti viską, ką nori – tai reiškia, kad jam suteikiama galimybė priimti prasmingus sprendimus ir mokytis valdyti pasekmes. Kiekvieną dieną vaikai gali pasirinkti sau darbą, nuspręsti, kur nori dirbti, pasirinkti partnerį ar grupę ir net nuspręsti, kiek laiko skirs užduočiai. Kiekvienas sprendimas yra susijęs su atsakomybe, ir būtent per šiuos pasirinkimus vaikai pradeda suprasti save, savo poreikius ir gebėjimus.

Kartais vaikas yra pasirengęs visiškai laisvei: jis savarankiškai pereina nuo vienos veiklos prie kitos, pasirenka sau reikalingas priemones ir dirba su bendraamžiais, kurie turi panašius tikslus. Kitais atvejais vaikui reikia pagalbos. Galbūt jam siūlomos tik dvi užduoties atlikimo galimybės, arba suaugusieji padeda jam susiplanuoti laiką, kad darbas taptų įveikiamas. Bet kuriuo atveju vaikui suteikiama tik tokia laisvė, su kuria jis gali susitvarkyti, visada išlaikant pusiausvyrą tarp pasirinkimo ir atsakomybės.

Kai vaikai auga ir mokosi savarankiškai organizuoti savo veiklą, jie mokosi stebėti savo gebėjimus ir ribas. Jie pastebi, kokios užduotys pritraukia jų dėmesį, kiek laiko jie gali susikaupti ir kaip bendradarbiavimas veikia jų darbą. Suaugusiųjų vaidmuo yra ne kontroliuoti, o remti – teikti patarimus, kai to reikia, pasitraukti, kai vaikas yra pasirengęs, ir padėti jam apmąstyti savo sprendimų pasekmes.

Laikui bėgant, šis atsargus laisvės ir atsakomybės balansas ugdo savarankiškumą, savidiscipliną ir pasitikėjimą savimi. Vaikai atranda, kad jų pasirinkimai yra svarbūs, kad jie sugeba valdyti save ir kad gali reikšmingai prisidėti prie klasės gyvenimo. Tokiu būdu laisvė tampa ne tik privilegija, bet ir priemone, padedančia ugdyti savimonę, atsakomybę ir gebėjimą organizuoti savo mokymąsi ir gyvenimą.



Istorija iš klasės

Nenutrūkstamas darbo ciklas

Montessori klasėje vienas iš galingiausių dalykų, kuriuos mes duodame vaikams, yra laikas – laisvė be pertraukų pasinerti į darbą, be griežto tvarkaraščio, kuris nurodytų, kada reikia sustoti ar pereiti prie kito užsiėmimo. Tai vadiname „nepertraukiamu darbo ciklu“ ir tai yra gilaus susikaupimo, savimotyvacijos ir tikro asmeninio augimo pagrindas.

Kai vaikas pasirenka užduotį, kuri atitinka jo smalsumą ar interesus, jis patenka į susikaupimo būseną. Net maži vaikai, kai jiems leidžiama sekti savo vidinį norą, gali išlaikyti dėmesį nepaprastai ilgą laiką. Jie atsargiai manipuliuoja medžiagomis, stebi rezultatus, tobulina savo metodus ir vėl ir vėl grįžta, kad tobulintų įgūdžius ar tyrinėtų idėjas. Šis nuolatinis pastangų dėjimas nėra primestas, jis kyla natūraliai iš vaiko noro suprasti, kurti ar pasiekti.

Šių susikaupimo akimirų metu vaikai patiria pasitenkinimą ir pasididžiavimą – ne todėl, kad kas nors juos pagyrė, bet todėl, kad jie mato savo pačių augimą. Jie pripažįsta savo pastangų rezultatus, naujo įgūdžio įsisavinimą arba savarankiškai išspręstos problemos sprendimą. Šis savęs pripažinimas skatina jų vidinę motyvaciją, stiprina pasitikėjimą savimi ir ugdo tiek asmenines, tiek socialines kompetencijas. Jie mokosi kantrybės, atkaklumo ir džiaugsmo, kurį teikia kažko pasiekimas savo pačių iniciatyva.

Priešingai, griežtas tvarkaraštis, kuris pertraukia jų darbo eigą, gali sutrikdyti šį subtilų procesą. Kai vaikams nuolat sakoma sustoti, pereiti prie kito užsiėmimo ar skubėti, jie negali visiškai įsitraukti į savo mokymąsi. Spaudimas pakeičia smalsumą, o nesugebėjimas dirbti savo individualiu tempu gali sukelti frustraciją. Tačiau tikrasis mokymasis kyla iš laisvės – laisvės sekti savo interesus, užtrukti, tyrinėti ir daryti klaidas.



Laisvas darbas taip pat ugdo gilesnį laiko ir atsakomybės supratimą. Vaikai mokosi įvertinti, kiek laiko gali užtrukti užduotis, kaip tvarkyti medžiagas ir kaip suderinti įvairias veiklas per dieną. Jie ugdo savidiscipliną organiškai, ne per išorinį prievartavimą, o per natūralias savo darbo tvarkymo pasekmes.

Suteikiant šią laisvę, klasė tampa vieta, kur vaikai gali patirti meistriškumo džiaugsmą, pasiekimų pasitenkinimą ir pasitikėjimą savimi, žinodami, kad gali patys nukreipti savo mokymąsi. Koncentracija tampa ne tik įgūdžiu, bet ir vartais į savęs atradimą, nepriklausomybę ir malonumą ugdyti savo kompetenciją. Montessori pradinėje mokykloje laisvas darbas nėra tik veikla – tai svarbus kelias ugdant gabius, mėstančius ir motyvuotus mokinius, kurie savo vidinę motyvaciją ir pasitikėjimą perkelia į visas gyvenimo sritis.

Istorija iš klasės

Pristatymai eina koja kojon su požiūriu apie įgūdžių lavinimą

Montessori klasėje medžiagos pristatymas yra kur kas daugiau nei paprastas demonstravimas – tai subtilus, galingas būdas ugdyti žinias, įgūdžius ir požiūrį vienu metu. Kiekviena paruošta medžiaga yra skirta savarankiškam tyrinėjimui, leidžiant mokytojui atsitraukti nuo tradicinio „paskaitų“ metodo ir vietoj to sutelkti dėmesį į vaiko ryšio su darbu ugdymą.

Tikroji pristatymo jėga slypi mokytojo gebėjime perteikti savo požiūrį į medžiagą. Entuziazmas, smalsumas ir pagarba dalykui yra tyliai perteikiami mokytojui demonstruojant medžiagą, taip sėjant vaiko dėkingumo ir susidomėjimo sėklas. Kai vaikas pradeda praktinį darbą, jis ne tik įsisavina informaciją, bet ir ugdo praktinius įgūdžius, taiko savo supratimą ir įsisavina požiūrį į mokymąsi – visa tai vienu metu. Šis holistinis požiūris natūraliai ugdo asmenines ir socialines kompetencijas, taip pat gebėjimą mokyti savarankiškai.

6–12 metų amžiaus vaikų klasėje pristatymai paprastai vyksta mažose grupėse po du–penkis vaikus, o optimalus skaičius yra trys. Mokytojas pradeda nuo to, kas vaikui jau žinoma, t. y. švelniai primena jam tai, kas jam yra pažįstama, prieš pristatydamas naują medžiagą. Tada mokytojas pateikia trumpą, aiškų pavyzdį, pabrėždamas medžiagos esmę ir jos panaudojimo galimybes. Šis žingsnis visada grindžiamas kontekstu, parodant vaikui ne tik kaip medžiaga veikia, bet ir kodėl ji yra svarbi.

Pateikimo pabaiga yra tokia pat svarbi kaip ir pats demonstravimas. Mokytojas ir vaikas kartu tyrinėja medžiagos aktualumą: kaip tai gali padėti vaikui suprasti? Kaip jie galėtų tai panaudoti kūrybiškai ar praktiškai? Kokie kyla tolesni klausimai ir kokiais tyrinėjimo keliais galima eiti? Vaikas yra kviečiamas priimti sprendimus, eksperimentuoti ir prisiimti atsakomybę už savo darbą, ugdydamas pasitikėjimą savimi ir kompetenciją.

Dėl šio kruopštaus pusiausvyros tarp vadovavimo ir laisvės kiekviena medžiaga tampa vartais ne tik į žinias, bet ir į įgūdžių bei požiūrio ugdymą, kuris suteikia vaikui galimybę mokytis, gyventi ir kurti santykius su smalsumu, atsakomybe ir džiaugsmu.



Kaip asmeninė, socialinė ir mokėjimo mokyti kompetencija matoma Montessori pradinėje mokykloje?	
Būtinės žinios	
Sveikos proto, kūno ir gyvenimo būdo	Vaikai mokosi apie savo kūną per pasakas, pavyzdžiui, „ <i>Didžiosios upės pasaka</i> “, tyrinėdami mitybą, fizinį aktyvumą ir įpročius, kurie palaiko gerą savijautą. Kasdienės rutinos ir savipriežiūros užduotys padeda jiems ugdyti sąmoningumą apie savo fizinę, emocinę ir psichinę sveikatą.
Elgesio kodeksai ir bendravimo taisyklės socialiniam dalyvavimui	Per „Garbės ir mandagumo“ pamokas, grupinės užduoties, bendradarbiavimą su bendraamžiais ir mokytojų bei vaikų susitikimus vaikai mokosi pagarbaus bendravimo, eilės laikymosi ir konstruktyvios sąveikos.
Įtrauktis ir lygybė	Įvairaus amžiaus vaikų klasės ir heterogeninės grupės skatina supratimą, kad kiekvienas vaikas turi unikalių stipriųjų pusių ir pareigų. Visi vaikai skatinami dalyvauti ir prisidėti pagal savo gebėjimus.
Mokymosi procesas ir mokymosi strategijos	Vaikai veda dienoraščius, portfelius ir projektų įrašus, kuriuose apmąsto savo mokymąsi, strategijas ir pažangą, ugdydami metakogniciją ir savarankišką mokymąsi.
Jų pačių kompetencijų ugdymo poreikiai ir įvairūs kompetencijų ugdymo būdai	Laisvė rinktis darbą, medžiagas ir grupes leidžia vaikams atpažinti savo interesus, stipriąsias puses ir tobulėjimo sritis. Mokytojai padeda vaikams pasirinkti darbą, kuris ugdo įgūdžius ir požiūrį.
Kaip ieškoti švietimo, mokymo ir karjeros galimybes ir gaires ar paramą	Mokytojai demonstruoja tyrimų ir tyrinėjimo strategijas per išvykas, kultūros studijas ir didelius projektus, parodydami, kaip rasti išteklius, rinkti informaciją ir ieškoti mentorių.
Laiko ir informacijos valdymas	Nepertraukiamos darbo sesijos ir savarankiškai organizuojami projektai moko vaikus planuoti, reguliuoti tempą ir nustatyti savo darbo prioritetus. Dienoraščiai ir portfolio padeda stebėti pažangą.
Motyvacija, pasitikėjimas savimi ir savidisciplina	Vaikai patiria natūralias savo pasirinkimų pasekmes, reguliariai gauna palaikantį grįžtamąjį ryšį per konferencijas ir mokosi išvermingai įveikti iššūkius, ugdydami vidinę motyvaciją ir savikontrolę.
Pagrindiniai įgūdžiai	

Atpažinti savo gebėjimus, sutelkti dėmesį ir nustatyti tikslus	Vaikai nustato asmeninius tikslus projektams, dienoraščių apmąstymams ir dideliems darbams, vertina savo pažangą ir koreguoja strategijas.
Motyvuoti save	Laisvė pasirinkti interesus atitinkantį darbą skatina vidinę motyvaciją; sėkmingas užduočių atlikimas ugdo vidinį norą.
Spręsti sudėtingas užduotis	Daugiakrypčiai projektai, žmogaus istorijos tyrimai ir integruotos kosminės švietimo veiklos skatina vaikus analizuoti, apibendrinti ir spręsti problemas.
Kritiškai mąstyti ir priimti sprendimus	Dienoraščiai, portfolio ir mokytojų bei vaikų konferencijos suteikia galimybę savirefleksijai ir sąmoningam sprendimų priėmimui apie mokymąsi.
Mokytis ir dirbti savarankiškai bei bendradarbiaujant	Individualūs projektai, bendraamžių mentorystė ir darbas mažose grupėse skatina savarankiškumą, tuo pačiu mokydami bendradarbiauti ir dirbti komandoje.
Organizuoti ir atkakliai siekti savo mokymosi tikslų, vertinti ir dalytis juo	Portfeliai, didelių darbų pristatymai ir projektų planavimas padeda vaikams ugdyti atkaklumą, organizuotumą ir refleksijos įgūdžius.
Savęs vertinimas	Reguliari refleksija dienoraščiuose ir susitikimuose su mokytojais leidžia vaikams sąžiningai vertinti savo pažangą.
Ugdyti atsparumą ir pasitikėjimą savimi, kad būtų siekiama ir sėkmingai mokytis visą gyvenimą	Darbas su klaidomis, problemų sprendimo užduotys ir ilgalaikiai projektai moko vaikus, kad klaidos yra mokymosi dalis ir kad atkaklumas veda prie meistriškumo.
Tinkamu metu ieškoti pagalbos ir veiksmingai valdyti jų mokymąsi, karjerą ir socialinius santykius	Vaikai mokomi prašyti pagalbos, kai jos reikia, konsultuotis su bendraamžiais ir kreiptis patarimo į mokytojus, neprarandant atsakomybės už savo mokymąsi.
Susidoroti su neapibrėžtumu ir stresu	Darbo laikotarpis, ilgesni koncentracijos laikotarpiai ir bendradarbiavimu pagrįstas problemų sprendimas padeda vaikams susidoroti su neapibrėžtumu, dviprasmiškumu ir sudėtingomis užduotimis.
Konstruktiviai bendrauti ir bendradarbiauti komandose	Klasės projektai, pristatymai ir bendradarbiavimas atliekant tyrimus ugdo komandinio darbo, diskusijų įgūdžius ir konstruktyvų dialogą.
Veiksmingai derėtis, išreikšti ir suprasti įvairius požiūrius	Įvairaus amžiaus grupės ir bendradarbiavimo projektai sudaro natūralias sąlygas derėtis dėl vaidmenų, gerbti kitų idėjas ir rasti kompromisą.

Empatija kitiems, tolerancija ir pasitikėjimas pasitikėjimą	Kasdienis bendravimas bendruomenėje, bendradarbiavimas ir susipažinimas su įvairiomis kultūromis per kosminį ugdymą skatina empatiją, supratimą ir socialinį sąmoningumą.
Požiūris (mokinių vertybės)	
Rūpintis savo asmenine, socialine ir fizine gerove	Kasdienė rutina, savarankiškos priežiūros užduotys, refleksijos pratimai ir projektinis darbas stiprina atsakomybę už savo gerovę.
Bendras mokymasis ir darbas	Įvairaus amžiaus grupių projektai, bendradarbiavimas atliekant tyrimus ir bendraamžių mentorystė skatina bendradarbiavimą ir bendrą atsakomybę.
Problemų sprendimas	Integruoti projektai, dideli darbai ir nepriklausomi tyrimai reikalauja, kad vaikai nustatytų iššūkius, planuotų strategijas ir išbandytų sprendimus.
Ryžtingumas	Pasirinkimo laisvė, savarankiškas darbas ir refleksinės konferencijos skatina vaikus drąsiai reikšti savo poreikius ir nuomonę.
Sąžiningumas	Mokiniai mokosi prisiimti atsakomybę už savo pasirinkimus, sąžiningai atlikti užduotis ir gerbti bendruomenės taisykles.
Tarptautinis sąmoningumas ir komunikacija	Kultūros studijos, istorijos projektai, muzika, menas ir kosminis ugdymas moko vaikus vertinti įvairovę ir pagarbiai bendrauti su kitų kultūrų atstovais.
Įvairovė	Susipažinimas su įvairiomis kultūromis, istorijomis ir perspektyvomis stiprina skirtumų priėmimą ir vertinimą.
Pagarba kitiems, prietarų įveikimas ir kompromisų ieškojimas	Grupiniai projektai, diskusijos ir mandagumo bei courtoisie pamokos moko vaikus vertinti kitų indėlių ir mokyti kompromiso.
Galimybių mokytis ir tobulėti paieška įvairiose gyvenimo situacijose	Darbo ciklas, išvykos ir projektinis mokymasis skatina smalsumą, iniciatyvumą ir savarankišką tyrinėjimą už klasės ribų.